

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YEREL YÖNETİMLERDE YÖNETİME KATILIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: HAMZA ERKAL

DANIŞMAN: YRD. DOÇ. FETHİ KILIÇ

BOLU-2006

YEREL YÖNETİMLERDE YÖNETİME KATILIM

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Hamza ERKAL'a ait Yerel Yönetimlerde Yönetime Katılım adlı çalışma, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir. (18/10/2006)

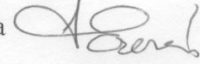
Üye (Tez Danışmanı) : Yrd.Doç.Dr. Fethi KILIÇ

İmza

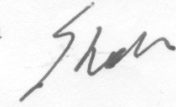
Üye : Yrd.Doç.Dr.Arif ERENÇİN

İmza

Üye : Yrd.Doç.Dr.Erdoğan KOTİL

İmza

Prof. Dr. Uğur ESER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ABSTRACT

Today, democracy is criticized densely because of problems which it experience. One of the most important matters of those critics is excessive centralization, over-growth of Central Administration and less public participation to administration. “Public Participation to Local Government” has been on the agenda of nations for the last 20 years. In parallel with this, “Public Participation to Administration” has been designated as the solution to the common problems of our world’s cities. In this matter, Local Government is joining to participation activities more can contribute to problems solving.

In modern societies, public participation to Local Government administration makes political participation more dynamic. However, the rate, density and quality of this participation has a close connection with socio-economic levels of societies. In Turkey, considering the socio-economic qualities, political participation relatively appears less densely.

In this work, it has been examined right to participation which an obligatory right which is recognized to citizens so that ability realization of a government approach that are important for this fact.

To this end, the author first summarized the discussions around the concept of Public Participation to Local Government in the world and in Turkey. “Participation” is “necessary” and “obligatory” so that can realization of the government approach that includes such principles; “participatory democracy”, “accountability”, “openness”, “democratic”, etc. of society of nowadays.

Hamza ERKAL

Yüksek Lisans Tezi

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Tez Danışman: Yrd. Doç. Fethi KILIÇ

Eylül 2006 197 Sayfa

ÖZET

Bugün, karşı karşıya olduğu sorunlar nedeniyle demokrasi yoğun bir şekilde eleştirilmektedir. Bu eleştirilerin en önemli konularından biri, aşırı merkeziyetçilik ve merkez teşkilatının çok fazla büyümesi ve halkın yönetime katılımının yetersizliğidir. Son 20 yıldır dünya devletlerinin gündemlerinde “Yerel yönetimlerde yönetime katılım” söylemi yer almaktadır. Bu paralelde, dünya kentlerinin ortak dertlerinin çözümü de “Yönetime Katılım” olarak belirlenmektedir. Bu anlamda, yerel yönetimlerin katılım ile ilgili faaliyetlere daha fazla eğilmesinin sorunların çözümüne büyük ölçüde katkı sağlayabileceği ileri sürülmektedir.

Modern toplumlarda halkın yerel yönetimlerde yönetime katılması, siyasal katılımı daha dinamik kılmaktadır. Ancak katılımın düzeyi, yoğunluğu, niteliği, toplumların sosyo-ekonomik düzeyleri ile yakından ilintilidir. Sosyo-ekonomik nitelikleri itibarı ile Türkiye’de siyasal katılım görece daha az yoğunluk göstermektedir. Yine gün geçtikçe siyasal katılım da toplumsal ekonomik yapıdaki değişmeden etkilenmektedir.

Çalışmada, bu olgunun önem kazandığı bir yönetim anlayışının gerçekleşebilmesi için, vatandaşlara tanınması zorunlu bir hak olan “yerel yönetimlerde yönetime katılma” incelenmiştir.

Bu amaçla ilk önce dünyada ve ülkemizde yerel yönetime halkın katılımı kavramı etrafında şekillenen tartışmalar özetlenmiştir.

“Katılım”, günümüz toplumunun “katılımcı demokrasi”, “hesap verebilirlik”, “açıklık”, “demokratiklik”, vb. niteliklere sahip yönetim anlayışının gerçekleşebilmesi için “gerekli” ve “zorunlu” bir hak olarak ele alınmıştır.

Hamza ERKAL

Yüksek Lisans Tezi

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Tez Danışman: Yrd. Doç. Fethi KILIÇ

Eylül 2006 197 Sayfa

TEŞEKKÜR

Sayın Yrd. Doç. Fethi KILIÇ'a araştırma boyunca anlayış ve rehberliği için en derin teşekkürlerimi sunarım. Çalışma arkadaşlarım Sayın Murat ATASEVEN'e ve Ömer DEMİRKAP'a tezin daktilo edilmesi ve basımında yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Eşim Hanife'ye bana karşı duyduğu sarsılmaz inancından ve bana en çekilmez olduğum anlarda tahammül etmesinden dolayı teşekkürlerimi sunarım. Ve benim iki yaramazım yaşama sevincim Emir ve Onur'uma en sıkıldığım anlarımda bana moral kaynağı oldukları için sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iii
ÖZET	iv
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
İKİNCİ BÖLÜM	6
KATILIM	6
I-GENEL	6
A-ÖZEL SEKTÖRDE KATILIM	10
B-KAMU SEKTÖRÜNDE KATILIM	11
1 KATILIM ÇEŞİTLERİ	13
2 KATILIMIN SONUÇLARI	14
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	16
KATILIMIN HUKUKSAL BOYUTU	16
I-ULUSLAR ARASI HUKUKTA YEREL KATILIM	16
II-TÜRK HUKUKUNDA YEREL KATILIM	20
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	30
YEREL YÖNETİMLERDE KATILIM	30
I-GENEL	30
II-YEREL YÖNETİMDE .KATILIM YOLLARI	39
A-KENT KONSEYİ	40
B-HALK OYLAMASI	41
C-HALK TOPLANTILARI	41
D-KAMPANYALAR DÜZENLEME	42
E-İLETİŞİM DEMOKRASİSİ(İNTERNET)	43
F-KAMUOYU YOKLAMALARI	43
G-YURTTAŞ KURULLARI	43
H-PLANLAMA ÇEMBERLERİ/FORUMLARI	44
İ-DANIŞMA KURULLARI	44
J-YEREL GÜNDEM 21	44
K-MECLİS TOPLANTILARI	45
L-GELECEK ATÖLYELERİ	45
M-HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMALARI	45
III- KADINLARIN YEREL YÖNETİMLERE KATILIMI	46
IV-GENÇLERİN YEREL YÖNETİMLERE KATILIMI	48
V- ENGELLİLERİN YEREL YÖNETİME KATILIMI	54
VI-YEREL YÖNETİM ÇALIŞANLARININ YÖNETİME KATILIMI	56
VII-SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN YEREL YÖNETİME KATILIMI	58
VIII- YEREL YÖNETİMLERDE YÖNETİME KATILIMIN SONUÇLARI	66
A-SİYASİ SONUÇLAR	66

B-EKONOMİK SONUÇLAR	69
BEŞİNCİ BÖLÜM	73
I-KATILIM VE DEMOKRASİ	73
II KATILIM VE YÖNETİŞİM (GOOD GOVERNANCE)	80
A- YÖNETİMSEL YÖNETİŞİM (URBAN GOVERNANCE)	84
B- KURUMSAL YÖNETİŞİM:(CORPORATIST GOVERNANCE)	85
C-GELİŞME ÖNCESİ YÖNETİŞİM:(PROGROWTH GOVERNANCE)	86
D- REFAH YÖNETİŞİMİ:(WELFARE GOVERNANCE)	87
III- KATILIM VE TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ	89
IV- KATILIM VE BİLGİYE ERİŞİM	92
V- KATILIM VE İLETİŞİM (İNTERNET)	98
ALTINCI BÖLÜM	109
YEREL KATILIM UYGULAMALARI	109
I- DÜNYADA YEREL KATILIM UYGULAMALARI	109
PORTO ALLEGRE YEREL KATILIM UYGULAMASI	113
II- TÜRKİYE'DE YEREL KATILIM UYGULAMALARI	117
YEREL GÜNDEM 21 PROGRAMI VE BODRUM ÖRNEĞİ	122
HALİLBEYLİ KÖYÜ KATILIMCI KIRSAL DEĞERLENDİRME (KKD) ARAŞTIRMASI	128
III- YEREL KATILIM İÇİN ÖRNEK BİR MADEL ÖNERİSİ: MAHALLE YÖNETİMİ	131
YEDİNCİ BÖLÜM	135
YEREL KATILIMA YÖNELİK ELEŞTİRİLER	135
I- KATILIM AÇISINDAN	135
A- KATILIMIN ÖZÜNE YÖNELİK ELEŞTİRİLER	135
B- KATILIM PROJELERİNE YÖNELİK ELEŞTİRİLER	146
II- KATILIMCILAR AÇISINDAN	150
A- KATILIMCI BİREYLERE YÖNELİK ELEŞTİRİLER	150
B- KATILIMCI SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNE(STÖ) YÖNELİK ELEŞTİRİLER	158
III- KATILIM PROJELERİNİ UYGULAYAN KİŞİ VE KURULUŞLARA YÖNELİK ELEŞTİRİLER	161
A- KATILIM PROJELERİNİ UYGULAYAN PROFESYONELLERE/UZMANLARA YÖNELİK ELEŞTİRİLER	162
B- KATILIM PROJELERİNİ FİNANSE EDEN ULUSLARARASI MALİ KURULUŞLARA (WB, IMF, UNDP, EU, OECD) YÖNELİK ELEŞTİRİLER	163
SEKİZİNCİ BÖLÜM	166
SONUÇ VE ÖNERİLER	166
KAYNAKÇA	170

BİRİNCİ BÖLÜM

I-GİRİŞ:

20. yüzyılın son çeyreği, klasik yönetim, devlet, demokrasi, yerel yönetimler ve siyaset kavramlarını, bunların birbirleriyle olan ilişkilerini yeni baştan tanımlamaya yol açan köklü ekonomik, siyasal, sosyal ve düşünsel dönüşüm ve değişimlere tanıklık etti. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş, ulus devletlerin küreselleşme ve uluslararası örgütlerin dayanılmaz baskısıyla aşınıp yerel yönetimlerin ön plana çıkması sonucu¹ çözülen geleneksel siyasal, ekonomik ve sosyal kurum ve süreçler yeni baştan inşa edilmeye (re-construction) başlandı.² Geleneksel yönetim (administration) kültüründen çağdaş yönetim (management) kültürüne geçişi niteleyen bu değişim olgusu, örgütsel yapıyı, davranış normlarını, karar alma süreçlerini de kapsamıştır. Yeni kamu yönetimi (new public management) ya da girişimci (entrepreneurial) yönetim olarak tanımlanan bu yeni yönetim anlayışı, kamu yönetimini piyasa benzeri bir yapılanma içine sokmuştur.³ Bu süreçte de yeni yönetim anlayışının bir gereği olarak vatandaşla yakınlık artmaya başlamış, bireyler her zamankinden daha fazla yönetim süreci içinde olmaya başlamışlardır.⁴

Merkeziyetçi yönetimin kırtasiyeciliği arttıran, hizmet ve yatırımlarda yerindelik olasılığını azaltan; yerel halkı yakından ilgilendiren ve etkileyen kamu hizmetleriyle bağlantısını koparan, halk katılımını azaltan, kamu kaynaklarının etkinliği yok eden⁵ yapısını değiştirmek amacıyla girilen bütün radikal reform hareketlerinde, kamu yönetiminin bu olumsuz aşırı merkezileşme eğiliminden

---

1 İlhan Tekeli, "Katılımdan Beklentilerimiz Zaman İçinde Nitelik Değiştiriyor", *Ada Kentliyim*, sayı 3, (1996) s. 23-24.

2 Ahmet Nohutçu Toplam Kalite Yönetimi Ve Yerel Yönetimler [Http://Www.Canaktan.Org/Politika/Kamuda-Kalite/Nohutcu.Pdf](http://www.Canaktan.Org/Politika/Kamuda-Kalite/Nohutcu.Pdf)

3 Birgül A. Güler, "Kamu-Yerel Yönetim Reformu Ve Türkiye: Toplumsal Eşitsizlik Ve Yönetim1 Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışmalı Toplantı 2nisan 2004", <http://www.tek.org.tr> 2006

4 M. Akif Özer, "Kamu Yönetiminin Geleceğine Dair Düşünceler", *Sayıştay Dergisi*, Sayı 57 (2005), s. 74

5 Ziya Çöker, , "Bugünkü Yapısı İçinde Kamu Yönetiminde Toplam Kalite İlkeleri Uygulanamaz", *İdarecinin Sesi Dergisi*, (1998)

hareket edilmektedir. Çünkü, “halkın katılımına ve denetimine tam anlamıyla kapalı bir sistem” işlemektedir.⁶

Daniel Bell’in deyişiyle, “devlet küçük problemler için oldukça büyük kalırken, büyük sorunlar için ise oldukça küçük kalmaktadır”. Bu hızlı değişim karşısında uyum sağlayamayan klasik devlet anlayışı⁷ karşısında bu eksiklikleri ikame edeceği düşünülen yerel yönetim olgusu kamu yönetiminden kamu işletmeciliğine doğru yeni yönetim teknik ve stratejilerinin kamu yönetimine uygulanması şeklinde gelişmiştir.⁸

1980’li yıllardan itibaren de yerel yönetimlerde desantralizasyonun kurumsallaşması için hesap verebilir, bütünleşmiş /entegre, beklentileri karşılayan, kabul edilebilir bir yapı oluşturma çabaları gözlenmiştir. Hizmet süreçlerine yurttaşların ve yerel aktörlerin dahil edilmesiyle yerel yönetişim uygulamaları eski merkezi, kapalı ve hiyerarşik örgüt kültürünün yerine yeni desantralize, örgütsel, çevreyi dikkate alan yeni bir yerel yönetim kültürünü beraberinde getirmiştir.⁹ Küreselleşmenin etkisiyle değişen yönetim anlayışı, güçlü merkeziyetçi yapıdan daha desantralize ve esnek yönetime, dışa kapalılıktan saydam yönetime, hantal yapıdan etkileşimli ve işlevsel yapıya, yurttaşı dışarıda bırakan karar alma süreçlerinden, katılımcı pratiklerin yaygınlaştırılmasına doğru önemli bir değişim göstermiştir.¹⁰

Ulusal egemenlik ve demokrasi anlayışı kökten değişmiş; küreselleşme yerel yönetimlerin yapılarında, işlevlerinde ve statülerinde de farklılaşmayı kaçınılmaz hale getirmiş ve yaygın iletişim ağı aracılığıyla "küresel köy" konumuna gelen dünya daha homojen bir hale gelmiştir.¹¹ Bu iletişim kolaylıkları, zincirleme küreselleşmeyi teşvik etmiş küreselleşme de yerelliğin önemini arttırmıştır.¹²

Hızla artan değişim ve gelişim süreci kitlelerin kendi kendilerini yönetme iradelerinin yoğunlaşmasına, yönetime katılma ve yönetimi etkilme yönelimlerinin

6 Ali Dinçer, “Mevcut Yönetim Sistemi Türkiye’yi Bölünmeye Ve Parçalanmaya Götürüyor!”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, (1995), Sayı: 4, s. 21

7 Ali Kazancıgil, “Governance And Science: Marketlike Modes Of Managing Society And Producing Knowledge”, *International Social Science Journal*, sayı 155 (1998), s. 69

8 H.Ömer Köse, “Yerel Yönetim Olgusu Ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 52 (2004), s. 26
<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/dergi3.asp?id=379> 2006

9 M. Akif Çukurçayır-Esra Sipahi, “Yönetişim Yaklaşımı Ve Kamu Yönetiminde Kalite”, *Sayıştay Dergisi* Sayı 50-51 (2003), s.57

10 Zerrin Toprak Karaman, “Yönetim Stratejilerindeki Gelişmeler”, *Türk İdare Dergisi*, sayı 126, Ankara, (2000), s. 42

11 Köse, a.g.m., s-31-32

12 Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği.
<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

artmasına ve belki de daha önemlisi devletin üniter yapısı muhafaza edilmekle birlikte merkezci devlet anlayışından uzaklaşarak yerinden yönetim anlayışına doğru bir kayış gözlenmiştir.¹³

Yerel yönetimlerin güçlenmesi, yerel demokrasinin yaygınlaşması, yani yönetilenlerin ve çalışanların yönetime daha çok katılımı, kamu yönetimi alanında görülen önemli bürokratik aksaklıkların kendiliğinden çözümü şeklinde geniş halk kitlelerine yansması olmuştur.¹⁴

Bu gelişmelerin önemli bir sonucu olarak, 2000'li yıllara doğru, sanayi toplumundan bilgi toplumuna ve temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye doğru gelişmeler eşlik etmiştir.¹⁵ Vatandaşların sadece 'yönetilen' olarak görülmediği, yönetsel ve siyasal sorunlar karşısında taraf olarak algılandıkları yönetim kavramıyla birlikte yalnızca hak talep eden yurttaşlık anlayışı yerine, ödev ve sorumluluklar yüklenen bir 'aktif vatandaşlık' kavramı oluşmuştur.¹⁶

Bunlar bireyin her alanda olduğu gibi, yönetim alanında da bilgi dağarcığını artırmış ve yönetsel konular hakkında daha fazla bilgiye sahip olmasını sağlamıştır. Bu yeni dönemde devlet ve toplum arasında yeni etkileşimsel ilişkiler gelişmiş ve sivil toplum da önemli bir güç haline gelmiştir. Modern bilgi ve iletişim teknolojileri farklı gruplara seslerini duyurma fırsatı verirken, vatandaşların ihtiyaçlarının daha az maliyetle ve daha iyi karşılanmasına yönelik şeffaf ve hesap verilebilir kamu hizmeti taleplerini de hızla büyütmiştir. Bu sebeple hükümetler, vatandaş talep ve ihtiyaçlarına cevap verme yönünde her geçen gün daha da artan baskılarla karşılaşmaktadırlar. Bu baskılar, ağırlıklı olarak; yönetim tarafından bilgilendirilme, kamu politikaları ve hizmetlerin sunumu ile ilgili karar alma süreçlerine katılma ve bu süreçte belirleyici olma, ihtiyaçlara uygun kamu hizmetlerinden yararlanma ve kalite-maliyet unsurları dikkate alınarak seçim şansına sahip olma şeklindeki taleplerden kaynaklanmaktadır. Böylece, hizmet üretiminin, kıt kaynakların sınırları çok fazla zorlanmadan sağlanması yolları tartışılmaya başlanmıştır. Bu da bireyleri ve sivil toplum örgütlerini yönetimi paylaşmaya yöneltmiştir. Artık günümüzde

¹³ Köse, *a.g.m.*, s.5

¹⁴ Burhan Aykaç, "21. Yüzyılda Kamu Yönetiminde Yeni Eğilimler", Gazi Üniversitesi İİB Dergisi, Özel Sayısı / Special Issue (2002),

15-23

¹⁵ 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. 1-2 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereyon/oik554.pdf>, 2006

¹⁶ Kazancıgil, *a.g.m.*, s. 69

yönetim sadece siyasal iktidara ve bürokratlara bırakılacak bir iş olarak görülmemektedir.¹⁷ Bu değişim kendisiyle birlikte katılımcı ve erdemli vatandaşlık anlayışını da ortaya çıkarmaktadır. Vatandaşlık sadece ulus-devlet ile sınırlı değil, yerellik ve topluluk bağlarıyla da ilişkilidir. Bu nedenle, küreselleşme süreçleri sadece bireysel hak ve özgürlükleri değil, aynı zamanda topluluk hak ve özgürlük taleplerini de vatandaşlık anlayışı içine sokmaktadır. Bu anlayış çerçevesinde, hem çevresinde olanlara karşı duyarlı ve sorumlu, hem de yerel topluluk bağlarını kamusal alana taşıyan bir kentli kimliği gündeme gelmektedir.¹⁸ Vatandaş yönetilen değil, “paydaş” (stakeholder) temel karar alıcı konumdadır.¹⁹ Böylelikle klasik yurttaş tanımı da yerini toplumda çok yönlü ilişkiler ve iletişim içinde olan “ağdaş” (network member) tanımına bırakmaktadır.²⁰

Halkın, yönetime katılımına duyulan ihtiyacın daha iyi anlaşılması, hükümetlerin performansı/sınırlı kapasiteleri karşısında uğranılan hayal kırıklığı, sivil toplum örgütlerinin çeşitlenmesine ve giderek önem kazanmasına yol açmıştır. Bu toplulukların çoğalması, temsil yetkisinin sorgulanmasına yol açarak, yeni katılım arayışlarını getirmekte, bu değişim de, demokratik hayatın işleyişine katkıda bulunmaktadır.²¹ Böylece kamu gücünün doğrudan yerel toplumsal güçler tarafından kullanılmasını içeren yerel yönetim olgusu, sürekli gelişen işlevleri ve yaygınlaşan uygulama alanı ile artan bir ilginin de odağına yerleşmektedir. Yerel yönetim örgütleri, yerel halkın gereksinim ve beklentilerine daha uygun ve daha etkili bir düzeyde yanıt verebilme özellikleri ile, çağdaş ve demokratik bir yönetim yapısının vazgeçilmez unsurları konumuna oturmuşlardır. Öte yandan demokrasi ile yerel yönetim arasındaki tarihsel bağın günümüzde yeniden canlılık kazanması da, yerel yönetimlerin öne çıkan temel birimler olmasında rol alan unsurlardan olmuştur.²² Ayrıca ekonomik, toplumsal, teknolojik ve ideolojik gelişmeler ve değişimler de

¹⁷ Çukurçayır –Şipahi, *a.g.m.*, s.35

¹⁸ Hasan Bülent Bakiler, E. Fuat Keyman, Ali Yaşar Sarıbay, *Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan Ve Yerel Yönetim*, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 46

¹⁹ Ersin Kalaycıoğlu, “Sürdürülebilir Kalkınma Ve İyi Yönetişim Alt Çalışma Grubu I. Taslak Rapor”, www.İula-Emme.Org,

²⁰ Korel Göymen, “Türkiye’de Yerel Yönetimler Ve Yönetişim: Gereksinimler, Önergeler, Yönelimler”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, (2000), s.6

²¹ Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği.

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

²² Köse, *a.g.e.*, s.3

genel olarak kamu yönetimi alanında olduğu gibi yerel yönetimlerde de anlayış ve yapı değişikliklerini de gündeme getirmiştir.²³

Sonuçta 21. yüzyılın ayırıcı özelliği, demokrasi ve insan haklarının, bütün toplumlarca tartışmasız kabulü ve demokratik kitle örgütlerinin ön plana çıkması olmuştur.²⁴ Yerel yönetimlerin yeterlilik ya da başarı düzeyleri ise; onların özgürlükleri, etkinlikleri ve demokrasiyi ya da katılımı gerçekleştirme dereceleri ile değerlendirilmektedir.²⁵ Yerel yönetimlerin, vatandaşa daha yakın bulunmasından dolayı talepler konusunda daha fazla bilgi sahibi olduğu bilinen bir durumdur. Bu bakımdan desantralizasyon yönetim sürecine halkın daha dolaysız katılımını sağlamıştır.²⁶

---

23 **Ruşen Keleş-Zerrin Toprak**, “21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Belediye Meclislerinde Siyaset”, *İzmir Yerel Gündem 21 Yayını*, (2000)

24 Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği.

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

25 **Ethem Kadri Pektaş**, Büyük Kent Belediyelerinin Eğitim Ve Kültür Hizmetlerine Siyasal Parti İdeolojilerinin Yansımaları

<http://www.ekitapyayin.com/id/027/ikincibolum.htm>, 2006

26 “Türkiye Yönetişim Programı”, www.un.org.tr , 2006

İKİNCİ BÖLÜM

KATILIM

I-GENEL:

Abraham Lincoln'e göre demokrasi, "halkın halk tarafından halk için yönetimi" olarak tanımlanmıştır.¹ Bu ideal tanım demokrasinin üç temel özelliğini ortaya koymaktadır. Bunlar; temsil, katılım ve denetimdir. Halkın, temsilcilerini seçme özgürlüğünün bulunduğu, yönetime aktif olarak katılabildiği ve temsilcilerinin karar ve eylemlerini denetleyebildiği bir siyasal düzen ancak demokrasi olarak adlandırılabilir.² Bu tanımda görüleceği gibi halkın kendi kendini yönetme ilkesi yönetime katılmayı da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla demokrasinin işlerlik kazanması ve sürdürülmesi, daha çok halk katılımının artırılması ile mümkün olabilmektedir.³

Klasik ve yaygın katılım biçimi olan seçimlerde oy kullanma, çağdaş demokrasilerde yönetimlerin meşruiyet sorununu çözmeye yetmemekte ve toplumsal grupların gereksinimlerini karşılamada yetersiz kalmaktadır. Seçimler ve çeşitli yerel meclislerde görev alma bir yöntem olarak sınırlı bir demokratik çözümdür. Çağdaş demokrasilerde halkın seçimler dışında da, yönetsel etkinlikleri sürekli etkileyebileceği ve yaşam çevresini biçimlendirebileceği yöntemler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır.⁴ Klasik demokraside yurttaş bir kullanıcı, bir lehdar, bir hak sahibi, bir mükellef ve zaman zaman da oy kabininde birkaç dakikalığına bir seçmendir. Seçimden sonra ise seçilenler ve teknisyenler tarafından, sorunların karmaşıklığı

¹ Aytekin Yılmaz, "Demokratik Gelişme Ve Türkiye'de Demokrasi", *Yeni Türkiye Dergisi*, Sayı 17, (1997), Ankara s. 519

² Can Aktan, "İyi Yönetişim Ve Demokrasi", <http://www.canaktan.org/politika/yonetisim/yonetisim-demokrasi.htm> 2006

³ Yusuf Pustu, "Yerel Yönetimler Ve Demokrasi", *Sayıştay Dergisi*, Sayı 57, (2005), s.126

⁴ 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor S-15 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>,

bahane edilerek yetki müsaderesine gidiliyor.⁵ Hemen hemen her seferinde yöneticiler "katılımı" telaffuz etmelerine rağmen, uygulamada katılım hiçbir zaman yer bulamamış ve "yönetime katılım" maalesef slogan sözcük olmaktan öteye gidememiştir.⁶ Kuşkusuz katılma konusunda çizgi dışı uygulamalarla tekil belediye örnekleri vermek olanaklıdır, ancak genel görüntü, varsayılan anlamda belediye meclisleriyle halk etkileşiminin, meclis-belde halkı ilişkisinin yokluğudur.⁷

Günümüz modern toplumlarında halkın yönetime ve kararlara doğrudan katılımı mümkün olamadığı için klasik demokrasi kavramı yerini katılımcı ve çoğulcu demokrasi kavramlarına bırakmıştır.⁸ Demokrasi ve farklılıkla ilgili çağdaş çalışmaların çoğu yurttaş katılımını en üst düzeye çıkaran ve halkın birbiriyle iletişime girip tartışabilmelerini sağlayan daha aktif ve enerjik bir demokrasiyi savunmaktadırlar.⁹

Bu yöndeki gelişmeler yurttaş yönetimi etkileme noktasında etkin yurttaş konumuna getirmiştir. Aristoteles, yurttaş kavramını ikiye ayırıyor; bunlardan birisi etkin yurttaş, ötekisi edilgen yurttaşdır.¹⁰ İşte bu etkin yurttaşlar modern zamanların gerektirdiği özgür ve bağımsız bir birey olabilmek için kendi yaşamını ilgilendiren süreçlerde karar alma/verme mekanizması içinde yer almak istemektedirler.¹¹ Etkin Yurttaş kavramıyla beraber sahneye çıkan yurttaş kamu yönetiminin gerçek bir ortağı olarak kabul edilip görüşlerine ve katkılarına ihtiyaç duyulan bir konum kazanıyor.¹²

Katılım, çok yalın bir biçimde bireylerin kamu politikalarının belirlenmesi, uygulanması ve denetlenmesi süreçlerinde yer alması olarak tanımlanırsa, iktidar kullanan kişi ve kurumları, kaynak dağılımını belirleyen süreçleri etkilemeye yönelik tüm eylem ve etkinlikler katılma kapsamına girmektedir. Bu çerçevede siyasal katılmanın ilgi ile başladığı, bilgilenme ile sürdüğü ve eylem ya da etkinlikle

5 Tarso Genro-Ubiratan Dde Souza, *Porto Alegre: Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi*, İstanbul :Demokrasi Kitaplığı, 1999,s.13

6 Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği.

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

7 Oya ÇİTÇİ, "Yerel Siyaset ve Demokrasi/ Çoğulculuk/ Sivil Toplum", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, yay.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.245-246

8 M. Olsen, *Modern Politics*, New Jersey : Prentice Hall Engewond Cliffs, , (1991), s.32

9 Anne Phillips, "Farklılığa Nasıl Yaklaşmalı: Fikirler Politikası Mı, Yoksa Mevcudiyet Politikası Mı?", *Demokrasi Ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, Çev:Zeynep Gürata, Cem Gürsel, ed. Seyla Benhabib, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.205

10 Ruşen Keleş, "Türkiye'de Yerel Siyaset/Yerel Yönetimler-Yapı, İşleyiş", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, yay.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.118-119

11 Celal İnal, *Toplum Sorunlarını Araştırma Merkezi Editörü* <http://www.tosam.org> 2006

12 Katılım, http://www.tesev.org.tr/projeler/kamu_uluslararası_metin_bolum6.php 2006

noktalandığı kabul edilmektedir. Etkinlik ya da eylemler ise başvurudan temsile, oy kullanmadan protestoya kadar geniş bir yelpazeyi içermektedir. Liberal demokrasinin katılma kuramı da özünde yaşadığı toplumun sorunları ile ilgili, olası çözüm seçenekleri hakkında bilgili ve en elverişli seçmeyi yapacak ölçüde rasyonel bir yurttaş varsayımından yola çıkmaktadır.¹³

Dünya Bankası ise katılımı, iştirakçilerin, hayatlarını etkileyen gelişme inisiyatifleri, kararlar ve kaynaklar üzerindeki denetimi etkileyip paylaştıkları bir süreç olarak görmektedir. Bu tanımda da görüleceği gibi asıl önemli olan karar alma süreçlerine katılım ön plana çıkmaktadır. Yani yasalar ve kararlar çıktıktan sonra değil, oluşturulma aşamasında, sivil toplum kuruluşlarının ve bireylerin görüşlerinin alınması ve karar alma süreçlerine dahil edilmesidir. Böyle bir katılımın etkinliği, yerel ve ulusal düzeyde; çok ortaklı, şeffaf ve sürdürülebilir yönetim ağıları arasında oluşturulan koordinasyonla elde edilebilir.¹⁴

Kararlar kentsel sorunlara total çözümlere dönük değil; aşamalı, deneysel, katılımcı ve farklı düşünceler arası diyalog sonucunda alınacaktır. Amaçlar ve araçlar üzerine sorgulama, eleştiri ve diyalog katılımcıların kamusal çıkar üzerinde katkılarını ve sorumluluklarını artıracak ve yerel yönetimlerin karar alma süreçleri de hem halkın taleplerine karşı duyarlı, hem de rasyonel ve demokratik olacaktır. Bu anlamda hem etkili, hem de demokratik yönetim, hem verimlilik, hem de istikrar; hem katılımcılık, hem de kamusal çıkar sorgulama süreçleri sonucunda birbirleriyle eklemlenme ve birbirlerinin tamamlayıcı ögesi olma olasılığını kazanacaktır.¹⁵

Kamusal söylemin içinde taşıdığı taleplerin nasıl oluştuğu ile ilgili Habermas özel şahısların kamusal meseleleri ve “ortak çıkarı” tartışmak üzere bir araya gelmeleri ve konuşma aracılığıyla siyasal katılımın canlandırıldığı bir tiyatrodur der. Böyle bir alanda yurttaşlar, müşterek meselelerine dair düşüncelerini açıklarlar ve böylece söylemsel (discursive) bir etkileşimde bulunurlar. Bu alan kavramsal olarak devletten ayırılır. Hatta, devletin kritik edildiği söylemlerin üretildiği ve dolaştığı bir alandır.¹⁶

---

¹³ Çitçi, *a.g.m.*, s.244

¹⁴ Celal İnal, Toplum Sorunlarını Araştırma Merkezi Editörü <http://www.tosam.org> 2006

¹⁵ Hasan Bülent Bakiler, E. Fuat Keyman, Ali Yaşar Sarıbay, *Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan Ve Yerel Yönetim*, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.157

¹⁶ Bakiler-Keyman, Sarıbay, *a.g.e.*, s.32-33

Genellikle iyi bir yönetim kavramı tanımlanırken, yurttaşların siyasal katılma ve temsil kurumları aracılığıyla hükümetle ve yerel yönetimle serbestçe etkileşim içine girmesinin ötesinde bir işleyiş söz konusudur. Yurttaşlar bu anlayışta yönetilen değil, paydaş olarak temel siyasal karar alıcı konumundadır. Burada temel siyasal katılma ilkesi, bir siyasal sorun ve çözümünüyle ilgili karardan etkilenenleri de karar alma sürecine ortak kılmak olacaktır. Hükümetin seçmenlere gösterdiği duyarlılık, otoritelerin hayırseverlik ve iyi kalpliliğinden değil, halkın rızasına ve ona hesap verme zorunluluğuna dayanmasındandır.¹⁷

Bu anlayış aynı zamanda kararlara katılma, karar alma sürecini etkileme, yönetime katılma gibi fonksiyonlar gören sivil toplum örgütlerini, hem demokratikleşme hem de sivil toplum örgütlerinin gelişmişlik düzeyini ortaya koyan aktif katılımcılık, yetki devri, yerinden yönetim, özerklik, öz yönetim gibi alt kavramları içeren, yapabilir kılmayı ve klâsik, geleneksel, hiyerarşik, bürokratik ve şimdiye kadar iyi sonuç vermeyen yönetim anlayışının tersine, sivil toplum örgütlerine önem veren, gelişmelerinin önünü açan, katılımcılığı, saydamlığı, yetki devrini, yerinden yönetimi, sonuç verici ve uygulanabilir çözüm yollarını teşvik eden ve benimseyen bir anlayış olarak yönetişim kavramlarını ve tüm bunların kamu yönetimlerine yansımada somutlaşan yeni kamu yönetimi düşüncesini içermektedir.¹⁸

Gelişmiş ülkelerde kalkınma, önemli ölçüde halkın yönetime etkin katılımı ve yerel kaynakların harekete geçirilmesi ile gerçekleşmiştir. Bu ülkelerde yerel yönetimlerin birçok açıdan, özellikle demokrasinin yaygınlaştırılması, yerel kaynakların harekete geçirilmesi, hizmet önceliklerinin belirlenmesi ve hizmet maliyetinin düşürülmesi açılarından, merkezi yönetime üstünlüğü kabul edilmektedir.¹⁹

Küreselleşme ve yerelleşme süreçleriyle yaşanan değişim aynı zamanda topluluk hak ve özgürlük taleplerini de vatandaşlık anlayışı içine sokarak bireylerin

17 “Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu”, (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

18 M. Akif Özer, “Kamu Yönetiminin Geleceğine Dair Düşünceler”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 57 s.75

19 H.Ömer Köse, “Yerel Yönetim Olgusu Ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 52, (2004),

<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/dergi3.asp?id=379> 2006

hem çevresinde olanlara karşı duyarlı ve sorumlu, hem de yerel topluluk bağlarını kamusal alana taşıyan bir kentli kimliğini ortaya çıkarmıştır.²⁰

Tekeli'ye göre: de tek kimlikli bireyler dünyasından, çok kimlikli bireyler dünyasına doğru bu değişim, katılımcılığı içeren, tek bir merkezi olmayan ve merkez üzerinde mücadele eden kimlikler arası ilişkiler üzerinde kurulmuş bir çok kültürlülüktür.²¹

A. ÖZEL SEKTÖRDE KATILIM

1980 sonrasında Japonya'nın uluslararası alanda rekabet üstünlüğü kazanmasını araştıran birçok bilim adamı bunun temelinde takım çalışması, esneklik, karşılıklı güven, işgücünün katılımı ve sorumluluğu gibi nitelikleri ön plana çıkaran, organizasyonun "insan" boyutunu güçlendirmesi olduğunu görmüşlerdir. Teknoloji ile insan unsurunun birbirine geçişi ve birbirini etkileyen bir yapı içerisinde hareket, insan varlıklı teknoloji (humanware technology) kavramını ön plana çıkarmıştır.²² İnsan unsuru yaratıcı kapasiteyi, dolayısıyla sürekli gelişmeyi sağlamaktadır. İnsanın makineye ruh vermesi ancak insan kaynağının gerçek anlamda kullanımı ve katılımıyla sağlanabilmektedir. Karar verme yetkisinin, kendi üretim alanı ile sınırlı da olsa işgücünde olması işin özünü oluşturmaktadır.²³

Bunun yanında insan unsurunun etkinliğinin sağlanmasında, katılım olarak tanımlanan yoğun bilgi paylaşımı ve işçi sendikalarının etkinliği büyük rol oynamıştır.²⁴

Nick Oliver tarafından, Örgütsel bağlılığı etkileyen faktörler üzerinde yapılan bir araştırmada güçlü katılımcı değerler sergileyen işgörenlerin daha yüksek düzeyde

²⁰ Bakiler-Keyman, Sarıbay, *a.g.e.*, s.46

²¹ Bakiler-Keyman, Sarıbay, *a.g.e.*, s.46

²² Ahmet Selamoğlu, "Yönetim Ve Üretim Anlayışında Değişim Japon Modelinin Artan Etkinliği Ve "İnsan" Unsuru" s. 15 <http://www.ceterisparibus.net/isletme/yonetim.htm>

²³ Ahmet Selamoğlu, "Yönetim Ve Üretim Anlayışında Değişim Japon Modelinin Artan Etkinliği Ve "İnsan" Unsuru" s. 19 <http://www.ceterisparibus.net/isletme/yonetim.htm> 2006

²⁴ Ahmet Selamoğlu, "Yönetim Ve Üretim Anlayışında Değişim Japon Modelinin Artan Etkinliği Ve "İnsan" Unsuru" s. 20 <http://www.ceterisparibus.net/isletme/yonetim.htm> 2006

örgütsel bağlılık gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.²⁵ Demek ki özel sektörde işçilerin karar alma sürecine katılımı ve işin içinde yer alması örgüte bağlılıklarını arttıran en önemli faktördür.²⁶

Üretimde kazanç, artan fiziksel çabalarla değil, artan koordinasyonla sağlanabilmiş, bu da, işletmenin tüm çalışanlarının düzenli ve objektif bir biçimde “performans değerlendirme” ve “sürekli geliştirme”ye tabi tutulmaları ve karar verme, planlama ve inceleme süreçlerine katılmalarıyla olmuştur.²⁷

Özel sektördeki bu gelişmelerin kamu sektörüne yansımaları olarak da katılımcı demokrasi ve katılım uygulamalarını etkilediği söylenebilir. Günümüz toplumunun yükselen değer olarak gördüğü, katılımcı, saydam, demokratik, insan ve hizmet odaklı yönetimler, daha çok yerel yönetim felsefesiyle de uyumaktadır.²⁸ Bu değerleri yeni bir yönetim felsefesi olarak niteleyen "yönetişim" yaklaşımı da yerel yönetimi öne çıkaran ve bu değerleri benimseyen bir anlayışı içermektedir.²⁹ Yönetişimin getirdiği piyasa sisteminin ilkelerinden artan oranda yararlanma, hemşehrileri, vatandaşları müşteriler olarak görme, esnek örgütlenme biçimleri ve girişimci ve işletmeci ruha sahip bir yönetim ve yönetici tipidir.³⁰

Avrupa ülkelerinde ve demokrasinin yerleşik olduğu batı toplumlarında, son zamanlarda, vatandaş, yurttaş kelimelerinin yerine, müşteri kelimesinin kullanılması da kamu yönetiminin karşısında yönetilenleri müşteri olarak görme anlayışı yatmaktadır.³¹ Yönetişim ve benzeri anlayışlarla, bir adım daha ileri gidilerek halkın belediye yönetimini seçme hakkından öte her türlü yerel karar alma sürecine katılımı da gündeme böylece gelmiş oldu.

25 Nick Oliver, “Work Rewards, Work Values And Organizational Commitment In An Employee-Owned Firm: Evidence From The U.K”, *Human Relations*, 1999, Vol:43, 6: 513-526. <http://www.jbs.cam.ac.uk/> 2006

26 Refik Balay, *Yönetici Ve Öğretmenlerde Örgütsel Bağlılık*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 2000,s.99

27 Mehmet Hüseyin Bilgin “Değişen Rekabet Dengeleri,Yeni Yönetim Anlayışı Ve Türkiye”, *Çimento İşveren Dergisi*, s. 3-4 <http://www.tkyd.org/> 2006

28 Kemal Görmez, *Yerel Demokrasi Ve Türkiye*, Ankara: Vadi Yayınları, 1997, s.183

29 Serif Öner, "Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi Ve Katılım Algılamaları", *Çyy*, Cilt 10, Sayı 2, (Nisan 2001), S.60.

30 Bilal Eryılmaz, “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkileri”, *Kent Yönetimi, İnsan ve Çevre Sorunları Sempozyumu Kent Yönetimi ve Çevre Politikaları*, İstanbul: Büyükşehir Belediyesi İSTAÇ Genel Müdürlüğü, İstanbul. cilt:2. İstanbul, 1999, s. 25

31 Cahit Tutum, “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma”, *Yeni Türkiye*, Ankara, 1995, s. 135-136

B. KAMU SEKTÖRÜNDE KATILIM

Bir yandan sivil toplumun gelişmesi, diğer yandan temsili demokrasinin işleyişinde görülen olumsuzluklar yerel yönetimlerde katılımcı hareketlerin, çoğulcu demokrasilerin doğal ve zorunlu faktörleri olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yönetimlerin hizmet götürecekleri toplumun görüş, istek ve değerlendirmelerini dikkate almaları “katılımcı demokrasi” olgusunu güçlü hale getirmekte, ancak katılım, kendi kendine gerçekleşmemektedir. Katılım, bireylerin inanç ve tutumlarını, bilişsel yapılarının katılım davranışına uygun bir sosyalizasyon sürecine bağlı olarak geliştiği durumda söz konusu olabilen bir davranış türüdür.³²

Katılımcı demokrasi, ortak karar almada vatandaş katılımının imkanını ve sonuçlarını en çoğa çıkarmak için siyasi aktiviteleri oy vermenin ötesine taşıdığından demokrasinin tabandan uygulanması amacını güder. Katılımcı demokraside karar alma işlemi, kişilerin kendi hayatlarını etkileyen kararlarda kendi önerileri, tartışmaları, karar vermeleri, planlamaları ve uygulamaları yoluyla olur. Bu bağlamda katılımcı demokrasinin beş ana özelliği ortaya çıkmaktadır.³³ Bunlar;

- a) Bütün bireylerin kendilerini etkileyen bütün ortak karar alma mekanizmalarına istedikleri kadar katılma imkanına sahip olmaları,
- b) Ortak karar almaya katılma sadece oylama ile sınırlı olmamalı, değişen derecelerde katılım ve bağlılık gerektiren aktiviteleri de içermelidir,
- c) Ortak kararlarda ki sorumluluk sadece görevlilerle ve/veya uzmanlarla sınırlı olmamalı, mümkün olduğunca yaygın olmalıdır,
- d) Ortak kararlar almaya yönelik katılım, sadece siyasi sistem ile sınırlı olmamalı, toplumsal hayatın bütün evrelerini kapsamalıdır.³⁴

Bundan da anlaşılacağı gibi katılım, yönetim ve karar alma sürecine katılımı sınırlı kalmamalıdır. Halkın bir denetleme işlevinin olması ve yerel yöneticilerin hesap vermesini sağlayacak mekanizmaların yaratılması gereklidir. Hemşehrilerin katılımı olmadan hiçbir yerel yönetici ideal bir kent hedefine ulaşamaz. Yerleşmelerimizin

32 Şeyda Kozcu - Melek Göregenli, “Gençlik Ve Yerel Yönetimler: Bursa Ve İzmit Araştırmaları”, *Gençlik Ve Kent Yönetimi*, ed.Ferzan Yıldırım, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002, s.202

33 M. Olsen, *Modern Politics*, New Jersey : Prentice Hall Engewond Cliffs, , (1991), s.32

34 Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, “Türkiye’de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar”

[Http://libf.Ogu.Edu.Tr/Kongre/Bildiriler/06-02.Pdf](http://libf.Ogu.Edu.Tr/Kongre/Bildiriler/06-02.Pdf)

mevcut olumsuz koşulları, yerleşim ve katılım kavramlarının yeniden gözden geçirilmesi için uyarıcı niteliktedir. Yerel yönetimden beklenen, hemşehri haklarının korunduğu, insanların, bedensel, duygusal ve sosyal gereksinimlerinin karşılandığı; çalışma ve dinlenmenin uyum içinde barındırıldığı ortamların oluşturulmasıdır. Bunun için, kentsel sorunların çözümünü yalnızca finansmana indirgeyen, bütünü göremeyen, parçacı yaklaşımlar terkedilmelidir.³⁵

Katılımın yaşama geçirilebilmesi için:

- a) Danışma ve karar alma süreçlerinde halk katılımının yasal çerçevesinin oluşturulması,
- b) Yerel yönetimlerde halkı bilgilendirme süreçlerinin ve ortamının geliştirilmesi, kamu belge ve bilgilerine özgürce erişilebilirliğin sağlanması,
- c) Danışma süreçlerinde tarafsızlığın sağlanması,
- d) Yerel projelerin halka tanıtılıp, görüş/görüşlerin oluşmasının sağlanması,
- e) Toplumun tüm kesimlerinin kentsel yerel yaşama katılımının sağlanması önemlidir.³⁶

Yani katılımın başarısı kamu alanının oluşturulması ve işleyişinin başarılı olmasıyla sağlanacaktır. Bu ise kamu alanının oluşmasında yeni bir ahlakı gerekli kılmaktadır.³⁷

Sonuçta, çoğulcu ve katılımcı demokrasi ilkelerini yaşama geçirmekte, hiçbir ayırım gözetmeden, insanı yerel demokrasinin temeli kabul eden; sorumluluğunun bilincinde olarak yerel topluluğun yararları ve hakları doğrultusunda hizmetleri etkin bir biçimde gerçekleştiren; özerk ve demokratik çağdaş yerel yönetimlerin yöneticilerine önemli görevler düşmektedir.³⁸

1. KATILIM ÇEŞİTLERİ

Bireylerin kamu yönetiminin yetki ve görev alanına giren konularda söz sahibi olmalarını amaçlayan katılım anlayışına ilişkin iki yaklaşım söz konusu

35 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. 121 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereyon/oik554.pdf>, 2006

36 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. 121 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereyon/oik554.pdf>, 2006

37 İlhan Tekeli, "Katılımdan Beklentilerimiz Zaman İçinde Nitelik Değiştiriyor", *Ada Kentliyim*, sayı 3, (1996) S. 59.

38 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. 121 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereyon/oik554.pdf>, 2006

olabilmektedir. Bunlardan birincisi, yurttaşların yasaları doğrudan demokrasi anlayışına göre bizzat katılacakları toplantılarda kabul etmeleri ve yönetimle ilgili kararları gene bu toplantılarda vermeleri yönetsel mevkileri de belli sürelerle nöbetleşe üslenmeleri anlayışıdır. Diğerisi ise, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yurttaşın rolünü belli aralıklarla yapılan seçimlerde oy kullanma etkinliği ile sınırlı tutmayı öngören yaklaşımdır.

Seçimlere dayalı temsil edici kurumların varlığının, demokrasi için yeterli olmadığı³⁹ ve siyasi sisteme katılmanın oylama dışında pek çok yolu olmuştur. Bunlar şu şekilde sıralanabilir.⁴⁰

- Gönüllü kuruluşlar içindeki siyasi faaliyetlere katılma,
- Siyasi parti aktivitelerine katılma,
- Kamu kurumları ile temas kurmak veya yerel, bölgesel, veya ulusal düzeyde devlet fonksiyonlarında yer almak.

Bu katılma yolları demokrasiyi katılımcı hale getirme yolunda önemli bir fonksiyon ifa etmekle beraber tek başına yeterli değildir. Çünkü katılım biçimlerinin ilki olarak belirttiğimiz doğrudan demokrasi için henüz teknik, ekonomik ve kültürel alt yapının yetersiz olduğu söylenmektedir. Katılımcı demokrasi, vatandaşların kendisini ve milli politikaları ilgilendiren konularla ilgili karar verme sürecine gözlemci olması, katkıda bulunması ve yer yer müdahil olmasını gerektirir. İngilizce'de ``participative" ve giderek ``deliberative" sıfatlarıyla anılan bu demokrasi türünde bilgili, örgütlü vatandaşların, hesap verme, bilgi verme, hesap sorma mekanizmalarıyla seçilmişlere ve atanmışlara yön göstermeleri, denetlemeleri öngörülmektedir.⁴¹

2. KATILIMIN SONUÇLARI

Doğrudan demokrasi ile temsili demokrasi arasında denge sağlamayı amaçlayan katılımcı demokrasi anlayışı her iki aşırı yaklaşımın sakıncalarına karşı

39 İsmail Güneş, "Yerel Yönetimler Ve Sivil Toplum Kuruluşları" <http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/sivil1.htm> 2006

40 Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, "Türkiye'de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar" <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

41 Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, "Türkiye'de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar" <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

katılım ile bireylerde demokrasi duygusunu geliştirmektedir. Bu yolla yurttaşlar seçilmiş ve atanmış kamu görevlilerini daha etkili biçimde denetleyebilmekte, karar ve uygulamalarını değerlendirebilmektedirler.⁴² Ülkemizde ise halkın yönetime katılımı birkaç yılda bir tekrarlanan ve birkaç dakika içinde gerçekleştirilen bir süreç haline indirgenmiştir. Bu, hemşehriler bakımından kendilerini ifade etme kanallarından yoksun oldukları için hemşehri bilincinin gelişmesine olanak vermeyen ve dolayısıyla da yerel demokrasinin kalitesinin sorgulanmasını gerektiren bir olgudur.⁴³

Siyasi olmayan kararlar alma işlemine katılım, bireylere daha önemli siyasi kararlara katılabilmek için gerekli siyasi beceri ve normları öğretir.⁴⁴ Batıdaki yoğun katılım deneyimleri, katılımın sağladığı özellikle üç temel gelişme üzerinde durulmaktadır. Bunlardan birincisi, katılımın bireylerdeki demokrasi duygusunu geliştirmesidir. Katılım süreci vatandaşa demokrasi eğitimi olmaktadır, ona iyi vatandaş olmayı uygulamalar aracılığıyla öğretmektedir. İkinci olarak katılım, “topluluk” oluşturarak, bu topluluk üyeleri arasında sevgi, anlayış, hoşgörü ve eşitlik duygusunu geliştirerek ortak değerlerin oluşmasını sağlar. Üçüncü olarak katılım, kurumların yapısını değiştirerek onların demokrasinin gerçek ve etkin araçları olmaları olgusunu getirir. Kurumlarda vatandaşın istek ve tercihlerine yanıt verme anlayışının gelişmesini de sağlar.⁴⁵

Pateman , bireylerin gelişiminin bizzat katılım süreci içinde gerçekleştiğini; katılımın kendisi için gerekli nitelikleri üretip teşvik ettiğini belirtmiştir. Bireyler, ne kadar çok katılırlarsa o denli katılma kapasitesine sahip olurlar. Katılım, her düzeyde eklemleşmeyi kolaylaştırarak, kolektif kararların kabulünü ve içselleştirilmesini hızlandırır ve “consensus” un oluşması için temel çerçeveyi oluşturur. Consensus’u

---

42 Yalçındağ, Selçuk, **Belediyelerde Halk Katılımı**, *Türk İdare Dergisi*, sayı 424 (1999), s. 49-72” Aktaran Güneş, İsmail **Yerel Yönetimler Ve Sivil Toplum Kuruluşları** <http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/sivil1.htm> 2006

43 **Ferzan Yıldırım**, "Yerel Demokrasi ve Kentteki Gençlik," *Gençlik ve Kent Yönetimi*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Ferzan YILDIRIM, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s.32

44 **Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel**, “Türkiye’de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar” <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

45 **Yıldırım**, *a.g.m.*, s.31

öğrenmek, topluluğa aidiyet duygusunu geliştirmek, kişilerin ve topluluğun çıkarlarını bağdaştırmak ve diğer insanlarla işbirliğine girmek demektir.⁴⁶

Katılım, hem hemşehriyi hem de yöneticiyi eğiten, aralarında dayanışma ve ortak bir anlayışın gelişmesini sağlayan bir süreçtir.⁴⁷

---

⁴⁶ Şeyda Kozcu-Melek Göregenli, "Gençlik ve Yerel Yönetimler: Bursa ve İzmit Araştırmaları," *Gençlik ve Kent Yönetimi*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Ferzan YILDIRIM, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s.202

⁴⁷ Yıldırım, *a.g.m.*, s.32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATILIMIN HUKUKSAL BOYUTU

I- ULUSLARARASI HUKUKTA YEREL KATILIM

Uluslararası hukuksal metinlerde katılımı ilgili maddelerden ilki 1789 Fransız İnsan Hakları Beyannamesinde yer almaktadır. Beyannamenin 14. Maddesi, *“Yurttaşlar, bizzat kendileri veya temsilcileri aracılığıyla, kamusal katkının gerekliliğini tespit etmek, onu özgürce onaylamak, kullanımını takip etmek ve oranını, matrahını, kapsamını ve süresini belirlemek hakkına sahiptirler”* şeklinde düzenlenmiştir. Daha sonra 1948 Evrensel İnsan Hakları Beyannamesinin 21. maddesi 1.paragrafında *“Her kişi ya doğrudan doğruya, ya serbestçe seçtiği temsilcileri aracılığıyla, ülkesinin kamusal işlerinin yönetiminde yer alma hakkına sahiptir* şeklinde yer almıştır.¹ Her iki hükümde de, yurttaşların siyasi yaşama doğrudan müdahale hakkının belirtilmiş olduğunu görüyoruz.

Daha sonra Avrupa Konseyi'nin 1985 yılında kabul ettiği "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı" Türkiye tarafından 8.5.1991 tarihinde, bazı maddelerine çekince konularak onaylanmıştır. Türkiye, 1992 de Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı kabul etmiş ve 3.10.1992 tarihli Resmi Gazete'de bu şart yayınlanmıştır. Şartın önsözünde;

“Vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının Avrupa Konseyine üye devletlerin paylaştığı demokratik bir ilke olduğu ve bu hakların en doğrudan kullanım alanının yerel düzeyde olduğunu” belirtmektedir.

Aynı Şart, *“vatandaşlardan oluşan meclislere, referandumlara veya vatandaşların doğrudan katılımına olanak veren öteki yöntemlere başvurulabilmesi hakkına”* da atıfta bulunmaktadır.

---

¹ Tarso Genro-Ubiratan Dde Souza, Porto Alegre: *Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi*, İstanbul :Demokrasi Kitaplığı, 1999,s.13-14

Özerklik Şartının "Hizmette Halka Yakınlık İlkesi" olarak ifade ettiği (Subsidiarite-Subsidiarity) ilkesine göre de kamusal sorumluluklar genellikle ve tercihen yurttaşın en yakın olan yönetimlerce yerine getirilir. Sorumluluğun bir başka yönetime bırakılmasında, görevin kapsamı ve niteliği ile etkinlik ve ekonomi ilkelerinin gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır.² "Hizmette Halka Yakınlık İlkesi", yerel ve ortak hizmetlerin, merkezi yönetimin dışında bir yönetim tarafından; yani yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesi gerektiği anlayışını yansıtmaktadır. Başka bir ifadeyle "Kamu Hizmetini Kamunun Hizmetine Sunmak" şeklinde anlatılmaktadır.³

Avrupa Sosyal Şartı'ndan (1961) kaynaklanan Avrupa Kentsel Şartı (1992) ve bu şartın doğurduğu Kentsel Haklar Bildirgesi (1992)' nin de kentlerde çevre ve doğa; konut, kent güvenliği ve suçun önlenmesi; kentlerdeki fiziksel ve zihinsel özürli kişiler; kentsel alanlarda spor ve boş zaman; kentlerde kültür ve birden çok kültürün bütünleşmesi; sağlık; hemşehri katılımı, kent yönetimi ve planlamasına ilişkin ilkeleri, katılım haklarını pekiştirici nitelikte olup kent yönetimlerine halkın katılımıyla ilgili politikalar oluşturmada önemli ipuçları sunmaktadır.⁴

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu politikalar 1980-1982 yılları arasında Konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası" kapsamında geliştirilmiştir.

Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı'nda Mart 1992'de kabul edilmiştir.⁵

Avrupa'yı kapsayan; halk ve yerel yönetimlere yönelik olan bu kampanya, yerleşimlerdeki yaşamın daha da iyileştirilmesini amaçlamış ve dört temel konuya ağırlık vermiştir.

- a) Fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi;
- b) Mevcut konut stokunun iyileştirilmesi;
- c) Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması;
- d) Toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi;

2 Ruşen Keleş, "Hizmette Halka Yakınlık (Subsidiarity)", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C.4, S.L, (1995), s. 7

3 Burhan Aykaç, "Türkiye'de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler Ve Yerel Demokrasinin Amaçları", *G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi* S. 1 C. 1.S7 (1999),

4 Sevdâ Uluğtekin, "Gençliğin Gereksinimleri ve Hakları Açısından Türkiye'de Kentsel Gençliğe yönelik Hizmetlere Bir Bakış", *Gençlik ve Kent Yönetimi*, ed. Ferzan Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 81

5 <http://www.coe.fr/cplre/eng/etxt/echarteurbaine.php> 2006

Tüm bu çabalar, Konferansın yerel demokrasi, yerinden yönetim ve katılımcılık konusundaki diğer çalışmalarıyla birlikte şarta gerekli temel veriler de sağlamıştır.

Şart'ın önemle benimsediği temel iki ilke işbirliği ve dayanışmadır. Şart:

- a) Her bir üye ülkenin yerel yönetimleri arasında; kazançlar ve sorumluluklar göz önünde bulundurularak, kentsel yerleşimlerdeki yaşam kalitesini yükseltebilmek için;
- b) Merkezi ve yerel yönetimler arasında; oluşturulacak politikalar ve para kaynaklarının aktarımıyla, karar verme mekanizmalarını merkezden çevre yerleşimlere yaymak amacıyla;
- c) Yerel yönetimler ve kent sakinleri arasında; kentlerin çeşitli sorunlarını yakından anlamak ve yerel halkı karar verme süreçlerine katmak için;
- d) Özellikle, ülke sınırlarını aşacak şekilde tüm Avrupa'daki kentler arasında; işbirliği ve dayanışmayı gerekli görmektedir.

Şartın ilk kısmında bu şartta belirtilen hakların gerçekleşmesinin fertlerin, dayanışma ve sorumlu hemşehriliğe ilişkin eşit yükümlülükleri kabul etmesine bağlıdır demektir. Daha sonra da Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kent sakinlerinin sahip olduğu hakları sıralamaktadır. Şartın katılıma yönelik en önemli maddeleri 12,17,18 ve 20. maddeleridir. Bu maddeler aşağıda ki gibidir;

- a) KATILIM(12.m): Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması;
- b) KİŞİSEL BÜTÜNLÜK(17.m): Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması;
- c) BELEDİYELERARASI İŞBİRLİĞİ(18.m): Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerine doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri;
- d) EŞİTLİK(20.m): Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayrım

gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü olması, şeklinde düzenlenmiştir.

Avrupa Kentsel Şartı'nın, "halk katılımı, kent yönetimi ve kent planlaması" ile ilgili 4.12. bölümünde de şöyle denmektedir.

"Yerel demokrasinin esasları oturtulmadan, kentlerdeki kişi haklarından söz etmek yersiz olur."

"Kent yönetimi, hakları ve taşınmazları önerilen yönetsel yasalar ve kararlardan etkilenecek kişilere, bu kararların duyurulması ve aynı zamanda kişilere konu hakkında fikir beyan etme hakkı tanınarak, karar verme süreçlerine faal olarak katılabilmelerinin sağlanmasıyla gerçekleşmelidir."

"... halk yönetim mekanizmasına katılmak ve işleyişinde etken olmak zorundadır. Bunun için, yerel gönüllü kuruluşların varlığının tanınması, yerel politik yaşamda halk katılımının (yürütme organlarına bağlı yönetim kurullarında ve komisyonlarda halk temsilcilerinin görev alabilmesi gibi) kurumsallaştırılması ve yönetim mekanizmalarına işlerliğin (denetim kurulu, şikayet kurulu, şikayet memurları gibi) kazandırılması gerekmektedir."

"Yerel seçilmiş temsilciler, yalnızca genel bir yetkiye sahip olduklarından, özel bir sorun ve politika söz konusu olduğunda referanduma başvurmak durumundadırlar."

"Halk kendine düşen görevleri yerine getirebilmek için görevliler ve seçilmiş temsilciler tarafından uygulanacak tüm kararlardan haberdar olmalıdır."

Avrupa Kentli Hakları Deklerasyonu ise katılımı ile ilgili şu maddeleri içermektedir. Deklarasyonun başlangıç kısmında deklarasyonda imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi devletlerin katılımı ile ilgili şu maddelere uymasını şart koşmuştur.⁶

- a) Vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının tüm üye devletlerin paylaştığı demokratik ilke olduğu,
- b) Genel oyla seçilen ve gerçek yetkilerle donatılmış temsilcilerce yönetilen kentlerin vatandaşlara yakın bir yönetimi sağlayacağına ,

---

6 "Avrupa Kentli Hakları Deklerasyonu" 2,3,4,5,6,7. maddeleri. <http://www.gabb.gov.tr/2006>

- c) Yerel, bölgesel, ulusal ve Avrupa ölçeğinde farklı yönetim kademelerinin eşit meşruiyeti temelinde “hizmette yerellik” (subsidiarity) ilkesinin Avrupa’da demokrasinin gelişmesine asli katkıyı sağladığına,
- d) Bu şart ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının, yerel ve makamlar yararına “hizmette yerellik” ilkesinin uygulanmasında tamamlayıcı olduklarına,
- e) Hizmette yerellik ilkesinin hayata geçirilmesi için uygun bir yönetim kademesi oluşturulacağına,
- f) Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile erişilen değerlere saygı göstererek erişilmesini için çaba sarfedileceğini vurgulayarak, Katılımla ilgili hükümlere yer vermiştir.

Avrupa Kentsel Şartı’nın 3.3. maddesinde “yerel demokrasi” şöyle tanımlanmıştır:

Yerel demokrasi “kentsel gelişmenin temeli, özerk ve mali bağımsızlığı olan yerel yönetimlerde halkın doğrudan katılımının sağlanmasıdır.

Görüldüğü gibi uluslar arası hukukta halkın kent yönetimine katılımı ile ilgili pek çok düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemelerin birçoğunu Türkiye’de kabul etmiştir. Ancak uygulamaya yansıdığını söylemek pek olası değildir.

II- TÜRK HUKUKUNDA YEREL KATILIM

Yukarıda belirttiğimiz gibi uluslar arası metinler diye saydığımız bir çok anlaşma ve sözleşmeye Türkiye de imza attığı için bunlar aynı zamanda iç hukuk metinleri haline gelmiş olduğundan bunlara tekrar etmemek açısından değinilmeyecektir.

Yerel yönetim kültürümüze baktığımızda ise vakıf, imece, lonca ve avarız sandıklarında çok öncelerden süregelen bir birliktelik ve katılım olduğunu görürüz. Ancak zaman içinde ihtisaslaşma ve işbölümü ile birlikte bu şekilde iş görme isteği azalmıştır. Belde yönetiminde temel düzenleme durumundaki 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Yasasında “hemşehri hukuku” başlığı altında, hemşehrinin hak ve

borçları/sorumlulukları belirlenmiştir.(1580, md.13)⁷ Bu hükmün yeni söylemi “kentli haklarıdır”. O halde, kentli hakları, uygulama açısından “yepyeni” bir şey olmasa da katılım ruhunu canlandırması, sorumluluk anlayışının tazelenmesi gerekliliğini hatırlatması yönüyle yenilikçidir.⁸ Bu felsefe köy ve özellikle Belediye Yasasında da yer almaktadır.⁹

1580 sayılı Yasa’nın hemşehri hukuku ile ilgili 13. maddesinde şöyle denmektedir:

“.....Hemşehrilerin belediye işlerinde reye, intihaba, belediye idaresine iştirake ve belde idaresinin devamlı yardımlarından istifadeye hakları vardır.”

Bu madde açık bir şekilde, yurttaşların belediye yönetimine katılma hakkını kabul etmektedir. Bu hemşerilik sıfatı nedeniyle belediye seçimlerinde “reye, intihabata, belediye idaresine iştirake ve belediye idaresinin devamlı yardımlarından istifadeye” hakları vardır. Yasa hemşehrin katılma hakkından bahsetmiş ise de, nasıl bir katılım sağlanacağı düzenlenmediği gibi, düzenlemede yerel örgütsel yapılanmanın başta temsil olmak üzere birçok sorunu da, çözmekten uzak olduğu bilinmektedir.¹⁰ Sadece “belediye meclisi toplantılarının halka açık olması” kuralı bulunmaktadır. Toplantı gündemi, gazetelerle ve uygun vasıtalarla ilan edilecektir. Bunun dışında belediye meclisi toplantılarına belde halkından katılanlarla ilgili tek düzenleme “müzakereyi dinlemeye gelenlerden nümayiş ve gürültü yapanların içtima salonundan çıkartılması” ile ilgilidir. Ancak, belediye meclisinin, özetleri ilan edilecek kesin kararlarına karşı “alakadarlar” a itiraz hakkı da tanınmaktadır. Görüldüğü gibi, özele inildiğinde yasal çerçeve sınırlıdır. Ama bu sınırlı yasal çerçeve uygulamaya nasıl yansıyor diye bakıldığı zaman, bunun bile yansımadığı görülmektedir. Belediye meclisi toplantılarına belde halkının katılımı konusunda

7 “Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği”

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

8 “Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği”

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

9 “Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği”

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

10 “Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği”

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

yapılmış bir araştırmanın bulgularına göre, araştırma kapsamına giren belediyelerin %75'inde belediye meclisi toplantılarına belde halkı hiçbir biçimde katılmamaktadır. Toplantılara katılımın olduğu belediyeler için ise bu katılma bir ya da iki kişi ile sınırlı kalmaktadır. Mekânsal yakınlık, toplumsal yakınlık savlarının geçerliliğinin daha fazla olabileceği düşünülen daha küçük ölçekli belediyelere doğru gidildiğinde, katılım daha da düşmektedir. “Alakadarlar” ın belediye meclisinin kesin kararlarına itiraz etmesi ise, iki yıllık bir zaman dilimi için yalnız bir belediyede üç belediye meclisi kararına yapılan itirazla sınırlı kalmaktadır. Sonuçta, çok sınırlı bir yasal çerçevenin varlığına, o yasal çerçevenin de çok arkasında kalan bir katılım kalıbı eşlik etmektedir.¹¹

Belediyelerin hakları, yetkileri ve ayrıcalıkları ile ilgili 19. maddesinin 1. fıkrasında ise şu hüküm yer almaktadır:

“Belediye idareleri kanunun kendilerine tahmil ettiği vazife ve hizmetleri ifa ettikten sonra belde sakinlerinin müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tesviye edecek her türlü teşebbüsâtı icra ederler.”

Bu durumda, bu amaçla gerekli düzenlemelerin yapılabilmesinde belediyelerin hakkı ve yetkisi bulunmaktadır.

3030 sayılı Büyük Şehir Belediye yasasının 62. maddesinde, belediye meclislerinin gündemlerindeki konuları incelemek üzere “encümenler” kurabilecekleri belirtilmektedir. Belediye meclisi kararıyla, belirli konuları incelemek üzere komisyonlar kurulması ve bu komisyonlara, görüşlerini iletmek için yurttaşların, uzmanların ve kitle örgütlerinin çağrılmasını da öngörmektedir.

5393 sayılı yeni Belediye Yasasının hemşehri hukuku başlığını taşıyan 13. maddesi daha önceki yasadan daha ileri bir katılım öngörerek *“Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur. Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar.*

---

¹¹ Oya Çitçi, "Yerel Siyaset ve Demokrasi/ Çoğulculuk/ Sivil Toplum", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, yay.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, (1999), s. 245-246

Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır. Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahıs, belediyenin yasalara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür' diyerek hemşehri hukukunu düzenlemektedir.

5393 sayılı yeni Belediye Yasasının "Mahalle ve yönetimi" başlığını taşıyan 9 uncu maddesinin 2. fıkrası aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir :

Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve yasalarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür.

Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkanları ölçüsünde gerekli yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır."

Görüldüğü gibi yeni belediye yasası mahallere ve mahalle muhtarlarına ayrı bir önem vermiş ve buradan anlaşıldığı kadarıyla mahallelerin katılımı daha avantajlı kurumlar oldukları kanaati hasıl olmaktadır. Yasada, mahalle muhtarına diğer yasalarla verilen görevler dışında bir takım yeni görevler de verilmiştir. Bunlar sırasıyla:

- a) Mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek,
- b) Mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek,
- c) Belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek,
- d) Mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek,
- e) Diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak olarak belirlenmiştir.

5393 sayılı Yasada mahalle ile ilgili olarak belediyelere yüklenen görevler ise sırasıyla:

- a) Mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçların karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkanları ölçüsünde gerekli yardım ve desteği

sağlamak,

- b) Kararlarında mahallenin ortak isteklerini göz önünde bulundurmak ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışmak, olarak belirlenmiştir.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Yasası da 5393 sayılı Belediye Yasasına paralel düzenlemeler getirmiştir.

İlgili Yasaların (5302, 5393) hemşehrilerin katılımıyla ilgili maddeleri paralel şekilde şöyledir; (5302/12, 5393/20) ‘*..meclisi önceden belirlenen günde mutat toplantı yerinde toplanır. ... toplantının yeri ve zamanı mutat usullerle halka duyurulur.*’ Toplantı yerinin önceden belirlenen yerde yapılmasının ve halka toplantı yer ve zamanının önceden bildirilmesi hemşehrilerin bu toplantılara katılmak istemeleri durumunda bunun mümkün olmasını sağlamak içindir denebilir. Ayrıca toplantıların halka açık olduğu da aynı maddelerde düzenlenmiştir. Toplantı gündemi (5302/13, 5393/21) de ‘*.....çeşitli yollarla halka duyurulur.*’

İhtisas komisyonlarını düzenleyen 5302/16. madde de İhtisas Komisyonlarına ‘*....Kaymakamlar ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ve ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversite ve sendikalar ile gündemdeki konularla ilgili köy ve mahalle muhtarları ile sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir,*’demektedir. 5393/24. madde de ‘*.....Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir.*’ şeklinde düzenlenmiştir. Raporlarının da aleni olduğunu ve ‘*....çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere il genel meclisi tarafından belirlenecek bedel karşılığında*’ verilebileceğini hüküm altına almıştır. Görüldüğü gibi yasa koyucu meclis faaliyetlerini halka açarak katılımın sağlanmasını arzulamıştır. Ancak bu düzenlemelerle katılımı sağlamak yönünde değişiklikler yapılmış olsa da katılımcıların oy hakkının olmaması katılımı etkisiz kılmaktadır.

Stratejik plân ve performans plânı ile ilgili (5302/31, 5393/41) maddeleri ‘.....*Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır*’ demektir. Aynı maddelerle de Faaliyet raporunun kamuoyuna açıklanacağını düzenlemiştir.

5302 sayılı yasanın 64. maddesi ‘... *görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda*’ ‘...*Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar ve 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Yasası kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri*’ gerçekleştirebileceğini de öngörmektedir.

Bütün bu katılım ile ilgili maddelerden başka beklide en önemli madde İl özel idaresi ve Belediye hizmetlerine gönüllü katılımı düzenleyen (5302/65 ile 5393/77) şu maddeler ön plana çıkmaktadırlar ‘.... *sağlık, eğitim, spor, çevre, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürllülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında.... dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular. Gönüllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.*’ diyerek ilk defa bir yasayla Sivil Toplum Kuruluşları ve vatandaşların yerel hizmetlere katılımını düzenlemiştir. Madde de belirtilen söz konusu yönetmelikte 9.10.2005 tarihinde yayınlanmıştır. İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılımı düzenleyen yönetmeliğin amacının il özel idaresi ve belediye hizmetlerinin yürütülmesinde hemşehrilerin gönüllü katılımına ilişkin usul ve esasları düzenlemek olduğunu belirtmiş ve sağlık, eğitim, spor, çevre, park, trafik, itfaiye, kütüphane, kültür, turizm ve sosyal hizmetlerle; yaşlılara, kadınlara, gençlere, çocuklara, özürllülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlere gönüllü katılıma ilişkin hususları kapsadığını belirterek İl özel idaresi veya belediyeler, kendi özel yasalarına uygun olarak aralarında yapacakları protokol çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar, meslek odaları ve diğer yerel yönetim birimleri ile ortak çalışma ve işbirliği yapabileceklerini hüküm altına almıştır.

Ayrıca 5393 sayılı Belediye Yasası 5302 sayılı İl Özel İdaresi Yasasından ve daha önceki Belediye Yasasından farklı olarak 76. maddesinde Kent Konseyini düzenlemekte buna göre de ‘*Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve*

hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usûl ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir. Şeklinde düzenlenmiştir. Ancak henüz bahsedilen bu yönetmelik çıkarılmadığından bu hükmün nasıl işleyeceği bilinmemektedir.

1924 tarih ve 442 sayılı Köy Yasası ise diğer yerel yönetim düzenlemelerinden tamamen farklı bir şekilde doğrudan demokrasiyi öngören bir düzenleme içermektedir. Yasanın 20. maddesi Köy organlarını sayarken köy Derneğini de bir karar organı olarak saymış ve seçme hakkı olan tüm köylülerden oluşacağını belirtmiştir. Kanun Köy Derneğini bir karar organı olarak belirlemiş ama Köy Derneğine kanunda sadece bir görev vermiştir. O da köylünün isteğine bağlı olan işleri köy derneğinin yarısından çoğunun kararıyla mecburi iş haline getirebilmektir. Uygulamada ise köylerin doğru dürüst bütçeleri olmadığı için zorunlu işleri yapma güçleri dahi yokken zorunlu olmayan işlere ayıracak kaynakları olamadığı için maddenin işlerlik gördüğü pek söylenemez.

Yerel yönetimlerde katılıma en çok vurgu yapan metin 8. Beş yıllık Kalkınma Planıdır(8.BYKP). Bu planın yerel yönetimdeki katılıma yönelik maddeleri şöyledir.¹²

Yerel yönetim programında ortaya konulan anahtar sözcükler; sorumluluk, şeffaflık, etkinlik, karar süreçlerine yönetilenlerin katılımı ve demokrasidir. Bu kavramların açılmış hali kısaca,

- a) Yerel yönetimlere yetki ve esneklik sağlamak,
- b) Yerel yönetimin, kendi koşullarına ve gereksinimlerine en uygun

12 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>,

- yönetim yapısını belirlemesine imkan tanımak,
- c) Yerel yönetimi, merkezi yönetimin müdahalelerinden korumak,

Bu bağlamda, etkin bir yerel yönetimin sahip olması beklenen özellikler şunlardır;

- a) Demokratik olmalıdır;
- b) Karar ve yürütme organlarının yerel topluluğun oyuyla görevlendirilmeleri asıldır;
- c) Halk bilinçli ve sorumluluğunun farkında olmalıdır;
- d) Yerel harcamalar yönetim ve yargı birimlerinin denetimine açık olmalıdır;
- e) Karar verme süreçlerine halkın her düzeyde katılımı ve ortak çalışma gibi değerler yerel yönetim ortamında anlamlı uygulama olanakları bulabilmelidir.

Görüleceği gibi 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporunda yer alan ve yapılması öngörülen hukuki ve kurumsal düzenlemeler içinde sürekli gündemde tutulan öncelikli maddelerden birisi de; " Halkın yerel yönetimlere katılımının artırılması" dır.¹³

Kamu Yönetiminin İyileştirilmesi Ve Yeniden Yapılandırılması Özel İhtisas Komisyonu Raporunda da yerel yönetimler konusunda halkın yönetsel kararlara katılımı ve mali kaynakların geliştirilmesi önerilmektedir.¹⁴

Bu düzenlemeler içinde halkın yerel meclis toplantılarına katılıp soru sorabilmesi, eğitim, sağlık, imar, sosyal yardım, bayındırlık ve çevre gibi konularda oluşturulacak zorunlu ihtisas komitelerine katılarak görüş ve isteklerini belirtmeleri, bu komite raporlarının meclislerin bilgisine sunulması, çok önemli konularda halk oyuna başvurulabilmesi, halkın bilgilendirilmesi için halkla ilişkiler birimleri ile çeşitli yayın araçlarının yerel yönetimlerce oluşturulabilmesi de önerilmektedir.¹⁵

13 "Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği"

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

14 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

15 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

Bunun yanında imar yasası da yerelleşmeyi kısıtlı yorumlayarak halk katılımına karar verme veya plan hazırlama aşamalarında yer vermemiştir. Halk katılımını; planların, halkın temsilcileri olarak seçilen belediye meclislerince onaylanması ve planlara askı sürecinde itiraz etme hakkı olarak tanımlamıştır.¹⁶

Yerel Katılımı düzenleyen bir başka düzenleme ise Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğidir. Yönetmelikte ÇED Sürecine Halkın Katılımı başlığını taşıyan 16. maddesi ‘.... halkı yatırım hakkında bilgilendirmek, görüş ve önerilerini almak üzere faaliyet sahibi tarafından bir toplantı düzenlenir. ....Toplantı yeri, faaliyetten en çok etkilenmesi muhtemel yöre halkının kolaylıkla ulaşabileceği merkezi bir yerin seçilmesine dikkat edilerek faaliyet sahibi ve Valilikçe belirlenir ..... Mahallin en büyük mülki idare amiri veya tayin edeceği bir yetkili başkanlığında yapılan toplantıda oluşan halkın görüşleri, Taşra Teşkilatı tarafından bir tutanakla belirlenerek Bakanlığa bildirilir.....ÇED Raporunu incelemek isteyenler Bakanlık veya Taşra Teşkilatında İnceleme ve Değerlendirme Süreci içerisinde raporu inceleyerek faaliyet hakkında Bakanlığa yazılı görüş bildirebilirler. Görüşler İnceleme Değerlendirme Komisyonunda dikkate alınır. İnceleme ve Değerlendirme süresinden sonra yapılan başvurular dikkate alınmaz.’ demektedir. Ayrıca Ön İnceleme Değerlendirme Komisyonunun Teşkili başlığını taşıyan 22. maddesi de komisyonun teşkilinde ‘.....Valilikçe, Üniversite, Enstitü, Araştırma ve İhtisas kuruluşları ve Meslek Odaları temsilcileri ile gerçek ve tüzel kişiler de üye olarak çağrılabilirler.’ diyerek Sivil Toplum Kuruluşlarını sürece katmış oluyor. 23. Madde de ‘....Ön İnceleme Değerlendirme Komisyonu üyeleri komisyonun ilk toplantısını takiben faaliyetin gerçekleştirilmesi planlanan yerde topluca ya da görevlendirecekleri üyeler marifetiyle incelemelerde bulunurlar ve halkın katılımı toplantısına iştirak ederler.’¹⁷

Türkiye’de ÇED sürecine **katılım** yolu olarak, hem “yazılı görüş bildirmek” hem “toplantı yapmak” kabul edilmiştir. ÇED sürecine katılımın işlerliğiyle ilgili olarak, uygulamanın başarılı olduğunu söylemek güçtür. Halkın katılımı daha çok,

16 Feral Eke, “Yönetimde Yerelleşmenin Planlama Açısından Koşulları” *Gazi Üniversitesi İ.L.B.F. Dergisi*, Sayı 1, (2001), 143-152

17 “Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği” T.C Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi <http://www.basbakanlik.gov.tr> 2006

yönetmelikte yer alan ve bu nedenle gerçekleştirilmesi gereken basit bir biçim koşulu olarak görülmektedir. Bu konudaki olumsuzluğu kırmak için, yerel koşullara uygun katılım yöntemlerini belirleyip uygulamak, çevreci örgütlerin kuruluşunu özendirmek, yöredeki üniversiteler ve STK'lar ile meslek odalarının sürece etkili olarak katılmasını sağlamak gibi yollar önerilebilir. Nitekim, 8.BYKP'nın 1820 no.lu politika maddesinde, ÇED sürecinin daha etkin kılınması yönünde düzenlemeler yapılması önerilmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERDE KATILIM

I-GENEL:

Evrensel tanımıyla yerel yönetimler, belirli bir coğrafi alanda (köy, kent vb.) yaşayan topluluk üyelerinin bir arada bulunmaları nedeniyle, bunların en çok ihtiyaç duydukları ortak hizmetleri sağlamak amacıyla kurulan ve bu hizmetleri sağlamak için örgütlenebilen, karar organları (yerel toplulukça seçilebilen), bazı durumlarda da yürütme organları yasalarla belirlenmiş görev ve yetkilere, özel gelir, bütçe ve personele sahip, merkezi yönetimle ilişkilerinde özerk olarak hareket edebilen kamu tüzel kişileri olarak belirtilmektedir.¹

1982 Anayasası yerel yönetimleri halkın ortak ve uygar ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, hukuki tüzel kişiliği olan, karar verme organları halk tarafından seçilen, görev ve yetkileri yasalarla belirlenen ancak merkezi yönetimin idari vesayetine tabi birimler olarak tanımlar. Ayrıca yerel yönetimlere görevleri ile orantılı gelir sağlanması ilkesi de Anayasada yer almaktadır.²

Kamu Yönetimi Sözlüğünde ise yerel yönetimler; merkezi yönetimin dışında, yerel bir topluluğun ortak gereksinmesini karşılamak amacı ile oluşturulan, karar organlarını doğrudan halkın seçtiği, demokratik ve özerk bir yönetim kademesi, bir kamusal örgütlenme modeli olarak tanımlanmaktadır.³

Bir başka tanımlamaya göre de yerel yönetim, bir belde yaşayan bireylerin, birey gruplarının ve topluluğun ortak ihtiyaçlarının karşılanmasına, ekonomik ve kültürel zenginliğine ve refahına ilişkin kamusal yerel işlerin, kendi sorumlulukları altında ve topluluğun yararları doğrultusunda düzenlenmesi hakkının yerel yönetim birimlerine bırakıldığı bir yönetim biçimidir.⁴

¹ KAYA, Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu, TODAİE, Ankara 1992, S. 1.

² T.C Anayasası, 1982

³ Ömer Bozkurt, Turgay Ergun, Kamu Yönetimi Sözlüğü, Ankara Todae, 1998, s.258.

⁴ Selahattin Yıldırım, Yerel Yönetim Ve Demokrasi, Yerel Yönetimin Geliştirilmesi Programı El Kitapları Dizisi I, İstanbul:Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Ve Iula-Emme,II. Baskı, İstanbul 1994, s.11

Demokratik niteliği öne çıkarılarak yapılan bir diğer tanımlamaya göre ise yerel yönetim; yerel topluluk üyelerinin (belde halkının) ortak ihtiyaçlarını karşılamak, ekonomik, sosyal ve kültürel zenginliğine ve refahına ilişkin yerel hizmetleri görmek üzere kurulan; bu hizmetleri genel yetki ile, kendi sorumluluğu altında ve yerel topluluğun yararları doğrultusunda yerine getiren; hiçbir ayırım gözetmeden insanı yerel demokrasinin temeli kabul eden; işleyişinde açıklığı, şeffaflığı, insan haklarını, çoğulcu ve katılımcı demokrasi ilkelerini yaşama geçiren; yetkilerin yerel topluluğa en yakın yönetim birimince kullanıldığı, kamu tüzel kişiliğine sahip, özerk ve demokratik bir yönetimdir.⁵

Literatürde ise demokrasi “insan hakları, çoğulculuk, sözleşme düzeni, temsil-katılım gibi temel ilkelere dayalı ve sivil toplumun devletten, görece de olsa ayrılığını kabul eden bir yönetim tarzı” olarak görülmektedir.⁶

Avrupa Kentli Hakları Deklerasyonunda ise kent ya da yerleşimler, artık “belediye” (municipality, commune, municipio, gemeente, comune) olarak tanımlanmaktadır. Bu terim, “ortak çıkarları olan insan topluluklarının bir araya geldiği, özerk idari birimler” ve “düzenli yapılaşmış, kamu hizmetleri sunan ve kendi kendini yönetebilen” yaşam merkezleri anlamını içerir.⁷

Yerinden yönetim kavramı, merkezi iktidardan ve onun organlarından ayrı olarak, kendi organları, bağımsız kişiliği, personeli olan ve belirli bir yerel alanda yaşayanları ilgilendiren hizmetleri yerine getiren, organları seçimle işbaşına gelen, ülkenin yönetsel bütünlüğü içinde yer alan özerk demokratik kurumları tanımlamaktadır.⁸ Yerel yönetim organlarının salt seçimle oluşacağının öngörülmesinin, bu kurumlara demokratik bir nitelik kazandırmaya yetmediği üzerinde görüş birliği olan bir düşüncedir. Biçimsel koşulların bir adım daha ötesine gidilerek, yönetime halk katılımının sağlanması gerekmektedir. Katılım, toplumsal

---

⁵ Selahattin Yıldırım, *a.g.e.*, s.33

⁶ Yusuf Pustu, “Yerel Yönetimler Ve Demokrasi”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 57, 2005, s.122

⁷ “Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Kentli Hakları Deklerasyonu”, çev. Zerrin Yener_Kumru Arapkirlioglu, , Ankara:İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, 1996.

⁸ H.Ömer Köse, “Yerel Yönetim Olgusu Ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 52, (2004), s.5

eşitliğe hizmet eden politika ve uygulamaların yaşama geçirilmesinin güvencesi olması nedeniyle önemlidir.⁹

Halk katılımı, çoğulculuk ilkesi ve seçmene karşı hesap verme sorumluluğu demokratik yerel yönetimin asgari gerekleridir. Yerel yönetimlere halk katılımı, sorunların daha sağlıklı bir şekilde belirlenmesini sağlamanın yanında, çözümlerin de daha etkili ve tutarlı olmasını sağlar. Kararların alınmasına ve uygulanmasına halk katılımının sağlanması, demokrasinin günümüzdeki anlamının bir tezahürüdür. Demokrasi günümüzde temsili olmaktan ziyade halkın bizzat kendisinin sorunları ile ilgili çözüm süreçlerine katılmasını ifade eden bu anlayış, katılımcı demokrasi anlayışıdır. Bu anlamda demokrasi, yerel topluluklarının kendilerini yakından ilgilendiren konularda, kendi kendilerini özgürce, demokratik yol ve yöntemlerle yönetmelerini öngörmektedir.¹⁰

Yerel yönetimlerin varlık nedeni halkın güven ve desteğini sağlayarak, katılımcı, demokratik, halkın dilek, istek ve önerilerine dayalı hizmet sunmaktır. Yerel yönetimleri, merkezi yönetimden ayıran en önemli özellik "mahalli ve müşterek ihtiyaçları karşılamak amacıyla" kurulmuş olmaları ve bu anlayışla hizmet sunmalarıdır.¹¹ Ayrıca bireylerinin kendilerini yönetecek ve ortak ihtiyaçları için hizmet sağlayacak birimleri seçmeleri hem demokratikleşme hem de etkinliğin artırılması açısından önemlidir.¹² İşte bu nedenlerden dolayı da demokratik yapılanmanın temel kuruluşları olduğu konusunda yaygın bir kanaat vardır.¹³

Genel kamu yönetimi içinde yerel halkın hizmet taleplerini karşılamak ve aynı zamanda yönetsel açıdan varolan demokrasi olgusunu yerele indirmek noktasında çeşitli avantajlarından dolayı, yerel yönetim kuruluşları ve özellikle belediyeler ön plandadırlar.¹⁴

9 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

10 M Akif Özer, "Yerel Demokrasi, Demokratik Yerel Yönetimler Ve Yerel Yönetimlerin Demokratikleştirilmesi Kavramlarının Analizi Üzerine", *Türk İdare Dergisi*, Sayı 426 (2000),

11 Halil Nadaroğlu, *Mahalli İdareler*, İstanbul:Beta Basın Yayın, 3.Bası, 1986. s.17

12 İlhan Tekeli, "Yerel Yönetimlerde Demokrasi Ve Türkiyede Belediyeciliğin Gelişimi", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 9-10 (1983),

13 Yusuf Pustu, "Yerel Yönetimler Ve Demokrasi", *Sayıştay Dergisi*, Sayı 57, 2005, s.121

14 Uğur Yıldırım Şerif Öner, "The Turkish Online Journal Of Educational Technology", Tojet January 2004
Issn: 1303-6521 Volume 3, Issue 1, Article 8 <http://www.tojet.net/articles/318.htm> 2006

Günümüzde yerel yönetimler demokrasinin temel kurumları olarak görülmektedirler. Yerel yönetimler halkın yönetime katılmasını sağlayan ve halka kendi kendilerini yönetme erdemi kazandıran en önemli kuruluşlar olmalarının yanında, demokrasinin en etkin bir şekilde hayata geçirildiği kuruluşlardır. Yerel yönetimler düzeyinde temsilciler ile seçmenler arasındaki coğrafi ve toplumsal uzaklığın, ulusal düzeye oranla daha az olmasının, demokrasi kuramının öngördüğü hem “gerçek bir seçme sürecinin hem de etkili bir halk denetiminin gerçekleşmesini sağladığı ileri sürülmektedir.¹⁵ Demokrasi ile yönetilen ülkelerde, yerel yönetimlerin demokratik yapılanmanın ön koşulu olarak görülmesinin nedeni, “yönetimde doğrudan katılım”a olanak sağlayan kurumlar olmalarından kaynaklanmaktadır.¹⁶

Demokrasi kavramının temel gerekleri olan halk katılımı, çoğunluk ilkesi ve seçmenlere karşı hesap verme sorumluluğu gibi değerlerin yerel yönetimlerde hayata geçirilmesi daha kolaydır. Katılma yerel yönetimlerde ulusal düzeydekinden daha yoğun ve doğrudandır.¹⁷ Bireyin devlet karşısındaki güçsüzlüğü, bireyin devletten korkmasına, ona karşı yabancılaşmasına ve depolitizasyonuna neden olmaktadır. Bu noktada yerel düzeyde gerçekleştirilebilecek halk katılımı, söz konusu sakıncaların ortadan kaldırılmasına yardımcı olabilmektedir.¹⁸ O yüzden yerel yönetimlerle demokrasi arasında oldukça güçlü bir ilişki vardır. Yerel yönetimlerde bireylerin özgürlüklerini kullanabilmeleri daha kolaydır. Yerel yönetimler insanların özgürleştirilmesinde, kurumların demokratik yönetime yakınlığı ile demokrasinin yaşanabilmesinde ve insanların demokratik eğitim kazanmalarında birincil kuruluşlardır.¹⁹

Hill’e göre de; yerel yönetimler demokrasinin temel eğitim kurumlarıdır ve yerel yönetimlerin demokratik kuruluşlar olarak gelişmesi demokrasinin gelişmesine

---

15 **Oya Çitçi**, “Temsil, Katılma Ve Yerel Demokrasi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Ankara:Todaie, Cilt 5 Sayı 16, Kasım 1996 S-6

16 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s.26 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

17 **Dilys M Hill**, *Democratic Theory And Local Government, The New Local Government Series 12*, London:Unwin Üniversity Book, 1974, s.22-24

18 **Kemal Görmez**, “Mahalli İdareler Ve Demokrasi”, *Gazi ün. İibf Dergisi*, C. 3, Sayı 1-2, (1987), s. 134

19 **Kemal Görmez**, *Yerel Demokrasi Ve Türkiye*, Ankara:Vadi Yayınları, 1997, s.62

paraleldir.²⁰ Yerel yönetimler ulusal sistemin demokratikleştirilmesinde önemli rol oynayabilirler.²¹

Yerel demokrasinin ve demokratik değerlerin yerleşmesi yerel yönetimler de, halkı doğrudan etkileyen karar süreçlerine doğrudan ya da temsilcileri aracılığı ile katılması, halkın günlük hayatını önemli ölçüde belirleyen gerçek ve somut sorunların gündemi belirlediği, tartışılıp karara bağlandığı ve uygulamaya konulduğu küçük ölçekli bir dünya olmasından dolayı daha kolaydır.²² O yüzden de bireyin yönetime gerçekten katılabileceği en uygun düzey olan “yerel”in yönetimidir. Kent yönetimi günlük hayatın bugünü ve yarını için özel öneme sahip birçok kararın alındığı, uygulamanın yapıldığı yerdir. Bu yönetim, söz konusu kararların alınmasında, uygulanmasında halkın etkinliğinin sağlanabileceği ve aynı zamanda, topluluğun yararı için bireylerin bilgi ve yeteneklerinin harekete geçirilebileceği en uygun konumda bulunan yönetimdir.²³

Yerel yönetimlerin, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde de merkezi yönetime göre üstünlükleri vardır. Ancak hizmetlerinin yürütülmesinde en üstün oldukları taraf, katılıma fırsat vermeleridir. Katılımın, demokratik yönetimin etkinlik kadar önem taşıdığı günümüzde, yerel yönetimlerin hizmette etkinlik konusunda da önemli yararlar sağladığı tartışma götürmemektedir.²⁴ Etkin toplumsal politikalar için de yerelden yola çıkmalıdırlar, bu araştırmacılar arasında mutabık kalınan bir noktadır.²⁵

İnsan hakları açısından bakıldığında da Yerel yönetimler, insan haklarına saygınlığın yerel düzeydeki güvencesi olarak görülmektedirler. Bu nedenle yerel yönetimlerin bölgelerindeki hiçbir insana ikinci sınıf vatandaş gözüyle bakmaması asli bir gerekliliktir.²⁶ Yerel halk arasında her türlü ayırıcı işlemlerden kaçınarak, o

---

20 Hill, *a.g.e.*, s.79

21 Hardy Wickwar, *The Political Theory Of Local Government*, Carolina:Universty Of South Carolina Pres, 1970, s.74

22 Hill, *a.g.e.*, s.71

23 Ferzan Yıldırım, "Yerel Demokrasi ve Kentteki Gençlik," *Gençlik ve Kent Yönetimi*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Ferzan YILDIRIM, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s.18-19

24 Demet Özdenkoş, "Merkezi Yönetim İle Yerel Yönetimler Arasında Görev Bölüşümü", *Gazi Ün.İİBF. Dergisi*, 2/99, s.77-95

25 Tarso Genro, *Ubiratan Dde Souza, Porto Alegre: Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi*, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.19

26 Nuri Tortop, "Demokratik Mahalli İdare Anlayışının İlkeleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Sayı 3, (1992), s. 4

bölgede yaşayan insanların karşılıklı yardımlaşma ve yardımsever duygular içinde, beldelerini geliştirme çabası içine girmelerini sağlamak yerel yönetimlerin temel amacı olmalıdır.²⁷

Yerel yönetim faaliyetlerinin temelinde sosyal fayda olduğundan toplumun katılımını da sağlamak şarttır. Böylece hem çalışanlar hem de toplum bireyleri tatmin edilip, alınan karar ve uygulamalarda destekleri sağlanmış olacaktır. Toplumsal çevre ile doğrudan alışveriş içinde olan yerel yönetimler tam katılım sayesinde hizmetlerde verimlik ve rasyonellik sağlamış olurlar.²⁸ Yerel yönetimler çevreden hizmetlerin yürütülmesi için çeşitli vergiler toplamaktadırlar. Bu vergilerin karşılığı ise toplumun temel ihtiyaçları olan sağlıklı çevre düzeni, alt yapı, ulaşım vs. hizmetleri sunabilmektir. Tam katılım sayesinde bu hizmetlerin daha verimli ve rasyonel olması sağlanır.

Yerel yönetimler planlarını oluştururken de her türlü gelişme ve değişimleri dikkate almak, plana gerekli esnekliği vererek, toplumun katılımını sağlamalıdır. Örneğin, hava kirliliğine, çevrenin kirletilmesine karşı yerel yönetimlerin toplumla birlikte hareket etmesi zorunludur. Halkı çeşitli seminerler düzenleyerek çevreye karşı daha duyarlı olmaları ve gönüllü olarak birlikte hareket etmeleri hususunda aydınlatmaları gerekir.

Yapılan araştırmalar gürültünün, çevre kirliliğinin, doğal kaynakların, enerjinin kötü kullanılmasının insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Bu olumsuzluklar günümüzde üçüncü kuşak haklarını oratya çıkarmıştır. Bunların içinde de en çok üzerinde durulan çevre haklarıdır. Bu üçüncü kuşak hakların gerçekleştirilmesi için toplumda yaşayanların tümünün gayretlerinin birleştirilmesi gerekir. Bu haklar, toplumda yaşayan bireylere haklar kadar sorumluluklar, ödevler de getirmektedir.²⁹ Yerel yönetimler ve o kentte yaşayanlar yönettikleri mekânın sürekliliğini sağlamak için onu bir ekosistem olarak algılamak zorundadırlar. Ekosistemler, bir organizmanın faaliyetlerinin ya da bir sürecin

²⁷ **Ethem Kadri Pektaş**, Büyük Kent Belediyelerinin Eğitim Ve Kültür Hizmetlerine Siyasal Parti İdeolojilerinin Yansıması <http://www.ekitapyayin.com/id/027/ikincibolum.htm>, 2006

²⁸ **Melih Baş**, "Kentsel Çevre Yönetiminde Toplam Kalite Yönetimi Persektifi", *Önce Kalite Dergisi*, Sayı 17 (1996) s.7

²⁹ **İlhan Tekeli**, "İnsan Haklarının Yerleşmeye ve Mekâna İlişkin Boyutları Üzerine", *İnsan, Çevre, Kent*, ed. Ferzan Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 16

sonuçlarının yüzlerce başka faaliyeti ve süreci etkilediği bir ilişkiler ağıdır. Kent de bir ekosistemler bütünü olduğuna göre, kentte insan eliyle gerçekleşen her oluşum da bütünü dikkate almadan atılan adımlar ve yönetim anlayışları büyük sorunlar yaratabilirler.³⁰

Her kadın ve erkeğin kendi temel hakları olduğu kadar, diğerlerinin haklarını koruma ve ortak iyinin gerçekleşmesi için katkıda bulunma sorumluluğu da vardır. Yurttaş bağlılığı duygusu olmadan, yaşanabilir bir yerleşmenin gerçekleştirilmesi düşünülemez. Günümüzün küreselleşen dünyasında yurttaş bağlılığını sadece içinde yaşadıkları yerleşme düzeyinde göstermek yetmez. Aynı zamanda küresel sorumluluklarını da yüklenmek, yani dünya yurttaşı da olmak gerekir.³¹

Yönetimlerin icraatı çerçevesinde, ekipmanların kent dokusuna yerleştirilmesi, sokak ve caddelerin, yeşil alan ve parkların düzenlenmesi, trafik ve yaya bölgelerinin ayarlanması, altyapı hizmetlerinin yerine getirilmesi gibi konular insanların yaşam stilleri ve günlük yaşamları üzerinde etkili olmaktadır. Tüm bu hizmetler çevreye bir müdahale anlamını taşımakta ve bu müdahale, insanların talepleriyle uyduğu takdirde meşruiyet kazanmakta ve insanlar açısından yaşam doyumunu yükseltici bir işleve sahip olmaktadır.³² Onun için de gelişmiş demokrasilerde, kent yönetimleri kentsel hayatı biçimlendiren ve orada yaşayan değişik nüfus gruplarının yaşamlarını şu ya da bu şekilde etkileyen kararlar alırken, kentte yaşayanlar da seçimler ve onun dışında dünyada birçok değişik uygulamaları olan çeşitli yöntemlerle kent yönetimine katılma ve onu etkileme çabası içerisindeyler. Onlar, kent yönetimlerini yalnızca alınan kararlar açısından etkileme değil ama aynı zamanda kent yönetimlerine projeler geliştirip önererek yerel hizmetlerin yürütülmesine ortak olma ve onları bizzat üstlenme olanaklarının yaratılması yolunda da mücadele vermektedirler.³³

---

30 Yıldırım, a.g.m., s.9-10

31 İlhan Tekeli, "İnsan Haklarının Yerleşmeye Mekana İlişkin Boyutları Üzerine", *İnsan, Çevre, Kent*, çev. Kent, Ed. Ferzan Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 21

32 Şeyda Kozcu - Melek Göregenli, "Gençlik Ve Yerel Yönetimler: Bursa Ve İzmit Araştırmaları", *Gençlik Ve Kent Yönetimi*, ed.Ferzan Yıldırım, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 202

33 Yıldırım, a.g.m., s. 30

Yerel yönetimler program ve planlarını düzenlerken insanların veya topluluğun çevresel doyumunu dikkate almak durumundadırlar.³⁴ Yerel halkın bilgisinin program planlamasına katılması o yüzden önemli bir ögedir.³⁵ Özellikle de sivil toplum kurumlarının Planlama sürecine katılımının sağlanması gerekmektedir.³⁶ Yani "planlama"yı yönlendirici koşulların halk ve sivil toplum kuruluşları tarafından oluşturulması gerekmektedir.³⁷

Yerel yönetimler çevre yönetiminden birincil derecede sorumlu olması gereken kurumlardır. Çünkü, yerel yönetimlerin çevreyle ilgili örgütlü bir kamu gücü haline getirilmesiyle çevresel ve doğal varlıkların korunması ve geliştirilmesi sağlanabilir.³⁸

Türkiye cephesine baktığımız da ise en önemli eksiklik halkın planlama sürecine katılamamasıdır. Kentsel Şart İlkelerine baktığımızda da Türkiye için en yeni ve gerçekten devrimci nitelikte olan ilke de hemşerilerin kentin yönetimine ve planlamasına bilfiil katılmalarıdır. Kentsel Şart'a göre hemşeriler serbestçe ve demokratik seçimlerle kentin yönetimine ve planlamasına katılmak durumundalar. Kentsel Şart, profesyonellik gerektiren teknik konularda, profesyonellerin kullanılmasını normal karşılarken asıl kentlerin geleceğini ilgilendiren önemli kararları kentlilerin almasını öngörüyor.³⁹

Türkiye'de kent planlama mevzuatı ve pratiğinin, katılımcılığa imkan verdiği söylenemez. Kentleri, halk yerine kent yöneticilerinin mülkü gibi değerlendiren anlayış hem yasal hem de yönetsel düzeyde katı bir biçimde yerleşmiştir. İmar planlarının aleniliği ve kent halkının itiraz hakkı dışında herhangi bir katılım kanalı yoktur. Planın yapılması ve uygulanması sırasında, kent halkının ve sivil toplum kuruluşlarının bir

34 **Kozcu- Göregenli**, a.g.m., s. 202

35 **David Mosse**, “ ‘Halkın Bilgisi’, Katılım Ve Patronaj: Kırsal Kalkınmada Eylamlar Ve Temsiller”, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık Mı?*, çev.Ahmet Çiğdem, Ed.Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, (2002), s. 34

36 **Kemal Görmez**, “Büyük Kentlerde Kent Planlaması Ve Bazı Sorunları”, *Gazi Üniversitesi İ.L.B.F. Dergisi*, Sayı 2 (2001), s.135

37 **Feral Eke**, “Yönetimde Yerelleşmenin Planlama Açısından Koşulları” *Gazi Üniversitesi İ.L.B.F. Dergisi*, Sayı 1, (2001), 143-152

38 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor S-151
Http://Ekutup.Dpt.Gov.Tr/Yerelyon/Oik554.Pdf, 2006

39 **Metin Tunçay**, "İnsan Hakları/ Kentsel Haklar/ Uluslar arası Yerel Yönetim Dokümanları", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 277-278

katkısı beklenmemektedir.⁴⁰ Özellikle imar yasası yerelleşmeyi kısıtlı yorumlayarak halk katılımına karar verme veya plan hazırlama aşamalarında yer vermemiştir. Halk katılımını; planların, halkın temsilcileri olarak seçilen belediye meclislerince onaylanması ve planlara askı sürecinde itiraz etme hakkı olarak tanımlamıştır.

Bununla birlikte 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporunda katılımın öne çıktığı bir planlama yaklaşımı benimsenmiştir.⁴¹ Bu nedenle planlama ve tüm kentsel hizmetlere en geniş katılımın sağlanabilmesi için yol gösterici, karar süreçlerine katılım mekanizmalarının önünü açıcı, katılımı özendirici düzenlemeler yapılması öngörülmektedir.⁴²

Bu nedenle kent yönetimleri, hemşerilerinin daha eşitlikçi, daha insani bir yaşam sürebilmeleri yolunda, yaklaşımları ve yapıları açısından yenilenme ihtiyacındadırlar, kentliler de yaşadıkları mekâna sahip çıkma ve onu biçimlendirme bilincine erişmek zorundadırlar.⁴³

İşte bu olumsuzlukları giderebilmek için tam katılımı esas almak,⁴⁴ için etkin bir yerel yönetimin sahip olması beklenen özellikler şunlardır.⁴⁵

- a) Yerel yönetimler, demokratik olmalıdır;
- b) Yerel yönetimlerde karar ve yürütme organlarının yerel topluluğun oyuyla görevlendirilmeleri asıldır;
- c) Halk bilinçli ve sorumluluğunun farkında olmalıdır;
- d) Yerel harcamalar yönetim ve yargı birimlerinin denetimine açık olmalıdır,
- e) Karar verme süreçlerine halkın her düzeyde katılımı ve ortak çalışma gibi değerler yerel yönetim ortamında anlamlı uygulama olanakları bulabilmelidir.

Yerel yönetimlerde ki bu katılım eksikliği ve yönetimlerin yetersizliği hem Türkiye’de hem de Dünyada Sivil toplum kuruluşlarını ortaya çıkarmıştır. Bu kuruluşlar yönetim üzerinde bir denetim mekanizması oluşturmuşlardır. Böylelikle,

---

40 **Kemal Görmez**, “Büyük Kentlerde Kent Planlaması Ve Bazı Sorunları”, *Gazi Üniversitesi İ.L.B.F. Dergisi*, Sayı 2 (2001), s. 137

41 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s.174 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereylon/oik554.pdf>, 2006

42 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s.174 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereylon/oik554.pdf>, 2006

43 **Yıldırım, a.g.m.**, s. 31

44 **Baş, a.g.m.**, s.7

45 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor S-15 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereylon/oik554.pdf>, 2006

kent yönetimi üzerinde sistemli ve sürekli etki, örgütlü yurttaş girişimleri aracılığı ile daha kolaylıkla sağlanmış olmaktadır.⁴⁶ Hükümetlerin performansı ve sınırlı kapasiteleri, karşısında uğranılan hayal kırıklığı, sivil toplum örgütlerinin çeşitlenmesine ve giderek önem kazanmasına yol açmıştır. Bu toplulukların çoğalması, temsil yetkisinin sorgulanmasına yol açarak, yeni katılım arayışlarını getirmiştir.⁴⁷ Ayrıca karar organlarına katılmak suretiyle siyasal alanda da, vatandaşın yönetime demokratik katılım ve yönetimi etkileyebilme hakkını gerçekleştirebilmenin de araçları olmuşlar.⁴⁸

Yönetişim ve benzeri anlayışlarla, sivil toplum kuruluşları, meslek birlikleri, özel sektör temsilcileri, medya, yerel sınırlarda görevli merkezi hükümet taşra görevlileri ve akademisyenler birer “toplumsal paydaş” olarak belediye görevlileriyle birlikte tüm yerel politika ve uygulamalarda katılım, işbirliği ve ortaklık temelinde yer almaya başlamışlardır. Bu anlayış ve mekanizmanın oturup yerleşebilmesinde, iç ve dış müşterilerin katılımı, takım çalışması, tüm ilgililer ve etkilenenlerle beraber süreçlerin iyileştirilmesi gibi demokratik ve katılımcı ilkeleri öneren Toplam Kalite Yeteriminin benimsenmesi ve uygulanması önemli bir koşul olarak durmaktadır.⁴⁹

Sonuç olarak bu bağlamda yerel yönetimlerin katılımcı demokratik bir yapıda örgütlenmeleri ve sorgulama/diyalog süreçlerine açık bir kamusal alan olarak hareket etmeleri ancak aktif, katılımcı, toplumsal sorunlara duyarlı, erdemli ve demokratik bir vatandaşlık ve bu vatandaşlık ekseninde kurulmuş kentlilik anlayışıyla olasıdır. Katılımcı demokrasinin vatandaşları, sadece haklara sahip ve bu hakları hukuksal referanslar olarak düşünen ve yönetimle ilişkisini bu anlamda olumsuz özgürlük ilkesi temelinde kuran vatandaşlar değildir. Katılımcı demokrasinin vatandaşları ister bireysel temelde olsun, ister yeni toplumsal hareketler içinde örgütsel ve kollektif olsun, haklarını kamusal çıkarın kurulmasına içsel gören, “olumlu özgürlük” temelinde katılımcı nitelikte hareket eden, kendi

46 İsmail Güneş, “Yerel Yönetimler Ve Sivil Toplum Kuruluşları”, <http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/sivil1.htm> 2006

47 Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği-
<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

48 Yılmaz Aliefendioğlu, “İnsan Hakları Ve Sivil Toplum Örgütleri”
<http://www.abchukuk.com/makale/makale25.html> 2006

49 Ahmet Nohutçu, “Toplam Kalite Yönetimi Ve Yerel Yönetimler”
<http://www.canaktan.org/politika/kamuda-kalite/nohutcu.pdf> 2006

çevresinde oluşan olaylardan haberdar ve sorumlu, erdemli ve aktif vatandaşlardır. Bu vatandaşlar bireyci değil, fakat bireysel hak ve özgürlüklerin korunması için mücadele eden; toplulukçu değil fakat grupsal ve topluluk haklarını tanıyan ya da tanınması için dayanışma içinde hareket eden ve köktenci/milliyetçi değil, fakat yönetimle ilişki içinde kamusal çıkarın oluşması için sorgulama/diyalog ilişkisini yaşama geçirmeye çalışan erdemli demokrat yurttaşlardır. Bu temelde kurulmuş bir kentlilik anlayışıyla yerel yönetim vatandaş ilişkisi diyaloga ve katılıma açık bir yapıya dönüştürülebilir. Ve böyle bir anlayışla yerel yönetim, “demokratik yönetişim” temelinde kamusal sorgulamaya açık, katılımcı bir tarzda ve demokrasi-kamusal alan ilişkisi içinde yeniden örgütlenebilir.⁵⁰

II-YEREL YÖNETİMLERDE KATILIM YOLLARI

Belediyelerin müşteri odaklı yönetimde başarısı, kuşkusuz yerel halkla sürekli etkileşim içinde olmalarına, verilen hizmetlerde aksayan, sorunlu yönleri halktan aldıkları geri besleme ile öğrenmelerine, bu sorunların yönetsel, beşeri, teknik, mali ya da yasal nedenlerini bulmalarına, bunların önlenmesi için gereken önlemleri almalarına, yapacakları stratejik planları müşterilerin beklenti ve isteklerine göre katılımcı bir yaklaşımla hazırlamalarına bağlıdır. Günümüzde müşteri tatmini, müşteri ile iletişim, geri besleme ve düzeltici etkinlikler bağlamında halka ulaşip etkileşim içinde olmak, yerel halkın katkı ve katılımını sağlamak için farklı formatlarda pek çok yöntem kullanılmaktadır. Bunların en bilinenleri, kamuoyu yoklamaları, halk meclisleri, kent meclisleri, halk saati, randevular, beyaz masa, yazılı şikayet ve istekler, internet yoluyla iletişim, zabıta, çöp, çevre gibi konularda kurulan ücretsiz telefon hatları olarak sıralanabilir. Tüm iletişim ve etkileşim yolları bir dert dinleme ve müşteriye (vatandaş) geçici rahatlatma yolu olarak gösterişte kalmamalı, halkın istek, şikayet ve gereksinimlerinin öğrenildiği, bu verilere dayanarak belediye plan, strateji, uygulama ve hizmetlerinin değiştirilip

---

⁵⁰ Hasan Bülent Bakiler, E. Fuat Keyman, Ali Yaşar Sarıbay, *Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan Ve Yerel Yönetim*, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.59

geliştirildiği, proaktif (önleyici) önlemler alıp uygun politikaların üretildiği en ideal yöntemler olarak değerlendirilmelidir.⁵¹

Yerel demokrasinin geliştirilmesinde en önemli ölçüt, yerel halkın yerel nitelikteki kararların oluşumuna yaptığı katkının derecesidir. Bu katkı ne kadar fazla ise, yerel demokrasinin o oranda gelişmiş olduğu söylenebilir.⁵²

Yerel yönetimlerde katılımı sağlamak için uygulanan çalışmaların en önemlileri şöyle sıralanabilir.

A. KENT KONSEYİ/KURULTAYI:

Kent Konseyi (Genişletilmiş Kent Meclisi) seçilmiş yerel yönetim organlarının çalışmalarına halk katılımını ve denetimini sağlamak için, en alt düzeydeki yerel yönetim biriminden(mahalle/köy) yukarıya doğru örgütlenerek demokratik kitle örgütleri temsilcileri ve uzmanların da katılımıyla oluşturulan dinamik yapılarıyla etkin çalışma olanağına sahip olabilmektedirler.⁵³ Bu konseyin gerçek amacı;yönetime halkın katılımının sağlanması olmakla birlikte, mevcut yerel yönetim sisteminin bilinen yetersizliklerini aşabilmek, kuruluşları ve semt temsilcileri aracılığıyla doğrudan halkın ihtiyaçlarını belirleyip, çağdaş belediyecilik açısından çözümler bulabilmek, belediye imkansızlıklarını halk katılımı ve yaratılacak kent imcesi ile aşabilmek; kısacası daha yaşanılır, çağdaş ve dayanışma içinde bir kent oluşturabilmek en belirgin amaçları arasındadır. Kurultaya muhtarlar, bölge temsilcilikleri, Sivil Toplum Kuruluşlarının temsilcileri, resmi kurumların müdürleri, üniversite ve okul temsilcileri katılmaktadırlar. Kurultayın gündemi, katılımcılardan gelen öneriler doğrultusunda oluşturulur. Kurultay görüşmeleri ve kararları daha sonraki çalışmalara ışık tutar ve halkın bilinçlenmesini sağlar. Toplantıların düzenlenmesinde belediye önderlik yapmakla birlikte çoğunlukla Sivil Toplum Kuruluşlarıyla geniş ölçüde işbirliği yapılmaktadır. Bu ilişkiler bağlamında bu gruplar, kentin tümünü ve genel kamu yararını ilgilendiren görüşleri ve talepleri

51 Ahmet Nohutçu, “Toplam Kalite Yönetimi Ve Yerel Yönetimler”

<http://www.canaktan.org/politika/kamuda-kalite/nohutcu.pdf> 2006

52 Ethem Kadri Pektaş, Büyük Kent Belediyelerinin Eğitim Ve Kültür Hizmetlerine Siyasal Parti İdeolojilerinin Yansıması

<http://www.ekitapyayin.com/id/027/ikincibolum.htm>, 2006

53 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s.-15 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

belediyeye yansıtılmaları yanında, doğrudan temsil ettikleri kesimlerin çıkarlarını belediye nezdinde savunma işlevi de üstlenmektedir.⁵⁴ Bu konseylerin mahalle esasına göre oluşturulması ve mahallelerin mecliste nispi temsil ilkesine uygun olarak temsil edilmesinin, temel temsil ilkesi olarak benimsenmesi gerekir.⁵⁵

B. HALK OYLAMASI:

Halk Oylaması doğrudan demokrasinin zaman, maliyet ve etkinlik açısından uygulanabilir olmaktan uzak bir yöntem olarak görülmesinden kaynaklanır. Halka, yerel bazı önemli konularda daha etkin olarak karar alınmasına yardımcı olacak seçenekler sunma anlamını taşımaktadır. Karar alma sürecinde, halkın beklentilerine ve tercihlerine önem veren bu yöntem, uygulanabilir bir seçenek olarak demokratik toplumların gündemine yerleşmektedir.⁵⁶

C. HALK TOPLANTILARI:

Halk Toplantıları Yerel yönetimlerin düzenledikleri halkı bilgilendirme ve yönetimin eylem ve işlemlerinin yöneticiler, uzmanlar ve halk tarafından tartışılmasının sağlandığı toplantılardır. Bunlar yerel yönetimleri güçlendiren önemli etkinliklerdendirler. Meclislerin ve belediye başkanlarının alacakları kararlarda bu toplantıların etki etme gücü yüksektir. Bu toplantılar, yurttaş ve yönetim arasında bilgi akışının sağlıklı bir biçimde yürütmesine de hizmet etmektedir. Belde sorunlarının tartışılmasının yanında halkın önerilerinin de değerlendirilebileceği bu tür halk toplantıları, yerel demokrasi ve hizmet etkinliğine katkıda bulunmaktadır.⁵⁷ Türkiye’de belediyelerin en çok yararlandığı katılım yöntemi, olan halk toplantıları, belediyelerce haftanın belirli günlerinde düzenlendiği için halk günleri olarak ta

54 Yalçındağ, Selçuk, **Belediyelerde Halk Katılımı**, *Türk İdare Dergisi*, sayı 424 (1999), s. 63” Aktaran Güneş, İsmail **Yerel Yönetimler Ve Sivil Toplum Kuruluşları** <http://idari.cu.edu.tr/figunes/yerel/sivill.htm> 2006

55 **Ethem Kadri Pektaş**, Büyük Kent Belediyelerinin Eğitim Ve Kültür Hizmetlerine Siyasal Parti İdeolojilerinin Yansıması <http://Www.Ekitapyayin.Com/Id/027/lkincibolum.Htm>, 2006

56 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s.-15 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

57 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

anılmaktadır. Hemen hemen bütün belediyelerde halk günleri düzenlenmekte ve belediye başkanları, belediyenin önemli organlarının yetkililerini de yanlarına alarak halk günleri/toplantılarına katılmakta, burada dile getirilen sorunlara çözüm aramakta ve yurttaşları dinlemektedirler. Benzer uygulamalardan biri de “muhtar toplantıları”dır. Mahalle sorunlarının, belediye başkanına iletilmesi açısından, sorunları yakından bilen muhtarlardan yararlanmak, diğer katılım yöntemlerinin olmadığı bir sistemde önemli bir işlev görmektedir.⁵⁸

Ayrıca bilim adamları ve sorun alanlarına göre uzmanlardan oluşan fakat katılımcı sayısı sınırlı olan daha seçkin bir çalışma yöntemi olarak ta Yuvarlak Masa Toplantıları denen toplantılarda uygulanmaktadır.⁵⁹

D. KAMPANYALAR DÜZENLEMEK:

Belediyelerin, Sivil Toplum Kuruluşlarının katkılarıyla tüm kent halkına dönük ağaçlandırma, mahallelere/semtlere park, spor alanı kazandırma, atık kağıt, cam/şişe toplama, temiz kent, ilaç toplama gibi belli konularda kampanyalar düzenlemesidir.⁶⁰

E. İLETİŞİM DEMOKRASİSİ (İNTERNET):

Bilginin, kültürün, siyasetin ve ekonominin üzerindeki sınırları büyük ölçüde kaldırarak, dünyayı küçük bir köye çeviren iletişim olanakları; siyasal düzlemde, özellikle de yerel yönetim etkinliklerinde yaygın biçimde kullanılmaktadır. Örneğin:

- Kent hakkında genel bilgiler (tarihsel, istatistiksel bilgiler, haritalar, fotoğraflar, vb),
- Kentsel sosyal, kültürel, çevresel, yönetsel/siyasal etkinliklerin duyurulması ,
- Kentsel hizmetler takvimi (ulaşım türlerinin çalışma planı, temizlik gün ve saatleri gibi);

58 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

59 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

60 Yalçındağ, Selçuk, **Belediyelerde Halk Katılımı**, *Türk İdare Dergisi*, sayı 424 (1999), s. 66 " Aktaran Güneş, İsmail **Yerel Yönetimler Ve Sivil Toplum Kuruluşları** <http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/sivil1.htm> 2006

- Resmi ve özel kuruluşların adresleri ve ulaşım kanallarının duyurulması,
- Belediye yöneticileri ve belediye meclisi hakkında bilgiler (İlgili birimlerin telefon numaraları ve yetkili kişilerin isimleri, çalışma saatleri vb) sunulmasıdır.⁶¹

F. KAMUOYU YOKLAMALARI:

Günümüzde, “yeni yönetim” ve “toplam kalite yönetimi” gibi yaklaşımlar, hizmet sunarken yurttaşın daha fazla tatmin edilebilmesi, hizmetlerin etkinliğinin sağlanabilmesi amacıyla, anket çalışmaları yürütülmesini öngörmektedirler. Bu çalışmalar, yasal ve kurumsallaşmış katılım yöntemleri yanında, yurttaşın yönetimin eylem ve işlemlerini sürekli ve yakından izlemesine olanak sağlamaktadır. Bu yöntem, bir çeşit halk oylaması, yapılan hizmetlerin onaylanıp onaylanmaması olarak da değerlendirilebilir.⁶²

G. YURTTAŞ KURULLARI:

Bu kurullar, toplumsal yapının ihmal ettiği dezavantajlı grupları, yerel karar oluşturma süreçlerine katma amacıyla oluşturulmaktadır. Engelliler(sakatlar, kadınlar, yardıma muhtaç çocuklar, yoksullar vd) ve yabancı uyruklu yurttaşlar bu gruplardan bazılarıdır. Kurul üyeleri, belirtilen toplumsal gruplardan seçilmekte ve karar alma süreçlerine girmektedirler. Kurullar, danışmanlık işlevi görmekle birlikte, yönetimi etkileme güçleri yüksek olan oluşumlardır.⁶³

H. PLANLAMA ÇEMBERLERİ/FORUMLARI:

Planlama çemberleri, etkin bir katılım biçimi olarak demokratik süreçte yer almaktadır. Planlama çemberleri, rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilen bir grup

61 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

62 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

63 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

yurttaşın günlük çalışmalarından arta kalan zamanlarında, planlama sorunlarının çözümü için uzmanlar eşliğinde oluşmuş çalışma gruplarına katılmalarını öngören bir yöntemdir. Katılımcılar değerlendirme, kontrol ve planlama sorunları üzerinde çalışırlar. Yöntemin amacı, kararların başarı oranını artırmak ve yeni katılım olanakları oluşturmaktır.⁶⁴

İ. DANIŞMA KURULLARI:

Karar alma ve uygulama süreçlerinde, yurttaşların ve demokratik kitle örgütlerinin görüşlerine başvurulması ve bu amaçla kurumsal düzenlemeler yapılması katılımın gerçekleştirilmesinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin temel çalışma konuları olan konularda (kent planlaması, altyapı uygulamaları, çevre sağlığı ve eğitimi, dezavantajlı toplumsal kesimlerin sorunları ve sosyal hizmetler gibi), demokratik kitle ve meslek örgütlerinin, uzmanların ve halk temsilcilerinin katıldığı danışma kurullarının oluşturulması ve bunların yerel yönetimlere çalışmalarında yol gösterici olması, kamu bilincinin ve yaşama ortak olma sorumluluğunun geliştirilmesinde önemlidir.⁶⁵

J. YEREL GÜNDEM 21:

Yerel Gündem 21'in temel felsefesi katılımı artırmak ve bulunduğu yerleşimden başlayan hemşehri sorumluluğunu geliştirmektir. Ulusal/yerel yaşam kalitesini artırmada sorumluluk, eşitlik, özgürlük ve dayanışmaya dayandırılan Gündem 21, halkın yerel yönetime doğrudan katılımını ve doğrudan kontrol şansını artıracak bir araç özelliğini taşımaktadır.⁶⁶

64 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

65 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

66 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

K. MECLİS TOPLANTILARINA KATILIM:

Meclis toplantılarına yurttaşın katılımının sağlanması, yurttaşın dilek ve sorunlarını yönetime ve meclise iletmesini sağlayabilecek bir yöntemdir. Buna koşut olarak, yurttaşın bilgi eksikliğinin giderilmesi ve sorunların mecliste görüşülmesi sağlanmaktadır. Yerel yöneticiler tarafından benimsenen ve uygulanmaya çalışılan bu yöntem sayesinde, yurttaşlar yönetime ulaşma ve katılma olanağı bulabilmektedirler.⁶⁷

L. GELECEK ATÖLYELERİ:

Geleceğe ilişkin yeni sosyal ve çevresel düşüncelerin projelendirilmesine ve gerçekleştirilmesine yönelik uzun erimli ve oldukça etkin bir yöntem olarak görülmektedir. Gelecek atölyelerinde, planlama, sosyal sorunlar ve gençlerle ilgili çalışmalar ağırlıklı çalışma konularındandır. Gelecek atölyeleri, eleştiri, fantezi ve uygulama gibi üç temele dayanarak, yurttaşlardan yerel ölçekte yararlanmayı sağlarlar. Bir yönetici eşliğinde çalışan atölyelerde, etkileşime dayanan bir beyin fırtınası, dilekler ve umutlar demeti ortaya konur ve sonuçlar değerlendirilir. Küçük gruplar halinde çalışılan atölyelerde, demokratik sosyalleşme işlevinin gerçekleştiği de bir başka yarardır.⁶⁸

M. HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMALARI:

Halkla ilişkiler, yönetimin izlemekte olduğu politikanın halka benimsetilmesi, halkın güven ve desteğinin sağlanması, yönetimin yaptığı veya yapmayı tasarladığı çalışmaların sürekli ve tam olarak halka duyurulması, yönetime karşı olumlu bir hava yaratılması, bunun yanı sıra halkın da yönetim hakkında ne düşündüğünün, beklenti ve önceliklerinin ne olduğunun ve yönetimden ne istediğinin bilinmesi ve halkla işbirliği sağlanması işlevidir.⁶⁹

67 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereyon/oik554.pdf>, 2006

688.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereyon/oik554.pdf>, 2006

69 Nuri Tortop, *Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler*, Ankara:TODAİE, 1975, s. 4

Yerel yönetimlerde halkla ilişkiler faaliyetinin bilinçli ve düzenli bir biçimde yürütülmesi, bir yandan yerel yönetimlerin isabetli ve halk yararına kararlar almasını kolaylaştırırken, diğer yandan da yapılan hizmetlerin halka tanıtılması yoluyla yerel yönetimlere, kendisi için gerekli olan halk desteğini sağlamasına yardımcı olacaktır.⁷⁰

Yerel yönetimlerde halkla ilişkiler faaliyetlerinin önemli ve gerekli olmasının yanı sıra, birtakım amaçları da bulunmaktadır. Yerel yönetimlerde halkla ilişkilerin dört temel amacı vardır.⁷¹

- Vatandaşları yerel kuruluşun politikasından ve günlük faaliyetlerden haberdar etmek,
- Yerel kuruluşlar tarafından kesin kararlar alınmadan önce, önemli yeni projeler hakkında vatandaşlara görüşlerini belirtmek fırsatını vermek,
- Yerel kuruluşun işleyiş sistemi ile kendi hak ve sorumlulukları konusunda vatandaşları aydınlatmak,
- Vatandaşlık gururunu aşlamak ve geliştirmek.

Yerel yönetimlerde halkla ilişkiler, yerel yönetimin ilişkide bulunduğu toplum kesiminin güven ve desteğini sağlamak amacıyla giriştiği iki yönlü haberleşmeye dayalı, sonuçta kamuoyunda yerel yönetimin, yerel yönetimde de kamuoyunun istediği yönde değişikliklerin gerçekleşmesine böylece kuruluş ile çevresi arasında uyum sağlamasına yönelik, sistemli, planlı ve sürekli çabalardır.⁷²

III-KADINLARIN YEREL YÖNETİME KATILIMI

Kadının kamusal yaşama katılması, toplumsal alanda kendini özgürce anlatabilmesi ve özellikle gereksinimlerine uygun bir kentsel çevrenin oluşması sürecinde söz sahibi olması çağdaş düşüncenin ve gelişmelerin gereğidir. Çalışan ve çalışmayısıyla, kentsel sistem oluşturulurken bütün kadınların günlük yaşamda karşılaştıkları zorlukların göz önünde bulundurulması gerekir. Bu sorunları en iyi

⁷⁰ Tacettin Karaer, "Belediyelerde Halkla İlişkiler", *İller Ve Belediyeler Dergisi*, Sayı 499 (1987) 99-125

⁷¹ Nuri Tortop, *Halkla İlişkiler*, Ankara :Yargı Yayınları, 1998,

⁷² Selçuk Yalçındağ, "Belediyelerde Halkla İlişkiler", *Türk İdare Dergisi*, Sayı 377 (1987), s. 75-114

bilen kesim olarak da, kadınların yönetimde ve halk katılımıyla gerçekleştirilecek çalışmalarda yer almaları gerekmekte ve yönetimlerin kadınların bilgilerinden ve düşüncelerinden yararlanmayı bir zorunluluk olarak algılamaları gerekmektedir.⁷³

Kadınlarla ilgili kentsel sorunların çözümünde çağdaş ülkeler, kadınların olabildiğince planlama sürecine katılması ve kendi kurdukları sosyal örgütlerin sayısının artması için çaba göstermektedirler.⁷⁴

Ortak yaşam çevresini kadınlarla erkekler aynı biçimde kullanmaz. Yaşam çevresinin sunduğu ekonomik, toplumsal ve mekansal olanaklardan yararlanma fırsatları, dolayısıyla sorunları, gereksinimleri, beklentileri aynı değildir. Bu nedenle, “ortak yaşam çevresi”ne yönelik politika(sızlık)lar kadınlarla erkekleri farklı biçimlerde etkiler. Sözgelimi, yerel düzeyde sunulması gereken birçok hizmetin yeterli nitelik ve uygun maliyette sunulmaması durumunda ortaya çıkan boşluk ağırlıklı olarak kadınlarca doldurulur ya da kadınların üstlenmek durumunda olduğu birtakım işleri yerine getirmeleri güçleşir. Örneğin, yaygın kamusal çocuk bakım hizmetinin sunulmadığı bir beldede bu toplumsal sorumluluk kadınlarca ve kadınlararası dayanışma ağları kanalıyla yerine getirilir.⁷⁵ Ya da özellikle kırsal yerleşimlerde ve gecekondu alanlarında, düzenli kullanma ve içme suyu sağlanmaması durumunda suyu uzaktan taşıyıp kaynatanlar, çamaşırı yıkamak için su kaynağına götürüp getirenler, çöplerin sokaktan toplanmaması durumunda belli bir yere taşımak durumunda kalanlar ağırlıklı olarak kadınlar ve kız çocuklarıdır.⁷⁶

Kent-içi ulaşımına ilişkin mekansal düzenlemelerin planlama ve kararlar aşamalarında kentsel güvenliğin kadınlar için daha farklı ve genellikle de daha fazla bir anlam taşıdığı pek çoğunlukla hesaba katılmamaktadır.⁷⁷

---

73 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

74 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

75 Ayten Aklan, “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?”, http://kasaum.ankara.edu.tr/gorsel/dosya/1097132304yerel_siyaset_kadinlar_icin_neden_onemli.doc 2006

76 Ayten Aklan, “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?”, s.1 http://kasaum.ankara.edu.tr/gorsel/dosya/1097132304yerel_siyaset_kadinlar_icin_neden_onemli.doc 2006

77 Ayten Aklan, “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?”, s.2 http://kasaum.ankara.edu.tr/gorsel/dosya/1097132304yerel_siyaset_kadinlar_icin_neden_onemli.doc 2006

Türkiye’de kadınlara seçme ve seçilme hakkı 1934’te verilmiş olmasına karşın, hem seçme hem de seçilme süreçlerine katılma eğilimleri düşüktür. Öte yandan, özellikle kırsal bölgelerde kadınların kullandıkları oyların genellikle koca, baba, ağabey gibi erkekler tarafından uyarılmış olduğu görülmektedir.⁷⁸

Kadınların siyasal yaşama katılımının ilk basamağı kabul edilen yerel yönetimlerde de kadının temsili sınırlıdır. Bununla birlikte Türkiye’de kamu sektörü, son derece nitelikli bir kadın kesimini bünyesinde barındırmaktadır. Yüksek eğitim görmüş kadınların başlıca çalışma alanı kamu sektörüdür. Buna karşılık, kamu yönetimi karar mekanizmalarında kadınların sayısı oldukça düşüktür.⁷⁹

Kadının sosyal, ekonomik ve siyasi kararlara katılımını artırarak, kalkınma süreci ve toplumla bütünleşmesini sağlamak,⁸⁰ toplum yaşamında daha etkin konuma getirmek, yönetime katılmasını sağlamak ve statüsünün güvence altına almak temel hedef olarak belirlenmelidir. Kadınlara yasalarla verilen hakların tam kullanılmasına yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı ve il ve belediye meclislerinin oluşumunda kadınların daha fazla temsil edilmeleri sağlanmalıdır.⁸¹

IV-GENÇLERİN YEREL YÖNETİME KATILIMI

Kentin ve kentlinin ihtiyaçlarının belirlenmesi süreçlerinde kimlerin, hangi grupların ne kerte de etkin olabildiği göz önüne alındığında, söz konusu tarafları birbirinden soyutlamak anlamlı olmayacaktır. Ancak, nihai kararların resmi kurumlarda oluşturulduğu göz önüne alındığında, kent sakinlerinin, konumuz açısından da gençliğin bu kurumlara ulaşım, onları etkileme kanallarının ve bunlara ilişkin mekanizmaların önemi ortadadır.⁸²

78 “Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu”, (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

79 Madde: 11 http://www.tuik.gov.tr/tkba/cedaw-ulke_raporu.doc 2006

80 “Birleşmiş Milletler Cedaw Komitesine Sunulmak Üzere Hazırlanan İkinci Ve Üçüncü Birleştirilmiş Periyodik Türkiye Raporu”

<http://www.kssgm.gov.tr/cedawrapor.html> 2006

81 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereylon/oik554.pdf>, 2006

82 Ferzan Yıldırım, “Yerel Demokrasi ve Kentteki Gençlik,” *Gençlik ve Kent Yönetimi*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Ferzan Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 12

Amerika İngiltere ve diğer birçok Avrupa ülkesinde çok çeşitli biçimlerde örgütlenebilen kent toplulukları genç nüfusunda kentte yaratılan hizmet ve refahtan pay aldıkları görülmektedir.⁸³ Türkiye’de ise gençlere yönelik kent hizmetleri ve gençlerin bu yönetimlerdeki etkinliğine baktığımızda, kentteki diğer daha az güçlü gruplar gibi onların da varlıklarını duyurmakta zorlandıklarını görmekteyiz.⁸⁴ Gençlerin de diğer kentliler gibi kamu politikaları ve hizmetlerin sunumu ile ilgili karar alma süreçlerine katılma ve bu süreçte belirleyici olma, ihtiyaçlara uygun kamu hizmetlerinden yararlanma ve kalite-maliyet unsurları dikkate alınarak seçim şansına sahip olma talepleri vardır.⁸⁵

Gençlerin kent yönetimine katılımı bağımsız ve özerk bir kimlik geliştirme doğrultusundaki gereksinimlerine de bir cevap bulmaktadır. Bu katılım “kişiliğini bulduktan sonra” değil, “kişiliğini bulurken” gerçekleşmelidir.⁸⁶ Gençlik örgütlerinin bu kişilik gelişiminde gencin topluma katılımı ve toplumla bütünleşmesinde çok önemli bir işlevleri vardır. Bu nedenle kent yönetimlerinin gençlik örgütlenmeleri konusunda çaba harcamaları gerekmektedir.⁸⁷

21. yy gündemini belirleyen Sürdürülebilir Kalkınmanın gerçekleştirilmesi için Birleşmiş Milletler gençlerin anahtar rol üstlenmeleri gerektiğine işaret etmekte ve gençliğin kapasitesinin geliştirilmesi, yapabilir kılınması ve böylelikle karar mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması gerektiğine vurgu yapmaktadır.⁸⁸

Politikaların oluşturulmasında ve uygulanmasında gençlerin aktif rol oynaması için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekir. Katılımın kolaylaştırılması ve teşvik edilmesi için programlar geliştirilmesi, eğitimde katılım kültürünün özendirilmesi ve gençlerin ifade özgürlüğünün kültürel ve sosyal alanlarda etkin katılımının desteklenmesi ve görüşlerinin alınması gerekir.⁸⁹ AB Gençlik Politikaları Üzerine Beyaz Kitap’ta da gençlik katılımını, gençliğin bilgilendirmesini, gönüllüğü ve gençliğin daha iyi anlaşılmasını öncelikler olarak sıralamaktadır.⁹⁰

⁸³ Yıldırım, *a.g.m.*, s. 25

⁸⁴ Yıldırım, *a.g.m.*, s. 29

⁸⁵ M. Akif Çukurçayır-Esra Sipahi, “Yönetişim Yaklaşımı Ve Kamu Yönetiminde Kalite”, *Sayıştay Dergisi* Sayı 50-51 (2003), s.35

⁸⁶ Sevdâ Uluğtekin, “Gençliğin Gereksinimleri ve Hakları Açısından Türkiye’de Kentsel Gençliğe Yönelik Hizmetlere Bir Bakış”, *Gençlik ve Kent Yönetimi*, ed. Ferzan Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 93

⁸⁷ Uluğtekin, *a.g.m.*, s. 94-95

⁸⁸ <http://www.youthforhab.org.tr/tr/yayinlar/diger/19mayis/19mayis.htm> 2006

⁸⁹ <http://www.youthforhab.org.tr/tr/yayinlar/diger/19mayis/19mayis.htm> 2006

⁹⁰ <http://www.youthforhab.org.tr/tr/etkinlikler/2004/zirve/rapor.htm> 2006

Avrupa Kentsel Şartı'nda gençlerin toplum yaşamına katılımı için yerel yönetimlerin çeşitli programlar yürütmeleri öngörülmektedir. Şart, gençlerin katılımının sosyal bütünleşmeye katkıda bulunacağı gibi, katılımın, gençliğin demokratik kurum ve kuruluşlara olan inancını da pekiştireceğini öngörmektedir. Bu katılımın, gençlerin her alandaki özel gereksinimlerine yönelik olması gerekir ki, bu da yerel gençlik politikalarının oluşturulmasıyla ancak olanaklı olabilir.⁹¹

Kentlerin önemli ve aktif nüfus kesimini oluşturan gençlerin kentsel çevrenin biçimlenmesine katkısı aşağıdaki koşulları gerekli kılar:⁹²

1. Yöneticilere gençlerle ilgili sorunların kent yönetiminin sorumluluğunda olduğu bilincinin kazandırılması;
2. Gençlerin kentle bütünleşmesi ve kentsel kimlik kazanması için gerekli alt yapının hazırlanması;
3. Kentsel kararlar alınırken gençlerin gereksinimlerinin karar süreçlerinde dikkate alınması,
4. Gençlerin kent yönetimi ve demokrasi konularında eğitim sürecine sokulması gerekir.

Görüldüğü gibi uluslararası bir çok hukuksal metinde (Gençlik Hakları Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı (1961), Avrupa Kentsel Şartı (1992), Avrupa Kentsel Haklar Bildirgesi (1992), İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi, Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılma Şartı (Charter on the Participation of Young People in Municipal and Regional Life)) gençlerin temel kişi hakları ile ekonomik, sosyal, kültürel haklarını güvence altına almayı düzenlemiştir.⁹³

Avrupa Gençlikten Sorumlu Bakanlar Konferansı'nda (Viyana, 1993) kararlaştırılan ve Avrupa Konseyi tarafından üye ülkelere önerilen eylem alanları arasında,

- 1) gençlik örgütlerinin aktif olarak desteklenmesi,
- 2) gençlik örgütleri arasında işbirliği sağlanması,

91 "Avrupa Kentsel Şartı", <http://www.yerelnet.org.tr/uluslararasi/avrupakonseyanlasma7.php> 2006

92 "Avrupa Kentsel Şartı", <http://www.yerelnet.org.tr/uluslararasi/avrupakonseyanlasma7.php> 2006

93 Uluğtekin, a.g.m., s. 72-80

3) gençlerin toplumsal bütünleşme ve katılımını sağlamak üzere ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde kapsamlı gençlik politikalarının geliştirilmesi,

4) gençlerin gereksinimleri doğrultusunda danışma ve enformasyon birimlerinin devreye girmesi,

5) gençlik yapılarının dengeli artışını sağlamak üzere tedbirlerin alınması

6) Avrupa’da gençlik hareketliliğini kısıtlayan engellerin kaldırılması bulunmaktadır.⁹⁴

Avrupa Konseyi’ne bağlı olarak çalışan Avrupa Gençlik Fonu (EYF) ve Avrupa Gençlik Merkezi (EYC), Avrupa’da örgütlenmiş ve sayıları 50’yi aşan bağımsız gençlik örgütünü (İnternational Non-Governmental Youth Organisation – INGYO), ekonomik ve siyasal açıdan desteklemektedir. Bu örgütler Avrupa’nın 23 ülkesinde aktif olarak çalışmakta ve ulusal gençlik örgütlerine de bir çatı görevi görmektedir. Avrupa’ daki politik yaşama doğrudan katkı veren bu organizasyonların milyonlarca genç üyesi bulunmaktadır.⁹⁵ Gençlik Forumu, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi içinde tutarlı bir gençlik politikasının oluşturulmasında belirleyici olmayı amaçlamaktadır. “Gençlik Hakları Sözleşmesi” böyle bir çabanın ürünüdür.⁹⁶

Gençlik Hakları Sözleşmesinin 14. maddesi aynen şöyledir:

“İmza sahibi devletler, okulda katılım, gençlik organizasyonları veya başka platformlar aracılığıyla belirlenen yapılar çerçevesinde, gençlerin politik, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama etkili bir biçimde katılmasını sağlamak üzere her türlü önlemi almakla yükümlüdür. Bu bağlamda gençler özellikle şu haklara sahiptir:

a) İlgi alanları doğrultusunda ve en uygun biçimde kendi örgütlerini oluşturmak; kendi aralarında ve diğer alanlarla, ülke sınırlarını gözetmeksizin işbirliği bağlantıları kurmak.

b) İmtiyazlı eğitim alanları olarak tanınan ulusal ve uluslar arası gençlik örgütleri ile demokrasi hakkında bilgi sahibi olabilecekleri ve kendilerini ifade edebilecekleri yerler oluşturmak.

⁹⁴ Uluğtekin, a.g.m., s. 78-79

⁹⁵ Uluğtekin, a.g.m., s. 79

⁹⁶ Uluğtekin, a.g.m., s. 80

c) Eşitlik ilkesi temelinde kendilerini etkileyen politikaların geliştirilmesi sürecine, yerel, bölgesel, ulusal ve Avrupa Birliği düzeyinde, okul, işyeri, toplum hayatı gibi yaşamlarını etkileyen tüm alanların yönetiminde aktif ortaklar olmak yoluyla katılmak.”

Sözleşme, temel kişi hakları çerçevesinde, “15-25 yaş arasındaki tüm bireyler için” görüş ve düşünceleri açıklama, bilgi alma, hak arama, katılım ve örgütlenme özgürlüğü ile ayrımcılık yasağı, işkence yasağı, aile, konut ve haberleşme dokunulmazlığı getirmektedir.⁹⁷

Bizde gençlik sorunları ve gençlikle ilgili bazı hizmetlerin oluşturulması fikri ilk olarak İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (1968-1972) gündeme gelmiştir. Ancak burada gençlerin politikadan “uzak” tutulması gereği dile getirilmiştir.⁹⁸

Üçüncü planlı dönemde (1973-1977), gençlik araştırmalarına hız verilmiştir. Dördüncü planlı dönem (1979-1983) gençliğe ilişkin hizmetlerde giderek bir daralmayı getirmiş ve bunun sonucunda Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ile birleştirilmiştir. Gençlik hizmetlerine ilişkin örgüt yapısı Beşinci Plan dönemi (1985-1989) içinde de küçülmeye devam etmiştir. Uluslar arası Gençlik Yılı’nın getirdiği “gençlerin katılım, gelişme ve barış ilkeleri çerçevesinde toplum hayatıyla bütünleşmesinin sağlanacağı” amacı ve 1988’de toplanan 1. Ulusal Gençlik Şurası’nın önerilerine karşın gençlik hizmetleri, genel müdürlük düzeyinden daire başkanlığı düzeyine indirilmiştir. Altıncı Kalkınma Planı’nda (1990-1994) önerilen hedeflere ulaşılmasında, bütçe ve personel olanakları sınırlı bu örgüt yapısının önemli rolü olmuştur.⁹⁹

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Stratejisi (1996-2000) çerçevesinde, “toplumun temelini oluşturan ve geleceğin güvencesi olan gençlerin eğitim, sağlık, çalışma hayatı, sosyal güvenlik ve istihdam alanlarındaki sorunlarının çözümüne ilişkin önlemlerin alınacağı” belirtilerek 21. yüzyılda iyi eğitilmiş, yeni fikirlere açık, sorumlu, evrensel, problem çözme yeteneği gelişmiş bir genç nüfus amaçlandığı ifade edilmektedir.¹⁰⁰

---

97 Uluğtekin, a.g.m., s. 80

98 Uluğtekin, a.g.m., s. 82

99 Uluğtekin, a.g.m., s. 82

100 (VII. Beş Yıllık Kalkınma Stratejisi, Resmi Gazete, 6 Mayıs 1995, 38.39).

Bunun yanında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından 1992 yılında oluşturulan “Toplum Merkezleri Projesi” ile gecekondü bölgelerinde yaşayan gençlerin var olan sorunlarını çözmek için gönüllü kişi ve kuruluşların ve yöre halkının katılımı ile birlikte çalışılması öngörülmektedir.¹⁰¹ Toplum Merkezleri Projesi’nin bir alt projesi olan Gençliğin Toplum Örgütlenmesine Katılımının Sağlanması Projesi’de gençler arası dayanışmayı ve katılımcılığı temel alan etkinlikler aracılığı ile gençlerinin marjinal grup olmaktan çıkarılarak toplumsal farklılaşmayı azaltmak; kente uyum sürecini hızlandırarak demokrasinin gelişimine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.¹⁰² Yerel bazda da Ankara Büyükşehir Belediyesinde 1992-1993 yıllarında etkinlik gösteren “Gençlik Konseyi” ile, Çankaya Belediyesi’nin 1991-1002 yıllarındaki “Kültürevi” gençlik çalışmaları yapılmıştır.

Türkiye, nüfusunun %53.3’ünü çocuk ve gençlerin oluşturduğu, Avrupa’nın en genç ülkelerinden biridir.¹⁰³ O yüzden kent yönetimlerince yürütülen projeler içinde çocuk ve gençlere yönelik olanlarının oranı son derece düşük mevcutların nitelikleri de karşılanması amaçlanan ihtiyaçları gidermekten çok uzaktır.¹⁰⁴ Gençler kentte sayı olarak varken, hemşehri olarak yoklar. Bu durum, onların büyük bir kesiminin yaşları nedeniyle oy verme hakkına ulaşmamış olmaları, dolayısıyla politikacılar için özel bir çekiciliklerinin olmaması gibi bir gerekçeyle tamamiyle açıklanamaz. Herhalde gençler ve diğer tüm etkin olamayan gruplar için asıl sorun, büyük ölçüde, kent yönetimlerini etkileme kanallarının, bir kısım ayrıcalıklı hemşehri dışındaki gruplarca, kullanılmasına ilişkin bilgi ve geleneğin yerleşmemiş olmasından kaynaklanmaktadır.¹⁰⁵

Bu konu ile ilgili İzmit ve Bursa’da gençlerin bir yurttaş olarak yerel yönetimlerle ilişkisini ve bu konudaki bilgi düzeyini belirlemeye yönelik yapılan bir araştırmaya göre; Gençlerin yerel yönetimlerin yetki, görev ve sorumluluklarına ilişkin bilgi düzeylerinin çok düşük olduğu, %89’unun bu konuda hiçbir şey

101 “Toplum Merkezleri Projesi”, Şişek Genel Müdürlüğü. s. 2 <http://www.shcek.gov.tr/> 2006

102 “Gençliğin Toplum Örgütlerine Katılımının Sağlanması Projesi”, Şişek Genel Müdürlüğü, s. 2-3 <http://www.shcek.gov.tr/> 2006

103 Uluğtekin, *a.g.m.*, s. 71

104 Yıldırım, *a.g.m.*, s. 29

105 Yıldırım, *a.g.m.*, s. 29

bilmediğini ifade ettiği görülmüştür. Bu konuda bilgi sahibi olduğunu belirten az sayıda gencin ise yerel yönetimlerle merkezi hükümetin yetki ve sorumluluklarını ayırt edemediği ve hatalı bilgilere sahip oldukları saptanmıştır.¹⁰⁶ Ayrıca gençlerin yerel yönetimlerle ilgili herhangi bir problemlerinde %50'ye yakını nasıl bir yol izlemeleri gerektiği konusunda da yeterince bilgi sahibi değildirler. Yerel yönetimlerle merkezi hükümetin yetkilerinin karıştırıldığı ve yerel yönetimlerle ilgili sorunlara, merkezi hükümet kanalıyla çözüm arandığı görülmüştür.¹⁰⁷

Gençlerin büyük bir bölümünün yönetime katılma ve çoğulculuk konusunda herhangi bir bilgisinin olmadığı görülmüştür. Bununla beraber yerel demokrasi kavramına ilişkin gençlerin %76.6'sı bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.¹⁰⁸

Gençlerin %77'si, yerel yönetimlerin yaşadıkları yer ve kendileriyle ilgili olarak verdikleri kararlara katılmak istediklerini belirtirken, %23'ü kararlara katılmak istemediklerini belirtmişlerdir.¹⁰⁹

Görece olarak daha şanslı bir konumda oldukları varsayılan okuyan gençlerin, kent yaşamında beklentilerini tam anlamıyla karşıladıkları, kent yaşamına eklenemedikleri ve kente ilişkin aidiyet duygusu geliştirip bunun getireceği haklar ve sorumluluklara sahip çıktıklarını ileri sürmek de mümkün değildir.¹¹⁰

Araştırma sonuçları, gençlerin dolaysız katılım düzeyinde (kararlara ve uygulamaya doğrudan katılım) katılım isteği ifade ettiklerini göstermektedir. Dolayısıyla araştırmanın bu bulgusundan hareketle genç nüfusun katılım isteğinin yüksek olduğu ve katılım fikrine karşı olumlu tutumlara sahip olduğu söylenmektedir. Fakat gençlerin katılım kanalları konusunda bilgi sahibi olmadıkları, katılıma yönelik olumlu tutumlarını, davranışsal planda nasıl gerçekleştirebileceklerini bilmedikleri dolayısıyla yerel yönetimlere önemli bir görev düştüğü ifade edilmektedir.¹¹¹

---

106 Şeyda Kozcu-Melek Göregenli, "Gençlik ve Yerel Yönetimler: Bursa ve İzmit Araştırmaları", *Gençlik ve Kent Yönetimi*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Ferzan Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 216-217

107 Kozcu _Göregenli, *a.g.m.*, s. 216-217

108 Kozcu _Göregenli, *a.g.m.*, s. 216-217

109 Kozcu _Göregenli, *a.g.m.*, s. 218

110 Yıldırım, *a.g.m.*, s. 16.

111 Kozcu _Göregenli, *a.g.m.*, s. 222

V-ENGELLİLERİN YEREL YÖNETİME KATILIMI

Kesin rakamlar bilinmemekle birlikte engelli nüfusun gelişmiş ülkelere oranla yaklaşık %20 oranında yüksek olduğu tahmin edilen ülkemizde, ne yazık ki, engellilerin aktif nüfusa katılım oranı ve buna yönelik kamu harcamaları, gelişmiş ülkelere oranla çok düşük düzeydedir.¹¹²

Anayasanın 61. maddesi “Devlet sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.”ve 50. maddesi “...Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.” demesine rağmen ne engellilerin ne de kadınların ne de gençlerin yönetimde yer alabildiklerini söylemek mümkün değildir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde de toplumu oluşturan bireylerin eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğu kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler’in İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine ek 3447 nolu ve 1975 tarihli Engelli Hakları Bildirgesi’nin 6. maddesi “engelli kişiler... düzgün yaşam standardı hakkına sahiptirler... onların sosyal bütünleşmelerini kolaylaştırıp hızlandıracak bütün faaliyetler bu madde kapsamındadır” hükmüyle, Anayasamızın engelliler ve en geniş anlamda dezavantajlı toplumsal kesimlerle ilgili maddelerinin içeriğine ışık tutmuştur.¹¹³

Bununla birlikte, son yıllarda, yerel yönetimlerin engellilerle ilgili yetki ve sorumluluklarını artıran yasal düzenlemeler, çözüm arayışlarının önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Engellilerin yaşama uyumuna yönelik 30.05.1997 gün 572 sayılı KHK Ek Fıkra 80 ve 81 ile yapılan aşağıdaki düzenlemeler bu çabaların bir sonucudur.

Genç ve yetişkin “engelliler” için bölgenin işgücü piyasasına uygun meslek ve beceri kazandırma kursları, iş eğitim merkezleri ve yaşam evlerinin açılmasının belediyelerin görevleri arasına alınması ve belediyelerin ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmasının zorunlu hale getirilmesi,

¹¹² 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereylon/oik554.pdf>, 2006

¹¹³ 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereylon/oik554.pdf>, 2006

Kentlerdeki engelli gruplara ilişkin Avrupa Kentsel Şartı'nın kentli haklarına ilişkin eki, her kentlinin en temel hakkının kentteki sosyal etkinliğe ve olanaklara yaş, ırk, bedensel ve zihinsel yeteneklerine bakılmaksızın kendi iradeleriyle erişebilmelerini öngörmektedir. Aynı zamanda engellilerin temel toplumsal haklarını kullanabilmelerinde yerel yönetimlerin desteğine duyulan gereksinim açık olarak belirtilmektedir.¹¹⁴

Yerel yönetimler, bu kesimin toplumsal yaşama katılımını sağlamada çok önemli bir boyuttur. Bu nedenle, engelli bireyleri toplumdan ayırmak yerine, bütünü bir parçası olarak algılayan ve fizik ve sosyal mekanı buna olanak tanıyacak biçimde düzenlemek önemli bir gerekliliktir.¹¹⁵ Dezavantajlı toplumsal kesimlerin karar alma süreçlerine katılımı durumunda bu dezavantajlar bir parça hafifletilmiş olur.¹¹⁶

VI-YEREL YÖNETİM ÇALIŞANLARININ YEREL YÖNETİME KATILIMI

Yerel yönetimlerde işlerin ve kararların oluşum sürecine halkın katılımının gerekliliği üzerinde durulurken, kurum içi katılıma da önem verilmelidir. Kurum çalışanlarının da “iç müşteri” (İç müşteri, örgüt içinde çalışan personel, dış müşteri ise, örgüt çalışanları dışındaki müşterilerdir¹¹⁷.) olarak algılanması ve onların taleplerine de yer verilmesi gerekir. Kurum içinde aşağıdan yukarıya işleyen ve teşvik edilen katılım sürecinde, her çalışanın işlerin yürütülmesi konusunda düşüncelerini açıklayabilmesi ve iletebilmesi, yeniliklere istekli ve hazırlıklı olunması, mekanizmanın iyi ve kaliteli iş üretme odaklı işlemesi gibi özellikler önemlidir. Bunun yanında performansların somut verilerle değerlendirilmesi, olanakların maddi manevi tatmin konusunda yeterince kullanılması gibi öncelikler de yönetişimin ve katılımın gereklerindendir.¹¹⁸ Bunun örgüt kültürü açısından büyük

114 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereylon/oik554.pdf>, 2006

115 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereylon/oik554.pdf>, 2006

116 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yereylon/oik554.pdf>, 2006

117 **Fatih Yüksel**, “Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma” Yüksel F., “Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma”, Ç.Ü. İİBF Dergisi, Adana, 1999

118 **Ertuğrul Gündoğan**, “Yönetişim”, *Yönetişim Siyaset Ve Sosyal Bilimler Dergisi*, , İstanbul, Fatih Üniversitesi Yönetişim Kulübü Yayını (2002), s. 5

önemi vardır. Böylece yönetim, iç müşterilerin destek ve güvenini almak suretiyle, yönetim ve örgüt kültürünün yerleşmesine katkı sağlamaktadır.¹¹⁹

Problemlerin çözümünde, değişim ve gelişim sağlanmasında, çalışanların enerjisinden, katılımdan faydalanılması önemli bir katkı oluşturmaktadır.¹²⁰ Bu şekilde çalışanlar, işin yapımına katılır ve bu konuda çeşitli alternatifler geliştirmeleri sağlanırsa, yaptıkları işten daha çok zevk alırlar ve işi daha kaliteli yaparlar.¹²¹

Belediye gibi yerel yönetim birimlerinin çalışanları da aynı zamanda yerel halkın bir kesitidir. Örneğin; İstanbul Büyükşehir Belediyesinde yaklaşık 34.000 çalışan vardır. Bu küçük bir rakam değildir. O halde çalışanların belediyelerden beklentileri ile ilgili düşüncelerini öğrenmek, tüm yerel halkın hizmet beklentileri hakkında fikir verecektir.¹²² Burada çalışanlar tarafından bölüm veya konuya göre oluşturulacak sorun çözme ekipleri, belediyelerin örgütsel katılımını sağlamak ve aynı zamanda da belediyenin örgütsel denetimini de yapacaktır.¹²³

Çalışanların yönetime katılımının ve karar verme olanaklarının artırılması, kamu hizmetlerinin özel sektöre ihale edilmesi gibi piyasa yöntemlerinin daha fazla kullanılması ve kamu kurumları arasında da rekabet anlayışının yerleştirilmesi gereklidir.¹²⁴ Bunun yanın da belediye personelinin ekip çalışması son derece önemlidir. Ekip çalışmasının organizasyonel performansın artırılmasında da önemli yararları bulunmaktadır. Herşeyden önce, ekip çalışması ile ortak akıl yordamıyla organizasyon problemlerinin daha doğru bir şekilde teşhis edilmesi ve problemlere doğru çözümler bulunması mümkün olur. Ekip çalışması organizasyonda daha güçlü bir enerji ve momentum (sinerji etkisi) elde edilmesi, yenilik ve yaratıcılığın ortaya çıkarılabilmesi için son derece önem taşımaktadır.¹²⁵

Böylece yerel hizmet üretiminin, tespit edilmesinden üretimine kadarki tüm safhalarda, önce insan ilkesinin katkısı ile katılım imkanı sağlanabilir. Bu sayede

119 **Fatih Yüksel**, "Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma" Yüksel F., "Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma", Ç.Ü. İİBF Dergisi, Adana, 1999

120 **O. Johnson Russ Winchel William**, "Management And Quality", *American Society For Quality Control*, Milwaukee, (1989), s. 98

121 **İşıl Mendeş Pekdemir**, *İşletmelerde Kalite Yönetimi*, İstanbul: Beta Matbaası, 1992 Pekdemir, s. 58

122 **Fatih Yüksel**, "Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma" Yüksel F., "Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma", Ç.Ü. İİBF Dergisi, Adana, 1999 S.254-266

123 **Fatih Yüksel**, "Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma" Yüksel F., "Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma", Ç.Ü. İİBF Dergisi, Adana, 1999 S.254-266

124 **Hüseyin Gül**, "Kamu Yönetiminde Piyasa Temelli Yeni Model Arayışları Ve Türk Kamu Yönetiminde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği", *Kamu Yönetiminde Kalite Ulusal Kongresi*, (1999), s. 15-30

125 Can Aktan, "Ekip Çalışması Ve Sinerji",

çalışanların motivasyonları artar ve kendilerini, o belediye örgütünde gerekli ve söz sahibi olarak görürler.¹²⁶

Yerinden yönetim politikalarının ve alt kademeleri yetkili kılma girişimlerinin doğal bir sonucu olarak birimler ve çalışanları hem politikaların oluşturulmasına, hem de uygulama planlarının hazırlanmasına çok daha fazla katılabilirler.¹²⁷ Karar alma sürecine katılım, işin içinde yer alma personelin daha verimli olmasını örgüte bağlılığını ve verimini artırır. Meydana gelecek gelişim ve değişimleri yakından takip etmekte kolaylaştırır.¹²⁸

Türkiye için ne merkezi yönetim de ne de yerel yönetim birimlerin de kurum çalışanlarının yönetime yeterince katılabildiği söylenemez.

Her bir birim ve çalışanın belediyeyi ve kenti sahiplenmesi, vatandaşa karşı kaliteli hizmet üretmesi gereken bir müşteri duyarlılığında davranması da ancak birer iç müşteri olarak kendilerine yeterince yetki ve sorumluluk devredilmesine, yönetim ve karar verme süreçlerine katılımlarının sağlanmasına, kalite konusunda eğitilerek bilinçlendirilmelerine bağlıdır. Katılım ve yetki devriyle güçlenmiş çalışanlar kalite odaklı hizmet anlayışının planlanmasında; misyon ve ilkelerin belirlenmesinde halkla sağlıklı, olumlu iletişimin ve geri-beslenmenin (feedback) gerçekleştirilmesinde ve nihayet etkin, verimli, süratli, şeffaf ve kaliteli hizmet sunumunda yaşamsal rol oynayacaklardır.¹²⁹

VII-SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNİN YEREL YÖNETİME KATILIMI

Son yıllarda özellikle gelişmiş ülkelerde, üçüncü sektör, gönüllü sektör, kâr-amaçsız sektör, hükümet dışı organizasyon vb. olarak isimlendirilen alternatif bir sektörün hızla geliştiği görülmektedir. Artık, günümüzde kamusal hizmetler, kamu örgütleri, özel sektör ve üçüncü sektör olmak üzere üçlü bir yapı tarafından yürütülmektedir. Kamunun küçültülmesiyle birlikte kamu tarafından boşaltılan alan,

¹²⁶ Fatih Yüksel, "Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma" Yüksel F., "Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma", Ç.Ü. İİBF Dergisi, Adana, 1999 S.254-266

¹²⁷http://www.tesev.org.tr/projeler/kamu_uluslararası_metin_bolum6.php

¹²⁸ Ömer Peker, "Toplam Kalite Yönetimi Ve Kamu Hizmetinde Kalite", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt:5, Sayı 6,(1996)

¹²⁹ Ahmet Nohutçu, "Toplam Kalite Yönetimi Ve Yerel Yönetimler", <http://www.Canaktan.Org/Politika/Kamuda-Kalite/Nohutcu.Pdf>

sadece özel sektör tarafından değil, üçüncü sektör tarafından da doldurulmaktadır.¹³⁰ 80'li yıllarda Sivil Toplum Örgütlerinin (STÖ) giderek kamu alanında daha fazla yer alması, 90'lı yıllarla birlikte Birleşmiş Milletler'in konferanslarına da yansımaya başladı. Bu olgu hükümet dışı kuruluşların etkinliğini öne çıkardı ve kararları etkileyecek bir kanal açtı.¹³¹

Bu noktada, piyasa ve devlet arasındaki üçüncü bir sektörün gerekliliğini vurgulayan yönetim anlayışı, aşırı merkezîyetçilik ve özel sektörün olası suistimali arasındaki dengenin ancak üçüncü sektöre yani sivil topluma yetki verilmesi yoluyla sağlanabileceği temeline dayanmaktadır. Bu yöndeki değişim, özünü gönüllü grupların, hükümet dışı kuruluşların, topluluk girişimlerinin, karşılıklı işbirliği oluşumlarının, üçüncü sektör kuruluşlarının giderek artan rollerinde bulmaktadır.¹³²

STÖ'lerin varlığının giderek önem kazanması, yalnızca sayılarının artmasına değil, özellikle sivil toplumun vurucu gücünü oluşturdukları fikrinin yaygınlık kazanmasına bağlıdır. Hatta bazı alanlarda, neoliberal politik felsefenin tam da zayıflatmak istediği devletin yerine geçecek, gerçek ikame araçları olarak görülmektedirler. Öte yandan STÖ'ler, hükümet programlarının yanı sıra Dünya Bankası ve Bölgesel Kalkınma Bankaları gibi uluslararası organların resmi programlarında da öncelikli toplumsal aktörler olarak giderek daha sık anılmaktadırlar.¹³³ Dünya Bankası programında Sivil Toplum Örgütleri için *"Bunlar bir kalkınma süreci başlatmakta ve temel hizmetleri sağlamakta hükümetlere nazaran daha etkindirler."* demektedir.¹³⁴

Sivil Toplum Örgütleri (non-governmental organisations), kişilerin, toplumsal farklılaşma temeline dayanarak, kamusal alanda bir ortak amacı

---

130 **Hamza Al**, *Bilgi Toplumu Ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*, Ankara: Bilimadamı Yayınları, 2002 s. 167-168

131 **Ludmila Denisenko**, "Habitat ve Yönetişim", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 251

132 **Ali Kazancıgil**, "Governance And Science: Marketlike Modes Of Managing Society And Producing Knowledge", *International Social Science Journal*, Sayı 155, (1998), s. 69

133 Başyazı "Sivil Toplum Örgütleri (STÖ) Neoliberal Projenin Araçları mı, Yoksa Halk Dayanışmasının Alternatif Taban Örgütleri mi?", *Sivil Toplum Örgütleri:Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi?* çev. Işık Ergüden, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı (1998), s. 11

134 <http://www.worldbank.org/>

gerçekleştirmek üzere meydana getirdikleri bağımsız, gönüllü kuruluşlardır.¹³⁵ Bu kuruluşlar, bireylerin, dileklerini yönetime duyurmada, kamuyu ve yönetimi etkilemede duydukları güçlükleri aşmada; sorunlara kamu düzeni dışında çözüm üretmede etkili olabilecek demokratik araçlardır.¹³⁶

STÖ'ler, devlet yapıları dışında, ama devletle (olumlu ya da olumsuz) yakın ilişki içinde olan, kalkınma alanında faaliyet gösteren ve toplumsal bakımdan çeşitlilik içeren toplumsal aktörlerin oluşturduğu bir zemindir. Sivil toplum ise, toplumsal ilişkilerin (kastlar, sınıflar, etnik bağlar, akrabalık...) işleyiş alanıdır; yani ekonomik, toplumsal, kültürel ya da politik bakımdan aynı ağırlığa sahip olmayan, dolayısıyla nesnel ya da öznel örgütlenme kapasiteleri kaçınılmaz olarak farklı olan, bu nedenle, karşılıklı ilişkileri uyumlu olabileceği gibi, çatışmalı da olabilen toplumsal gruplar arasındaki etkileşim alanıdır.¹³⁷

STÖ'ler örgütlenme özgürlüğünün kapsamına ve demokratik devlet anlayışının pratiğine göre toplumsal tabanı oluştururlar. Siyasal iktidarın dışında ve iktidara bağlı olmadan kurulan sivil toplum örgütleri, ulusal istencin oluşumunda ve kamu oyunun belirlenmesinde önemli rol oynayabilirler. Bir başka açıdan iktidar karşısında halkın nabzının atışını duyuran kuruluşlardır. STÖ'ler öncelikle, kişilerle toplum arasında, daha sonra, ülke ile uluslararası toplum arasında bir bağ oluştururlar. Böylece, kişilerle ulusal ve uluslararası sosyal gruplar arasındaki bağların güçlenmesinde sağlam bir dayanak sağlarlar.¹³⁸ Bu da toplumu yönlendirmekte sorumluluk dengesinin devletten sivil topluma kayması anlamına geliyor. Çok aktörlü bir sistemin birlikte yönlendirme sürecine işaret ediyor. Bu yönlendirme biçiminde devlet dışı aktörlerin katılabildikleri, ortaklık kurabildikleri

135 Alper Yılmaz Dede, *Yeni Türkiye*, Sayı: 21, (1998), s. 470.

136 Yılmaz Aliefendioğlu, "İnsan Hakları Ve Sivil Toplum Örgütleri" <http://www.abchukuk.com/makale/makale25.html> 2006

137 Başyazı "Sivil Toplum Örgütleri (STÖ) Neoliberal Projenin Araçları mı, Yoksa Halk Dayanışmasının Alternatif Taban Örgütleri mi?", *Sivil Toplum Örgütleri: Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi?* çev. Işık Ergüden, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı (1998), s. 14

138 Yılmaz Aliefendioğlu, "İnsan Hakları Ve Sivil Toplum Örgütleri" <http://www.abchukuk.com/makale/makale25.html> 2006

esnek yapılar öngörülürken demokratiklik, açıklık, hesap verme, çoğulculuk, hizmetin verildiği yere yakın olma (subsidiarity) gibi ilkeler ön plana çıkıyor.¹³⁹

Yazarların çoğu STÖ'leri şu özelliklerle tanımlamak konusunda hemfikirdirler;

- Kâr amacı (ya da ticari amaç) gütmeyen, yani kendileri ve üyelerinin kişisel zenginliği için ekonomik kâr elde etmeye çalışmayan kuruluşlardır;
- Toplumsal kesimlerle, örgütlenme, katılım, inisiyatif ve özyönetim ölçütleri temelinde çalışmalar sürdürür, kalkınma projeleri, programları ve politikaları aracılığıyla çalışmalarını kanallı ederler;
- Yoksulluğun en görünür tezahürlerini aşabilmek için inisiyatifler geliştirmeye ve bunları desteklemeye; toplumsal adalet, demokrasi ve dayanışma ölçütleri temelinde, nüfusun çoğunluğunu oluşturan kesimlerden yana alternatif yol arayışlarını meşrulaştırmaya katkıda bulunurlar.¹⁴⁰

STÖ'ler, demokratik çoğulcu sistemde, çok sesliliğin ve siyasal kararların alınması sürecine katılabildiği oranda katılımcılığın ve bireyin örgütlü olarak sesini duyurabilmesinin en önemli uygulama araçlarının da başında gelmektedir.¹⁴¹

STÖ'lerin karşısındaki öncelikli muhatap, sivil toplumdur. STÖ'ler, yanlışlarıyla doğrularıyla, çoğunlukla da sessiz sedasız bir şekilde toplumu demokratikleştirmeye katkıda bulunmaktadır. Dönüşümün yegâne öncüleri onlar değildir; ama bir ülkenin politikasının, iktidarının ve zenginliğinin, çoğunluğun zararına, birkaç kişinin tekelinde kalmamasını sağlamak için, oluşmakta olan alternatif toplumsal dokuda önemli bir görevi yerine getirmektedirler.¹⁴²

STÖ'lerin faaliyet gösterdikleri toplumlar açısından taşıdığı avantajlar, STÖ'lerle ilgili analiz yapan iki akım tarafından değerlendirilmiştir. Öncelikle,

¹³⁹ İlhan Tekeli, "İnsan Haklarının Yerleşmeye ve Mekâna İlişkin Boyutları Üzerine", *İnsan, Çevre, Kent*, ed. Ferzan Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 22

¹⁴⁰ Daniel Corsino, "Uluslararası İşbirliğinde Sivil Toplum Örgütlerinin Payı", *Sivil Toplum Örgütleri: Neoliberalizmin Araçları Mı, Halka Dayalı Alternatifler mi?*, çev. Işık Ergüden, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2001, s. 56-57

¹⁴¹ Yılmaz Aliefendioğlu, "İnsan Hakları Ve Sivil Toplum Örgütleri" <http://www.abchukuk.com/makale/makale25.html> 2006

¹⁴² Corsino, a.g.m., s. 69

yurttaşların özel derneklere gönüllü katılımını demokratik kültürün temel dayanağı olarak gören A. De Tocqueville'in perspektifinden yola çıkarsak, STÖ'ler, yurttaş inisiyatifinin temel ifadesi ve sivil toplumun önemli bir ögesi olarak görülmektedir. Larry Diamond ise STÖ'leri, örgütlü, gönüllü, özerk biçimde doğmuş, kendine yeterli, devletten bağımsız, ama yasal bir düzene dahil ve ortak kurallar bütününe göre işleyen toplumsal yaşam alanı olarak görür.

Tocqueville'e göre, eşitlikçi ve demokratik ülkelerde dernekler, başka ülkelerde devletin (Fransa) ya da aristokrasinin (İngiltere) sağladığı birliği ve toplumsal bağdaşmayı sağlamaktadır. Tocqueville şöyle der: *“Demokratik halklarda... tüm yurttaşlar bağımsız ve güçsüzdür; kendi başlarına hemen hemen birer hiçtirler ve kimse yardım etmesi için hemcinsini zorlayamaz, dolayısıyla, özgür ve karşılıklı yardımlaşmayı öğrenmezlerse, mutsuzluk içinde her şeyden mahrum kalırlar.”* Ayrıca STÖ'leri, toplumda yeni fikirlerin yayılması ve gerektiğinde bunların hükümete dek iletilmesiyle de görevlidir. Böylece, hükümet tek başına hareket edemez duruma gelir.¹⁴³ Buna göre STÖ'ler, belli bir kurumsallaşma derecesi, sivil nitelikleri (hükümete ait olmama), kâr amacı gütmeme, kendi kendini yönetme ve gönüllü katılım gibi özelliklere sahiptirler.¹⁴⁴

Kimliğe vurgu yapan ikinci grup ise, STÖ'ler, *“kâr amacı gütmeyen, kendi kendini yöneten ve belirli düzeydeki bir dayanışma faaliyetiyle birlikte, toplumun ayrımcılığa uğrayan ya da mülksüzleşmiş kesimleri yararına müdahalede bulunan özel kuruluşlar”* olarak tanımlar. *“Bunlar devlet ile halk kesimlerinin talepleri arasında; uluslar arası hareket ve örgütler ile yerel ihtiyaçlar arasında yapısal olarak aracı kurumlardır.”*¹⁴⁵

STÖ'ler, devletin birey üzerindeki baskısına karşı direnç gösterirler, kişinin siyasal, ekonomik ve sosyal sorunlar karşısında ezilmesini önlerler; tabandan gelen istekleri daha güçlü olarak yukarıya iletirler; halkın sesi, aynı zamanda halkın kulağı olurlar; siyasal karar mekanizmasında yer alarak, sorgulayarak, gerektiğinde iktidar üzerinde baskı kurarak, sorunların kamuya duyurulmasında ve kamuya mal

---

¹⁴³ Sara Gordon R., “Meksika’da Stö’lerin Politik Kültürü”, *Sivil Toplum Örgütleri:Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi?* Çev. Işık Ergüden İstanbul: Demokrasi Kitaplığı Wald Yayını, , (1998), s. 168-169

¹⁴⁴ Gordon R., a.g.m., s. 171

¹⁴⁵ Gordon R., a.g.m., s. 171

edilmesinde rol alarak bireysel hakları savunurlar. Bu işlevlerini gerektiğinde, ulusal ve uluslararası öteki sivil toplum örgütleriyle dayanışma içinde gerçekleştirirler. Bu işlev, STÖ'lerin insan hakları ihlallerinin önlenmesi yönündeki etkinliklerine uygun düşer. Dünyada, genelde gözlenen, küreselleşmeyle birlikte, özellikle 1970'li yılların başlangıcından itibaren STÖ'lerin sayılarının artması ve güçlenmeleri; medeni ve siyasal hakları savunmada öteki örgütlerle birlikte yanyana hareket ederek güç birliği yapmaları olgusudur.¹⁴⁶

Her yurttaş modern zamanların gerektirdiği özgür ve bağımsız bir birey olabilmek için kendi yaşamını ilgilendiren süreçlerde karar alma/verme mekanizması içinde yer almak isteyecektir. Bunun araçları sivil toplum örgütlenmeleridir.¹⁴⁷ Yönetim sürecine halkın katılımının da, istikrarlı bir ortamın garantisi olduğu bir çok araştırmacının da ortak kanısıdır.¹⁴⁸

Günümüz STÖ'lerinin halkın temsil edilmesinde birer kanal oldukları; politik temsile dahil olamayan gruplar için toplumun değişik düzeylerinde katılım ve etkili olma imkânları yarattıkları kabul edilir.¹⁴⁹

STÖ'lerin ortak özelliği, yaşam kalitesi, çeşitli hakların savunulması, en yoksul kesimlerin taleplerinin karşılanması gibi postmodern değerlerin yaygınlaşması yoluyla kendini gösteren ve büyümekte olan toplumsal farklılaşmanın ifadesi olmalarıdır. STÖ'lerin politik kültürünün birçok ortak noktası vardır. Öncelikle, dayanışma; bu toplumsal ve politik değişimlere katkı yoluyla, yaşam koşullarının iyileştirilmesiyle, kolektif değerlerin ve hatta seçimlerdeki uygulamaların değiştirilmesiyle kendini gösterir. İkinci olarak, devlet karşısındaki özerkliği sayabiliriz. Bu özerklik sayesinde bağımsız bir iktidar nüvesi olabilirler böylelikle kimlikleri güçlenir, dış finansman pazarında rekabet gücü oluşturabilirler. Son olarak da, STÖ'leri niteleyen bir kolektivite kültürü vardır. Sözlüğün gerçek anlamıyla politik kültüre gelince, bu, resmi temsil ve politik eylem kanallarının

---

146 Yılmaz Aliefendioğlu, “İnsan Hakları Ve Sivil Toplum Örgütleri” <http://www.abchukuk.com/makale/makale25.html> 2006

147 Celal İnal, *Toplum Sorunlarını Araştırma Merkezi Editörü* <http://www.tosam.org> 2006

148 James Buturo, “Afrika’da Stö’ler, Demokrasi Ve Kalıcı Kalkınma”, *Sivil Toplum Örgütleri:Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi?*, Çev. Işık Ergüden Demokrasi Kitaplığı Wald Yayını, , (1998), s. 156

149 Gordon R., a.g.m., s. 169

küçümsenip, sivil toplumun toplumsal örgütlenmesinin önemsenmesiyle ve toplum-devlet ikiliğinde devlete karşı bir ağırlık oluşturma arzusuyla kendini gösterir.¹⁵⁰

STÖ'lerin toplum içindeki faaliyetlerinin, yönetim rejimi ne olursa olsun, demokratikleşme süreçlerini güçlendirmeye katkıda bulunduğu genel olarak kabul edilen bir olgudur. Bu genel kabul dışında, en belirgin katkılar arasında şunları sayılabilir.

- Otoriter rejimlerin bağrında ve geçiş dönemlerinde demokratik alanlar yaratılması: Bu anlamda STÖ' ler demokrasi okulları olarak kabul edilmektedir;

- Halkın kendilerini ifade edebilecekleri ve çıkarlarını tanımlayabilecekleri demokratik kalkınma alternatifleri, dayanışma ve ortak çalışma biçimleri yaratarak, örgüt-dışı ilişkilerde [toplumla ilişkilerde] demokratik alanlar yaratılması;

- Toplumsal ve politik örgütlerde ve özellikle STÖ'ler içinde tartışma deneyimlerinin canlı tutulması;

- Halkın kültürel ve demokratik hafızasının korunması;

- İdeolojik tartışma alanlarının yaratılması;

- İnsan haklarını savunma eylemlerinin gerçekleştirilmesi;

- Yerel yönetimlerden ve/veya ulusal yönetimlerden yola çıkarak halk alternatiflerinin tanımlanması, formüle edilmesi ve uygulanması;

- Halkın yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik programları gerçekleştirmek amacıyla kaynakların seferber edilmesi.¹⁵¹

Günlük hayatımızı yakından etkileyen hizmetleri yerine getiren kuruluşlar, genelde, yerel yönetim kuruluşlarıdır. Yerel yönetim kuruluşları, kendilerine sağlanan yasal, mali ve teknik olanaklarla bu hizmetleri yerine getirmeye çalışırlar. Yönetimi, hem kamusal mal ve hizmetleri temin eden hem de teminini kolaylaştıran bir araç olarak değerlendirebiliriz. Bu anlamda, topluma yönelik bazı hizmetler, yerel yönetim dışında bireyler veya STÖ'ler, ile özel topluluklar tarafından da yerine getirilebilmektedir.¹⁵²

---

150 Gordon R., *a.g.m.*, s. 167-168

151 Corsino, *a.g.m.*, s. 59

152 İsmail Güneş, "Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları",

<http://Idari.Cu.Edu.Tr/Igunes/Yerel/Sivil1.Htm>

Yerel yönetimler, yerel hizmetleri yerine getirirken halkın bilgi, deneyim ve becerisinin harekete geçirilmesi için çeşitli meslek kuruluşları, sendikalar, kooperatif birlikleri, dernekler ve diğer gönüllü kuruluşlarla çeşitli alanlarda işbirliği ve ortaklık yaparak STK'ların desteğinin sağlanması çok önemli yararlar sağlamaktadır.¹⁵³ Halkın katkıları, başka bir deyişle sivil toplumun gizil (potansiyel) gücü bu şekilde devreye alınıyor.¹⁵⁴

Yerel siyasal etkinlik, örgütsel alanda siyasal partiler ve sivil toplum örgütleri aracılığıyla korporatif yerel meclislerin oluşumunda; bireysel alanda, kişilerin referandumlarda oy kullanmaları, yerel meclislere temsilci seçmeleri, kimi koşullarla temsilciyi azledebilmeleri, bu meclislerde izleyici olarak bulunabilmeleri, bilgilenmeyi işleyebilmeleri, soru sorma ve dilekçe verme haklarını kullanabilmeleri yollarıyla gerçekleşebilir.¹⁵⁵ Böylece giderek güçlenen sivil toplum örgütlerinin yerel yönetimleri kendilerine daha yakın bulmaları ve yerel yönetimlerde benimsenen katılımcı anlayışın giderek güçlenmesi bu birimler arasında güçlü bir güven ilişkisinin doğmasına yol açmıştır. Seçilmiş kişilerin yönettiği yerel yönetim felsefesi, sivil toplum örgütlerine daha duyarlı olmayı yansıttığından böyle bir sonucu olağan görmek gerekmektedir.¹⁵⁶

Türkiye’de özellikle 1999 yılında yaşanan Marmara depremi, ardından bütün ülkeyi derinden etkileyen ekonomik krizler, vatandaşların devlete olan güvenini büsbütün azalttı ve Türk kamu yönetiminin vatandaşlar tarafından algılanmasında da önemli ölçüde olumsuz doğru kayma eğilimi görüldü. Nitekim 2000 yılında TESEV’in yapmış olduğu bir araştırmada da vatandaşların kamu hizmetlerinden duyduğu memnuniyetsizlik oldukça yüksek düzeydeydi.¹⁵⁷

Kamu Yönetimindeki bu olumsuz gelişmelerle ters orantılı bir şekilde özellikle son on yıl zarfında STÖ’lerin hem toplumdaki saygınlıkları, hem de siyasal yetkililer nezdindeki güvenilirliklerinde önemli artışlar söz konusu olmuştur. Bunun

---

153 İsmail Güneş, “Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları”, <http://Idari.Cu.Edu.Tr/Igunes/Yerel/Sivil1.Htm>

154 http://www.tesev.org.tr/projeler/kamu_uluslararasi_metin_bolum6.php

155 Celal İnal, *Toplum Sorunlarını Araştırma Merkezi* Editörü <http://www.tosam.org> 2006

156 Allan Cohrane, "The Changing State Of Local Government: Restructuring For The 1990", *Public Administration*, Vol .69, Autumn (1991), s. 283.

157 İbrahim Öztürk, “Kamu Yönetimi Yasa Tasarısı Ve Ab İlerleme Raporu: Türkiye’nin Tarihle Randevusu” http://www.turkishtime.org/22/22_tr.asp 2006

sonucunda, özellikle afet, acil müdahale, yardım ve kurtarma çalışmalarında toplum hizmeti yapan STÖ'lerin, devletin resmi kolluk kuvvetleri ve acil yardım ekipleriyle birlikte hizmet verdikleri görülmektedir. 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremlerinden sonra gerek Türk gerek yabancı STÖ'lerin yaptığı ve bazılarını hâlâ sürdürdüğü yardımlar, halk arasında özellikle toplumsal yardım ve acil kurtarma ile uğraşan gönüllü kuruluşlara büyük bir desteğin doğmasına neden olmuştur. Rio (Çevre), İstanbul (Habitat II) ve Pekin (Kadın) zirvelerine olan katılım da, özellikle devlet ve hükümet başkanlarının STÖ'lere bakışları üzerinde etkili olmuştur. Siyasal otoritelerin STÖ'lere ilişkin düşüncelerindeki bu değişme, kolluk kuvvetlerinin özellikle yardım örgütü niteliğindeki kuruluşlara karşı tavrında da değişikliğe neden olmuştur. Toplumda uyanan destek duygusu siyasal hoşgörüdeki artışla birleştiğinde belirgin bir dışsallık üreterek, genelde STÖ'lere yaklaşımı değiştiren bir etkide bulunmuştur. Bu durum Kalkınma Planlarına da yansımış ve 8.BYKP'nda ilk kez "Sivil Toplum Kuruluşları" başlığı açılarak, kalkınmanın her alanında kamu ve sivil toplum çalışmalarının demokratik bir topluma ulaşma açısından önemi vurgulanmış, bu işbirliği kanallarının gelişmesi için STÖ'lerin desteklenmesini bir hükümet politikası haline getirmek hedeflenmiştir.¹⁵⁸

12 Temmuz 2003 tarihinde İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı (DDB) ile bazı derneklerin katılımlarıyla gerçekleştirilen çalıştay sonucunda Derneklerin talepleri alınmış ve bu doğrultuda kanun yeniden düzenlenerek yasalaştırılmıştır.¹⁵⁹

Bununla birlikte Türkiye'de toplumun örgütlenme derecesinin düşüklüğü, kurumsallaşmanın zayıflığı ve STÖ'lerin yeterli güce ulaşamaması nedeniyle yetki ve olanaklarını kötüye kullanan siyasal güçleri frenleme yeteneği sınırlıdır.¹⁶⁰

---

158 "Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu", (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

159 <http://www.icisli.gov.tr> 2006

160 "Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu", (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

VIII-YEREL YÖNETİMLERDE YÖNETİME KATILIMIN SONUÇLARI

A. SİYASİ SONUÇLARI:

1. Katılım sağlanarak alınan kararlar aşamalı, deneysel, katılımcı ve farklı düşünceler arası diyalog sonucunda alınacağından amaçlar ve araçlar üzerine sorgulama, eleştiri ve diyalog katılımcıların kamusal çıkar üzerinde katkılarını ve sorumluluklarını artıracaktır. Yerel yönetimler de hem karar alma sürecinde halkın taleplerine karşı daha duyarlı olacaklar, hem de yönetimlerinde rasyonel ve demokratik olacaklardır. Bu anlamda hem etkili, hem de demokratik yönetim hem verimlilik, hem de istikrar; hem katılımcılık, hem de kamusal çıkar sorgulama süreçleri sonucunda birbirleriyle eklemlenme ve birbirlerinin tamamlayıcı ögesi olma olasılığını kazanacaktır.¹⁶¹

2. Yerel yönetimlerin katılımcı demokratik bir örgütsel yapıya sahip olduklarında, vatandaşlık hakları içinde gündeme gelen ve ifadelerini “kimlik/fark talepleri” olgusunda bulan “tanınma siyasetlerinin” demokratik bir platformda tartışılmasını sağlamaları ve bu talepleri sorgulamaya ve diyaloga açık tanınma siyasetlerine dönüştürmeleri, karşıtlıklara ve kutuplaşmalara yol açmasını engellemektedir.¹⁶²

3. Birçok cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar, parlamento üyeleri politikadaki stajlarını belediyelerde yaparak yükseliyorlar. Jaques Chirac Paris Belediye Başkanı idi, hem Başbakan hem Paris Belediye Başkanı, Başka ülkelerde, Almanya’da Weizaecker olsun, Willy Bradt olsun daha başkaları, bizde de bunun son seçimlerde İstanbul Büyük Şehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın seçimleri kazanıp başbakan olması buna örnektir. Bu da yerel yönetimlerin devlet ve siyaset adamlarını yetiştiren bir fidanlık gibi de hizmet gördüğünü göstermektedir.¹⁶³

4. Halkın etkin katılımı ve böylece hemşehrilerin belediyelerini daha

---

¹⁶¹ Bakiler -Keyman, Sarıbay,*a.g.e.*, . 57

¹⁶² Bakiler -Keyman, Sarıbay,*a.g.e.*, s.58

¹⁶³ Ruşen Keleş, "Türkiye’de Yerel Siyaset/Yerel Yönetimler-Yapı, İşleyiş", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, ed.Ferzan bayramoğlu yıldırım, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 121

bilinçli bir şekilde denetlenmesi açısından büyük yararlar sağlayacaktır. Halka yaklaşma çalışmaları, yöneten ve yönetilen ilişkisinde kaynaşmayı ve bütünleşmeyi beraberinde getirecektir. Bu da ortak amaçlara yönelik tüm girişimlerde karşılıklı uyum ve desteği sağlayacaktır.¹⁶⁴

5. Yerel yönetimler devlet gücünün tek elde toplanmasını engelleyerek, bu gücün dengelenmesini sağlar; çoğulculuk işlevi ile de antidemokratik yapılaşmaları önlerler. Çünkü, bir bölgede yerel yönetimlerin varlığı merkezi yönetimin gücünün görece zayıflamasını sağlar. Siyasal eşitliği geliştirir ve böylece kamu politikalarına halkın katılımı için büyük fırsatlar verilmiş olur. Bu yönüyle yerel yönetimler özgürlük duygusunu, toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak faaliyetlerde bulunmak suretiyle de refah duygusunu geliştirirler.¹⁶⁵

6. Bütün dünyada kamu yönetimi ve yerel yönetimlerde sürdürülen yeniden yapılanma hareketlerinde farklı öncelikler bulunmakla birlikte asıl hedef, yönetimleri vatandaşa daha yakın hale getirerek uygulanan politikaların meşruiyetini sağlamaktır. Bu da bireylerin, sivil toplum örgütlerinin ve özel sektörün katılımı yoluyla sağlanabilir.¹⁶⁶ Daha geniş katılım, etkin karar vermeyi ve kararların meşruiyetini de sağlamaktadır. Meşruiyet ise, etkin uygulama ve daha fazla katılımın teşvik edilmesi anlamına gelmektedir.¹⁶⁷ Yönetimin varlığını ve etkinliklerini meşru kılan en önemli etken halkın yönetime duyacağı güvendir.¹⁶⁸

Meşruiyet sorunu, yönetimle yurttaş arasındaki etkileşimi önemli bir soruna dönüştürmektedir. Siyasal sistem, yurttaş sadece sistem çıktılarının alıcısı olarak algılama eğilimindedir. Oysa, katılım, hukuk, mülkiyet ve işbölümü gibi toplumsal varlığın ve kamu düzeninin temelidir. Gittikçe daha karmaşık yapıya bürünen bir toplumda, bireylerin güven ve şeffaflık beklentisi katılım olmadan yerine getirilemez hale gelmiştir.¹⁶⁹ Eğer yerel yönetim tarafından alınan kararlar vatandaşlara empoze

164 **Ethem Kadri Pektaş**, “Büyük Kent Belediyelerinin Eğitim Ve Kültür Hizmetlerine Siyasal Parti İdeolojilerinin Yansıması” <http://www.Ekitapyayin.Com/Id/027/lkincibolum.Htm>, 2006

165 **H. Ömer Köse**, “Yerel Yönetim Olgusu Ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 52 (2004), s. 14 <http://Www.Sayistay.Gov.Tr/Yayin/Dergi/Dergi3.Asp?Id=379>

166 **M. Akif Çukurçayır-Esra Sipahi**, “Yönetişim Yaklaşımı Ve Kamu Yönetiminde Kalite”, *Sayıştay Dergisi* Sayı 50-51 (2003), s. 53

167 **M. Akif Çukurçayır-Esra Sipahi**, “Yönetişim Yaklaşımı Ve Kamu Yönetiminde Kalite”, *Sayıştay Dergisi* Sayı 50-51 (2003), s. 53

168 **Nevzat Saygılıoğlu _ Selçuk Arı**, *Etkin Devlet*, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayını, , 2002 s. 169

169 **M. Akif Çukurçayır**, *Siyasal Katılma Ve Yerel Demokrasi*, Konya: Çizgi, 2002, s. 45-46

edilmeyecekse, vatandaşların yönetime katılım yoluyla gündeme getirdikleri kamusal sorgulama sürecine yönetimin açık olması gerekmektedir. Bu aynı zamanda, yönetimle vatandaşlar arası ilişkide “rıza” olgusunun ortaya çıkmasının ve yönetimin meşruiyet sorunuyla karşılaşmamasının da çaresidir. Diğer bir deyişle siyasal karar alma sürecinin meşruluğundan, ancak vatandaşların ve onların temsilcilerinin içinde yer aldıkları ve kamusal çıkarla ilgili sorgulama ve eleştirilerini yaptıkları kamusal bir tartışma mekânı varolduğu sürece söz edebiliriz. Yerel yönetimlerin rasyonel-yasal otoritenin kurallarına göre karar almaları ve yönetim sürecini harekete geçirmeleri, bu sürecin yasal olduğunu göstermekle birlikte, meşruiyet kazandığını varsayamaz. Meşruiyet ancak yönetilenin rızasıyla, alınan kararlar kendi talebi arasında bir çakışmanın olduğunu kabul etmesiyle oluşur. Bu çakışma için yönetilen durumdaki vatandaşların, kamusal alan içinde yaptıkları sorgulamaların ve tartışmaların karar alma süreçlerine eklemlendiğini görmeleri gerekmektedir. Bu anlamda kamusal sorgulama, yerel yönetimle vatandaş arasında “paylaşılmış bir toplum/kent vizyonunun” un ortaya çıkma aracıdır. Kamusal sorgulama, bir taraftan yerel yönetimi katılımcı demokrasiye açarken, diğer taraftan da vatandaşları kendi çıkarlarının gerisinde, kamusal çıkar yoluyla yaşadıkları mekânla ilişki kurmaya yönlendirir. Bu nedenle kamusal sorgulama, kamusal alana açık olarak hareket eden ve katılımcı demokrasi temelinde örgütlenmiş yerel yönetim ile, sivil erdemlere sahip erdemli vatandaşlık temelinde hareket eden kentli kimliği arasındaki eklemlenme noktasıdır.¹⁷⁰

Yönetimlerin icraatı çerçevesinde çevreye yaptığı müdahaleler de insanların talepleriyle uyuşma olduğu sürece meşruiyet kazanmaktadır.¹⁷¹

B. EKONOMİK SONUÇLARI:

Siyasi sonuçların yanında ayrıca yerel yönetimlerde gerçekleşecek katılımın ekonomik sonuçları da olcaktır.

Günümüzde hangi siyasal sisteme sahip olursa olsun, katı merkeziyetçilikle yönetilen ülkelerde toplumsal refahın artırılması ve demokrasinin

¹⁷⁰ Bakiler-Keyman, Sarıbay, *a.g.e.*, s. 55-56

¹⁷¹ Kozcu- Göregenli, *a.g.m.*, s. 202

yaygınlaştırılmasında önemli yapısal sorunlarla karşılaşmaktadır. Öte yandan gelişmiş ülkelerde kalkınma, önemli ölçüde halkın yönetime etkin katılımı ve yerel kaynakların harekete geçirilmesi ile gerçekleşmiştir. Bu ülkelerde yerel yönetimlerin birçok açıdan, özellikle demokrasinin yaygınlaştırılması, yerel kaynakların harekete geçirilmesi, hizmet önceliklerinin belirlenmesi ve hizmet maliyetinin düşürülmesi açılarından, merkezi yönetime üstünlüğü kabul edilmektedir.¹⁷²

Yerel yönetimlerde esen değişim rüzgarları yerel ekonomik yapılanmaları farklılaştırmış ve halka sunulan hizmetlerde iyileştirme stratejileri geliştirilmiştir. Halkın istek ve ihtiyaçlarını yerine getirme amacıyla halkın memnuniyetinin ne derece sağlanabildiğinin ölçülebilmesi ve düzeltici-önleyici faaliyetler geliştirilerek, vatandaş odaklı bir hizmet sunumu gerçekleştirilebilmesi önem kazanmıştır.¹⁷³

Bir çok ülkede uygulanmaya başlanan Yeni kamu yönetimi (new public management) ya da girişimci yönetim (entrepreneurial) gibi kavramlarla tanımlanan yeni yönetim anlayışı, kamu yönetiminde piyasa benzeri bir örgütlenmeyi öngörmektedir.¹⁷⁴ Kamu işletmeciliğine doğru meydana gelen bu değişim sürecini ortaya çıkaran faktörler; kamu sektörü ve yönetimi üzerindeki neo-liberal eleştirilerin yoğunlaşması, ekonomik teorideki değişiklikler ve özel sektörde meydana gelen yeni yönetim teknik ve stratejilerinin kamu yönetimine olan etkileri olarak sıralanabilir.¹⁷⁵ Bu anlayışın getirdiği rekabete dayalı ve dar kapsamlı bir kamu yönetimi uygulamasında yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve kamusal hizmetlerin halka en yakın yönetim birimleri tarafından sağlanması da güçlü bir eğilim olarak belirmiştir.¹⁷⁶ Yeni Liberalizm de, yerel yönetimler düzeyinde kamusal rol ve sorumlulukların özel girişimciliğe ve sivil topluma devredilmesi öngörülmektedir.¹⁷⁷

Günümüzde hizmetlerin sunumunda demokratik değerlerin benimsenmesi kadar sunulan bu hizmetlerin fayda-maliyet analizi çerçevesinde etkin, verimli ve ekonomik olarak sunulması da oldukça önem arz etmektedir.¹⁷⁸

¹⁷² Köse, a.g.m., s. 15

¹⁷³ H.Burçin Henden-Rıfla Henden, "Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim Ve E-Belediyecilik", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı 14 (48-66) www.e-sosder.com issn:1304-0278 güz 2005 c.4 2006

¹⁷⁴ Birgül Ayman Güler, "Yerel Yönetim Olgusu Ve Küreselleme Sürecindeki Yükselişi", *Yerel Yönetimler Dergisi*, Ankara :Todai , 2. Baskı, (1998) s.110

¹⁷⁵ Köse, a.g.m., s. 26

¹⁷⁶ Köse, a.g.m., s. 15

¹⁷⁷ Köse, a.g.m., s. 22

¹⁷⁸ Ahmet Nohutçu, "Toplam Kalite Yönetimi Ve Yerel Yönetimler", <http://www.canaktan.org/politika/kamuda-kalite/nohutcu.pdf>

Yerel yönetimlerde etkinlik, verimlilik, gereksinmelere yöneliklik ve katılıma olanak sağlama gibi açılardan ideal büyüklüğün ne olduğu tartışma konusu olmakta ve bu alanda değişik uygulamalar göze çarpmaktadır.¹⁷⁹

Yerel yönetimler halkın karar süreçlerine doğrudan ya da temsilcileri aracılığı ile katılımı, halkın günlük hayatını önemli ölçüde belirleyen gerçek ve somut sorunların tartışılıp karara bağlandığı ve uygulamaya konulduğu küçük ölçekli bir birim olduğundan daha demokratik bulunmaktadır.¹⁸⁰

Fakat yerel yönetimlerde kamusal hizmetlerin verimliliği açısından elektrik ve ulaşım sistemleri gibi sermaye yoğun kamusal hizmetlerin üretimi ve sağlanmasında ölçek ekonomisi problemi ortaya çıkmaktadır. Hizmetlerin sunulması açısından belirli bir büyüklüğün altındaki birimler, kendilerinden beklenen hizmetleri yerine getirebilmek için gerekli olan teknik donanım, profesyonel kadrolara sahip olamamaktadır. Bu noktada sorun, yönetsel verimlilik sorunu niteliğini kazanmaktadır. Bu tür hizmetlerin daha büyük ölçek ve daha geniş bir alanda birden fazla yerel birim için sağlanması verimliliği artıracak ve birim başına sabit sermaye yatırım payını azaltacaktır.¹⁸¹

Görüldüğü gibi asgari büyüklük kadar, en fazla büyüklük de, özellikle yerel hizmetlerin yönetimine halkın katılımı ve denetimi açısından önem kazanan bir unsur olmaktadır. Bu nedenle desantralizasyonun yaygınlaştırılması amacıyla daha küçük yerel yönetim birimlerinin tercih edilmesi savunulmaktadır. Özellikle metropol kentlerde yerel boyutu güçlendirici iki kademeli yönetim yapıları daha çok bu amaçla tercih edilmektedir.¹⁸²

Sonuçta hizmetlerin yerel yönetimlerce yerine getirilmesi bazı hizmetler açısından ekonomik ölçek sorunu nedeniyle daha büyük ölçekli birimlere ihtiyaç gösterirken bunun tersi olarak halkın yönetime katılımı açısından ise, daha küçük birimlere ihtiyaç olduğunu göstermektedir. O yüzden optimal büyüklük saptanırken katılım ile ölçek ekonomisi arasında bir tercih dengesinin kurulması gerekir.

Kentler gelişme ve ölçek olarak farklılıklar göstermektedirler. Zamanla, birçok kent ve yerleşim, farklı gereksinimler, idealler, yaşam biçimleri, yaşam seviyeleri ve yeni yaşam kaliteleri doğrultusunda gelişmiş ve yayılmışlardır. Katılımın sağlandığı kentlerde, olumlu gelişmeler; sağlanamadığı koşullarda ise olumsuz bir değişim gözlenmiştir. Kentsel gelişmenin temeli, özerk ve mali bağımsızlığı olan yerel yönetimlerde halkın doğrudan katılımının sağlanmasıdır. Şüphesiz, şehirlerarası işbirliği ve deneyim alışverişi yoluyla da yerel yönetim düzeyinde siyasi katılım artırılabilir. Böylece, halka yönelik daha verimli hizmetler verilebilir ve kentliler arasında barış içinde, demokratik bir birliktelik için bir dayanışma yaratılabilir.¹⁸³

Yerel Yönetimlerin hizmetlerde etkinlik ve katılım sağlayarak merkezi yönetime oranla hizmetlerin üretimi ve dağıtımını yerel halkın ihtiyaç ve taleplerine daha uygun ve daha etkin bir düzeyde yerine getirebilmeleri,¹⁸⁴ devlete ait işlevlerin yerel yönetimlere devrinde en önemli kriterler olmuştur. Üretilen hizmetin halkın taleplerini yansıtabilmesi için desantralize edilmesi, katılıma imkan verilmesi gerekir. Akılcı bir görev bölüşümü, etkinlikle katılım arasında bir denge kuran bölüşüm biçimidir.¹⁸⁵ Demek ki yerel yönetimlere bırakılacak kamusal hizmetlerin saptanmasında kullanılan temel ölçütler göz önünde tutulduğunda,¹⁸⁶

- Yerel nitelikte olan ve öncelikle yerel halkın ortak gereksinimlerini karşılayan,

- Yerel halkın katkısını gerektiren ya da bu katkıya açık olan, kamu hizmetlerinin yürütülmesi ve yönetilmesi sorumluluğunun yerel yönetimlere verilmesi en önemli kriter olarak sayılmaktadır.¹⁸⁷

Kamusal hizmet sunumunda desantralizasyon politikalarının bir gereği olarak işlevleri genişleyen yerel yönetimlerin, yerel hizmetlerin sunulmasında da yine işlevsel ve coğrafi desantralizasyon yoluna başvurarak, alternatif hizmet sunma

---

183 Ursula Christiansen, "Kentte Çokkültürlülük", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.333

184 Köse, a.g.m s. 11

185 İlhan Tekeli, "Cumhuriyetin Altmış Yıllık Belediyecilik Deneyinin Değerlendirilmesi Üzerine", Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Uluslararası Sempozyum, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını, (1990)

186 Kaya Kamu Yönetimi Araştırması Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu (1992), Todaie Yayını, Ankara. S.64

187 Demet Özdenkoş, "Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Görev Bölüşümü", *Gazi Üniversitesi. L.L.B.F. Dergisi*, 2/99, 77-

yöntemlerine yönelmeleri ve değişken hizmet sunma yapı ve süreçlerini geliştirmeleri önemli bir politika haline gelmiştir.¹⁸⁸ Piyasa sisteminin ilkelerinden artan oranda yararlanma, hemşehrileri, vatandaşları müşteriler olarak görme, esnek örgütlenme biçimleri ve girişimci ve işletmeci ruha sahip olma,¹⁸⁹ bu hizmetleri sunarken de her şeyden önce uzmanlara, gerekli bilgiye, etkili kurumsal yapıya, verimliliği sağlayacak kurallara ve karar alma prosedürlerine sahip olmaları gerekir.¹⁹⁰

Yerel yönetimlerin katılımcı bir nitelikte örgütlenmesi ve farklı grupların taleplerine karşı eşit mesafeli bir konumda işlev gören, karar alma süreçlerine sahip olması, vatandaşların gereksinimlerini karşılayacak siyasaları ortaya koymaları “dağılım adaleti”ni sağlayacaktır. Evrensellik ve herkese karşı eşit mesafeli olma ve eşitlik ilkelerine dayalı bir “dağılım adaleti” vatandaşlığın ön koşuludur. Eşitliği sadece fırsat eşitliği olarak değil, ama daha önemlisi gruplar arası eşitlik, gereksinimler arası eşitlik ve bölgeler arası eşitlik olarak ele almak gerekir.¹⁹¹

Türkiye’de belediyelere baktığımızda ise belediyeler, yönetsel ve finansal açıdan yetersiz kalmışlardır. Görevlerini yerine getirirken sınırlı da olsa bazı hizmetlerde yerel yönetim dışındaki bireyler veya gönüllü kuruluşlar (Sivil Toplum Örgütleri), ile özel topluluklardan da destek almaya çalışmaktadırlar.¹⁹²

---

¹⁸⁸ Köse, a.g.m s.37

¹⁸⁹ Bilal Eryılmaz, “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkileri”, *Kent Yönetimi, İnsan ve Çevre Sorunları Sempozyumu Kent Yönetimi ve Çevre Politikaları*, İstanbul: Büyükşehir Belediyesi İSTAÇ Genel Müdürlüğü, İstanbul. cilt:2. İstanbul, 1999, s. 25

¹⁹⁰ Bakiler -Keyman, Sarıbay, a.g.e. s. 50

¹⁹¹ Bakiler -Keyman, Sarıbay, a.g.e. s. 58

¹⁹² <http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/sivil1.htm>

BEŞİNCİ BÖLÜM

I. KATILIM VE DEMOKRASİ

Halkın, temsilcilerini seçme özgürlüğünün bulunduğu, yönetime aktif olarak katılabildiği ve temsilcilerinin karar ve eylemlerini denetleyebildiği bir siyasal düzen ancak demokrasi olarak adlandırılabilir. Demokrasi, kamu siyasetine ilişkin önemli sorunlar hakkındaki temel belirleyici kararları bütün halkın pozitif veya negatif olarak aldığı ve almaya yetkili olduğu bir siyasal sistemdir.¹ Demokrasinin işlerlik kazanması ve sürdürülmesi, daha çok halk katılımının artırılması ile mümkün olabilmektedir.²

Demokrasilerin ciddi sorunlarla karşı karşıya olduğu sıkça duyulan yakınmalar arasındadır. Belli ilkeler etrafında temellenmiş olan liberal demokrasiler artık birçok nedenden ötürü sorgulanmakta ve yetersiz bulunmaktadır.³ Özellikle geleneksel demokrasi anlayışının siyasi katılımı seçimlere ya da oylamaya katılımı eşit görmesi;⁴ belirli bir süre için yöneticilerine yetkiler verip, halkın katılımına açık sınırlamalar getirmesi dolayısıyla sıklıkla eleştirilmektedir.⁵ Katılım, çoğulculuk, kamusal ve özel alanın ayrışması, farklı taleplerin bir arada karşılanması, iradi kimlik seçimlerinin özgürce yapılabilmesi, temsil gibi olgular karşısında klasik liberal demokrasiler cevap vermekte zorlanmaktadır.⁶ Özellikle eksik ve yetersiz temsiliyet durumu, yönetime uzak, yabancılaşmış ve pasif “vatandaş” tipine sebep olmaktadır.⁷

¹ Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, “Türkiye’de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar” <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

² Yusuf Pustu, “Yerel Yönetimler Ve Demokrasi”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 57, 2005, s. 126

³ Hasan Bülent Bakiler _E. Fuat Keyman, Ali Yaşar Sarıbay, *Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan Ve Yerel Yönetim*, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 13

⁴ Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, “Türkiye’de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar” <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

⁵ Tarso Genro, *Ubiratan Dde Souza, Porto Alegre: Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi*, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.24

⁶ Bakiler -Keyman, Sarıbay, a.g.e., s. 13

⁷ Ferzan Yıldırım, “Yerel Demokrasi ve Kentteki Gençlik,” *Gençlik ve Kent Yönetimi*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Ferzan YILDIRIM, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s.17-18

Bütün bu tartışma ve eleştiriler demokrasilerin yerine başka bir şey önermek için değil, demokrasinin daha iyi, daha yeterli hale getirilmesi için yapılıyor. Bu yüzeysel ve pragmatik bir eleştiri değil, demokrasiyi daha derinden dönüştürmeyi ve onu pekiştirmeyi,⁸ daha insanca, daha adaletli, daha kapsamlı ve köklü demokrasi kavram ve pratiklerine varılması yolunda çıkış yolları geliştirilmesi çabalarını amaçlıyor.⁹ Zaten demokrasi ve farklılıkla ilgili çağdaş çalışmaların çoğu da, daha aktif ve enerjik bir demokrasi ve yurttaş katılımını en üst düzeye çıkaran ve birbirimizle iletişime girip tartışmamızı gerektiren bir demokrasiyi savunmaktadır.¹⁰ Yani demokrasi birey-özne, toplum-birey eksenlerinin kesişim noktasında ortaya çıkan bir olguya dönüşmektedir.¹¹

Bütün bu çaba ve amaçlar neticesinde demokrasi teorisi, demokrasinin “halkın iktidarı” şeklindeki klasik tanımından uzaklaşarak yeni bir yön kazanmıştır. Bu yön, “öznelere çoğulculuğu”na (pluralism of subjects) dair önemli bir vurguyu içermektedir. Çünkü, her şeyden önce güncel demokratik mücadele, ekonomik ve siyasal alan ile sınırlı bir iktidar mücadelesinden çok; kadınlardan eşcinsellere, bölgelerden etnik azınlıklara uzanan bir yelpazede, bir çok yeni hakların tanımlanmasına ve talep edilmesine inhisar etmektedir.¹²

Seçimlere dayalı temsil edici kurumların varlığı, sağlıklı işleyen bir demokrasi için zorunlu olsa da yeterli kabul edilmemekte ve “katılımcı demokrasi”den söz edilmektedir.¹³ Katılımcı Demokrasi anlayışının gelişmesi ve demokratik bilincin kökleşmesiyle de yerel yönetimlerin önemi artmıştır.¹⁴ Yan kurumlarla desteklenmiş ve sivil örgütlenmeleri öne çıkaran,¹⁵ halk katılımını da temel alan bir model haline gelmiştir.¹⁶ Böyle bir demokrasi modeli, demokrasinin örgütlenmesini ve derinleştirilmesini de öngörmektedir.¹⁷

8 Bakiler -Keyman, Sarıbay, a.g.e., s. 8

9 Yıldırım, a.g.m., s. 18

10 Anne Phillips, “Farklılığa Nasıl Yaklaşmalı: Fikirler Politikası mı, Yoksa Mevcudiyet Potikası mı?,” *Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, Çev. Zeynep GÜRATA-Cem GÜRSEL, ed. Seyla BENHABIB, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 205

11 Bakiler -Keyman, Sarıbay, a.g.e., s.26

12 Bakiler -Keyman, Sarıbay, a.g.e., s.29

13 M. Olsen, *Modern Politics*, New Jersey : Prentice Hall Engewond Cliffs, , (1991),

14 S-1http://Idari.Cu.Edu.Tr/igunes/Yerel/Sivil1.Htm

15 Bakiler -Keyman, Sarıbay, a.g.e., s.25

16 İsmail Güneş, “Yerel Yönetimler Ve Sivil Toplum Kuruluşları”, <http://Idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/sivil1.htm> 2006

17 Bakiler -Keyman, Sarıbay, a.g.e., s. 26

Katılımcı demokrasi vatandaşların kendisini ve milli politikaları ilgilendiren konularla ilgili karar verme sürecine gözlemci olması, katkıda bulunması ve yer yer müdahil olmasını gerektirir. İngilizce'de ``participative" ve giderek ``deliberative" sıfatlarıyla anılan bu demokrasi türünde bilgili, örgütlü vatandaşların, hesap verme, bilgi verme, hesap sorma mekanizmalarıyla seçilmişlere ve atanmışlara yön göstermeleri, denetlemeleri esastır.¹⁸

Bunun neticesinde bireyin yönetime katılımını odak alan üçüncü kuşak hakları (katılma ve dayanışma) ön plana çıkmıştır.¹⁹

Bu anlayışla üretilen yurttaşlık kavramı da tüm farklılıkları benimseyen, bunları içeren yeni ve katılımcı bir sözleşme mantığına dayanan bir sürece tekabül edecektir.²⁰ Joshua Cohene göre, Yurttaşların özerkliği, demokratik müzakere süreçlerine katılımı sağlayacak belli toplumsal ve ekonomik haklara yönelik güvenceyle korunmalı ve genişletilmelidir.²¹ Bu yurttaşlık tanımının iki dayanağından birisi anayasallık kavramı, öteki ise katılımcılıktır. Yani katılımcılığı esas alan bir anayasa fark temeli üstünde yükselmekle kalmayacak, aynı zamanda onun güvencesi de olacaktır. Bu da aşağıdan yukarıya örgütlenen ve yatay örgütlenmeleri öne çıkaran bir anlayışı doğuracaktır.²²

Fakat burada önemli olan, özneler arası ilişkilerin karakterinin demokrasiyi var etmeye yetip yetmeyeceğidir. Bir başka deyişle, demokrasinin özneler arası ilişkileri ve konumları belirlemesi kadar; sosyal ilişkilerde öznelerin birbirlerine karşı duruş ve tutumlarının demokrasiyi ne kadar mümkün kıldığının da önemi vardır. Son tahlilde özneler arası tabi olma (subordination) ilişkisini ortaya çıkaran ve meşrulaştıran bir kültürel tutum varsa durum ne olacaktır? Ya da öznelerin temsil ettiği değerler çatışması belirdiğinde demokrasinin akibeti ne olacaktır?²³

Yeni Liberal demokrasilerin kurumları ve kültürü, siyasal yapının kimliğini parçalamaksızın veya mevcut siyasal egemenlik biçimlerini bozmaksızın farklılığın

¹⁸ Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, "Türkiye'de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar" <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

¹⁹ Mete Tunçay, "İnsan Hakları/ Kentsel Haklar/ Uluslar arası Yerel Yönetim Dokümanları," *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.268

²⁰ Bakiler -Keyman, Sarıbay,a.g.e., s. 23-24

²¹ Seyla Benhabib, "Demokratik Moment ve Farklılık Sorunu", *Demokrasi Ve Farklılık, Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, çev.Zeynep Gürata_Cem Gürsel, ed.Seyla Benhabib, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 16

²² Bakiler -Keyman, Sarıbay,a.g.e., s. 23-24

²³ Bakiler -Keyman, Sarıbay,a.g.e., s. 30-31

dile getirilmesine olanak sağlayacak ölçüde karmaşık, esnek ve merkezilikten uzaktır.²⁴ Ancak bazı durumlarda bu konularda müzakereyle anlaşmaya varılamayabilir. İyi müzakere anlaşma zeminlerini ortaya çıkarır ve geriye kalan çatışma noktalarını açıklığa kavuşturur. Taraflar müzakereden sonra çıkarlarını, hatta çatışan çıkarlarını daha iyi kavrayacak bir noktaya gelir. Ama maddi çıkarlar ve insanın en köklü değerlerine yönelik çıkarlar, her zaman başkalarının maddi ve manevi çıkarlarıyla bağdaşmayabilir. İyi müzakereden sonra çatışma hâlâ sürüyorsa, bu noktada demokrasilerin önünde iki seçenek vardır: Statükoyu sürdürmek ya da bir tarafı ötekilerin görüşüne uymaya zorlama yoluyla harekete geçmek.²⁵

Bir grubun iktidarı diğerleri üzerindeki kontrolü gerekli kıldığında elde edilen hak, son tahlilde bir grubun diğer grupları sınırlaması pahasına kavuştuğu hak olacaktır. Bu anlamda ise demokrasi, Sartori'nin belirttiği gibi, "halkın, halk üzerindeki iktidarı" şeklinde paradoksal bir duruma tekabül edecektir.²⁶

O halde, demokrasinin sağlam bir zeminde inşa olmasının ve/ya pekişmesinin en önemli imkânı olarak geriye, hakların diğer haklara zarar vermeden (onları ortadan kaldıracı veya sınırlandırıcı bir tehdit oluşturmadan) gerçekleştirilmesi kalıyor. Siyaset teorisyeni Chantal Mouffe bu durumu *dayanışma* (solidarity) olarak tanımlıyor ve demokrasinin yeniden tanımlanmasının hareket noktası sayıyor. Mouffe'a göre demokrasinin eşitliği ve özgürlüğü birleştiren yeni bir vizyon kazanması, toplumsal ilişkilerin ve bu ilişkilere tekabül eden özne konumlarını çoğulluğunun tanınmasıyla mümkündür. Bunu sağlayan kurumsal güvencelerin varlığı da önemlidir.²⁷

Yani bir yönetim biçimindeki kolektif karar alma süreçleri açısından meşruiyete ve rasyonelliğe ulaşmanın gerekli koşulu şudur: Söz konusu yönetim biçimindeki kurumlar öyle düzenlenmelidir ki, herkesin ortak çıkarı olarak görülen şey, özgür ve eşit bireyler arasında rasyonel ve adil biçimde yürütülen kolektif müzakere süreçlerinden kaynaklansın. Kolektif karar alma süreçleri bu modele ne

24 Seyla Benhabib, "Demokratik Moment ve Farklılık Sorunu", *Demokrasi Ve Farklılık, Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, çev.Zeynep Gürata-Cem Gürsel, ed.Seyla Benhabib, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 13

25 Jane Mansbridge, "Güç Kullanımı/ Güçle Mücadele: Yönetim Biçimi", *Demokrasi ve Farklılık,(Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, çev. Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Ed.Seyla Benhabib, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı,1999, s. 74

26 Bakiler -Keyman, Sarıbay,a.g.e., s. 29

27 Bakiler -Keyman, Sarıbay,a.g.e., s. 29-30

kadar yaklaşırsa, meşru ve rasyonel olarak kabul edilme olasılıkları o kadar artar.²⁸ Ancak müzakereci/katılımcı modeller, kamusal meselelerde yüksek derecede bir konsensüsü veya görüş birliğini bir değer haline getirir göründükleri için, böyle bir görüş birliğinin yalnızca görüş ayrılığını susturma ve azınlık görüşlerini engelleme pahasına elde edilebileceğinden kuşkulunmak doğaldır. Ayrıca, demokratik çoğunlukların kendi seçim normlarını azınlığa dayatması şeklindeki zorbalığa karşı nasıl bir korunma sağlanacağı endişe konusudur.²⁹ Buda ancak anayasal güvenceyle sağlanacaktır.³⁰ Bu yurttaşlığın adı da anayasal yurttaşlık olmalıdır.³¹

Müzakereci demokrasi, demokrasiyi bir kamu (kolektif sorunlar, hedefler, idealler ve eylemler hakkında konuşmak üzere bir araya gelmiş yurttaşlar) yaratan bir süreç olarak algılar. Demokratik süreçler, her bireyin özel yararını öne çıkarmak üzere yarışmasından çok söz konusu ortak yararı tartışmaya yöneliktir. Yurttaşlar özel yararı en üst düzeye çıkarma amacındaki bireyin bakış açısından akıl yürütmek yerine, kamusal müzakere aracılığıyla tercihlerini kamusal amaçlara göre değiştirir ve bu amaçların niteliği ile onları gerçekleştirmek için en iyi araçlar hakkında birlikte akıl yürütürler. Serbest ve açık bir diyalog içinde, başkaları bu saptamaları ve nedenleri sınamadan geçirir ve itirazlarda bulunurlar. Katılımcılar iyi nedenleri kötü nedenlerden, geçerli savları geçersiz savlardan ayırma konusunda dikkatlidir. Konuşmaya katılanlar kötü nedenleri ve sağlam savlara dayanmayan konuşmaları uygun biçimde eler, parlak nutukları ve duygusal çıkışları görmezlikten gelir veya hesaba katmazlar. Müzakeredeki katılımcılar iddialar ile savları ortaya koyma ve eleştirme yoluyla, “daha iyi savın gücü” nün hepsini bir sonucu benimsemeye zorlamasına kadar etkinliklerini sürdürürler.³²

Müzakereci demokrasi idealinde, katılımcılar siyasal bir sorunu önyargısız bir yaklaşımla çözmeye çalışırlar; Katılımcılar öneriler ortaya atar ve bunları eleştirirler; her biri yalnızca “daha iyi savın gücü” nedeniyle bir sonuca rıza gösterir. Böyle bir rızanın rasyonel olması için, katılımcıların özgür ve eşit olmaları gerekir.

28 Seyla Benhabib, “Müzakereci Bir Demokratik Meşruiyet Modeline Doğru”, *Demokrasi ve Farklılık*, (Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması, çev. Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Ed.Seyla Benhabib, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 105

29 Benhabib, *a.g.m.*, s. 117

30 Bakiler -Keyman, Sarıbay, *a.g.e.*, s. 23-24

31 Bakiler -Keyman, Sarıbay, *a.g.e.*, s. 23-24

32 Iris Marion Young, “İletişim ve Öteki Müzakereci Demokrasinin Ödesinde”, *Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, çev. Zeynep Gürata-Cem Gürsel, ed. Seyla Benhabib, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 175-176

Her biri öneri sunma ve eleştirme konusunda eşit fırsata sahip olmalı ve konuşma konumları baskıdan bağımsız olmalıdır. Hiç kimse başkalarını belli önerileri benimseme veya reddetmeye zorlayacak veya bu yönde tehdit edecek konumda olmamalıdır. Müzakerenin amacı konsensüse varmaktır; bu mümkün olmadığında ve katılımcılar oylamaya başvurduğunda bile, vardıkları sonuç özel tercihlerin toplamından çok kolektif bir yargıdır.³³

Müzakereci demokrasi bütün yurttaşların, toplumsal konumuna ve gücüne bakılmaksızın, taleplerini ortaya koymak için eşit söz hakkına sahip olmalarını gerektirir.³⁴ Ekonomik ve siyasal gücün etkisini ortandan kaldırdığımızda, insanların konuşma ve anlama tarzlarının aynı olacağı var sayılmaktadır.³⁵

Giddens, demokrasinin en önemli boyutunun değer çatışmalarının ve problemlerinin kamusal alanda mevcut iktidarın belirlediği şekillerden çok, diyalog yoluyla çözümü olduğunu söyler. Bu da günümüz demokrasi teorisinde her şeyden önce kamusal alanda *öteki* ile karşılıklı tolerans içinde beraber yaşamanın tek aracının diyalog olduğunu varsayar.³⁶ Burada ki kamusal alan da Habermas’a göre; şahısların kamusal meseleleri ve ortak çıkarı tartışmak üzere bir araya geldikleri yer konuşma aracılığıyla siyasal katılımın canlandırıldığı bir tiyatrodur. Böyle bir alanda yurttaşlar, müşterek meselelerine dair düşüncelerini açıklarlar ve böylece söylemsel (discursive) bir etkileşimde bulunurlar. Bu alan kavramsal olarak devletten ayrılır. Hatta, devletin kritik edildiği söylemlerin üretildiği ve dolaştığı bir alandır.³⁷ Yine Habermas’a göre toplumun demokratikleşmesi, sivil toplumun varlığıyla mümkündür.³⁸

Katılımcı demokrasi esasen demokratikleşmenin ve katılımın tepeden değil, tabandan yayılarak geliştirilmesi durumunda başarıya ulaşılabilir. Katılımı artırmak ve bulunduğu yerleşimden başlayan hemşehri sorumluluğunu geliştirmek yönetimlerin temel felsefesi haline geldiğinden,³⁹ desantralizasyon, çağımızın

---

33 Young, *a.g.m.*, s. 177-178

34 Young, *a.g.m.*, s. 177

35 Young, *a.g.m.*, s. 178

36 Bakiler -Keyman, Sarıbay, *a.g.e.*, s. 40-41

37 Bakiler - Keyman, Sarıbay *a.g.e.*, s. 32-33

38 Bakiler -Keyman, Sarıbay, *a.g.e.*, s. 37-38

39 "Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği".

demokrasi anlayışının kaçınılmaz bir gereğidir. Çünkü yurttaşların yaşama koşulları ile ilgili kararların alınmasına katılmaları ve toplumsal gelişmenin hızlandırılması konusunda bilgi ve yeteneklerini seferber edebilmeleri, demokrasinin özünü oluşturur. Bunun ise, yurttaşlara en yakın yönetim kademesi olan yerel yönetimde gerçekleşeceği, tüm demokratik ülkelerde ve uluslararası demokratik toplumda kabul edilmektedir.⁴⁰

Bir başka deyişle yerel yönetimler demokratik geleneğin oluşmasında, demokratik iklimin yaşatılmasında oldukça etkili rol oynarlar. Devlet gücünün tek elde toplanmasını engelleyerek, bu gücün dengelenmesini sağlar; çoğulculuk işlevi ile de antidemokratik yapılaşmaları önlerler. Çünkü, bir bölgede yerel yönetimlerin varlığı merkezi yönetimin gücünün görece zayıflamasını sağlar. Siyasal eşitliği geliştirir ve böylece kamu politikalarına halkın katılımı için büyük fırsatlar verilmiş olur. Bu yönüyle yerel yönetimler özgürlük duygusunu, toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak faaliyetlerde bulunmak suretiyle de refah duygusunu geliştirirler.⁴¹

Vatandaşın demokratik ilkelere ve davranışlara olan alışkanlıkları, daha çok yerel yönetimler aracılığıyla kazanılmaktadır. Yerel yönetimler demokrasinin en yalın tanımı olan halkın kendi kendini yönetmesi idealini gerçekleştirme imkânı bulabilecekleri ve kullanabilecekleri kuruluşlar olarak demokrasinin tabandan tavana yayılmasını sağlarlar.⁴²

Yerel yönetimler ile demokrasi arasındaki ilişki siyaset bilimcilerin sürekli ilgisini çeken konulardan biri olmuştur. Bu ilişkinin temel dayanağı “kendi kendini yönetme ilkesi”dir. Kendi kendini yönetme ilkesi katılmayı da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla demokrasinin işlerlik kazanması ve sürdürülmesi daha çok, halk katılımının artırılması ile mümkün olabilmektedir.⁴³ Demokrasi kavramının temel gerekleri olan halk katılımı, çoğunluk ilkesi ve seçmenlere karşı hesap verme

40 “Türkiye’de Yerel Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi, Yerel Yönetimin Geliştirilmesi Programı Raporlar Dizisi 1”, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Ve İula-Emme, İkinci Baskı, İstanbul 1994, S.12.

41 H. Ömer Köse, “Yerel Yönetim Olgusu Ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, Sayıştay Dergisi, Sayı 52 s. 14
Http://Www.Sayistay.Gov.Tr/Yayin/Dergi/Dergi3.Asp?id=379

42 Yusuf Pustu, “Yerel Yönetimler Ve Demokrasi”, Sayıştay Dergisi, Sayı 57 s.124

43 Kemal Görmez, “Mahalli İdareler Ve Demokrasi”, Gazi ün. İibf Dergisi, C. 3, Sayı 1-2, (1987), s. 133-134

<http://www.ekitapyayin.com/id/027/ikincibolum.htm> 2006

sorumluluğu gibi değerlerin yerel yönetimlerde hayata geçirilmesi daha kolaydır. Katılma yerel yönetimlerde ulusal düzeydekinden daha yoğun ve doğrudandır.⁴⁴

II. KATILIM VE YÖNETİŞİM (GOOD GOVERNANCE)

Şimdiye kadar değinilen yönetime katılım olgusunu son yıllarda yönetim literatürünün gündemine getiren yönetişim (good governance) anlayışı olmuştur.

Yönetişim (good governance) aslında tek başına yeni bir model, yeni bir akım olarak değil, mevcut yönetim kavramının ifade ettiği anlam çerçevesinin bazı öğelerini öne çıkararak sorunlara yaklaşımda bazı farklılıklar ortaya koyma girişimi olarak ifade edilmektedir.⁴⁵ Bununla birlikte yeni bir yönetim felsefesini nitелеmektedir.⁴⁶

Geleneksel yönetim anlayışından, katılımcılığa ve ortaklıklara dayalı "çok aktörlü yönetim" olarak tanımlanan ve "yönetişim" kavramı ile nitelenen yeni yönetim anlayışı, global, ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte birlikte yönetim, çoklu yönetim yaklaşımını içermektedir. Yönetimden yönetişime geçiş süreci, hiyerarşik, tepedenci, emredici, "benbilirim"ci yönetim anlayışından vazgeçilmesini ve yatay, saydam, hesap vermeye ve demokratik denetime açık, desantralize ve katılımcı politikalar, kurumlar ve davranışlar ekseninde yeni bir ilişkiler sisteminin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Ulus devletlerin tayin edici mekansal rollerine karşın küreselleşme sürecinde uluslararası ve bir ölçüde de uluslararası (transnational) bir siyasal kültür gelişmeye başlamış; yönetişim (governance), uluslararasılaşma evresinde devreye giren ve odaksal devlet anlayışını çözen yeni bir kültür niteliği kazanmıştır. Yönetişim olgusunu belirleyen süreç, postmodernitenin zemin hazırladığı yerellik kavramıyla bütünleşmiştir.⁴⁷

⁴⁴ Dilys M Hill, *Democratic Theory And Local Government, The New Local Government Series 12*, London:Unwin Üniversity Book, 1974, s.22-24

⁴⁵ Ertuğrul Gündoğan, "Yönetişim", *Yönetişim Siyaset Ve Sosyal Bilimler Dergisi*, İstanbul: Fatih Üniversitesi Yönetişim Kulübü Yayını, Sayı 1, (2002), s. 4

⁴⁶ Serif Öner, "Sivil Toplum Kurulu Larının Yerel Demokrasi Ve Katılım Algılamaları", Çyy, Cilt 10, Sayı 2, (Nisan 2001), S.60.

⁴⁷ Bakiler -Keyman, Sarıbay, a.g.e., s.16

Yönetişim anlamsal olarak, "karşılıklı yönetim," "etkileşim içinde yönetim" tarzında konumlanmakta olup, bu açıdan, "sivil toplum" ve "özyönetim" (autonomy / self-management) kavramlarının gelişimiyle yakından ilişkilidir. 1970'lerin siyasi yaşama katkısı olan ve sivil toplumun etkin politik katılımı üzerinde temellenen "özyönetim" yaklaşımından doğrudan beslenen "yönetişim", liberal demokrasinin çoğulculuk anlayışından farklı olarak, çok daha etkileşimli bir yönetim organizasyonu olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcı politikalarla toplum içerisinde en kapsamlı konsensusu sağlayacak topluluk merkezli bir yönetim anlayışını sağlamayı hedefleyen "yönetişim" kavramı; özyönetim yaklaşımının "demokrasinin etkinleştirilmesi" idealini daha da ileriye taşımaktadır.⁴⁸ Kamuya karşı sorumluluk "hesap verebilirlik (accountability)", "meşruiyetin sağlanması", "yönetimde şeffaflık ve katılım", yönetişimin temel unsurları olarak ele alınmış, bunların gerçekleşmesi ise sivil toplumun geliştirilmesine ve yetki devrine bağlanmıştır.⁴⁹

Yönetişim (good governance) yaklaşımı aynı zamanda yerinden yönetimi öne çıkaran bir anlam içermektedir. Halkı yönetimde aktif ve etkin hale getirmeyi amaçlayan yönetişim yaklaşımında, yerel düzeyde yönetim yetkilerinin yerel unsurların katılımıyla kullanılması öngörülmektedir.⁵⁰ Etkinlik ve yurttaşla yakın ya da yurttaş odaklı bir yönetim anlayışı, kamu hizmeti sunumunda en önemli kalite göstergelerindendir.⁵¹ Gerek demokratik katılımcı boyutuyla, gerekse de ekonomik boyutuyla yönetişim bu sorunların çözümüne bir alternatif bir öneri getirmektedir.⁵²

Yönetişim (good governance) kavramı üzerine bir çok çalışması bulunan Can Aktan ise İyi yönetişim; devlet yönetiminde temsil, katılım ve denetimin, etkin bir sivil toplumun, hukukun üstünlüğünün, yerinden yönetimin, yönetimde açıklık ve hesap verme sorumluluğunun, kalite ve ahlakın, kurallar ve sınırlamaların, rekabet ve

48 Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, "Türkiye'de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar" <http://ibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

49 Selime Güzelsar, "1990 Sonrası Anglo-Sakson Ve Kıta Avrupası Devletlerinde Kamu Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar", H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000, s. 128

50 Serif Öner, "Sivil Toplum Kurulu Larının Yerel Demokrasi Ve Katılım Algılamaları", Çyy, Cilt 10, Sayı 2, (Nisan 2001), S.60.

51 M. Akif Çukurçayır-Esra Sipahi, "Yönetişim Yaklaşımı Ve Kamu Yönetiminde Kalite", *Sayıştay Dergisi* Sayı 50-51 (2003), s. 41

52 Çukurçayır-Sipahi, *a.g.m.*, s. 36

piyasa ekonomisi ile uyumlu alternatif hizmet sunum yöntemlerinin ve nihayet dünyada gerçekleşen dijital devrime (yeni temel teknolojilerdeki gelişmelere) uyumun mevcut olduğu bir siyasal ve ekonomik düzeni ifade eder demektir.⁵³

Yönetişim, yeni dönemdeki çoğulculuk anlayışı doğrultusunda yönetimlerin tek başlarına hareket etmeleri yerine birlikte düzenleme, birlikte yönetim, birlikte üretim ve kamu-özel sektör ortaklığını anlatır.⁵⁴

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'nin Türkiye Yönetişim Programı'nda; "yönetişim, bir ülkenin idaresinde tüm düzeylerde, politik, ekonomik ve idari otoritenin kullanımıdır. Yönetişim, vatandaşların çıkarlarını birleştirdiği farklılıkları arasında orta yol bulduğu, hak ve sorumluluklarını hayata geçirdiği, mekanizmaları, süreçleri ve kurumları kapsar."⁵⁵ şeklinde tanımlanmıştır.

TODAİE'nin Kamu Yönetimi Sözlüğü ise yönetim kavramını etkileşim temeline dayalı ve katılımı öne çıkaran bir kavram olarak değerlendirmekte ve şu şekilde tanımlamaktadır: Yönetişim, "Bir toplumsal politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen"dir.⁵⁶

Bir başka tanımda da yönetim, siyasal iktidarın kimler tarafından kullanılacağına ilişkin çözümler üreten, bunun mekanizmalarını ve modellerini oluşturan, mekanizma ve süreçleri belli varsayımlar etrafında teorileştiren yeni bir iktidar, dolayısıyla yeni bir kamu yönetimi yaklaşımıdır.⁵⁷ Burada yönetim, iktidarın karar alma süreçlerinin, devlet (iç iktidar) ve sivil toplum (dış iktidar) arasında paylaşılmasını ve bu yolla 'küçük devlet' modeli ile belirginleşen demokratik kapitalist yapıyı ifade etmektedir. Bu da yönetsel bakımdan etkili, bağımsız, hesap sorulabilen, şeffaf bir kamu yönetimi yapısı anlamına gelmektedir. Böylesi bir yapılanma ise dikkati, sorumluluklardaki değişmeye, devletin 'geri adım'

53 Coşkun Can Aktan, "İyi Yönetişim", Kalder 7. Toplam Kalite Yönetimi Makale Yarışması, 2002, <http://www.canaktan.org/2006>

54 Korel Göymen, "Türkiye'de Yerel Yönetimler Ve Yönetişim: Gereksinimler, Önergeler, Yönelimler", *Anıme İdaresi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, (2000), s.6

55 "Türkiye Yönetişim Programı", www.un.org.tr 2006

56 "Kamu Yönetimi Sözlüğü", Todaie, Todaie Yayınlar I, Ankara, 1998, . s. 274

57 Melehat Kutun, "Türk Kamu Yönetiminde Küresel Etkiler Ve Kamu Hizmeti Anlayışında Değişim Dinamikleri", *E-Akademi Dergisi*, (2005), s. 43

atmasına, özel sektör, Sivil Toplum Örgütleri ve daha geniş anlamda vatandaşın sorumluluk almasına yönelik bir anlayışa çekmektedir.⁵⁸

Toplumdaki değişik aktörlerin eylemlerinin amaçlanana ulaşmayı sağlaması için bir yönlendirmeye gereksinme vardır. Bu işlev günümüzde “governance” kavramı yerine getiriyor. Bu da toplumu yönlendirmekte sorumluluk dengesinin devletten sivil topluma kayması anlamına geliyor.⁵⁹

Özetle yeni yönetim anlayışı kararlara katılma, karar alma sürecini etkileme, yönetime katılma gibi fonksiyonlar gören sivil toplum örgütlerini, hem demokratikleşme hem de sivil toplum örgütlerinin gelişmişlik düzeyini ortaya koyan aktif katılımcılık, yetki devri, yerinden yönetim, özerklik, öz yönetim gibi alt kavramları içeren, yapabilir kılmayı ve klâsik, geleneksel, hiyerarşik, bürokratik ve şimdiye kadar iyi sonuç vermeyen yönetim anlayışının tersine, sivil toplum örgütlerine önem veren, gelişmelerinin önünü açan, katılımcılığı, saydamlığı, yetki devrini, yerinden yönetimi, sonuç verici ve uygulanabilir çözüm yollarını teşvik eden ve benimseyen bir anlayış olarak yönetişim kavramlarını ve tüm bunların kamu yönetimlerine yansımada somutlaşan yeni kamu yönetimi düşüncesini içermektedir.⁶⁰

Hızlı kentleşme sürecinin taşıdığı özellikler ve günümüz toplumunun yükselen değer olarak gördüğü yönetişim kavramı da içerdiği katılımcı, saydam, demokratik, insan ve hizmet odaklı yönelimler nedeniyle yerel yönetim felsefesiyle uyumaktadır.⁶¹ Yani yönetişim anlayışının önemli yapıtaşlarından biri de yerel yönetimlerdir.⁶² Yerel yönetimler için iyi yönetişim, belediyelerin, kapsadıkları alanda yaşayanlarla birlikte, ortaklaşa olarak yer alacakları bir süreçle karar alma, uygulama ve denetlenme uygulamaları yürütmeleriyle gerçekleştirilebilir.⁶³

---

⁵⁸ Kutun, a.g.m., s. 43

⁵⁹ İlhan Tekeli, "İnsan Haklarının Yerleşmeye ve Mekâna İlişkin Boyutları Üzerine", *İnsan, Çevre, Kent*, ed. Ferzan Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 22

⁶⁰ M. Akif Özer, "Kamu Yönetiminin Geleceğine Dair Düşünceler", *Sayıştay Dergisi* Sayı 57 (2005), s. 75

⁶¹ Kemal Görmez, *Yerel Demokrasi Ve Türkiye*, Ankara: Vadi Yayınları, 1997

⁶² Akif Çukurçayır, "Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Yönetişim", *Çağdaş Kamu Yönetimi I*, Der: Muhittin Acar, Hüseyin Özgür, Ankara: Nobel Yayınlar, 2003, s.268

⁶³ "Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu", (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

Yerel yönetimlerde yönetim (good governance) olgusunun hayata geçirilme çabaları; kendisini yerel yönetimlerde uygulanan yerel gündem 21, toplam kalite yönetimi ve e-belediyecilik gibi uygulamalarla gösterebilmektedir.⁶⁴

Bunun için de OECD (Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği Teşkilatı) kamu yönetiminde 'yönetişim' anlayışının yerleşmesi için ulusal hükümetleri yönlendirmektedir.⁶⁵

Pittsburg Üniversitesinde profesör olarak görev yapmakta olan Jon Pierre'in 1999 yılında Urban Affairs Review Dergisinde yayınladığı makalesinde **Yönetişimi (good governance)** dört ayrı yönetim modeli şeklinde incelemektedir.⁶⁶ Bunlar;

- A. Urban governance =(Yönetimsel yönetim)
- B. Corporatist governance = (Kurumsal (korparatist) Yönetişim)
- C. Progrowth governance =(Gelişme Öncesi Yönetişim)
- D. Welfare governance =(Refah Yönetişimi)=

Bu dört kentsel yönetim modelini kilit konumdaki katılımcıların rolü, iyi yönetimi karakterize eden amaçların bir araya getirilmesi, bu amaçların yerine getirilmesi için gerekli araçların temin edilmesi ve bu farklı modellerden en genel çıktıların sağlanması yönlerinden değerlendirmekte ve bunların içinden en çok katılımı öne çıkaran Corporatist governance üzerinde durmaktadır⁶⁷

A- YÖNETİMSEL YÖNETİŞİM:(URBAN GOVERNANCE)

Yönetimsel yönetim, siyasal katılımın ötesindeki profesyonel katılıma vurgu yapar. Yeni kamu yönetiminin "yöneticilerin başarısına izin vermek" şeklindeki sloganı bu düşüncenin felsefesini sergilemektedir.⁶⁸ Yönetimsel

---

64 **H.Burçin Henden-Rıfka Henden**, "Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim Ve E-Belediyecilik", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı 14 (48-66)Www.E-Sosder.Com Issn:1304-0278 (2005) C.4 (48-66)

65 **Tekin Akgeyik**, "Kamu Yönetiminde Reform Arayışları: İky Perspektifli Bir Yaklaşım", *Hukuk Ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi*, Sayı 2, (2004), s. 64.

66 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

67 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

68 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

yönetişimdeki bu anahtar konumdaki yöneticiler, kamu hizmetlerinin dağıtımını ve üretimini üstlenen örgütlerin yöneticileridir. Yönetimsel yönetim özel sektör-kamu sektörü ayrımını bulanıklaştırmıştır. Bu durum sadece ideolojik açıdan değil, aynı zamanda hizmet sağlayıcılarının ve müşterilerin pazar aktörleri olarak ve gelişimin temel kriterlerini pazar tabanlı algılayarak gerçekleştirmiştir.⁶⁹ Yönetimsel yönetimin amacı, kamu hizmeti üretimi ve dağıtımını, bu hizmetlerin gerçek müşterilerin tercih ettiği ürün ve sağlayıcı standardını, mümkün olan en üst etkenlik derecesinde artırmaktır. Bu hedeflere ulaşmada anahtar strateji, kamu-özel sektör ayrımını en alt seviyeye çekmektir . Yani özel sektör yönetim stratejilerini kamu hizmeti üretimi ve dağıtımında kullanmaktır.⁷⁰

B- KURUMSAL YÖNETİŞİM:(CORPORATIST GOVERNANCE)

Kentsel yönetişimin bu modeli, Batı Avrupa'nın küçük sanayi bölgelerinde görülen gelişmiş demokrasi uygulamalarının tipik bir örneğidir. Bunlar; tarihsel olarak geniş ve hantal kamu sektöründen oluşan, ayrıntılı politikalar izleyen, oldukça kapsamlı refah devletini öngören, yüksek derecede siyasal yönü olan, katılıma dayalı ve güçlü gönüllü kuruluşları içeren, güçlü devletçi gelenek tarafından ortaya konulan siyasal sistemlerdir.⁷¹

Korporatist yönetişim; kentsel politika sürecinde, yerel yönetimleri sosyal ve organize olmuş çıkar gruplarını kapsayan politik ve demokratik bir sistem olarak kabul eder. Çıkar kavramının tarifinde karşımıza çıkan katılımcı yerel demokrasi fikri, bu kentsel yönetim modelinin odağında yer alıyor. Siyasal tartışmalar, çıkarlar arasında pazarlık süreci olarak değerlendirilmekte ve yerel yönetim ile özel sektör kamu sektörü ortak hareket planı oluşturmak ve birleştirmek aracı olarak değerlendirilmektedir. Bu belirlemede kilit kriter, katılımcı yerel demokrasi

---

69 Jon Pierre, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

70 Jon Pierre, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

71 Jon Pierre, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

ideallerini yansıtan kentsel politikalar ve yerel yönetimler boyutunda karşımıza çıkmaktadır.⁷²

Korporatist yönetişimin açıklayıcı özelliklerinden birisi de katılıma yönelik doğal yapısıdır. Bu, politik süreçte yerini alan, en tepede yalnızca örgütsel liderlik olan, sıkı siyasetten çok örgütler ötesi nitelik taşıyan, toplu katılımı içeren, iki tekerlekli bir katılım modelidir. En gelişmiş formunda, siyasal kurumların gerektirdiği, sınırlı ancak doğrudan ortaya konmuş kamu otoritesinden hoşlanan çıkar gruplarını öngörmektedir.⁷³

Korporatist yönetişimin kapsayıcı doğasında bütün aktörleri ve çıkarları kentsel politika sürecine getirmek, kentsel politik tercihte yüksek derecede sivil toplum kabulü yaratıyor. Diğer yönetim modelleri ile karşılaştırıldığında, sorunsuz işliyor çünkü kilit sosyal aktörler politika sürecinde yer alıyorlar. Korporatist yönetişimde en önemli araç, örgütlerin kendi kendilerine sistem içermeleridir. Çok geniş insan ve mali kaynakların kontrolü için, bu örgütler, Almanya ve İsveç'te bazı spor ve boş zamanları değerlendirme sektörlerinde olduğu gibi, kamu hizmeti dağıtımında sorumluluk taşıdığı kabul edilmektedir.⁷⁴ Örgütler yüksek düzeyde toplu katılım sağlayan geleceğe yönelik örgütler olma eğilimindedirler.⁷⁵

C- GELİŞME ÖNCESİ YÖNETİŞİM:(PROGROWTH GOVERNANCE)

Gelişme öncesi yönetişim kentsel ekonomik gelişmede siyasal tercih, pazar güçleri ile devlet gücünü kullananlar arasında uyumu sağlayan düzenlemelerin

---

72 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

73 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

74 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

75 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

oluşturulmasını yani siyasal ve ekonomik güç arasındaki uyumu kolaylaştıran düzenlemelerden oluşmaktadır.⁷⁶

Gelişme öncesi yönetişimin, kamu ve özel sektör ilişkilerinde belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ilişkinin siyasal-sosyal ön koşulları, devletin pazarlar içinde varlığını ve devletin pazarları kapsamı ile ilgili geleneklerine bağlıdır.⁷⁷

Gelişme öncesi yönetişim, yerel ekonomileri desteklemek amacıyla kamu ve özel sektör faaliyetlerinin birleşmesinden oluşmakta. Benzer işbirlikleri kentteki ve daha alttaki iş çevreleri arasında ekonomik büyümeden kaynaklanan çıkarların artanlarını paylaşmak üzere kurulmaktadır. Bundan dolayı bu model dört model arasında katılımı en az içerendir.⁷⁸

Gelişme öncesi yönetişim genelde tüm gelişmiş sanayi ülkeleri demokrasi-lerinde yerel ekonomik politikaları yeniden yapılandıran kentsel politikanın en yalın sektörlerine hitap ediyor. Böylece ulusal çapta farklılaşan yerel ekonomik gelişme politikaları için legal ve ekonomik bir çerçeve çizilmesine rağmen, kentsel politikayı vergi tabanı ve vergi gelirlerinden dolayı özel sermayeye bağlayan temel sorun yine aynı yerde kalıyor. Farklı nedenlere dayansa da Almanya, Hollanda ve İskandinav ülkelerinde, yerel yönetimlerin gelirleri, genelde, ilk olarak devletten gelmekte ve yerelden daha fazla ulusal çapta vergilerden kaynaklanmaktadır.⁷⁹

Gelişme öncesi yönetişimde katılımcılar, alt tabakalarda yer alan seçkinler ve yerel ekonomide artan çıkarı paylaşan seçilmiş görevlilerdir. Büyümeden doğrudan ya da dolaylı çıkarları bulunan bir çok aktör bulunmasına rağmen yönetsel yönetişim kadar seçkin bir yönetişim modelidir.⁸⁰

---

76 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/ 2006>

77 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/ 2006>

78 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/ 2006>

79 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/ 2006>

80 **Jon Pierre**, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/ 2006>

D- REFAH YÖNETİŞİMİ:(WELFARE GOVERNANCE)

Refah yönetişimi modelinin temel katılımcıları yerel yönetim memurları ve devletin memur ve bürokratlarıdır. Yerel ve ulusal kurumlar arasındaki tek yönlü ilişki seçilmiş kentlerin desteklenmesinde önemli bir araçtır. Kısa dönemli amaç, yerel ekonomiyi koruyacak devlet fonlarındaki akışı sürdürmektir. Refah yönetişimini, kentlerin kötü durumu nedeni ve kökeni olduğuna inanılan özel sektöre yönelik düşmanca bakış açısını sergileyen toplu siyasal gereklilikleri bir araya getirir. Devlet, bazı kısa dönemli sorunlarla ilgili sübvanselerde bulunsa da, sanayide yeniden yapılanma sonucunda devletin sosyal maliyetleri ne kadar uzun karşılayabilirse, bu oranda yerel vergi tabanını geliştirme çabası da, öncü rol oynayan yerel otoritelere karşı devlete hızlı bir düşkünlük oluşuyor. Sonuç olarak kentlerdeki bu siyasal çarpışmalar potansiyel özel yatırımcıları korkutuyor.⁸¹

Gelişme öncesi ve yönetsel yönetişim amaç olarak ileri sürülebilir (Çıktılar üzerinde odaklaştıklarından dolayı)üreç çok az çıkara dayalı. Bunun yerine bu yönetişim modelleri gerekli klasikleşmiş süreci bypass etme eğilimindedir. Gelenekler ve girişimci çabalar üzerinde yürümektedirler. Refah ve korporatist yönetişim, klasik süreci devam ettirmiş oluyor.⁸² Her yönetişim modeli kendi örgütsel mantık ve kurgusuna sahiptir. Yerel yönetimler çerçevesinde farklı sektörler farklı yönetişim modellerini savunmak eğilimindedirler.⁸³

Bütün bu açıklamalardan sonra Türkiye özeline baktığımız merkeziyetçilik, cumhuriyetin kurulmasından bu yana yerleşik bir hâl almıştır. Türkiye'deki temel yönetişim problemi, açıklanan bu rollerin, bu üç aktör (sivil toplum, devlet, birey) arasında tam oturmamış olmasından veya bu rollerin hâlen karıştırılıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca yönetişimin tam olarak hayata geçirilmesi için, başka bir deyişle aktif katılım (participation), hesap verebilirlik (accountability), şeffaflık (transparency), politikalarının etkili ve verimli yürütülmesi (coherency) ve

81 Jon Pierre, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

82 Jon Pierre, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

83 Jon Pierre, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/> 2006

yerindenliğin (subsidiarity) hayata geçirilebilmesi için bu ilkelerin gerçekleştirilebileceği mekanizmalar ve eşit ortaklık kültürlerinin geliştirilmesi gerekir. Bu açıdan bakıldığında en temel sorunlar bilgiye erişim ve bilgi edinme hakkındaki eksiklikler, yasa, tüzük ve yönetmelikler arasındaki karmaşıklıklar, hesap sorma mekanizmaların yavaş çalışması, katılım için alt yapı ve mekanizmaların eksikliği ve ilgisizlik, yönetim katmanları arasında koordinasyon eksikliği, güç ve yetki paylaşımı konusunda sorunlar, idarî vesayet, yerindenlik (hizmetlerin en etkin olduğu düzeyde uygulanması) ilkesinin eksikliği ve tüm bunlara bağlı olarak etkinlik eksikliği olarak sıralanabilir.⁸⁴

Yönetişim ilkelerinin hayata geçirilebilmesi, mevcut yerel yönetim ağları arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi ve aşağıdan yukarıya doğru bir yaklaşımla halkın, politikaların oluşturulması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine katılması ile gerçekleşebilir. Yerel iletişim ağlarının gücünden ve sinerjisinden destek alan ulusal düzeyde bir iletişim ağının oluşturulması ve bu yolla, Türkiye’de demokratik yönetişimin güçlendirilmesi ve bu konuda yapabilir bir ortam yaratılması için yürütülmekte olan çalışmalar ve süreçler, devlet tarafından sadece yasal olarak değil, uygulama alanında da içselleştirilmelidir. Sivil toplum kuruluşları, bu süreçlerde devleti karşısına alarak değil, devletle uzlaşma hâlinde politikaların (olumlu yönde) değiştirilmesi ve geliştirilmesi için çaba sarf etmelidir. Her iki aktör arasında da güven ilişkisi esas alınmalıdır. Devletin bu süreçlerdeki kolaylaştırıcı rolü dikey değil, yatay olmalı ve devlet karar alma süreçlerine katılacak temel toplumsal gruplar arasında koordinasyonu sağlamalıdır.⁸⁵

Etkin bir yönetişimde etkinliği sağlamak için vatandaşın, toplumun sorunlarına çözüm getirme sürecine, performans veya çıktı ölçümüne ve devletin yapısal reformlarına aktif olarak katılması gerekir. Bu bağlamda kamu hizmetinin pasif tüketicilerini aktif bir tüketiciye ve sorumlu vatandaşa dönüştürmeye yönelik çaba gösterilmesi gerekir. Burada vatandaşın katılımı sadece bireylerin değil, sivil toplumun ve aynı zamanda özel sektörün de katılımını içermektedir.⁸⁶

⁸⁴ Celal İnal, *Toplum Sorunlarını Araştırma Merkezi* Editörü <http://www.tosam.org> 2006

⁸⁵ Celal İnal, *Toplum Sorunlarını Araştırma Merkezi* Editörü <http://www.tosam.org> 2006

⁸⁶ Hülya Soylu, “Etkinlik Ve İyi Yönetişim”, *İyi Yönetişimin Temel Unsurları*, Ankara: Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği Ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayın, 2003, s. 78-89

Sonuç olarak yönetim kavramı ile nitelenen yeni yönetim anlayışı, global, ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte birlikte yönetim, çoklu yönetim yaklaşımını içermektedir.⁸⁷ Yurttaş taleplerine duyarlı, dolayısıyla yurttaşları birer paydaş olarak karar verme sürecine katan bir anlayış içermektedir.⁸⁸

III. KATILIM VE TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ

Toplam kalite yönetiminde müşteri odaklılık, katılımlı yönetim ve “kalite” bir strateji silahı olarak ele alınmaktadır. Kalite Yönetiminde yönetim ve astlar arasında uyum, uzlaşma ve işbirliğiyle birlikte sıcak, yüzyüze ve çok yönlü ilişkiler geliştirilmiş, katı hiyerarşik örgütler, yatay, daha az kuralcı ve daha bağımsız örgütlere dönüştürülmüştür.⁸⁹

Toplam kalite yönetimini; ‘tüm proseslerin, ürünlerin ve hizmetlerin tam katılım yoluyla geliştirilmesi, iç ve dış müşteri tatmininin artırılması ve müşteri bağlılığının yaratılmasının sağlanması amacıyla, örgütte alınan sonuçların sürekli iyileştirilmesine dayanan; müşteri beklentilerini her şeyin üzerinde tutan ve müşteri tarafından tanımlanan kaliteyi, tüm faaliyetlerin yürütülmesi sırasında mal ve hizmet bünyesinde oluşturulan bir yönetim anlayışıdır.’⁹⁰

Bir başka tanımda da Toplam Kalite Yönetimi ‘müşteri memnuniyetini hedefleyen, paydaşların katılımına dayanan verimlilik ve kamu idarelerinin faaliyetlerini kalite standartlarına uygun olarak sunmasını kabul eden bir anlayış’ olarak tanımlanmaktadır.⁹¹

Görüldüğü gibi geleneksel anlayışta kalitenin belirlenmesinde tüketicilerin değil de hizmet sunanların ve uzmanların söz hakkı varken, Toplam kalite yönetiminde müşteri yönelimli yaklaşım, kalitede tüketicilerin ağırlığını artırmış ve

⁸⁷ Köse, a.g.m., s. 26

⁸⁸ “Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu”, (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

⁸⁹ Musa Eken, Mahmut Demirkan, “Yerel Yönetimlerin Hizmet Anlayışında Değişimin Gerekliği Ve Toplam Kalite Felsefesinin Uygulanabilirliği”, *Yerel Yönetim Ve Denetim Dergisi*, Mahalli İdareler Kontrolörleri Derneği Yayını, sayı 2, (1998), s. 25

⁹⁰ Ömer Peker, “Toplam Kalite Yönetimi Ve Kamu Hizmetinde Kalite”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C. 5, Sayı 6, (1996), s. 45

⁹¹ Özgür Uçkan, “E-Devlet, E-Demokrasi Ve E-Yönetişim Modeli: Bir İlkesel Öncelik Olarak Bilgiye Erişim Özgürlüğü”, *Strateji Ve Analiz E-Dergisi*, Sayı 5 (2003), <http://www.Stradigma.Com>. 2006

Yeni bir kalite anlayışını gündeme getirmiştir.⁹² Ayrıca toplam kalite yönetimi, tüketicinin yani vatandaşın hizmetlerin kalitesinin belirlenmesinde katılımı konusunda, önemli bir yere sahiptir.⁹³

“Kaliteyi müşteri belirler” anlayışı müşterinin isteklerine göre üretim yapmak ve müşterinin gerçek anlamda ihtiyaçlarını tatmin etmek demektir. Yani buradaki temel ölçü, üretim aşamasından sonra müşterilerin bu ürünlere göre ihtiyaçlar belirlemesi değil, müşterilerin isteklerini baştan bilip, ona göre bir üretim yapılmasıdır. Toplam Kalite Yönetiminin bu ögesi, uygulanması en zor olan ancak, uzun dönemde en fazla yarar getirecek öğelerden biridir.⁹⁴

Toplam Kalite Yönetiminde kamu görevlileri de hizmetlerin kaliteli sunumunda vatandaşlara karşı doğrudan sorumludurlar. İngiltere’de yürürlüğe konulan “Vatandaşlık Şartı” bu yeni yaklaşımlardan biridir. Bu anlayışta, kamu görevlileri hizmetlerin kaliteli sunumunda kullanıcılara karşı doğrudan sorumlu tutulmaya çalışılmaktadır. Bunun bir sonucu olarak kamu kurumları bir kontrat hazırlamakta, onları yayınlamakta ve hizmet standartlarını net bir biçimde ortaya koymaya çalışmaktadırlar. Kamu hizmetlerinde yürürlüğe konulan bu şartın genel amacı; kamu hizmetlerinin sunumunda kalite standardını yükseltmek, hizmetlerle ilgili şikayetlerin etkili bir şekilde sonuçlandırılmasını sağlamak ve onları vatandaşların ihtiyaç ve isteklerine göre belirlemektir.⁹⁵

Sadece vergi verip yönetsel etkinliklerin izleyicisi konumunda olan edilgen yurttaş bir müşteriden ziyade kamu hizmetinden faydalanan, kamusal etkinliklerin verimliliğini ve performansını denetleyen, yönetsel, siyasal ve demokratik süreçlerin içinde yer alan ‘aktif yurttaş’ konumundadır.⁹⁶

Esnek ve uyarlanabilme özelliğine sahip Toplam Kalite Yönetimi insanın yaşam kalitesi, mutluluğu ve esenliğini amaçlayan her türlü çağdaş yönetim tekniği, modeli ve yaklaşımıyla harmanlanabilir. Bu bağlamda, “kentsel dönüşüm projeleri”, “kentlilik bilinci”, “sürdürülebilir yerel kalkınma” gibi kentteki merkezi, kamusal, özel, akademik kurumları ve tüm sivil toplum kuruluşlarını birer paydaş olarak gören

92 Hamza Al, *Bilgi Toplumu Ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*, Ankara: Bilim Adamı Yayınlar, 2002, s. 263

93 Fatih Yüksel, “Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma”, *Ç.Ü. İİBF Dergisi*, Adana, 1999

S.254-266

94 Mete Şirvancı, “Toplam Kalite Yönetiminin Temel Öğeleri”, *Önce Kalite*, İstanbul: Kalder Yayını, 1993, Şirvancı, 1993, S. 13)

95 Hamza Al, *Bilgi Toplumu Ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*, Ankara: Bilim Adamı Yayınlar, 2002, s. 266

96 M. Akif Çukurçayır, *Yurttaş Odaklı Yerel Yönetim*, Konya: Çizgi Yayınevi, 2003, s. 21

yönetişim temelli uygulama ve politikalar kalite odaklı çağdaş belediye anlayışını tamamlayan gelişmeler olarak değerlendirilebilir. Tüm bu katılım, işbirliği ve ortaklık temelli yaklaşımlar kentin, hizmetlerin, yerel kaynakların sahiplenilerek hizmetlerin kalitesinin artmasını sağlayacaktır. Belediye hizmetlerinin kalitesinin, etkinliğinin, esnekliğinin ve verimliliğinin artmasında son derece önemli olan Toplam Kalite Yönetimi'nin bir amaç değil, halkın memnuniyeti için bir araç olduğu unutulmamalıdır.⁹⁷

Giderek artan oranlarda görev, yetki, misyona ve yüksek miktarlarda fiziki, mali beşeri kaynağa sahip olan belediyelerin ülke ekonomisi ve kalkınmasına katkı sağlamaları kuşkusuz Toplam Kalite Yönetimi'ni uygulamaları olacaktır. Bir yaşam felsefesi ve tarzı olarak benimsenip uygulanabildiği ölçüde, yöneticiler, çalışanlar ve yerel halk, kente ve belediyeye sahip çıkacak; süreçlerin etkin, verimli, süratli ve ekonomik olması için çaba sarfedilecek, maliyetler azaltılacak, hizmetlerin kalitesi yükselecek; hizmeti ve belediyeyi sahiplenilen insan kaynakları optimum düzeyde kullanılabilecek böylelikle bir taraftan “mutlu kent, mutlu çevre, mutlu insan” vizyonuyla yerel halkın yaşam kalitesi ve hizmetlerden memnuniyeti artırılırken diğer taraftan ulusal kalkınma ve ekonomiye önemli ölçülerde katkı sağlanmış olacaktır.⁹⁸

IV. KATILIM VE BİLGİYE ERİŞİM

Katılımcı demokrasi, yerel katılım ve yönetim kavramları özellikle bilgiye erişimi yerel katılımın gerçekleşmesi açısından en önemli unsur olarak benimsemektedirler. Çünkü bilgi paylaşımı yönetebilirliğin ölçütü haline gelmektedir. Bilginin, yani iktidarın paylaşımı, katılımcı demokrasinin de temellerinden birini oluşturmaktadır. Yurttaşlara ve sivil toplum kuruluşlarına kamu bilgilerine erişim hakkı tanınmaksızın, ne demokratik katılımdan, ne de kamu yönetiminin şeffaflığından söz edilemez. Katılımsız ve kapalı bir yönetimin ise,

⁹⁷ Ahmet Nohutçu, “Toplam Kalite Yönetimi Ve Yerel Yönetimler” <http://www.canaktan.org/politika/kamuda-kalite/nohutcu.pdf>

⁹⁸ Ahmet Nohutçu, “Toplam Kalite Yönetimi Ve Yerel Yönetimler” <http://www.canaktan.org/politika/kamuda-kalite/nohutcu.pdf>

totaliter zihniyete, yolsuzluk ilişkilerine, aşırı merkeziyetçilikten dolayı tıkanan bir kamu yönetimine yol açtığı açıktır. Bu yüzden, kamu bilgilerine erişim hakkını koruma altına alacak yasal düzenlemeler, özellikle de "Bilgi Özgürlüğü" ya da daha açık bir ifadeyle "Bilgiye Erişim Özgürlüğü", yönetişimin ve katılımın sağlıklı bir biçimde hayata geçirilmesi için gerekli hukuksal altyapının en önemli boyutlarından birini ve ilkesel önceliğini oluşturmaktadır.⁹⁹

Gizlilik ve kapalılık yönetimdeki, bilgi, belge ve diğer verilerin açıklanmamasını, kamu kurum ve kuruluşlarının dıştan gelen her türlü etkiye karşı duyarsız kalmasını, çoğu işlem ve eylemlerinin dıştan görülememesini ve alınan kararların gerekçelerinin açıklanmamasını öngörür.¹⁰⁰ Oysa “halkın halk tarafından halk için yönetimi” olarak tanımlan demokrasi,¹⁰¹ Karl Poppere göre bir *Açık Toplum* düzeni olmalıdır. Şeffaflık (açıklık) demokrasinin gereğidir.¹⁰² Yönetilenler (halk) ile yöneticiler arasında yakın bir iletişimin daima mevcut olması gerekir.¹⁰³

Türkiye’de kamu bürokrasisi, “gizlilik” ve vatandaşa karşı “kapalılık” felsefesine göre örgütlenmiştir. Yasalar, gizlilik ve devlet sırrı kavramlarının nasıl anlaşılması gerektiği konusunda yöneticilere geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır. Bu durum, kamu kurumlarında yolsuzluk ve istismarlara ortam hazırlamakta ve vatandaşı bürokrasi karşısında güçsüz duruma düşürmektedir.¹⁰⁴

Devlette şeffaflığın sağlanması, özel sektörün ve bireylerin karar verme mekanizması için çok büyük önem taşımaktadır. Siyasi ve idari şeffaflık, kamuoyunu izlenen politikalar, koyulan kurallar hakkında bilgilendirecek, yönetimlerin bu politikalara uygun davranmaları için otomatik bir gözetim mekanizması oluşturacak, böylece idarelerin hesap verebilirliğini sağlayıp, yolsuzlukları azaltacaktır. Ayrıca katılımın artırılması yoluyla izlenen politikalara kamuoyu desteği sağlanacaktır. Yönetişimin ve katılımın kilit unsuru olan şeffaflık,

⁹⁹ Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, “Türkiye’de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar” <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

¹⁰⁰ Musa Eken, “Kamu Yönetiminde Gizlilik Geleneği Ve Açıklık İhtiyacı”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt:22, Sayı 2, (1994), s. 26

¹⁰¹ Aytakin Yılmaz, “Demokratik Gelişme Ve Türkiye’de Demokrasi”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Sayı 17, (1997), S.519

¹⁰² Can Aktan, “İyi Yönetişim Ve Demokrasi”, <http://www.canaktan.org/politika/yonetisim/yonetisim-demokrasi.htm> 2006

¹⁰³ Can Aktan, “İyi Yönetişim Ve Demokrasi”, <http://www.canaktan.org/politika/yonetisim/yonetisim-demokrasi.htm> 2006

¹⁰⁴ Şükrü Karatepe, “Türkiye’nin Yönetim Sorunları”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Sayı 4, Ankara, (1995), s.167

politika hedefleri, formülasyonu ve uygulamada açıklığı gerektirmektedir. Şeffaflık, mali piyasaların sorunsuz işlemlerini sağlarken, hükümetler ve uluslararası kuruluşlar tarafından izlenen politikalarda yapılan hataların tespitini ve düzeltilmesini de kolaylaştıracaktır.¹⁰⁵

Erişilebilir bilgi, daha fazla şeffaflık, daha geniş katılım ve daha etkin karar vermeyi sağlamaktadır. Daha geniş katılım, etkin karar verme için gerekli bilgi değişimini temin edeceği gibi, bu kararların meşruiyetini de sağlamaktadır. Meşruiyet ise, etkin uygulama ve daha fazla katılımın teşvik edilmesi anlamına gelmektedir.¹⁰⁶ Dijital çağ, ayrıca, daha iyi bilgilenme imkanı ve elektronik toplantılar ve geri besleme sayesinde daha katılımcı bir demokrasi sunar.¹⁰⁷

Yerel otoriteler ile halk arasındaki iletişim kanallarının iki yönlü olarak aktif olması gerekir. Bilgilendirilmiş bir kamuoyu katkısı ve görüşü olmadan demokratik yerel yönetimden söz edilemez.¹⁰⁸

Her şeyden önce artan iletişim olanakları yurttaşların beklentilerini ve taleplerini değiştirmektedir.¹⁰⁹ Bilişim teknolojisine bağlı olarak gelişen bilgi toplumu ve özellikle internet aracılığıyla oluşturulan küresel iletişim ortamı, kamu yönetimini etkin, verimli, kaliteli kılacak ve katılımcı demokrasiyi işler bir yapıya dönüştürmeyi kolaylaştıracak, e-devlet modelini ortaya çıkarmıştır.¹¹⁰

E-Devlet kamu yönetiminde; etkinliğin ve verimliliğin sağlanması, bilgi düzeyi daha yüksek vatandaşlar oluşturulması, herkes için eşit erişim, kaliteli zengin enformasyon, geliştirilmiş hizmet kolaylığı, maliyet tasarrufu, daha fazla şeffaflık, devlet kademelerinde rüşvet ve yolsuzlukla mücadele, kamu birimlerine ulaşmada rahat ve kolaylık gibi yararlar öngörmektedir.¹¹¹ Karşımıza çıkan bu bilgi

¹⁰⁵ **Pelin Kuzey**, “Şeffaflık Ve İyi Yönetişim”, *İyi Yönetişimin Temel Unsurları*, Ankara: Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği Ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayını, , 2003, s.1-2

¹⁰⁶ **M. Akif Çukurçayır-Esra Sipahi**, “Yönetişim Yaklaşımı Ve Kamu Yönetiminde Kalite”, *Sayıştay Dergisi* Sayı 50-51 (2003), s.53

¹⁰⁷ www.e-envoy.gov.uk 2006

¹⁰⁸ **Dilys M Hill**, *Democratic Theory And Local Government, The New Local Government Series 12*, London:Unwin Üniversity Book, 1974, s. 87

¹⁰⁹ **Nevzat Saygı Lıoğlu _Selçuk Arı**, *Etkin Devlet*, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayını, , 2002, s.. 63

¹¹⁰ **Uğur Yıldırım _Şerif Öner**, “The Turkish Online Journal Of Educational Technology”, Tojet January 2004 Issn: 1303-6521 Volume 3, Issue 1, Article 8 <http://www.tojet.net/articles/318.htm> 2006

¹¹¹ **Murat Belge**, “Elektronik Bilgi Çağında Kamu Yönetimi Ve Bir Yerel Yönetim Uygulaması: İstanbul Büyükşehir Belediyesi”, 1. Bilgi Ve Ekonomi Kongresi, Bildiriler Kitabı, S.10-11. Kocaeli Üniversitesi 2002 s. 4

toplumunun gereklerinin yerel düzeyde ise özellikle ve öncelikle belediyelerin kurumsal yapılarına uyarlanması ve vatandaşlara e-öğrenme konusunda da ulaşılması gerekmektedir.¹¹²

Bilgiye erişim ve iletişim yönetimi "enformasyonel" hale gelmektedir. İşte "e-belediyecilik" kavramı da bu çerçevede ortaya çıkmaktadır. E-belediyecilik ortamında; belediye-diğer kamu kurumları, belediye-vatandaş ve vatandaş-vatandaş arasındaki bilgi akışında ve “*haberdarlık*” miktarında ciddi bir artış gözlenebileceği açıktır. Yönetimin elektronik ortama geçişi ile kurumlar arasındaki etkileşimin ön plana çıkacağı bir gerçektir.¹¹³

E-Devlet devletin vatandaşlara karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu görev ve hizmetler ile vatandaşların buna karşılık devlete karşı olan görev ve hizmetlerinin karşılıklı olarak elektronik iletişim ve işlem ortamlarında kesintisiz ve güvenli olarak yürütülmesidir. Dolayısıyla, e-devlet sanıldığı gibi sanal bir devlet olmayıp, gerçek hayattaki devletin, teknoloji olanaklarını kullanarak çağın gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırılması halidir.¹¹⁴

E-Devlet olgusundan beklenen yararları ulaşılması için toplumun tüm kesimlerine gerekli bilgi akışının sağlanması gerekmektedir.¹¹⁵ Yerel halka hizmet üretme sorumluluğu ile donatılmış olan belediyelerin de bu sorumluluğunu yerine getirebilmesi noktasında teknolojik gelişmeleri kurumsal işleyişe aktarmaları gerekmektedir.¹¹⁶

E-Devlet e-belediyecilik oluşumundaki diğer bir öncelik; yönetimin vatandaşa sanal ortamda sunacağı hizmetlerin yalnızca bilgilendirmek düzeyinde kalmaması ve vatandaşın, kişisel başvuru, denetim, sonuç alabilme, eğitim, karar

---

112 Uğur Yıldırım Şerif Öner, “The Turkish Online Journal Of Educational Technology”, Tojet January 2004
Issn: 1303-6521 Volume 3, Issue 1, Article 8 <http://www.tojet.net/articles/318.htm> 2006

113 H.Burçin Henden-Rıflı Henden, “Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim Ve E-Belediyecilik”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı 14 (48-66) www.e-sosder.com issn:1304-0278 güz 2005 c.4 2006

114 Hilal Yıldırım Elif Karakurt, “E-Devlet Ve Uygulamaları”, <http://www.isguc.org>, 2006

115 Uğur Yıldırım Şerif Öner, “The Turkish Online Journal Of Educational Technology”, Tojet January 2004
Issn: 1303-6521 Volume 3, Issue 1, Article 8 <http://www.tojet.net/articles/318.htm> 2006

116 H.Burçin Henden-Rıflı Henden, “Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim Ve E-Belediyecilik”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı 14 (48-66) www.e-sosder.com issn:1304-0278 güz 2005 c.4 2006

süreçlerine katılım sağlaması, güvenlik, sağlık ve benzeri konularda da devletten servis alabilmesidir.¹¹⁷

Halk denetiminin etkinleştirilmesi için, yerel yönetimlerde şeffaflığın önü açılmalı, hemşehrilere hesap verme teknikleri geliştirilmeli, hemşehrilerin bilgi edinme hakkına uymak için bilgi edinme kanalları açılmalıdır.¹¹⁸ Zaten halkın belediyeyi daha yakından ve titizlikle denetleme istekleri, sonunda açıklığı ve katılımı zorlayacak ve belediyeleri bu yönde girişimleri gerçekleştirmeye itecektir.¹¹⁹

Belediyelerin halka yakınlaştırılması ile bilinçli bir şekilde denetlenmesi büyük yararlar sağlayacaktır. Halka yaklaşma çalışmaları, yöneten ve yönetilen ilişkisinde kaynaşmayı ve bütünleşmeyi beraberinde getirecektir. Bu da ortak amaçlara yönelik tüm girişimlerde karşılıklı uyum ve desteği sağlayacaktır.¹²⁰

Halkın bilgilendirilmesi için, belediyeden yerel halka doğru işleyecek olan bilgi akımında iki yol özel önem taşımaktadır. Bunlardan ilki, kentlinin belediyeden bilgi isteme hakkına dayalı olarak sağlanacak bilgi akımıdır. Bu hak bağlamında yerel halk, yasalarla belirlenecek belli sınırlamalar dışında, belediyelerin işlem ve uygulamaları hakkında, bu yönetimlerden bilgi ve belge isteyebilmelidir.¹²¹ İkinci yol ise belediyelerin kendi girişimleri ile halkla ilişkiler tekniklerinden de yararlanarak kentlilere "tanıtım" başlığı altında toplanabilecek bilgileri ulaştırmalarıdır. Bu tür bilgilerin kentlilere ulaştırılması birçok ülkede kimi durumlarda yasalarla zorunlu kılınmıştır.¹²²

Bu E-devlet-E-Belediye projesi çerçevesinde çağımızın vazgeçilmez teknolojisi olan internet belediye ile yerel halk arasında köprü vazifesini üstlenmiş durumdadır. Bugün kimi gelişmiş batı ülkelerinde vatandaşlar yönetimle olan işlerinin %50'den fazlasını internet üzerinden yapılabilmektedir. Bu oranın hâlâ %3'ler civarında olduğu ülkemizde bu konuda ciddi çalışmaların yapılması gerektiği

117 Hilal Yıldırım _Elif Karakurt, "E-Devlet Ve Uygulamaları", <http://www.isguc.org>, 2006

118 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s.26 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

119 Selçuk Yalçındağ, "Saydam Ve Dürüst Belediyecilik", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Sayı 1, (1995), S. 26-27

120 "Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010)", 11/7/2006 Tarihli Yüksek Planlama Kurulu 2006/38 Nolu Kararı 28 Temmuz 2006 Tarih 26242 Sayılı Resmi Gazete s-29

121 Ethem Kadri Pektaş, Büyük Kent Belediyelerinin Eğitim Ve Kültür Hizmetlerine Siyasal Parti İdeolojilerinin Yansıması <http://www.ekitapyayin.com/id/027/ikincibolum.htm>, 2006

122 Ethem Kadri Pektaş, Büyük Kent Belediyelerinin Eğitim Ve Kültür Hizmetlerine Siyasal Parti İdeolojilerinin Yansıması <http://www.ekitapyayin.com/id/027/ikincibolum.htm>, 2006

ortadadır.¹²³ Türkiye’de 2005 yılı itibarıyla İnternet kullanan bireylerin toplam nüfusa oranı yüzde 13,9’ dur. Bu oran, yüzde 47 AB ortalaması ile karşılaştırıldığında, vatandaşların bilgisayar ve İnternet kullanımının artırılması konusunda kat edilecek uzun bir mesafe olduğu görülmektedir.¹²⁴

İnternet kullanım oranı az olmakla beraber hükümet bu konuda önemli adımlar atmıştır. Özellikle E-Devlet, E-Belediyeçilik, Yerelbilgi, Yerelnet gibi olumlu gelişmeler görülmektedir. 12.1.2002 tarihinde Bakanlar Kurulu aldığı ilke kararıyla, “Türkiye’de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı”nı kabul etmiştir. Ayrıca 8.BYKP’nda “yerel yönetimler arasında ve yerel-merkezi yönetim kuruluşları arasında etkili bir bilgi ağı” kurulması gerektiği vurgulanmakta ve internet yerel düzeyde halk katılımının ve iletişim demokrasisinin gerçekleştirilme araçları arasında sayılmıştır.¹²⁵

hazırlanmış ve proje iki kurum arasında imzalanan bir protokol ile 4 Nisan 2001’den başlayarak yürürlüğe girmiştir.

Ülkemizde 81 il özel idaresi, 3226 belediye, 34.600 köy, 1000’in üzerinde yerel yönetim birliği, belediye bünyesinde bilinmeyen sayıda işletme, döner sermaye ve fon birimi, çoğunluğu belediyelere ait 1000’e yakın şirket, 50’ye yakın vakıf YERELBİLGİ Projesi kapsamında TODAİE tarafından internet ortamına taşınmıştır.

Ayrıca Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün Uygulamaya koyduğu ‘belper’ projesi de Belediyelerin performansını karşılaştırmalı olarak sergileyen ir internet ağı ‘http://www.belper.gov.tr.’ adresinde uygulamaya geçmiştir.

E-yerel yönetim ile ilgili söz konusu hedefler öngörülmekle birlikte uygulamanın etkin biçimde gerçekleşmesi önemlidir, yani e-yerel yönetimin başarısını test etmek için belirli parametrelere bakılmalıdır. Öncelikle yerel hizmetlerin; tüketicilerin ihtiyaçları doğrultusunda birleştirilmiş; ulaşılabilen; elektronik olarak desteklenmiş; ortak olarak sunulan; devamlılık arz eden; açık ve hesap verilebilir; vatandaş tarafından kullanılır olması test edilmelidir. Öte yandan

¹²³ H.Burçin Henden-Rıfkı Henden, “Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim Ve E-Belediyeçilik”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı 14 (48-66)www.e-sosder.com issn:1304-0278 güz 2005 c.4 2006

¹²⁴ “Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010)”, 11/7/2006 Tarihli Yüksek Planlama Kurulu 2006/38 Nolu Kararı 28 Temmuz 2006 Tarih 26242 Sayılı Resmi Gazete s. 8

¹²⁵ 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s.26
http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf, 2006

yerel e-yönetim ile yapılan hizmetlerin önceki yıllara göre şimdi daha uygun; sunulan hizmetlerin daha hızlı ve daha az maliyetli olmasının; yerel halk memnuniyetinin derecesinin artması ve vatandaş katılımının sağlanması, gerekmektedir.¹²⁶

Bütün bu gelişmeler birlikte daha çok bilginin daha fazla katılımı sonuçlanacağı konusunda tereddütler vardır. Yine de daha emin olunan bir şey varsa o da gelecekte insanlar arasındaki temel ayırımın bilgiye sahip olanlarla olmayanlar arasında yapılacağıdır. İlgili ve eğitilmiş seçmenler bilgiye açılmak ve düşüncelerini tartışmak için pek çok imkanlara sahip olacaklardır. Dahası teknolojik kanallar, zaman ayırma veya bilgiye ulaşmak için mali imkanlar gibi geleneksel sorunlar tarafından yaratılan gerilimi azaltacak ve halkın katılımına daha elverişli bir iklim yaratacaktır.¹²⁷

Bu anlamda e-yerel yönetim veya e-belediye hizmetinin anlamının içinde şu ilkeler yer alır; daha iyiye gitmek; daha iyi bir değeri/fiyat önermek; daha ulaşılabilir olmak ve daha uygun hizmet sunmaktır.¹²⁸

Hizmetlerin elektronik ortamda sunulması ile işletmeler, vatandaşlar ve kamu kuruluşları açısından önemli mali kaynak ve zaman tasarrufu yaratılacaktır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamu iş süreçlerinde sağladığı etkinlik ve birlikte çalışabilirlik yeteneği sayesinde, kayıp ve kaçakların engellenmesi, kamu gelirlerinin artırılması ve bilgiye dayalı politika kararlarının oluşturulması ile toplumsal refah artışına katkı sağlanacak ve ayrıca, kamu yönetiminde şeffaflık, güvenilirlik, hesap verebilirlik ve katılımı artırılacaktır.¹²⁹

Bir diğeri faydası da vatandaşın yönetime katılımı, şeffaflığın, hesap verilebilirliğin sağlanması için önemli bir ortam hazırlar. Kamu yönetimi kurumları

---

126 Uğur Yıldırım, Şerif Öner, "The Turkish Online Journal Of Educational Technology", Tojet January 2004
Issn: 1303-6521 Volume 3, Issue 1, Article 8 <http://www.tojet.net/articles/318.htm> 2006

127 Rita Kirk Whillock, "Cyber-Politics", *American Behavioral Scientist*, Vol. 40, No. 8, S.1208-1225. (1997), s. 1222

128 [Http://Www.Lga.Gov.Uk/](http://Www.Lga.Gov.Uk/),2006

129 "Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010)", 11/7/2006 Tarihli Yüksek Planlama Kurulu 2006/38 Nolu Kararı
28 Temmuz 2006 Tarih 26242 Sayılı Resmi Gazete s. 29

arasında bilgi alışverişini kolaylaştırarak bürokraside gereksiz işlemlerin ve tekrarların azaltılmasına imkan sağlar.¹³⁰

V. KATILIM VE İLETİŞİM (İNTERNET)

Bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler siyasal yaşamda ve demokratik toplumların ve kurumların işleyişinde yeni kapılar açmaktadır.¹³¹ Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yenilikler, ekonomik ve sosyal yaşamın her alanını ve toplumun tüm kesimlerini çeşitli yönlerden etkisi altına almakta; kamu yönetimi yaklaşımlarını, iş dünyasının iş yapma usullerini ve bireylerin yaşamlarını derinden etkilemekte, bir başka ifadeyle toplumsal bir dönüşüme neden olmaktadır. 21. yüzyıla şimdiden damgasını vuran bu teknolojiler, yeni bir toplumsal dönüşüme yani “bilgi toplumu”na da zemin oluşturmaktadır.¹³²

Bilgiye sahip olmanın önem kazanması; globalleşme; bilişim sektörünün doğuşu; sivil toplum kuruluşlarının etkinliği ve örgütlü toplumun güçlenmesi; kişinin merkezi konuma gelmesi; bilgisayarlaşma; yaşam boyu öğrenimin kaçınılmaz olması, günümüz kurumsal ve toplumsal yapılarının temel hedefi olarak algılanan bilgi toplumunun temel özelliklerini oluşturmaktadır.¹³³

Özellikle İletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler bütün insanlık için heyecan verici bir düzeye ulaşmıştır. Her türlü bilgi ve haberin elektronik ortamda saniyeler içinde dünyanın herhangi bir yerinden başka bir yerine nakledilebilmesi kendi başına bir devrim olduğu gibi başka pek çok devrime hareket kazandırabilecek ve insanlık hayatının her boyutunu hızla değiştirebilecek bir potansiyele sahip olması nedeniyle de ayrı bir önem taşımaktadır.¹³⁴ Bu radikal toplumsal dönüşüm noktasında devletin görevi, yatay iletişime imkan tanımak ve tek başına kendisini

130 H.Burçin Henden-Rıfla Henden, “Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim Ve E-Belediyecilik”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı 14 (48-66) www.e-sosder.com issn:1304-0278 güz 2005 c.4 2006

131 H.Neşe Özgen, “Katılımcı Kırsal Değerlendirme Yaklaşımı: Menemen Projesi Uygulaması Ve Halilbeyli Köyü Örneği” *Tarımsal yayım ve Kırsal Kalkınmada Katılımcı Yaklaşımlar Bülteni*, (2004), www.tuam.ege.edu.tr 2006

132 “Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010)”, 11/7/2006 Tarihli Yüksek Planlama Kurulu 2006/38 Nolu Kararı 28 Temmuz 2006 Tarih 26242 Sayılı Resmi Gazete s. 29

133 <http://www.inet-tr.org.tr/> 2006

134 Şaban Sitebölükbaşı, “İletişim Teknolojisindeki Yenilikleri Ve Temsili Demokrasinin Geleceği”, *Gazi Üniversitesi İ.L.B.F Dergisi*, C.5 Sayı 2 (2003), s. 193-213

çok aşan bir koordinasyon çalışmasına, geniş katımlı bir uzlaşma platformunda aktif olarak katılmaktır.¹³⁵

Her bir iletişim teknolojisi vatandaşlar ile onların seçilmiş temsilcileri arasındaki diyalogun tabiatını önemli ölçüde değiştirmektedir. Çok eski dönemlerde siyasetçilerin üzerine çıktığı yüksek platform "hatip politikacı"yı yaratırken radyo, sesini evlere kadar ulaştıran siyasi konuşmaları, televizyon ise politikacıların yüz yüze yaptıkları tartışmaları getirdi. İletişim teknolojisinde yeni bir sayfa açan internet ise kitleler üzerinde çok daha hızlı ve kapsamlı bir etki yapmaya namzet görünmektedir.¹³⁶

İnternet aracılığıyla oluşturulan küresel iletişim ortamı, kamu yönetimini etkin, verimli, kaliteli kılacak ve katılımcı demokrasiyi işler bir yapıya dönüştürmeyi kolaylaştıracak, e-devlet modelini ortaya çıkarmıştır.¹³⁷

İnternet iki taraflı çalışan bir iletişim kanalı açmıştır. Bir taraftan seçilmiş görevliler seçmenlerine kendilerini, çalışmalarını, düşüncelerini anlatabilmekte, diğer taraftan da seçmenler temsilcilerine isteklerini, sorunlarını, özlüklerini aktarabilmektedirler.¹³⁸ Dolayısıyla internetin yerel halkın kullanımına sunulması ve bu yolla belediye-yerel halk arasında karşılıklı iletişim ve bilgi alışverişi sayesinde kaliteli hizmet sunumu ve yerel demokrasinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.¹³⁹

Özellikle İnternet sayesinde

- Kent gündeminin rahatça izlenebilmesini sağlayabilmek,
- Kent verilerine ilişkin bilgilerin daha rahat toplanabilmesini sağlayabilmek,
- İnternet ortamında yapılacak anketler sayesinde, halkın beklenti, talep ve şikayetlerini daha rahat öğrenebilmek,

---

¹³⁵ www.stradigma.com, 2006

¹³⁶ Şaban Sitembölükbaşı, "İletişim Teknolojisindeki Yenilikleri Ve Temsili Demokrasinin Geleceği", *Gazi Üniversitesi İ.L.B.F Dergisi*, C.5 Sayı 2 (2003), s. 193-213

¹³⁷ Uğur Yıldırım Şerif Öner, "The Turkish Online Journal Of Educational Technology", Tojet January 2004
Issn: 1303-6521 Volume 3, Issue 1, Article 8 <http://www.tojet.net/articles/318.htm> 2006

¹³⁸ Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, "Türkiye'de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar"
<http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

¹³⁹ H.Burçin Henden-Rıfla Henden, "Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim Ve E-Belediyecilik", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı 14 (48-66) www.e-sosder.com issn:1304-0278 güz 2005 c.4 2006

yönetimde iyileşme ve beraberinde hizmetler üzerinde de iyileştirici etkiler yapacaktır.¹⁴⁰

İnternet ile bir taraftan devleti oluşturan kurumların iç işlemlerinde ve kurumlar arası ilişkilerde ve iş ve karar süreçlerinde değişime sebep olurken diğer taraftan yurttaşların bu iş ve işlemlerden daha iyi bilgi sahibi olmaları ve karar süreçlerine bir şekilde katılmaları sağlanmaktadır.¹⁴¹

İnternet ve demokrasi arasındaki etkileşim ve ilişki gelişmiş ülkelerin yönetsel etkinliklerinde, özellikle de yerel yönetimlerde yaygın kullanımına yol açmıştır. Bizde de 8. BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu yerel düzeyde interneti halk katılımını ve iletişim demokrasisinin gerçekleştirilmesini sağlayacak önemli araçlar arasında saymaktadır.¹⁴²

Bugün dünyada pek çok yönetim interneti vatandaşlara daha fazla imkanlar sunmak için kullanmaktadır. Çeşitli düzeydeki yönetimler internet siteleri oluşturarak internet ağlarına açılmakta ve bu iletişim şekliyle halka hizmet seçeneklerini genişletmektedirler. İnternet siteleri sayesinde yerel yönetimler sohbet odaları oluşturmakta, kamuyla ilgili çeşitli kayıtlarını internet üzerinden gerçekleştirebilmekte, iş saatlerini duyurmakta, resmi kurumların yerlerini şekillerle göstermekte, iş fırsatlarını ilan etmekte, trafik ve hava durumu güncellemeleri yaparak vatandaşlara hizmet sunmaktadırlar. Ayrıca bazı yönetimler interneti başvuru ve dilekçe formları sunma aracı olarak kullanmaktadırlar. Başvuru doldurulup elektronik ortamda ilgili birime gönderilebilmekte ve başvurunun kabul edilir olup olmadığı yine elektronik olarak kontrol edilebilmektedir. İnterneti yerel yönetimler aynı zamanda seçmenlerinin toplumsal sorunlar hakkında ne düşündüğünü öğrenmek için de kullanmaktadırlar. Bu şekilde tespit edilen önemli yerel konular toplumsal tartışmaya açılmaktadır.¹⁴³

Görüldüğü gibi şu anda içinde yaşadığımız elektronik dönüşüm sürecinin, demokrasinin mümkün olan azami sayıda vatandaşa bilgi ulaşımını sağlamak ve

---

140 Birgül Ayman Güler-Argun Akdoğan, Hakan Oktay, "Yerel Yönetimler Ve İnternet, "Türkiye'yi İnternete Taşımak Konferansı", Www.İnet.Tr.Org.Tr/İnetconf7/Sunum/Yerelyonetim.Doc

141 Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, "Türkiye'de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar" <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

142 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor [Http://Ekutup.Dpt.Gov.Tr/Yerelyon/Oik554.Pdf](http://Ekutup.Dpt.Gov.Tr/Yerelyon/Oik554.Pdf), 2006

143 Şaban Sitebölükbaşı, "İletişim Teknolojisindeki Yenilikleri Ve Temsili Demokrasinin Geleceği", *Gazi Üniversitesi. İ.L.B.F Dergisi*, C.5 Sayı 2 (2003), s. 193-213

alınan kararların onların ihtiyaçlarına göre şekillenmesine izin vermek olan en önemli iki taahhüdünü yerine getireceği yönünde iyimser bir bakış açısı vardır. İnternet sayesinde yönetimde etkili olmak isteyen herkes çok daha düşük maliyetle siyasal etkinliklerde bulunabilecek ve sesini dünyanın her yerine duyurabilecektir. Çünkü Demokratik katılımın elektronik sistemler aracılığı ile sağlanması, günümüzde doğrudan demokrasinin önündeki zaman, mekan ve benzeri engelleri ortadan kaldıracak ve demokratik katılımın maliyetini düşürecektir.¹⁴⁴ Böylece internet sayesinde yönetime geniş kesimlerin katılımı sağlanacak ve demokrasi daha etkin olarak uygulanabilecektir.¹⁴⁵

İnternetin bu özelliklerinden dolayı yükselişi çok sayıda politikacıyı ve siyasal analisti "elektronik demokrasi" diye nitelendirebilecek yeni bir demokrasinin ortaya çıkabileceği ihtimaliyle heyecanlandırmıştır. Geniş toplum kesimlerine açılan internet ağları, interaktif bilgisayar ve interaktif televizyon gibi yenilikler yoluyla elektronik şehir toplantıları, telefon seçimleri, internet üzerinde meclis gibi yeni siyasal tasarımlar imkan dahiline girmektedir. İnternete yakın zamanlardaki ilgi elektronik demokrasi konusundaki tartışmayı ateşlemiş ve onun geleceğiyle ilgili birbirinden farklı iki eğilimin ortaya çıkmasına neden olmuştur: Bir tarafta Eski Yunan döneminin doğrudan demokrasisinin yeniden yaratılacağı gerçek siyaset ihtimali hakkında ümitli konuşanlar, diğer yandan demokrasinin yok edilmesinden endişe duyanlar.¹⁴⁶

E- demokrasi yönetimde bilgisayar ağlarının kullanılması, demokratik aktivitelerin bilgisayar ağları üzerinden yapılması ya da katılım için elektronik posta ve internetin kullanılması demektir.¹⁴⁷ Ancak elektronik Demokraside geniş ve dar anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanmaktadır. Geniş anlamda elektronik demokrasi iletişim teknolojisinin liderler ve taraftarlar arasında siyasi bilgi akışını kolaylaştırmak için kullanımı anlamına gelir. Bu tanım bilgi akışının iki yönlü

144 H.Burçin Henden-Rıfka Henden, "Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim Ve E-Belediyeçilik", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı 14 (48-66) www.e-sosder.com issn:1304-0278 güz 2005 c.4 2006

145 H.Burçin Henden-Rıfka Henden, "Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim Ve E-Belediyeçilik", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı 14 (48-66) www.e-sosder.com issn:1304-0278 güz 2005 c.4 2006

146 John Street, "Remote Control? Politics, Technology And Electronic Democracy." *European Journal Of Communication*, Vol. 12, Sayı 1, (1997), s. 27 <http://ejc.sagepub.com/cgi/content/abstract/12/1/27> 2006

147 Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, "Türkiye'de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar" <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

karakterine vurgu yapmaktadır. Ayrıca elektronik demokrasi kamu görevlileriyle etkileşimin bir aracı olarak, bir kimsenin siyasal görüşlerini geniş bir dinleyici kitlesine aktarması, vatandaşlar arasında elektronik bir diyalog yöntemi ve gelişmiş bir kamuoyu yoklaması cihazı anlamlarında kullanıldığı görülmektedir.¹⁴⁸ Dar anlamda elektronik demokrasi ise iletişim araçlarının kullanıldığı doğrudan demokrasi anlamında da kullanılmaktadır. Vatandaşlar ülkenin karşılaştığı sorunlar hakkında düşünecekler ve oturdukları odalarından bu sorunların nasıl çözüleceği konusunda düşüncelerini bildireceklerdir. Temsili kurumlar ve siyasal partiler ortadan kaybolacak ve vatandaşlar gerçek anlamda kendi kendilerini yöneteceklerdir.¹⁴⁹

Bu anlamda kente ve kentliye etkin, verimli hizmet sunabilmek ve ilerleyen süreçte demokratik katılımı genişletmek¹⁵⁰ için E-demokrasinin temel vazgeçilmezi internet olmuştur.¹⁵¹ Çünkü internet karar oluşturulmasında halkın doğrudan oyla yetkilendirilmesinin temsili sistemin özel çıkarlar tarafından tahakküm edilmesi, ile istikrarsızlık yaratan kavga ve çekişmelere çözüm bulacağına inanılmaktadır. Halk meclisin yerine geçtiğinde yorucu ve zaman alıcı siyasi çekişmeler bertaraf edilebilir ve daha etkili yasalar yapılabilir. Aynı zamanda toplumun büyük kesiminin benimsemediği özel çıkarların etkisi silinip atılabilir. Halkın tamamını parayla satın almak pratik olarak mümkün olmadığı için özel çıkarlara karşı halkı elektronik oyla yetkilendirmek bu sorunu önemli ölçüde çözmüş olacaktır.

İnternetin bu etkileşimci tabiatı, onu demokratik söylemin etkili ve ayırdedici bir forumu yapmaktadır. Bütün internet kullanıcıları hem konuşmacı hem dinleyici, hem yayıncı hem de okuyucu, içerik sağlayıcı ve içerik tüketicisi olabilmektedirler. İnternetin etkileşimci kapasitesi internet kullanıcılarına, sadece politikacılardan tek yönlü iletişimle etkilenmek yerine kendi düşüncelerini yeniden

---

148 Scott London, "Electronic Democracy: A Literature Survey", 1994
<http://www.scottlondon.com/reports/ed.html>, 2006

149 "Welcome To The Teledeinocracy Page", <http://web.utk.edu/~jjh6161/s490/teledem.html>, 2006

150 Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, "Türkiye'de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar"
<http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

151 Uğur Yıldırım Şerif Öner, "The Turkish Online Journal Of Educational Technology", Tojet January 2004
 Issn: 1303-6521 Volume 3, Issue 1, Article 8 <http://www.tojet.net/articles/318.htm> 2006

yasama organına geri iletme imkanı vermektedir.¹⁵² Ayrıca bu etkileşimin sansürsüz olarak anında yapılabildiğinden internet elektronik demokrasinin yeni bir forumu olarak ifadelerin engellenmeden aktarılmasına ve hiyerarşik olmayan bir düzenleme içinde fikir alışverişine izin vermektedir.¹⁵³

E-demokrasi sisteminin başarılı olması için iki önemli amacı gerçekleştirmesi gerekir:

1. Vatandaşlara bilgi ve politik işlemler, servisler ve kısa yollara ulaşımı sağlamak;
  2. Pasif vatandaşı bu sistem sayesinde;
- Bilgilendirme,
  - Temsil etme,
  - Oy kullanmaya teşvik etme,
  - Danışmanlık hizmeti verme,
  - Bir bütün oluşturma, aktif hale getirip, sisteme katma;
- unsurlarıyla donatmaktır.

Gerçek anlamda e-demokrasinin sağlanabilmesi için bu konuda ihtiyaç duyulan teknolojik alt yapının, hukuki düzenlemelerin, siyasal sosyalleşme düzeyinin yeterli olması gerekir.¹⁵⁴

İnternetin bu olumlu etkilerine rağmen tek başına demokrasiye bireysel katılımı garanti etmediği gibi demokratik müzakerelerin mutlaka adil ve eşit olacağını teminat altına da almaz. İnternet sadece bir platformdur. Yine de bu platformun ayırdedici özelliği onun demokrasinin geliştirilmesine imkan verecek önemli bir fırsat sunmasıdır.¹⁵⁵

Elektronik demokraside seçmenlerin doğrudan yasama işlemlerine katılımıyla kusursuz bir sistemin ortaya çıkacağı yönündeki tahminlere de kuşkuyla

152 Jerry Berman _Daniel J Witzner, "Technology And Democracy", *Social Research*,

http://findarticles.com/p/articles/mi_m2267/is_n3_v64/ai_19952034 2006

153 Kım, J. Y. "Telecommunications" Cominication Abstracks, Vol. 22, No.21s. 124 125, Aktaran Sitembölükbaşı, Şaban "İletişim Teknolojisindeki Yenilikleri Ve Temsili Demokrasinin Geleceği", *Gazi.Üniversitesi. İ.L.B.F Dergisi*, C.5 Sayı 2 (2003), s. 193-213

154 Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, "Türkiye'de Demokrasiden E-Demokrasie Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar" <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

155 Jerry Berman _Daniel J Witzner, "Technology And Democracy", *Social Research*,

http://findarticles.com/p/articles/mi_m2267/is_n3_v64/ai_19952034 2006

bakmak gerekir. Geçmişteki deneyimler göstermektedir ki büyük gruplar, çok sayıda insanın katıldığı bir şehir toplantısındaki diyalog şekliyle politika kararları üzerinde ittifak edememektedirler. Çünkü ulusal sorunlar çok çeşitli ve karmaşık olup çözümlerine yönelik politikaların üretilmesinde teknik bilgi gerektirmektedir. Seçmenlerin toplumsal sorunlar hakkında sağlıklı kararlar verebilmeleri için bilgilенmeleri ve zengin bilgiye dayalı olarak müzakere yapmaları gerekir. Halbuki değil halkın, temsili demokraside milletvekillerinin dahi her konuda ayrıntılı olarak bilgilendirilmeleri mümkün olamamakta, bir çok teknik konularda inisiyatif alt komisyonların elinde bulunmaktadır.¹⁵⁶ Ayrıca çıkar gruplarının etkisiz kalacağının da hiçbir güvencesi yoktur.¹⁵⁷

E-demokrasinin tam anlamıyla gerçekleşmesi için; öncelikle, bilişim ve iletişim teknolojilerinin tüm topluma eşit ve adaletli bir biçimde yayılması; aynı zamanda bu teknolojinin kullanımına ilişkin eğitsel altyapının da tüm bireylere eşit biçimde sağlanması yani “dijital bölünme” ya da “dijital uçurum”’un oluşturulmaması ve giderilmesi gereklidir.¹⁵⁸

Yerel Yönetimler bakımından da yerel halka hizmet üretme sorumluluğu ile donatılmış olan belediyelerin bu sorumluluğunu yerine getirebilmesi noktasında teknolojik gelişmeleri kurumsal işleyişe aktarmaları gerekmektedir.¹⁵⁹ 8.BYKP’nda ülkemizin ve özellikle yerel yönetimlerin rekabet gücünü arttırmak ve bilgi toplumuna dönüşümünü sağlamak amacıyla teknolojik gelişmeyi “hedef” olarak belirlemiştir.¹⁶⁰

Son yıllarda bu hedef doğrultusunda yerel yönetimlerin çok yönlü hizmet verme gereksinimleri nedeniyle problemlere uygun çözümler sunabilmek için hizmetlerini elektronik ortama yansıttıkları görülmektedir. Kente ilişkin verilerin güncel teknolojiye dayalı bilişim teknolojileri destekli çalışmalarla yönetilerek bu

¹⁵⁶ Amitai Etzioni, "Teledemocracy: The Electronic Town Meeting", *Current*, Sayı 350, (1993), s.26-29.

<http://www.gwu.edu/~ccps/etzioni/b222.html> 2006

¹⁵⁷ Şaban Sitembölükbaşı, “İletişim Teknolojisindeki Yenilikleri Ve Temsili Demokrasinin Geleceği”, *Gazi Üniversitesi İ.L.B.F Dergisi*, C.5 Sayı 2 (2003), s. 193-213

¹⁵⁸ www.bilisimsurasi.org.tr/listeler/tbs-hukuk, 2006

¹⁵⁹ Uğur Yıldırım Şerif Öner, “The Turkish Online Journal Of Educational Technology”, *Tojet* January 2004
Issn: 1303-6521 Volume 3, Issue 1, Article 8 <http://www.tojet.net/articles/318.htm> 2006

¹⁶⁰ 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>,

verilerden kent ve toplum yararına çeşitli bilgiler üretilmesi, belediyelerin tanıtımı ve etkin bir biçimde vatandaşın hizmetine sunulması sağlanmıştır.¹⁶¹ Yönetimin vatandaşa sanal ortamda sunacağı hizmetlerin yalnızca bilgilendirmek düzeyinde kalmaması ve vatandaşın, kişisel başvuru, denetim, sonuç alabilme, eğitim, karar süreçlerine katılım sağlaması, güvenlik, sağlık ve benzeri konularda da devletten servis alabilmesi gerekir.¹⁶² Bunun yanında belediye hizmetlerinin hızlı sunulması yetmez, belediyelerin dijital yolla halktan, kurum ve kuruluşlardan gelen soru ve taleplerine aynı yöntem ve hızla yanıt verebilmesi önemlidir.¹⁶³

E-belediyecilik uygulamalarında;

- Vatandaş odaklı
- Daha katılımcı
- Daha şeffaf
- Daha etkin bir yerel yönetim yapısının oluşturulması için;

kamu hizmetlerinin sunumunda bilgi ve iletişim teknolojilerinin en etkin şekilde kullanılmasına olanak sağlayacak; yasal, idari ve teknik altyapının oluşturulması göz ardı edilmemesi gereken bir husustur.¹⁶⁴ Belediye mevzuatı teknolojik gelişmelere göre yenilenmeli; belediyelerde bilgi işlem altyapısı kurulmalı, bu birimde, nitelikli uzman personel bulunmalı; ve en önemlisi belediyelerin otomasyona geçmesine ilişkin teknik ve mali destek sağlanmalıdır.¹⁶⁵ Finansal eksiklik e-yönetim hizmetlerine yerel yönetimlerin katılımının önündeki en ciddi engel olduğundan E-belediye hizmeti sunulması noktasında merkezi yönetim e-yönetim için gerekenleri yerine getiremeyen/yeterli kaynağa sahip olmayan yerel otoritelere finansal yardımda bulunmalıdır.¹⁶⁶ Bunun yanında yerel yönetimlerde vatandaşları sanal bilgi ve hizmetleri kullanma konusunda istekli hale getirmek için web sayfalarında ulusal ve yerel düzeyde anlamlı, işe yarar ve artı değer yaratan

---

161 **H.Burçin Henden**, “Yerel Yönetimlerde Uygulanan Toplam Kalite Yönetiminin “E-Belediyecilik” Kavramı İle Bağlantısının İrdelenmesi”, *Yapı Ve Kentte Bilişim’04 Kent’te-Dönüşüm, E-Belediyecilik, E-Mühendislik Ve E-Kentlilik 3. Ulusal Kongresi*, 02-03 Aralık 2004, Ankara.

162 **Hilal Yıldırım-Elif Karakurt**, “E-Devlet Ve Uygulamaları”, *E-Düşünce*, <http://www.isguc.org> 2006

163 <http://www.tbd.org.tr/> 2006

164 **Mete Yıldız**, “Elektronik (E)-Devlet Kuram Ve Uygulamasına Genel Bir Bakış Ve Değerlendirme”, <http://www.bilgiyoneti.org>, 2006

165 <http://www.belsoft.gen.tr/> 2006

166 www.lianza.org, 2006

içerik sağlanmalıdır.¹⁶⁷ Aynı zamanda sistemden yararlanacak olanlarında eğitilmesi gerekmektedir.¹⁶⁸

Ancak bu eksiklikler giderildiğinde; katılımcılık ve izlenebilirlik kavramlarının yaygınlaşması dolayısıyla, verilen hizmet kalitesinde artış olabilecektir.¹⁶⁹ Şu anda var olan süreçler daha ileri bir seviyeye gelecek; vatandaşlar ile etkileşime geçme ve bir dizi hizmet için organizasyonların yeniden düzenlenmesi ile organizasyonlarda köklü bir değişim olabilecek; belirlenen/tanımlanan yerel özgürlükleri ve yönetim içinde karar vermeyi yerel yetkililerle paylaşmak; hizmetlerin biçimini değiştirmek için yeni bir teknoloji kullanılması; yerel hizmetleri daha iyi, daha uygun maliyetli ve daha ulaşılabilir hale getirecek; yerel demokrasinin başlamasını ve gelişmesini gerçekleştirebilecektir.¹⁷⁰

Türkiye de 2001 yılında AB'ye aday ülkeler için tasarlanan eAvrupa+ Girişimine taraf olmuş, daha sonra da 27 Şubat 2003 tarihinde yayımlanan 2003/12 sayılı Başbakanlık Genelgesiyle “e-Dönüşüm Türkiye” projesinin başlıca hedefi¹⁷¹ olarak “Vatandaşlarımıza daha kaliteli ve hızlı kamu hizmeti sunabilmek amacıyla; katılımcı, şeffaf, etkin ve basit iş süreçlerine sahip olmayı ilke edinmiş bir devlet yapısı oluşturacak koşulların hazırlanmasıdır” diye belirlemiştir.¹⁷² AKP Hükümetinin seçim beyannamesinde de; “halen farklı kuruluşlarca yürütülen e-Devlet, e-Türkiye, Kamu-Net, vb. çalışmaların “e-dönüşüm Türkiye” projesi adı altında birleştirilmesi” olarak öngörülmüştü¹⁷³ ve 58 ve 59. Hükümet Acil Eylem Planında yer alan “e-Dönüşüm Türkiye Projesi” ülkemizde yürütülmekte olan münferit çalışmaları tek proje çatısı altında toplayarak e-Dönüşüm Türkiye Projesine hız kazandırmıştır.

167 **Mustafa Bulun**, “Bir E-Türkiye Denemesi. İnet 2001, 7. İnternet Konferansı”,

http://www.edevlet.net/eturkiye/e-turkiye_denemesi.pdf , 2006

168 **www.govtech.net** 2006

169 **Mete Yıldız**, “Elektronik (E)-Devlet Kuram Ve Uygulamasına Genel Bir Bakış Ve Değerlendirme”, <http://www.bilgiyonetimi.org>, 2006

170 **www.kuntaliitto.fi/tietot**, 2006

171 “e-Dönüşüm Türkiye” 27 Şubat 2003 tarih 2003/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi

http://www.icisleri.gov.tr/_icisleri/turkidaredergisi/uploadedfiles/a.nohut%2035-58.doc 2006

172 “e-Dönüşüm Türkiye” 27 Şubat 2003 tarih 2003/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi

http://www.icisleri.gov.tr/_icisleri/turkidaredergisi/uploadedfiles/a.nohut%2035-58.doc 2006

173 “AkpSeçim Beyannamesi”, <http://www.akparti.org.tr/beyanname.doc> 2006

E-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında; ilki 2003-2004 dönemini, ikincisi de 2005 yılını kapsayan eylem planları hazırlanmış ve uygulanmıştır. Eylem planları çerçevesinde yürütülen kısa vadeli hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmaların yanı sıra, 2005 yılında ayrıca, Türkiye'nin bilgi ve iletişim teknolojilerinden etkin olarak yararlanması ve bilgi toplumuna dönüşümün gerçekleştirilmesine yönelik orta ve uzun vadeli strateji ve hedefleri belirlemek üzere, 2006-2010 dönemini kapsayacak olan Bilgi Toplumu Stratejisi hazırlık süreci başlatılmıştır.¹⁷⁴

28 Temmuz 2006 Tarih ve 26242 Sayılı R.G. ile de Yüksek Planlama Kurulu Kararıyla 2006-2010 yıllarını kapsayan 'Bilgi Toplumu Stratejisi' yayınlanmıştır.

Bilgi Toplumu Stratejisinde; toplumun temel öğelerini oluşturan vatandaşlar, kamu sektörü ve işletmeler ile bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün mevcut durumları ve Türkiye'nin 2010 yılında bilgi toplumuna dönüşüm potansiyeli değerlendirilmiş, belirlenen stratejik öncelikler çerçevesinde 2010 yılı için hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için atılması gereken adımlar tespit edilmiştir.

Ayrıca, TÜBİTAK tarafından yürütülen Vizyon 2023 çalışmaları ve Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu kararları esas alınarak Ar-Ge ve yenilikçilik stratejileri de entegre edilmiş ve stratejinin bütünlüğü sağlanmıştır. Diğer taraftan, stratejinin uygulanmasını güçlendirecek yapılar ile uygulamanın izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla, ölçümleme kriterleri ve metodolojisi oluşturulmuştur.¹⁷⁵

Bilgi Toplumu Stratejisi ve eki Eylem Planı; vatandaşlar, kamu kesimi ve iş dünyası ile sivil toplum kuruluşları, kısacası toplumun her kesimi için önümüzdeki 5 yıllık dönemde temel referans belgesi olacak ve gelecekte yürütülecek çalışmalara da ışık tutacaktır.¹⁷⁶

İçişleri Bakanlığı - Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü; Bilgi Toplumu Stratejisinin yerel düzeyde hayata geçirilmesinde koordinasyondan sorumlu olacaktır. Genel Müdürlük bu çerçevede; genel politikalarla uyumlu ve tamamlayıcı

---

174 "Bilgi Toplumu Stratejisi(2006-2010)", 11/7/2006 Tarihli Yüksek Planlama Kurulu 2006/38 Nolu Kararı 28 Temmuz 2006 Tarih 26242 Sayılı Resmi Gazete s. 1

175 "Bilgi Toplumu Stratejisi(2006-2010)", a.g.b., s. 2

176 "Bilgi Toplumu Stratejisi(2006-2010)", a.g.b., s. 2

nitelikte yerel politikaların belirlenmesi, yerel yönetimler arasında etkin koordinasyonun sağlanması, benzer teknoloji uygulamalarında teknoloji paylaşımı ve belirlenen standartlara uyumun tesisi suretiyle yatırımlarda etkinliğin sağlanması, uygulamaların izlenmesi ve performans ölçümlenmesi ile görevlidir. Genel Müdürlük, bu görevlerin ifasında Devlet Planlama Teşkilatı Bilgi Toplumu Genel Müdürlüğü ile yakın işbirliği içinde çalışacaktır.¹⁷⁷

E-Devlet ve bilgi toplumunun kurumsallaşması noktasında 8.BYKP, ve Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporunda, bilgi ağı” kurulması vurgulanmakta ve internet vasıtasıyla “yerel yönetimlerde halkı bilgilendirme süreçlerinin ve ortamının geliştirilmesi, kamu belge ve bilgilerine özgürce erişilebilirliğin sağlanması” öngörülmektedir.¹⁷⁸

Yerel yönetimlerce elektronik ortamda sunulan hizmetler geliştirilecek, veri paylaşımı sağlanacak ve bunlara ilişkin esaslar belirlenecektir. Yerel hizmetlerin çevrimiçi sunumunda başarılı uygulamalar yaygınlaştırılacaktır. e-Demokrasi uygulamalarıyla halkın yönetime etkin katılımı sağlanacaktır. Ayrıca, yerel yönetimlerde bilgiye dayalı performans değerlendirme mekanizmaları yaygınlaştırılacaktır.¹⁷⁹

Bilgi Toplumu Stratejisinin tüm boyutlarıyla bir bütünlük içerisinde hayata geçirilerek hedeflerine ulaşabilmesi için kamu kurum ve kuruluşları, iş dünyası, sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin stratejiyi benimseyerek ortak hedefler doğrultusunda uyumlu bir biçimde hareket etmeleri önem arz etmektedir.

Bu uyumun en üst düzeyde sağlanarak; siyasi ve idari liderlik, karar alma, programlama, kaynak tahsisi, uygulama, koordinasyon ve denetim düzeyinde etkin, yaptırım gücü yüksek, şeffaf ve hesap verebilir bir uygulama sürecinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Paydaşların rol, yetki ve sorumlulukları iyi

¹⁷⁷ “Bilgi Toplumu Stratejisi(2006-2010)”, a.g.b., s. 44

¹⁷⁸ 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>,

¹⁷⁹ “Bilgi Toplumu Stratejisi(2006-2010)”, a.g.b., s. 32

yönetişim ilkeleri çerçevesinde tanımlanarak, aktif işbirliği ve etkileşim içinde çalışmaları için uygun ortam yaratılmalıdır.¹⁸⁰

---

180 “Bilgi Toplumu Stratejisi(2006-2010)”, *a.g.b.*, s. 33

ALTINCI BÖLÜM

YEREL KATILIM UYGULAMALARI

I-DÜNYADA YEREL KATILIM UYGULAMALARI

Halkın yönetim sürecine katılımıyla ilgili uygulamalar öncelikle batıda başlamış ve bu konuda yapılan pek çok araştırma batı demokrasilerinde yaşanan bunalıma gönderme yaparak seçmenlerin ulusal siyasetten yabancılaştığına ve onları yeniden ulusal siyasete yakınlaştıracak yollar bulma ihtiyacına işaret etmektedir. Araştırmalar demokraside ki bunalımın sadece siyasi aktörlerin değiştirilmesiyle atlatılamadığını seçmenlerde, derin bir hoşnutsuzluk duygusu olduğunu ortaya koymaktadır.¹

Türk idare sistemine en yakın olan Fransa'da yerel yönetim sistemine ilişkin tartışmalarda öncelik yerel düzeyde yerel seçkinlerin temsilde etkili olduğu, temsilcilerin nüfusun genel nitelikleriyle orantısız bir biçimde görel olarak daha iyi eğitim görmüş, orta sınıf kökenli kişilerden oluştuğu, dolayısıyla demokrasi ve temsilin gerçekleşemediği noktasındaydı.²

O yüzden 1982'de Fransız yönetim sisteminde katılıma yönelik değişiklikler öngörülmüş ve bu yönde yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler şu yenilikleri getirmiştir;³

- 1) Seçilmiş temsilcilere daha çok yetki tanınması ilkesi benimsenmiştir.
- 2) Yerel yönetim organlarının aldıkları kararlar üzerinde ön denetim kaldırılmıştır.
- 3) Yerel yönetimlerin yaptıkları işlemlerin yasalara uygunluk denetimi sonradan yapılacaktır.

1 Amitai Etzioni, "Teledemocracy: The Electronic Town Meeting", *Current*, Sayı 350, (1993), s.26

2 Oya Çitci, *Yerel Yönetimlerde Temsil-Belediye Örneği*, Ankara: Todaie Yayını, 1989, s. 34

3 Nuri Tortop, "Fransa'da Yerel İdare Bütçeleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, (1996), s. 33

- 4) Yerel yönetimler, belediye meclisleri beldenin sosyal ve ekonomik menfaatlerini koruyucu doğrultuda faaliyetler yapabileceklerdir.
- 5) Valilerin bütçeleri onaylama yetkileri kaldırılmıştır. Bütçenin denk olmaması halinde Devlet temsilcisinin Belgesel Hesaplar odasına itiraz etme yetkisi vardır. İtiraz halinde konu tekrar müzakere edilecek, denklik sağlanamazsa illerde Devlet temsilcisi tarafından bütçe düzenlenecektir.

Daha sonra da 1992 tarihinde Fransa'da çıkarılan bir yasa ile belediyeye ait işlerde seçmenlere danışma müessesesi getirilmiştir. Burada söz konusu olan sadece danışmadır ve belediye meclisi kararının aydınlatılmasına yöneliktir.⁴ Katılım, gönüllü kuruluşların temsilcileriyle seçilmiş kimseleri biraraya getiren "danışma kurulları" yoluyla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, "halk oylaması" yoluyla, belediye etkinlikleriyle ilgili her karar hakkında vatandaşlara danışma yolu da açılmıştır. Bununla birlikte, gönüllü kuruluşlara ve halka tanınan bu yetkilere, doğrudan demokrasiyi çağrıştırmakta oldukları gerekçesiyle belediye meclisi üyelerinden tepkiler geldiği gibi, bu yenilik, kimi bilim adamlarınca da eleştirilmiştir. Meclis üyeleri, sahip oldukları siyasal gücün bu biçimde paylaşılmakta olmasından hoşnut kalmamışlardır. Fransa'nın yeni yerinden yönetim düzeni ve bu yapının işleyişi ağır eleştirilere konu olmuştur. Belediye başkanlarına tanınan geniş yetkiler, onlara "Feodal beyler" denilmesine bile yol açmıştır. Bu yeni güç sahiplerinin, merkezle çevre arasındaki tarihsel dengeyi bozduğuyla ilgili yakınmaları olmuştur.⁵

Batı demokrasilerinin geleceği konusunda süregelen tartışma ABD'nde Ross Perot'un 1992 başkanlık seçim kampanyasıyla yeni boyutlar kazandı. Bu kampanyanın odak noktası "Elektronik Şehir Toplantıları"ydı. Etkileşimci teknolojinin aracılığıyla halkı ulusal ölçekte yeni bir ruhla seferber etmeyi amaçlayan bu fikir cazip ve uyarıcıydı. Perot'un yapmak istediği şey, Amerikan demokrasisinde halk iradesine engel olan tepkisiz kurumların yerine halkın isteklerini

---

4 **Murat Akçakaya**, "Fransa'da Yerel Yönetimler Ve Halkın Karar Alma Sürecine Katılımı", *Gazi Üniversitesi İibf Dergisi*, C.5 Sayı 1, (2003), s. 165

5 **Akçakaya**, *a.g.m.*, s. 173

karar mekanizmalarına ulaştırabilecekleri bir araç oluşturmaktı. Bu yolla seçmenler engellenmeksizin aracısız ve doğrudan kendilerini ifade edebileceklerdi.⁶

1994 te Perot seçim kampanyasındaki vaadini yerine getirerek meşhur Elektronik Şehir Toplantılarından birini uygulamaya koydu. Televizyon seyircileri önünde ülkenin istikrarsız ekonomik durumu ve ABD'nin karşı karşıya olduğu bütün tercihler gözler önüne serildi. Sunuştan kısa bir süre sonra telefon, faks, internet ve interaktif kablolu TV yoluyla sabaha kadar Amerikan toplumu tepki ve görüşlerini bildirdi. Katılımcılar sosyal güvenlik ödemelerinin kısılmasına, orduya yapılan harcamaların azaltılmasına ve vergilerinin artırılmasına karar vermişlerdi.⁷

Böylece Teknoloji bazlı vatandaş katılım çalışmalarındaki öncelikli odaklaşma, seçim ve seçim kampanyalarının internet üzerinden yapılması olmuştur. Digital teknolojiler vatandaşların bir araya gelme yollarını ve seçim bilgisini kullanmasını değiştirirken, vatandaşların günlük internet kullanımı yoluyla yöneticilerle iletişime girmesi daha uzun menzilli etkiye sahip olacağı ortaya çıkmış oldu.⁸ Vatandaşların bütün faaliyetlerini elektronik ortama taşıyabildikleri bir dünyada oy verme ve siyasal katılımın da elektronik ortama taşınacağını sinyallerini vermiş oldu.⁹

Norveç'te Telenor Research and Development kurumu yerel politikacılara yardımcı olan bir iletişim sistemi geliştirmiş ve uygulamaya koymuştu. Sistem politikacılara telefon etme, telefon konferansları düzenleme, e-mail ve faks gönderme ve alma kolaylığı sağlamaktaydı. Bu sistem, belgelerin siyasetçiler ve yerel yönetim görevlileri arasında mübadelesine imkan vermekteydi. İki yıllık alan denemesi, sistemin yerel politikacılar için faydalı ve etkili bir bilgi teknolojisi desteği sağladığını ortaya koydu. Alan denemesi aynı zamanda elektronik demokrasiye

---

6 **Michael Sandel**, "Beyond Newtonian Democracy", *New Perspectives Quarterly*, Vol. 9, Sayı 4, (1992), S.9-11 s. 7-8

7 **Philip Elmer-Dewitt**, "Dial D For Democracy", <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,975695,00.html>

8 **Www.Cviog.Uga.Edu 2006**

9 **Tracy Westen**, "E-Democracy: Ready Or Not, Here It Comes", *National Civic Review*, Vol. 89, No. 3, S.217-227.H (2000),

güven duyulmasını sağlayarak onun geliştirilmesi yönündeki düşüncelere de destek sağladı.¹⁰

800.000 nüfuslu İskoçya'nın başkenti Edinburgh'ta 2000 yılında halkın yerel katılımına yönelik yürütülen “**Temiz Edinburgh 2000**” projesi Edinburgh kent meclisinin kenti yaşamak, çalışmak ve eğlenmek için daha temiz ve hoş bir hale getirmek için tasarladığı bir katılım uygulamasıdır.. Bu projenin başarılı olması için yeni uygulamaların hayata geçirilmesinden önce, başlangıç durumunu ve öncelikleri saptamak amacıyla meclisin “**çevre ve tüketim bölümü**” tarafından halkla yapılan bir danışmanlık uygulaması yürütülmüştür.¹¹

Edinburgh kent meclisinin diğer bölümlerinin danışmayı yürütmek amacıyla “katılımcı değerlendirme” (**Participatory Appraisal**) yöntemlerini kullanarak bir çalışma yürütmüşler. Bu çalışmada;

- Soru formu doldurmayan
- Halk toplantılarına katılmayan
- Gazetelere yazı yazmayan
- Resmi kuruluşlara başvurmayan

kişilerle ilişki kurmaya çalışmışlar.¹²

75 çalışan halkın samimi düşüncelerini ifade etmeleri için, halkla yüz yüze geldiklerinde halkı rahatlatacak ve güven verecek teknikler konusunda iyi ve kötü uygulamaları incelemeyi de amaçladıkları iki günlük yoğun bir eğitime alınmışlar. Halk için işleri olabildiğince kolaylaştırarak bürokratlarla değişik yerlerde karşılaşmaya dayalı basit ve hızlı bir yöntemle her gün 70 bölgede yaklaşık 150 kişi ile görüşmeler yapılmış. Her bir grup kentin sokaklarında yüz yüze iletişimi kullanarak harita ve problem listesi ile kilise salonları, koşu ve piyango dükkanları, publar, kütüphaneler, süper marketler ve caddelerde çok yönlü danışmanlık

---

10 Pal Ytterstad-Richard T. Watson, Sigmund Akselsen, Gunnvald Svendsen, "Teledemocracy: Using Information Technology To Enhance Political Work", *Mis Quarterly*, Vol. 20, No. 3, S.347 s. 223-224

11 Turner Gary, “Yerel Yönetimlerde Başarının Arttırılması Ve Hizmetlerin Geliştirilmesine Yardımcı Olmak Amacıyla, Katılımcı Halka Danışma Çalışmaları” çev. Tayfun Özkaya, *Tarımsal Yayım ve Kırsal Kalkınmada Katılımcı YaklaşımlarBülteni*, İzmir: Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama Ve Araştırma Merkeziyayını, (2004)

12Turner Gary, “Yerel Yönetimlerde Başarının Arttırılması Ve Hizmetlerin Geliştirilmesine Yardımcı Olmak Amacıyla, Katılımcı Halka Danışma Çalışmaları” çev. Tayfun Özkaya, *Tarımsal Yayım ve Kırsal Kalkınmada Katılımcı YaklaşımlarBülteni*, İzmir: Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama Ve Araştırma Merkeziyayını, (2004)

programını yürütmüşler. Bu danışmanlık etkinlikleri sırasında danışılanlarla ilgilenilerek gevşemeleri, kendilerini rahat ve güvende hissetmeleri sağlanarak, görüşlerini paylaşmaları ve kendi ortamlarında kendi dillerini kullanmaları sağlanarak mülakatlar yapılmış.

Yaklaşık 9000 kişi ile görüşülmüş halkın katılımını kolaylaştıran onlara pozitif ve kolayca ilişki kurabilecek bir şekilde Katılımı arttıran bir diyalog teknikği kullanarak geleneksel yollarla görüşlerini açıklayabilme gücüne ve motivasyonuna sahip olanların dışında kalan insanlara ulaşılmış ve bu çalışma ile Edinburgh vatandaşlarının ihtiyaç ve özlemlerinin izini etkili bir şekilde sürdürerek onların ihtiyaç ve beklentilerini yansıtan bir hizmet sağlayabilmek için olumlu sonuçlar elde edilmiştir.¹³

Yerel Katılım ile ilgili dünyadan somut bir uygulamayı özet olarak vermek gerekirse en önemli ve başarılı uygulama olarak görülen Brezilya Porto Alegre Yerel Katılım uygulamasını vermek mümkündür.

❖ PORTO ALLEGRE YEREL KATILIM UYGULAMASI

Brezilya'nın Rio Grande do Sul eyaletinin başkenti 1.250.000 nüfuslu Porto Alegre'de belediye yönetimi yurttaşların eline belediye bütçesinin tüm yaratım, formülasyon, kabul ve değerlendirme sürecini emanet ederek kent sakinlerinin kentlerinin yönetimine sürekli biçimde katılımını sağlamıştır.¹⁴

Porto Alegre'deki Katılımcı Bütçe deneyi, hem bir halk katılımı biçimi geliştirmiştir hem de biçimsel demokrasinin mekanizmalarını daha iyi çalıştırmıştır. Bununla da yetinmeyerek daha da ileriye giderek, sıradan yurttaşlar ile yasama gücü ve yürütme gücünün yan yana durdukları ve birbirleriyle karşılaştıkları yeni bir “kamusal alan” yaratarak, siyasi eylemin demokratikleşmesinden oluşan kamusal alanı da gerçek karar merkezi haline getirmiştir. Daha bilinçli, eleştirel ve talepkâr

¹³ Turner Gary, “Yerel Yönetimlerde Başarının Arttırılması Ve Hizmetlerin Geliştirilmesine Yardımcı Olmak Amacıyla, Katılımcı Halka Danışma Çalışmaları” çev. Tayfun Özkaya, *Tarımsal Yayın ve Kırsal Kalkınmada Katılımcı YaklaşımlarBülteni*, İzmir: Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama Ve Araştırma Merkezi yayını, (2004)

¹⁴ Tarso Genro-Ubiratan de Souza, *Porto Alegre: Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi*, çev.Bülent Tanatar, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı yayımı, 1999, s..15

bir yurttaşlığın ortaya çıkmasını sağlayan da, tümüyle bu yeni kamusal alan olmuştur.¹⁵

Demokrasiyi nasıl radikal biçimde demokratikleştirebiliriz? Nüfusun büyük çoğunluğunun çıkarlarına yanıt vermeyi sağlayacak mekanizmaları nasıl bulacağız? Reformlar ve kopuşlar aracılığıyla, geleceği ilgilendiren kararları, herkesçe paylaşılan kararlar yapan yeni kurumları nasıl icat edeceğiz?¹⁶ soruları Porto Allegre yerel yöneticilerini Katılımcı Bütçe Uygulamasına götüren en önemli hareket noktaları olmuştur.

Katılımcı Bütçe devlet ile hükümet üzerinde bir kontrol biçimi ortaya çıkarma yöntemidir.¹⁷ Bu bakış açısından, toplumsal sınıflar arasındaki katılım eşitsizliklerinin yavaş yavaş azaltılmasına yol açan kararlar üzerinde etkili olmak demektir.¹⁸

Kamu yatırımlarının tipi ve elverişliliği üzerinde doğrudan bir etkisi olan bu yeni karar merkezi, zenginliklerin daha iyi bölüşümünü sağlamada ve siyasetin toplumsallaşmasına katkıda bulunmada temel bir önemdedir.¹⁹

1988 seçimlerinden sonra, Kentin on altı ilçesinde yapılandırılan Halk Konseyleri bağımsız bir kamu oyunun doğum, oluşum ve pekişme yerleri haline gelmiştir. Cemaatler, doğrudan siyasi eylem içinde, kendi sınıfsal çıkarlarını savunmak için ayrıcalıklı sınıfların devlet üzerinde medyalar aracılığıyla nasıl baskı uyguladıklarını keşfediyorlar.²⁰ Yapılan mahalle toplantılarına ilk başta büyük bir katılım olmuş. En fakir kent sakinleri toplantılara kitlesel bir şekilde katılmışlar. Bu doğrudan katılımlarıyla yıllardır talep ettikleri yatırımlar için karar verme olanağını elde etmişler. Ama herkes her şeyi aynı anda istediğinden ve belediyenin seçim “vaatleri” ni yerine getirmesini ve daha önceki yerel yönetimler tarafından hep yüzüstü bırakılan mahallelerinin iyileştirilmesine yönelik çalışmalara “hemen” girişilmesini talep ettiklerinden,²¹ belediyenin ne kaynakları, ne de projeleri buna

---

15 A.g.e., s.20-21

16 A.g.e., s.24-25

17 A.g.e., s.25

18 A.g.e., s. 26

19 A.g.e., s. 21

20 A.g.e., s. 23

21 A.g.e., s. 28-29

müsait değildi. Yapılması gerken ilk şeyin kaynak yaratmak için yerel vergi yapısını derinlemesine reformdan geçirmek (yerel vergiler yoluyla) ve böylece kente, talepleri cevaplama ve asgari bir inandırıcılık düzeyine ulaşma imkânı vermektir. Aynı zamanda büyük şehirle de bir diyalog sürdürmek, kentin tarihinde ilk kez sıradan yurttaşları işin içine katarak yurttaşların yeni belediye yönetiminin yöntemlerine güven duymalarını sağlayan siyasi koşulları yaratmak gerekmiş.²²

Birinci büyük vergi reformu Belediye Meclisi²⁰ ile zorlu bir pazarlığın ardından, Katılımcı Bütçe'nin delege ve temsilcilerinin²¹ geniş çaplı seferber oluşlarıyla gerçekleştirilmiş.²³

Daha sonraki yılda da oturumlara zayıf bir yurttaş katılımı olmasına rağmen, belediye halkın almış olduğu kararlara saygı göstermiş ve alınan kararları uygulamaya sokmuştur. Bunun neticesinde mahallelerde “ kulaktan kulağa” bu çalışmaların örgütlü sakinlerin katılımıyla karara bağlandığı yayılmış.²⁴ Bu haberlerle birlikte, cemaatler “Katılımcı Bütçe'nin uğraşmaya değer” olduğunu anlamaya başlamışlar.²⁵ “Bu yepyeni olgu” bir yandan seferber olmuş fakir bir sosyal tabandan kaynaklanan kararların somutta gerçekleşmesi ve diğer yandan da belediye yönetiminin saydamlığıydı. Böylece halkın ilgisi nüfuz sahibi liderlerin ya çevrelerini kaybetmesine ya da davranışlarını değiştirmek zorunda kalmalarına sebep oldu.²⁶

Belediye her yurttaşın belediye karşısında eşit olduğunu, gerekli gördüğü yatırımların savunucusu olabileceğini, bunun için, karar sürecine aktif katılım ve seferber olma yeteneklerini kanıtlamalarını istiyordu.²⁷

Bu uygulamayla yerel yönetim toplum ilişkisi demokratikleşmiş, sıradan yurttaş kamu yönetiminin aktif baş rol oyuncusu olmuştur.²⁸ Ayrıca toplum adına yönetimi denetleyen, yönetimin dışında bir kamusal alan yaratılmıştır.²⁹

---

22 A.g.e., s. 29

23 A.g.e., s. 29

24 A.g.e., s. 30

25 A.g.e., s. 31

26 A.g.e., s. 31

27 A.g.e., s. 31

28 A.g.e., s. 43

29 A.g.e., s. 43

Yürürlüğe sokulan bu doğrudan demokrasi süreciyle halk, özerk biçimde, işleyiş kurallarını koymuş, öncelikleri tanımlamış ve Katılımcı Bütçe Konseyi'nde oturacak temsilcileri seçmiştir. Böylece, içinde toplumun kenti ortaklaşa (Katılımcı Bütçe Konseyi) yönetme sürecini kurduğu ve devlet üzerindeki toplumsal denetim mekanizmalarını tanımladığı, bir kamusal alan yaratılmıştır.³⁰ Bunun doğrudan demokrasi sürecini aynı zamanda temsili demokrasiyi dışlamama, tersine değerini artırma gibi bir yararı da olmuştur. Belediye Meclisi bütçe yasa tasarısını analiz ederek değişiklikler önererek ve oylayarak, tüm anayasal yetkilerini kullanmaya devam etmiştir.³¹

Porto Alegre Halk İdaresi cemaatle ortaklaşa kamu bütçesini hazırladığında, belediye ile sivil toplumu angajmana sokan bir toplumsal sözleşme oluşmuş, tabiatıyla bu süreç, gerçek bir siyasi iradeye tekabül ettiğinde gerçekliğe dönüşmüştür.³² “Yılaşırı planın hazırlık, tanımlama ve uygulamaya eşlik evreleri boyunca halkın katılımı, bütçe direktiflerinin ve yıllık bütçenin oluşturulmasında güvence altına alınmıştır. Bu katılım, kentin coğrafi ilçeleri aracılığıyla gerçekleştirmiştir.”³³

Uygulamanın somut koşulları da belediye yasasınca değil, halk tarafından özerk biçimde tanımlanmıştır.³⁴ Bu aynı zamanda, halkta bir bilinçlenme ve uyanış unsuru olmuştur.³⁵

Bu süre zarfında, halk belediye yönetimi çerçevesinde çözülenemeyecek sorunlar bulunduğunu da keşfetmiştir. Sağlık, eğitim, konut, sosyal yardım, istihdam ve gelir yaratma gibi meselelerin yapısal çözüme kavuşmaları için, üye eyaletler/devletler veya Federal Devlet düzeyinde Yasama Meclisleri'nde ve Ulusal Kongre'de karara bağlanan makro-ekonomik ve mali politikalara ihtiyaç olduğunun farkına varılmıştır.³⁶ Halk böylece Eyalet ve Birlik Bütçesi'nde düzeltmeler yapmanın yetmediğini, daha ileriye gitme cesaretini göstermenin gerekli olduğunu

---

30 A.g.e., s. 43-44

31 A.g.e., s. 44

32 A.g.e., s. 44

33 A.g.e., s. 45

34 A.g.e., s. 45

35 A.g.e., s. 46

36 A.g.e., s. 46-47

anlamıştır. Taleplerin, Brezilya toplumunun yapılarını derinlemesine dönüştürmeyi amaçlayan, daha geniş mücadelelerle bütünleştirilmesi gerekmektedir.³⁷ Kendi ve hemşerileri için en iyi hayat koşullarını geliştirmeye çabalayarak Porto Alegre sakinleri, yalnızca belediye düzeyindeki işleyişin çarklarını değil, iktisaden neo-liberal bir bağlamda, devletle sürekli üst üste binmeleri de keşfetmeyi başarmıştır..³⁸

İnsanlar tercihlerinin sonuçlarını somut olarak görünce seferber olmayı gönülden arzuladıkları bu çalışmalarda gözlenmiştir.³⁹

Katılımcı bütçe uygulaması böylece vatandaşlarda bilinçlenmeyi ortaya çıkarmış, özellikle, yurttaşlık bilinci düzeyini yükseltmeye ve belediye yönetimini Brezilya Devleti'nin değişimini hedefleyen, daha geniş bir mücadele içine yerleştirmeye yarayan bir vasıta olmuştur.⁴⁰ Yani kendilerini ilgilendiren somut sorunlar aracılığıyla sakinler, sorunlarının tümünün yalnızca belediye yönetimi düzeyinde çözülemeyeceğini ve tatmin olmak istiyorlarsa, Brezilya toplumunun yapılarını dönüştürmek için de mücadele etmeleri gerektiğini keşfetmişler.⁴¹

Porto Alegre deneyimi öz itibarıyla,

- ✓ Gelir eşitsizliğinin halkın kararlara ortak katılımıyla giderilebileceğini,⁴²
- ✓ Sakinlerin kendi önceliklerini kendilerinin tanımlayabileceğini,
- ✓ Nüfusun büyük bir çoğunluğunun çıkarlarına cevap vermeyi sağlayan mekanizmaların bulunabileceğini,
- ✓ Geleceğe yönelik kararların en yüksek konsensüsle alınabileceğini,⁴³
- ✓ Belediye faaliyetinin, sivil toplum tarafından düzenli olarak denetlenebileceğini göstermiştir.⁴⁴

---

37 A.g.e., s. 47

38 A.g.e., s. 72

39 A.g.e., s. 67-68

40 A.g.e., s. 72-73

41 A.g.e., s. 73

42 A.g.e., s. 73

43 A.g.e., s. 75

44 A.g.e., s. 76

Katılımcı Bütçe sürecinin bilme, anlama çalışmaları, bütçenin uygulanması yoluyla, yalnızca karar verme biçimleriyle ilgili reformlarla kendini sınırlamayan, ama sıradan yurttaşın kamu yönetimini denetlemeyi başardığı bir kamusal alan yaratarak yalnızca bilinç düzeyini yükseltmediği, aynı zamanda gerçek toplumsal eşitsizliklerin de üzerine yürümeye imkân verdiği gerçekten önemli bir proje olmuştur.⁴⁵

II-TÜRKİYE’DE YEREL KATILIM UYGULAMALARI

Türkiye’de, idarenin karar alma sürecine o kararlardan "etkilenebilecek" olanların "katılmalarına" ve bilgi-belge sunmalarına olanak tanıyacak bir "zorunlu hukuki prosedür" halen yoktur. Ancak idarenin elindeki bilgilere ulaşma hakkını güvence altına alan Bilgi Edinme Yasası çıkarılmıştır. Bunun gibi az sayıda istisna dışında, kamu yönetiminin işlemlerini "kapalılık" içinde yapabilmesine olanak tanımakta ve bireylere yargı denetimi dışında etkili bir "korunma" yolu bırakmamaktadır. Öte yandan, daha önce benzer yasaları çıkarmış ülkelerin deneyimlerinden yararlanılarak hazırlanan İdari Usul Yasası tasarisına göre, idari karar alma sürecine katılım, özel hukuk kişilerinin (bireyler ve tüzel kişiler) "kamu gücü"nü kullanmaları anlamına gelmemektedir.⁴⁶

Türkiye’de siyasal katılmanın daha çok, seçimlere ve seçim kampanyalarına katılma, bireysel ve topluluk girişimleriyle siyasal kurumlara talep iletme, şikayet ve dilekte bulunma biçimini aldığı görülmekle⁴⁷ birlikte azda olsa özellikle yerel katılım anlamında bazı gelişme ve uygulamalar da vardır.

Son yıllarda giderek gelişen katılım konusundaki bilgi birikimi, uygulamalı araştırma sonuçlarıyla da desteklenmelidir. Bu konuda yapılan az sayıdaki araştırma

---

45 A.g.e., s. 76-77

46“Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu”, (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

47 “Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu”, (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

katılım ve halkın istek ve görüşlerinin yerel yönetimlerce bilinmesinin, üretilecek politikalar açısından önemini göstermektedir.⁴⁸

Genel seçimlere katılma Türkiye’de zorunlu olduğundan, katılma oranları % 80-90 arasında seyretmektedir. Yerel seçimlere katılma oranları da benzer biçimde yüksektir. Kadınların hem seçme hem de seçilme süreçlerine katılma eğilimleri ise düşüktür.⁴⁹

Bu görüntüsüyle siyasal katılmanın, seçim dönemlerinde yoğunlaşan, genellikle olağan katılmadan çok olağandışı katılmayı özendiren bir nitelik taşıdığı gözlenmektedir.⁵⁰

Halk genel olarak, Sivil Toplum Kuruluşları, yerel yönetimler, basın-yayın organları aracılığıyla katılma ve denetim işlevi görme eğilimindedir. Siyasal seçkinlerin yönlendirdiği bir siyasal katılma olgusunun yaygın olduğu görülmektedir.⁵¹

Bununla birlikte 3 Kasım 2002 seçiminden önce bütün partiler Seçim Bildirgelerinde e-devlet e-belediye ve bilgi toplumuna yönelik çeşitli proje önerilerine (“E-dönüşüm Türkiye Projesi”; “Vatandaş Odaklı E-devlet ; “E-Türkiye Projesi” “Ulusal İletişim Altyapısı” ‘Halk Katılım Kartı’ “Bilgi Toplumu”) yer vermişlerdir;⁵² Bunların en ilginç olanı ise Fazilet Partisinin Seçim Bildirgesinde yer verdiği Halk Katılım Kartı Projesi idi. Bu kart bankamatik kartı benzeri bir kart olacak ve seçmen bu kartla oy kullanacak, belediye hizmetlerinin üretimine, değerlendirilmesine, karar ve süreçlerine katılmasına, kamuoyu araştırmalarında da kullanılmasını sağlayacağını bildirmişti.

2000’li yıllarda Türk Boğazları’nda petrol ve doğal gaz trafiğinin artışı ve bunun doğuracağı sorunları protesto eden eylemler, ile İstanbul Boğazı’nda üçüncü

---

48 Şeyda Kozcu - Melek Göregenli, “Gençlik Ve Yerel Yönetimler: Bursa Ve İzmit Araştırmaları”, *Gençlik Ve Kent Yönetimi*, ed.Ferzan Yıldırım, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002, s.203

49 Tc İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü,

50“Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu”, (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

51 “Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu”, (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

52 Uğur Yıldırım Şerif Öner, “Bilgi Toplumu Sürecinde Yerel Yönetimlerde Eğitim-Bilişim Teknolojisinden Yararlanma : Türkiye’de E-Belediye Uygulamaları”, <http://www.tojet.net/articles/318.htm> 2006

köprü yaptırmamak için Arnavutköylüler'in sürdürdüğü eylemler,⁵³ bunun yanında bazı dernek vakıf ve derneklerce kamuoyuna sunulan belediye ve diğer kurumların daha katılımcı olmasını talep eden bildiri ve basın açıklamaları da vardır. Örneğin Ankara'da ASEKOM (Ankara Seçilmişlerini İzleme Komitesi) Belediyenin İcraatlarını takip ederek hem meclis hem de encümen toplantılarına katılmayı talep etmiş. İstanbul'da ise kırka yakın dernek ve kuruluş temsilcilerinden oluşan Yerel Girişimler Komitesi 12 Kasım 2002'de 'BAŞKA İSTANBUL YOK' başlıklı bildiriye yayınlamış ve bildiriye de Tüm belediye başkanları ve İl yöneticilerini açıklık, saydamlık, hesap verme, katılım ve ortaklık ilkelerini içeren bir sözleşme imzalamaya davet etmiştir.

Özellikle yerel yönetimlerde yerel yönetime katılımı arttırmak için bazı çalışmalar yapıldığı gözlenmektedir. Belediye meclislerine alternatif olarak gelişen kent meclisi, kent kurultayı, kent parlamentosu gibi oluşumlar ortaya çıkmış, Habitat II ve Yerel Gündem 21 gibi uygulamalarda en başarılı örnekler olmuşlardır. Ayrıca bir çok belediyenin kurduğu internet siteleri ile halkı bilgilendirmesi ve bazı konularda anketlere başvurması bunlara örnektir. İstanbul büyük Şehir Belediyesinin Şehir hatları vapurlarının modeline karar vermek için belirlediği sekiz modelden birini seçmek için halkın internet üzerinden anketlere katılımını istemesi ve uygulaması da bir katılım çalışmasıdır.

Yine İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde denenmekte olan Beyaz Masa, bireylere yönelik bir uygulama olup onların kararlara katılmalarından ziyade, belediye yönetimine ilişkin şikayetlerini dile getirebildikleri bir olanak olarak gözükmektedir. Birkaç belediyede uygulamasına geçilen "Semt Danışma Merkezleri" doğrudan katılımdan daha çok, bir danışma kurumu olarak işlev görmektedir. Dolayısıyla aktif bir katılım yerine, kendine getirilen konuların tartışıldığı, bir anlamda pasif bir katılım modeli olarak uygulanmaktadır ve danışma niteliği dışında bir zorlayıcılığı yoktur.⁵⁴

53 "Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu", (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

54 Ferzan Yıldırım, "Yerel Demokrasi ve Kentteki Gençlik," *Gençlik ve Kent Yönetimi*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed.

Ferzan Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s.32

İnternet üzerinden halkın yönetime katılımını arttırmaya yönelik 2004 yılında TÜSİAD ve TBV tarafından ;

- Merkezi yönetimlerin merkez veya taşra teşkilatlarındaki uygulamalarına ve
- Yerel yönetimlerin uygulamalarına ilişkin e-TR ödülleri ve kongresi düzenlemiştir.

ISO Kalite Güvencesi altında, bilgi teknolojileri destekli, vatandaş odaklı hizmet veren Osmangazi Belediyesi, elektronik hizmetlerini donanım ve veri iletişim altyapısı, yönetim bilgi sistemi, kent bilgi sistemi ve web sitesiyle entegre bir bilgi sağladığından Ödüle layık görülmüştür.⁵⁵

Bu örneklerden de anlaşıldığı gibi bilişim kültürü ülkemizde yaygın olarak gelişmektedir. Fakat gerek özel sektör ve gerekse kamu kurum ve kuruluşları başta olmak üzere siyasi partiler ve gönüllü kuruluşlar bile vatandaşların bilişim ve katılımcı kültürünü bilinçli bir şekilde geliştirme noktasında pasif kalmaktadırlar.⁵⁶

Bu konuda yapılan bir araştırmaya göre internet üzerinden iletişim imkanlarının;

- Alt yapı yetersizliği %30,
- Bürokrasinin ağır basması %32,
- Yöneticilerin ilgisizliği %24.4,
- İnternet kullanıcılarının bilinçsizliği %22,
- Teknik eleman eksikliği %20,
- Kaynak yetersizliği %22,
- Güvenlik %11.1 civarındadır.

Dolayısıyla teknolojinin katılımı sağlaması bu yetersizlikler sebebiyle henüz mümkün gözükmemektedir.⁵⁷ Bundan dolayı da bilişim şurasında da iletişim teknolojisinin topluma eşit biçimde yayılmasına değinilmiştir.⁵⁸

⁵⁵ http://www.osmangazi.bel.tr/calismalar/cal_acilis.htm 2006

⁵⁶ Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, "Türkiye'de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar" <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

⁵⁷ Ali Şahin-Handan Temizel, Metehan Temizel, "Türkiye'de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar" <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

⁵⁸ www.bilisimsurasi.org.tr/listeler/tbs-hukuk, 2006

Yönetimin vatandaş ile direkt ilişki içerisinde olması, yani halkın kendine gelmesini beklemek yerine ayağına gitmekle sağlanacak iletişim sonucu Beldeye ait olma duygusunun gelişeceği ve hemşehrlik bilincinin artacağı malumdur. Bu tür iletişim sağlandığında önemsenip, dinlenmek durumunda bulunan vatandaş yönetime duyacağı saygı ve güven içerisinde sorunların tespitine yardımcı olacaktır. Birinci elden tespit edilen sorunların çözüm önerileri de kolayca belirlenebilecektir.⁵⁹

Türkiye’de bütün bu olumsuzluklara rağmen yine de yönetime katılma bir biçimde gerçekleşmektedir. Belki biçimsel yollardan, biçimsel kanallardan değil, ama bunların dışında informal biçimde kararları etkileme anlamında siyasal katılmayı gerçekleştiren kesimler bulunmaktadır. Bu tür katılma olanaklarını en fazla kullananlar da yerel topluluk düzeyinde en fazla siyasal kaynağa sahip olan ve en örgütlü kesimler olmaktadır. Bunlar aynı zamanda temsil olanaklarından da en fazla yararlananları oluşturmaktadırlar. Belli bir siyasal topluluk göz önüne alındığında, genel bir kalıp olarak en fazla siyasal kaynağa sahip kesimlerle, örgütlenme açısından da en elverişli kesimlerin birbirleriyle örtüşükleri görülmektedir. Bu güçlü ve örgütlü kesimler karar verme sürecine her zaman formal olmasa da, informal yoldan etki edebilmektedirler. Bu noktada da artık gerçek anlamda bir katılma değil, patronaj söz konusu olmaktadır.⁶⁰ Siyasal sisteme ilişkin bir hastalık olan patronaj, yerel yönetimlerde aynıyla yansımaları bulmaktadır.⁶¹

Yerel Katılım ile ilgili Türkiye’den somut birkaç uygulamayı özet olarak vermek gerekirse en önemli ve başarılı uygulama olarak görülen şu projeleri vermek mümkündür.

- ❖ Bodrum Yerel Gündem 21 ve
- ❖ Halilbeyli Köyü Katılımcı Kırsal Değerlendirme Araştırması uygulamalarıdır.

59 "Çağdaş Yerel Yönetimlerde Başarı (Yaratıcı - Değişimci - Girişimci Yerel Yönetim)", <http://www.aydin-bld.gov.tr/contentid-46-page2.html> 2006

60 Oya Çitçi, "Yerel Siyaset ve Demokrasi/ Çoğulculuk/ Sivil Toplum", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.247

61 Çitçi, a.g.m.,s. 247

❖ YEREL GÜNDEM 21 PROGRAMI VE BODRUM ÖRNEĞİ

1976 Vancouver Konferansı sonrasında Birleşmiş Milletler, HABITAT I'in devlet merkezli çözüm önerilerinin yetersizliği görülünce yeni stratejide sorumluluk sadece devlete değil, toplumdaki kamusal ve özel tüm aktörlere yerel yönetimlere ve hükümet-dışı kuruluşlara yüklenerek yapabilir kılma politikaları benimsenmiş, uluslararası sorumluluklar ise sadece koordinasyon düzeyine indirgenmiştir.⁶²

1992 Rio Konferansında da ortaya iki metin konmuştur. Bunlardan ilki Rio Bildirgesi İkincisi ise; Gündem 21 olarak tanımlanan eylem programıdır. Eylem Programı, kısaca çevre üzerinde etkisi olan ve etkilenen tüm kurumlar ve kişilere sorumluluklar yükleyen kapsamlı bir belgedir. Bu nedenle Gündem 21, Vancouver'den farklı olarak devlet merkezli değil, toplum merkezlidir ve çok aktörlü /katılımcı bir yönetim anlayışını öne çıkarmıştır. Gündem 21'in en önemli önerisi, ulusal eylem planlarının oluşturulmasına temel teşkil edecek yerel eylem planlarının hazırlanmasıdır. 21.yüzyıla hazırlık anlamındaki çalışmaların belirleyici sözcüğü olarak tanımlanan Yerel Gündem 21; “yerel” ve “ortak” yerleşim sorunlarının dayanışarak, birlikte çözümü ve bu bağlamda mevcut kaynakların değerlendirilmesi ile geleceğe yönelik yaşanabilirliği sürdürebilir kılma çalışmalarıdır. Kamu yönetimi açısından da “emret-yaptır” yerine, “özendir ve işbirliği ile yapılınsın” tarzında bir davettir.⁶³

1992 Rio de Janeiro'da yapılan BM “Yeryüzü Zirvesi”nde Gelecek yüzyıla açılan yolda “sürdürülebilir gelişme” konulu oturumda her ülkedeki yerel yönetimlerin, kendi beldelelerinde katılımcı bir süreç başlatarak, Yerel Gündem 21'leri oluşturmaları ana hedef olarak gösterilmiştir.⁶⁴

1992'den bu yana, Avrupa ülkeleri başta olmak üzere, dünyadaki binlerce kentte Yerel Gündem 21 programı olarak adlandırılan bu süreç başlatılmış ve Gündem 21'in başarıyla uygulanmasından öncelikle ve esas olarak hükümetler

⁶² <http://www.la21turkey.net/modules.php?name=content&pa=showpage&pid=4> 2006

⁶³ “Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği”

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

⁶⁴ “Gündem 21”, <http://www.la21turkey.net/modules.php?name=content&pa=showpage&pid=4> 2006

sorumlu tutulmuş, sürece geniş anlamıyla halkın katılımı ve hükümet dışı kuruluşlar ile diğer grupların etkin bir biçimde dahil olmaları istenmiştir.⁶⁵

3-14 Haziran 1996 tarihlerinde İstanbul'da toplanan (Habitat II) "Kent Zirvesi"nde sürdürülebilirlik ilkesi benimsenmiş ve "kentleşen dünyada sürdürülebilir insan yerleşimlerinin sağlanması", "yaşanabilir çevre oluşturulması" ile "herkese yeterli barınma olanağının verilmesi" temaları işlenmiştir. Belirtilen bu hedeflere ulaşılabilmesi için yerel yönetimlere, katılımcı anlayış içinde Gündem 21 olarak ifade edilen "Kentler İçin Eylem Planı" hazırlama sorumluluğu verilmiştir. Bu toplantılarda Katılım/ Birlikte Yönetim kavramları geliştirilmiş, merkezi ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşlarının birlikte "yerleşim sorunlarına" çözümler üretmesi ve bu amaçla toplumun tüm kesimleriyle işbirliği sağlanması önerilmiştir. Yerel Gündem 21 hareketiyle yerleşim alanından başlayarak dünyanın sorunlarına sahip çıkma bilinci, çözümde ortaklık anlayışı, aktif katılım anahtar sözcükler konumuna gelmiştir. Habitat, toplumsal ilerleme ve ekonomik büyümeye en önemli katılımın insan yerleşimlerinden geldiği düşüncesine dayanan bir kent zirvesi olarak ortaya çıkmıştır.⁶⁶ Bu amaçla BMKP tarafından, Türkiye'nin de aralarında olduğu 85 ülkede Yerel Gündem 21 Projesi yaygın biçimde uygulamaya geçirilmiştir. Özellikle beldelerde, gerek yasal karar alıcılar gerekse hemşehriler yönüyle çalışmalarda ortaklık konusunda olumlu gelişmeler sağlamıştır.⁶⁷

Eylül 1997 de "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi" Projesi Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) desteğiyle T.C Hükümeti ve Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı (IULA-EMME) koordinatörlüğünde imzalanarak uluslar arası bir anlaşma niteliği kazanmıştır. 6 Mart 1998 tarih ve 23278 sayılı *Resmi Gazete*'nin mükerrer sayısında da yayımlanmıştır. Başlangıçta 9 kenti kapsamıştır. Birinci yıl sonunda bu uygulamanın başarılı sonuçları görüldüğü için, proje BMKP tarafından revize edilmiş ve kent sayısı 23'e çıkarılmıştır. Proje ortağı kentlerin

⁶⁵ "Gündem 21", <http://www.la21turkey.net/modules.php?name=content&pa=showpage&pid=4> 2006

⁶⁶ Ludmila Denisenko, "Habitat ve Yönetişim", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 251

⁶⁷ "Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği"

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

sayısını artıran Proje Revizyonu ise 8 Şubat 1999 tarih ve 23605 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanmıştır. 19. Mart. 1998 tarihli İçişleri Bakanlığının genelgesi belediyelerimiz açısından teşvik edici olmuştur Bu uygulamalar, 1580 sayılı Belediye Yasasının halkın yönetime katılımını düzenleyen 13. maddesinin geliştirilmesi için de yeni bir fırsat oluşturmıştır.

Bu projenin iş programında “Pilot kentlerde yerel topluluk içindeki farklı sektörler ile müzakerelere dayalı bir planlama sürecinin gelişmesini sağlayacak kent ölçeğinde danışma mekanizmaları oluşturulması ve bunlara işlerlik kazandırılması” temel hedeflerden biri olarak belirlenmiştir.⁶⁸ Proje yaklaşık iki yılı kapsayan bir uygulama dönemi sonunda tamamlanmış ve ikinci aşaması olarak tasarlanan "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Uygulanması" Projesi de 2001 yılı sonunda bitirilmiştir.⁶⁹ Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi'nin 27 Haziran 2001 tarih ve 1411/2001/EC sayılı "sürdürülebilir kentsel gelişmenin teşviki" başlıklı kararında Yerel Gündem 21'e ağırlık verilmesi , konunun önemini ve başarısını ortaya koymaktadır.

Türkiye Yerel Gündem 21 Programı, 1999'da BMKP tarafından, dünyadaki en başarılı uygulamalardan biri olarak Bodrum Yerel Gündem 21'i seçilmiştir. BMKP bir “en iyi uygulama” örneği olarak, Bodrum Yerel Gündem 21'i Johannesburg'da yapılan BM “Rio+10” Zirvesi'nde dünya liderlerine ve hükümetlerine tanıtmıştır.⁷⁰

En iyi uygulama olarak gösterilen Bodrum Yerel Gündem 21'i Bodrumda Belediye'nin öncülüğü ile tüm meslek örgütleri, vakıflar, dernekler, kulüpler, yerel inisiyatifler, platformlar ve ilgili kamu kurumlarının temsilcilerinin desteği ve katılımı ile Bodrum Yerel Gündem 21'ni oluşturup ilk toplantılarını 31 Ağustos 1996'da yaptılar. Daha sonra ikinci toplantı 8 Eylül 1996'da, yapıldı. Bu toplantıda Habitat II felsefesinin ilkeleri ve yaklaşımları hakkında bilgiler aktarıldı; çok aktörlülük, iş programı, katılım gibi kavramlar ve söylemler tanıtıldı. Böylece

---

68 (Temel Hedef 2)

69 “Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği”

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

70 “Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu”, (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

Dünyanın ilk Yerel Habitat'ı Bodrum'da gerçekleştirilmiş oldu. Bodrum'da yirmi beş ayrı konuda üç yüzeli kişiyi bir araya getiren kozalar oluşturuldu.⁷¹ Bodrum'da diğer kentlerde olduğu gibi belediyeler, dernekler, meslek odaları, merkezi yönetimin kaymakamlık ve bağlı müdürlükleri Bodrum'un sorunları ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmaya başladılar.⁷² Böylece Çok aktörlü toplulukta karşılıklı bilgilendirme ve etkileşim yoluyla aktörlerin, yani ortakların uzlaşmasına dayalı “yönetişim” olarak adlandırılan yeni bir yönetim modeli ortaya çıktı.⁷³

Bodrumdaki bu uygulama ile Türkiye’de ilk kez sivil toplum kuruluşları kamu ile “ortaklık” anlayışı içinde, önemli “aktörler” olarak sorunlara çözüm aramada ve sorumluluk yüklenmede bu ölçüde öne çıktılar. “Sürdürülebilir Yerleşmeler” yeni yaklaşımıyla sorunları tanımlama, sorunlara çözüm arama, onları planlama ve uygulamada hatta kaynak yaratmada sorumlulukların devlet ve yerel yönetimle ortak bölüşülmesi fikri benimsenmiş oldu.⁷⁴

Belediye Örgütlenmesinde Belediye Başkanı aynı zamanda Yerel Gündem 21 projesinin de başkanıdır. Sorumluluğu, samimi olarak Gündem 21 oluşumuna ve çalışmalarına destek vermektir.

Yerel Gündem 21’le Belediye Meclisi, Kent Konseyi, Gündem 21 Komisyonları ve Kozalar oluşturulmuş ve özellikle bu organların katılımcı ve demokratik bir yapıyla oluşturulması amaçlanmıştır. Bu da her partiden ve varsa bağımsız üyelerden birer temsilci ile komisyon oluşturulması şeklinde ortaya çıkmıştır. Böyle bir yapılanmada bütün üyeler “kolaylaştırıcı üye”dir. Ayrıca, isterse diğer meclis üyeleri de Yerel Gündem 21 toplantılarına katılabilir, üyelerden beklenen de bu istekliliktir.

Gündem 21 Kent Konseyinde (kamu, özel, sivil toplum kuruluşları ve örgütlenmemiş hemşehrilerin katılımlarıyla oluşur) oluşan fikirleri meclislerine iletmek, meclislerden Gündem 21’e görüş getirmek ana amacına dayandırılmıştır. Meclis gündemine gelen kente yönelik planlama, yerleşim gibi stratejik sorunların, meclis Gündem 21 komisyonlarına gönderilmesi, Komisyonun işlevsel hale gelmesine yardımcı olacağı düşünülmüştür. Aksi halde meclis gündemine getirilen

---

⁷¹ Denisenko, *a.g.m.*, s. 253-254

⁷² Denisenko, *a.g.m.*, s. 256

⁷³ Denisenko, *a.g.m.*, s. 255

⁷⁴ Denisenko, *a.g.m.*, s. 255

konular alışlageldiği gibi, çevre, bayındırlık, imar gibi komisyonlara yönlendirilmesi halinde, Gündem 21 komisyonunu görevsiz kılabilir. Yeni bir gelişme ortamında bu yönlendirme, komisyon üyelerini “gücendirerek”, cesaretlerini kırabilecektir.⁷⁵

Projenin uygulanmasının ilk aşamalarında gerek kamu kuruluşlarının gerekse sivil toplum örgütlerinin kendi başına faaliyet yapmakta ısrar etmesi ve güç birliğine gitmemesi gibi bir zorluk çıkmışsa da aşılmıştır.⁷⁶ Yine ilk başlar da Yerel Gündem 21 katılımcıları, Türkiye'nin genel toplumsal yapısına uygun olarak katılımı ürkek olmuşlardır.⁷⁷

Bodrum Yerel Habitatıyla bireylerin gönüllü girişimleri ile “kozalar” (platformlar) oluşturuldu. Bodrum’da faaliyet gösteren tüm sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler, yerel yönetimler, merkezi yönetim temsilcileri, kamu kurumları, özel sektör ve basın-yayın kuruluşları Bodrum HABBİTAT Kozası’nın tabii ortakları sayıldı.⁷⁸ Her “koza” Bodrumlu bireylerin ve kuruluşların ilgi duydukları alanlarda gönüllü katılımı ile oluşturuldu. Kozalar, kendi alanlarındaki öncelikli konuları ve sorunları tanıyıp ortak çözümler ürettiler. Koza çalışanlarının amacı, karşılıklı bilgilendirme ve etkileşim süreci içinde ortak niyetleri ve hedefleri ortaya çıkarmak; daha yaşanabilir ortam için somut ve uygulanabilir iş programları geliştirmek ve bunları gerçekleştirmektir. Kozalarda her katılan eşit katılım hakkına sahip ve kozaların başkanları yoktu. “Kolaylaştırıcıları” vardı. Koza çalışmalarının özü, niyetlerde ve ortak çözümlerde uzlaşma sağlamaktır. Kozanın amaçlarını gerçekleştirebilmesi için gerekli gücün tek kaynağı “uzlaşma”dır. Kozanın gücü uzlaşmanın yaygınlığı ile büyümektedir. Uzlaşmanın, her türlü iyi niyetli çabaya karşı sağlanamaması durumunda, kozayı bir çatışma alanına çevirmek yerine ayrı kazalar oluşturulabiliyordu. Bodrum Habitat’ı, bütün bu düşüncelerin ve pratiklerin denendiği, sınandığı ve geliştirildiği öncü bir uygulama olmuştur. Bodrum’da yapılacakları bir program içinde “koza”lar belirledi. Ancak koza raporlarının

75 “Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği” <http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

76 “Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği” <http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

77 “Bir Katılım Projesi Olarak Yerel Gündem 21 ve Belediyeler Yerel Gündem 21 Çalışmalarının Sürdürülebilirliği” <http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm> 2006

78 Denisenko, a.g.m., s. 260

değerlendirilmesi, konferansın düzenlenmesiyle ilgili bir “kolaylaştırıcı komite” yi de Akdeniz Akademisi Vakfı çalışanları gönüllü olarak oluşturdular ve aynı vakfın Bodrum’daki merkez bürosunda çalıştılar.⁷⁹

Koza çalışmalarının sonucunda, hedef olarak belirlenen “Yaşanabilir Bodrum” a kavuşmak için öncelikli konuların önemini, içeriğini, çözümlerine ilişkin önerileri ve yapılması gerekenleri, sorumluluk alacak aktörleri belirleyen somut, gerçekçi ve uygulanabilir bir “Bodrum İş Programı” ortaya çıktı. Bu program 37 öncelikli konuyu içeriyor ve belirlenen çözümlerin uygulanması ve uygulamaların izlenmesi yönünde, tüm kozaların ve ortakların taahhütlerini içeren bir Konferans Bildirisi’ne dönüştü. Bodrum HABİTAT Konferansı ve paralel etkinlikler programı, yüzlerce kişi ve onlarca kurumun maddi/manevi desteği ve katkıları ile gerçekleşmiş oldu.⁸⁰

Konferans sırasında tartışılarak uygulanmaları kabul ve taahhüt edilen konular içinde;⁸¹ insan yerleşmelerini hakça, sürdürülebilir ve yaşanabilir kılma amaçlarının benimsendiği, bu amaçlara yurttaş bilinci, yapabilir kılma stratejisi ve çok aktörlü yönetim ve yönlendirme ilkeleri çerçevesinde ulaşılabileceği, bunun için de ortaklık anlayışının yaşama geçirilmesinin gerekli ve zorunlu olduğu,⁸² sorunların önemli bir bölümünü sosyal, kültürel, tarihi değerleri korumayı ve Yarımada’nın yerleşim düzenini yeni bir bakış açısıyla tasarlamayı amaçlayan bir hemşerilik bilinciyle çözebileceklerini⁸³ ve Bodrum yarımadasının tüm olanaklarını harekete geçirerek ve tüm sorunlara yaratıcı çözümler geliştirerek olumsuz gelişmeyi durdurmak ve yeniden iyileştirmek üzere iş programı hazırladıklarını deklare ettiler.⁸⁴

Sonuç olarak Bodrum’da ki bu yerel Habitat ile kentte yaşayanların kentlilik ve yurttaşlık bilinci canlandırıldı ve sorun tespitinde, çözüm üretmede ve denetimde bir araya gelmelerini sağlamak açısından faydası oldu. Kentte yaşayanların kararlara ve yönetime katılmaları, kentin geleceği hakkında karar vermeleri, verilen bu kararların hayata geçirilmesi için ilgili kurum ve kuruluşların

⁷⁹ Denisenko, *a.g.m.*, s. 256. -257

⁸⁰ Denisenko, *a.g.m.*, s. 257

⁸¹ Denisenko, *a.g.m.*, s. 257

⁸² Denisenko, *a.g.m.*, s. 263

⁸³ Denisenko, *a.g.m.*, s. 264

⁸⁴ Denisenko, *a.g.m.*, s. 264

bu konularda harekete geçirilmesine yardımcı oldu. Kentte yaşayanların aktif olarak kente ilişkin üretimde bulunmaları, kararlara katılmaları kısacası yaşadıkları kentten haberdar olmaları gerekir ki kentler yaşanabilir ve sürdürülebilir olsun. İnsanlara yaşanabilir, sürekli ve eşit yaşama koşulları sağlayan kentlerin yaratılması şarttır. Bu da ancak yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin aktif ve katılımcı kılınması ile mümkündür.⁸⁵

Bu başarılı çalışma neticesinde Bodrum Yerel Habitat'ı ve Gündem 21'i Birleşmiş Milletler 51. Genel Kurulu'nun İkinci Komite Toplantısı'nda tanıtımı yapılarak örnek gösterildi.⁸⁶

Yerel Gündem 21 Programı kapsamında yürütülen siyasal katılma, halka ve halkın tepkilerine karşı duyarlı yönetim geliştirme çalışmaları, özellikle yerel yönetimler üzerinde önemli etkiler yarattı.⁸⁷

❖ HALİLBEYLİ KÖYÜ KATILIMCI KIRSAL DEĞERLENDİRME (KKD) ARAŞTIRMASI

Dünya bankası tarafından gelişmekte olan ülkelerde 1990'larda yerel toplumlara, kendi hayat ve koşullarının bilgisini paylaşma, bilgi üretme, analiz etme, planlama ve eyleme geçme gücünü kazandırmak amacıyla geliştirilmiş bulunan "Katılımcı Kırsal Değerlendirme" (KKD) (Participatory Rural Appraisal, (PRA) yaklaşımının Türkiye'de uygulanmasına örnek olabilecek bir uygulama araştırması Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA ve Yard. Doç. Dr. Buket KARATURHAN ile Dr. Murat BOYACI tarafından 1998 yılında (*Kalkınmada Çiftçi Katılımının Önemi Üzerine Bir Araştırma: Halilbeyli Köyü Örneği*,) yapılmıştır. Buna benzer bir başka araştırmayı da aynı grup Menemen Ovası'ndaki birkaç köyde de yapmışlardı.⁸⁸

Diğer ülkelerde başarılı sonuçlar vermiş olan bu yaklaşımın ülkemizde ne şekilde uygulanabileceği, yöntemlerin uygulanmasında koşullarımıza uygun ne gibi

⁸⁵ Denisenko, a.g.m., s. 252-253.

⁸⁶ Denisenko, a.g.m., s. 256

⁸⁷ "Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu", (Taslak 67 5. Yönetişim)

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 2006

⁸⁸ Tayfun Özkaya _Buket Karaturhan, Murat Boyacı, "Kalkınmada Çiftçi Katılımının Önemi Üzerine Bir Araştırma: Halilbeyli Köyü Örneği", E.Ü. Tarımsal Uygulama Ve Araştırma Merkezi Dergisi, İzmir: Tzob Yay, (1998), s. 1 www.tuam.ege.edu.tr 2006

değişiklikler yapacağı, ortaya çıkan güçlüklerle nasıl başa çıkılacağı konularında bilgi üretilmesi çalışmanın ilk amacı olarak belirlenmiştir. Diğer amacı ise araştırma uygulama alanı olarak belirlenen İzmir ili Kemalpaşa ilçesi Halilbeyli Köyü'nde genel olarak kırsal kalkınmayı özellikle tarımsal yayımı, kooperatifçiliğin gelişmesini ve kırsal kadının statüsünün yükselmesini engelleyen etmenlerin belirlenerek, köyün kendi olanakları ile nasıl bir gelişme sağlayabileceğinin saptanmasıdır. Böylelikle elde edilen bilgilerden çok daha geniş bir çerçevede yararlanılabilecektir. Uygulama yönünden amaç; Halilbeyli Köyü'nde gelir dağılımını iyileştirerek yaşam standartlarını ve kadının statüsünü yükseltmektir.⁸⁹

Uygulamalarının kırsal kesimi aktif hale getirerek, geleceği için söz sahibi yapma potansiyeli bu nedenle son derece önemli bulunmaktadır. Kırsal kesime hizmet götüren kamu ve sivil toplum kuruluşlarının, kooperatiflerin hatta özel sektör kuruluşlarının bu çalışma ile üretilen bilgilere büyük ihtiyaç duyacağı ve kullanacağı söylenebilir.⁹⁰

Araştırmada özellikle köylülerin karşı karşıya kaldıkları problemleri yine kendi güç ve olanaklarıyla ve yine kendi ürettikleri çözüm yollarıyla halledebilmeleri için uzmanlarca destek verilerek toplantılar düzenlenilmiş ve bu kanuda halk bilinçlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda köylüler bir çok alanda gelişme göstermiş ve problemlere kendileri çözüm üretmeye başlamışlar.

Bu uygulanan Katılım Projesi sonrasında katılımcıların yaşama bakış ve tutumlarında değişiklikler olmuştur. Bunlar şöylece sıralanabilir⁹¹

- ✓ Köylülerin kendilerine güvenleri artmış,
- ✓ Topluluk halinde davranarak sorunların aşılabileceğine olan inançları artmış,
- ✓ Üreticilerin birbirleri ve aile bireyleri ile bilgi alışverişi artmış ve bunun daha da yayılacağına olan inançları artmış,
- ✓ Grup tartışmalarında kalite artmış,

---

89 Özkaya _Karaturhan, Boyacı, a.g.m., s. 2

90 Özkaya _Karaturhan, Boyacı, a.g.m., s. 3

91 Özkaya _Karaturhan, Boyacı, a.g.m., s. 81

- ✓ Yenilik arayış ve adaptasyonu artmış,,
- ✓ Bir-iki ineği olan üreticiler bile yeni uygulamaları denemeye başlamış,
- ✓ Her şeyi devletten beklemeyip, çözüm üretme çabasının yerleşmiş,
- ✓ Bilgilenmek için kitap okuma isteği artmış,
- ✓ Dağıtılan broşürlerin; bilgilerin daha iyi anlaşılması, uygulama yapabilmesi ve kalıcılığı sağladığı belirtilmiş,
- ✓ Kylüler oturumların başlangıcında donuk ve çekingen olduklarını ancak şimdi kendilerine güvendiklerini ve tartışılan konularda her ortamda düşüncelerini açıklayabilme becerisini kazandıklarını vurgulamışlar,
- ✓ Kadınlar eşleriyle hayvancılık, beslenme vb. ailelerini ilgilendiren her konuda rahatlıkla tartışabildiklerini ve kendilerinin de aile ile ilgili tüm konularda söz sahibi olduklarını eşlerine hissettirdiklerini belirtmişler. Böylece, aile içi karar alma sürecine kadınların katılmasına yönelik ilk adımlar atılmış,
- ✓ Artık, emeklerinin karşılığını almak istediklerini bunu da eşleriyle tartışmaya başladıklarını belirtmişler, (Sağdıkları sütlerin parasının kendilerine verilmesi için mücadele başlamıştır).
- ✓ Oturumların kadınlar arasında iletişimi arttırdığı belirtilmiş,
- ✓ Kadınlar, oturumların kendi aralarındaki iletişimi arttırdığını belirtmişler,
- ✓ Ayrıca Kadın hastalıkları konusundaki oturumların etkisi ile, kadın-doğum doktorlarına karşı bilgisizlikten kaynaklanan korkunun geçtiğini, kadın sağlığı ile ilgili önyargıların ve korkuların silindiğini, kontrolsüz ilaç kullanımının azaldığını ve uygun doğum kontrol yöntemlerinin kullanımı eğiliminin arttığını ifade etmişler,⁹²

---

92 Özkaya _Karaturhan, Boyacı, a.g.m., s. 82

- ✓ Beslenme konusunda da dengeli beslenmeye doğru bir eğilimin başladığı; beslenme alışkanlıklarında olumlu yönde gelişmeler olduğunu belirtilmişler.⁹³

Halilbeyli köylüleri; KKD metodu ile, bir kez üretimden gelen güçlerinin farkına vardıkten ve kazanımlarını da kazançlarını da geliştirdikten sonra; köylerinin yakınında yapılması düşünülen "çöplük alanına" karşı da bir direniş örgütlemişler. Bu çalışma sürecinde geliştirdikleri örgütlenme ve ilerleme pratiğini; karşı duruşlarında da kullanarak eylemler örgütlemişler; daha önce kendileri ile birlikte çalışan uzmanların da yardımlarına başvurarak, durumdan kamuoyunu ve üniversiteyi haberdar etmişler, çöp alanını engellemişler.⁹⁴

Bir diğer sonuç, Halilbeyli'de, köylülerin bir sulama kooperatifi kurmasıdır. Yine bir önceki örgütlenme deneyiminden hareketle, köylüler kooperatifi kurabilmiştir.⁹⁵

III-YEREL KATILIM İÇİN ÖRNEK BİR MODEL ÖNERİSİ: MAHALLE YÖNETİMİ

Mahalle batıda sivil toplum, katılımcı demokrasi ve yetki ve sorumlulukların desantralizasyonu bağlamlarında gündeme çok sık olarak gelmiş bir kavramdır. Özellikle kent sosyolojisi ve politikaları literatürleri bu konuda yoğun tartışma ve deneyimleri içermektedir.⁹⁶

Mahalle yönetimleri, kent yönetimine etkin katılım, çoğulculuk, temsil ve halk denetimi şeklinde özetlenebilecek demokratik ilkelerin pratiğinin yapılabileceği en uygun toplumsal ve yönetsel birimlerdir. ⁹⁷ Çünkü yerel yönetimlerin yapısının büyümesi katılım olanaklarını zorlaştırdığı düşünüldüğün de Mahallelerin kendi yöneticilerini seçebilen, seçen ve seçilenin birbirine en yakın konumda olduğu

⁹³ Özkaya _Karaturhan, Boyacı, a.g.m., s. 82

⁹⁴ H.Neşe Özgen, "Katılımcı Kırsal Değerlendirme Yaklaşımı: Menemen Projesi Uygulaması Ve Halilbeyli Köyü Örneği" *Tarımsal yayım ve Kırsal Kalkınmada Katılımcı Yaklaşımlar Bülteni*, (2004), www.tuam.ege.edu.tr 2006

⁹⁵ H.Neşe Özgen, "Katılımcı Kırsal Değerlendirme Yaklaşımı: Menemen Projesi Uygulaması Ve Halilbeyli Köyü Örneği" *Tarımsal yayım ve Kırsal Kalkınmada Katılımcı Yaklaşımlar Bülteni*, (2004), www.tuam.ege.edu.tr 2006

⁹⁶ Yıldırım, a.g.m, s. 32

⁹⁷ 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s. <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

yönetim birimi olduklarından yerel katılım açısından avantajlı bir yapı sergilemektedirler. Mahalle yönetimleri, kent yönetimlerini etkileyen birçok baskıdan da uzaktırlar. Bu nedenle bu yönetimlerde sıradan insanların günlük hayatlarını ilgilendiren sorunların dile getirilmeleri çok daha kolay ve dolaysızdır. Belediye başkanlığı ve meclis seçimleri, genellikle mahallelerin desteği sağlanarak güvenceye alınır ve meclis üyeleri bir anlamda belirli mahallelerin resmi olmayan temsilcileri niteliğini de taşırlar. Bu nedenle de mahalleler kent yönetimleri üzerinde belirli bir baskı gücüne sahiptirler. Bunun da ötesinde mahalleler, Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi bir idari birimi olduklarından, diğer sivil örgütlenmelerden daha çok anlayışla karşılanmaları da mümkün olabilecektir.⁹⁸

Yerel Yönetimlerle ilgili bir çok sempozyumda yerinden yönetimin ve katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesinde mahalle'nin bir kamusal mekan olarak önemli olduğu ifade edilmiştir. Mahallenin demokrasinin derinleştirilmesi ve geliştirilmesi hedefi açısından ilk hareketi verebilecek potansiyeli taşıdığı vurgulanmıştır. Bu anlamda mahallenin yalnızca bir temsil aracı olarak düşünülmemesi bir iletişim mekanı olarak toplumu dönüştürme potansiyeli olduğu gözönüne alınmalıdır.⁹⁹

Yönetim ve toplumsal yapımız içerisinde tarihsel-geleneksel nitelikleriyle ön plana çıkan ve çeşitli görevleri bulunan mahalle muhtarlıklarının/ yönetimlerinin, gelişen yerleşim düzeni içinde işlevselliğinin artırılması amacıyla örgütsel olarak yeniden düzenlemeye konu edilmesi bir gerekliliktir. Yeni düzenleme, mahalle yönetimini çağdaş gereklere uygun olarak hizmetlerin görülmesinde ve demokratik değerlerin geliştirilmesinde en uygun birimler olarak ele alınmalıdır.¹⁰⁰

Kentte yaşayan insanların yaşamlarında içinde yaşadıkları mahalle genellikle büyük yer tutmaktadır. Orta öğrenimdeki gençlerin okulları genellikle aynı mahallededir. Çalışan insanların işyerleri farklı mekânlarda olsa bile, iş dışındaki

---

98 Yıldırım, *a.g.m.*, s. 35

99 “Yerel Yönetimler Sempozyumu Oturum Sonuçları”,

<http://www.yerelnet.org.tr/yyaem/sempozyumoturumsonuclari.php>

100 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s.25 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

zamanlarını geçirdikleri temel mekân mahalleridir.¹⁰¹ İnsanların örgütlenip kent yönetimlerinde etkinlik gösterebilecekleri bir alandır aynı zamanda.

Mahalle yönetimlerine katılmak, gençlerin ve mahalle sakinlerinin koşullarında gerçekleştirilmesi mümkün olabilecek en etkin ve verimli katılma biçimi olarak gözükmektedir. Çünkü mahalle yönetimi fiziksel açıdan onlara en yakın mesafededir, dolayısıyla zaman ve ulaşım açısından bir maliyet yükselmesi söz konusu değildir. Ayrıca katılım süreçlerinin en büyük dezavantajlarından biri olan, tartışma/pazarlık süreçlerine, bilgi ve güç donanımı en yüksek olanlarca hâkim olunması gibi bir olumsuzluk, mahalle bazında daha aza inebilecektir, çünkü bu mahallelerde genellikle benzer özelliklerde bireyler ikamet etmektedirler. Bir biçimde lider konumunda bulunan yerel ileri gelenlerin, örgütlenmeye müdahaleleri de zor bir olasılıktır.¹⁰²

Ayrıca bu tip örgütlenmelerin mahalle sakinleri için bir demokrasi okulu işlevi görebileceği, birbirini dinleme, sorunlarından haberdar olma; ortak bir anlayış, hoşgörü, saygı ve dayanışma geliştirebilme gibi toplumsal hayatı oluşturan çok önemli eklem noktalarında onları eğitebileceği düşünülmektedir.¹⁰³

Yerel ölçekte mahalle yönetiminin güçlendirilmesi ve demokratikleştirilmesi içinde şu adımların atılması gerekmektedir.¹⁰⁴

1. Mahalle Muhtarlığı Yasa Tasarısının bir an önce çıkarılması ve mahalle yönetimlerinin sadece hizmet alanı olarak değil aynı zamanda demokratik değerlerin hayata geçirilerek geliştirileceği en uygun birim olarak düzenlenmelidir.
2. Mahalle yönetimi, merkezi ve yerel idarelere yardımcı, özerk, bütçe ve personel olanakları geliştirilmiş, ilgili kurumlarla ilişkileri sağlam zeminlere oturan bir yapıya kavuşturulmalıdır.
3. Mahalle yönetimine, mahalleyi temsil hakkı ve görevi verilmelidir.

---

101 Yıldırım, *a.g.m.*, s. 35-36

102 Yıldırım, *a.g.m.*, s. 36

103 Yıldırım, *a.g.m.*, s. 37

104 8.BYKP Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Rapor s.25 <http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>, 2006

4. Mahalle kurulmasında en az ve en çok hane sayısı veya nüfus ölçütleri belirlenmelidir.

5. Mahalle yönetimlerinin kentsel alanda hizmetlerin başarılı biçimde görülmesi ve demokratik değerlerin geliştirilmesi bakımından, mahalle muhtarları belediye meclislerine dönüşümlü olarak nüfusa bakılmaksızın üye olmalıdır. Mahalle yönetiminin, mahalle ile ilgili planlama ve hizmet yürütümüyle ilgili olarak görüşü alınmalıdır.

6. Mahalle yönetimlerinin fiziksel imkanları geliştirilmeli, özlük haklar iyileştirilmelidir..

7. Mahalle yönetimlerinin çağdaş dünyanın kazanmış olduğu niteliklere uygun olarak yeniden gözden geçirilmesi, işlev ve amaçları ile statülerinin belirginleştirilmesi gerekmektedir.

YEDİNCİ BÖLÜM

YEREL KATILIMA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Katılımcı yaklaşımların bir çok incelemesi ve eleştirisi yapılmaktadır. Bu eleştiriler genellikle katılımın teknik sınırlarına ve kullanılan metodolojik araçların yeniden incelenmesi gereğine işaret edenler ve katılımın çok daha teorik, politik ve kavramsal sınırlarına yöneliktir.¹

Ayrıca katılımın hedefleri üzerindeki tanımsal farklılıklar ve tartışmalar, yani araç mı amaç mı olduğu, kullanılan araç ve tekniklerin uygulanabilirliği ve uygunluğu üzerinde de yoğunlaşmaktadırlar.²

Yerel yönetimlerde yürütülen katılım çalışmalarına eleştirel yaklaşımları Katılım, Katılımcı ve Katılımı Yürütenler açısından üç gruba ayırıp incelemek mümkündür.

I. KATILIM AÇISINDAN

A. KATILIMIN ÖZÜNE YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Yönetim literatüründe yerel yönetimlerde katılımı ilgili tartışmalar öncelikle yerel yönetimlerin doğası gereği demokratik olduğu kabulünden yola çıkılmaktadırlar ve yerel yönetimler demokrasiyle, demokrasinin beşiği olmakla tanımlanmaktadırlar. Bunun nedenleri üzerinde durulduğunda, yerel yönetimlerin hizmet götürdükleri bireylere göreli olarak daha yakın kurumlar olmasından yola çıkılarak, demokrasinin öngördüğü özgürlük, eşitlik, katılma, sorumluluk gibi

---

¹ Bill Cooke-Uma Kothari, “Zorbalık Olarak Katılım Olgusu”, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık Mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, Ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 20

² Cooke Kothari, *a.g.m.*, s. 21

değerlerin yaşama geçirilmesi açısından daha elverişli örgütlenmeler olduğu görüşü dile getirilmektedir. Dahası, yerel yönetimlerin demokratik niteliğinin bir ulusal sistemin demokratikleşmesine ve özgürleşmesine katkıda bulunacağına ilişkin görüşler de bulunmaktadır. Sözelimi: “Yirminci yüzyıl demokrasilerin çağı olacaktır” deyişi çok bilinen sözdür. De Tocqueville’nin bir başka ünlü deyişi: “Bir ulus bağımsız bir devlet kurabilir, ama yerel yönetimlerin ruhu olmaksızın gerçek bir özgürlük ruhuna sahip olamaz, gerçek bir özgürlükten söz edilemez” dir. Bu tür kabuller, yerel yönetimlerin sınırlı bir çerçevede tartışılmasına neden olmaktadır. Temel tartışma, özünde doğası gereği demokratik olduğu öne sürülen bu örgütlenmelerin nasıl daha etkin, daha verimli hale getirileceği ile sınırlandırılmakta, böylelikle daha başlangıçta çok önemli bir boyutun bir yana bırakılmasıyla tartışma alanı daraltılmaktadır. Oysa tartışılması gereken bir ulusal sistem içinde bağımlı, ikincil nitelikteki birimlerin sistemin tümünü demokratikleştirip demokratikleştiremeyecekleri; ya da tersinden yola çıkılacak olursa, antidemokratik bir sistem içinde ikincil nitelikteki birimlerin ne ölçüde demokratik olabilecekleri, ya da demokratik bir sistem içinde yerel yönetimler gibi örgütlenmeler olmasa ne olurdu gibi sorular bir yana bırakıldığında bile, sorulacak çok temel bir soru bulunmaktadır. Yerel yönetimler doğalarının sonucu olarak gerçekten demokratik birimler midir? Demokrasi ve yerel yönetimler arasında birebir bir ilişkiden söz etmek olanaklı mıdır?³

Yerel Yönetimlerin demokratikliği ile ilgili bu ön kabullere karşılık uygulamada yerel yönetimlerde de katılımın son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Yani olması gerekenle, olan arasında büyük bir uçurum bulunmaktadır. Yerel yönetimler söz konusu olduğu zaman da bütün mekânsal yakınlık, toplumsal yakınlık savlarına karşılık yerel yönetim-yurttaş etkileşiminin seçimlerle sınırlı kaldığı, seçkinli katılma modelinin burada da geçerli olduğu gözlenmektedir. Belediye meclisi toplantılarına belde halkının katılımı konusunda yapılmış bir araştırmanın bulgularına göre, araştırma kapsamına giren belediyelerin %75’inde belediye meclisi toplantılarına belde halkı hiçbir biçimde katılmamaktadır. Toplantılara katılımın olduğu belediyeler için ise bu katılma bir ya da iki kişi ile

---

3 Oya Çitçi, "Yerel Siyaset ve Demokrasi/ Çoğulculuk/ Sivil Toplum", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 233-234

sınırlı kalmaktadır. Mekânsal yakınlık, toplumsal yakınlık savlarının geçerliliğinin daha fazla olabileceği düşünülen daha küçük ölçekli belediyelere doğru gidildiğinde, katılım daha da düşmektedir. “Alakadarlar” ın belediye meclisinin kesin kararlarına itiraz etmesi ise, iki yıllık bir zaman dilimi için yalnız bir belediyede üç belediye meclisi kararına yapılan itirazla sınırlı kalmaktadır. Sonuçta, çok sınırlı bir yasal çerçevenin varlığına, o yasal çerçevenin de çok arkasında kalan bir katılım kalıbı eşlik etmektedir. Kuşkusuz katılma konusunda çizgi dışı uygulamalarla anılan tekil belediye örnekleri vermek olanaklıdır, ancak genel görüntü, varsayılan anlamda belediye meclisleriyle halk etkileşiminin, meclis-belde halkı ilişkisinin yokluğudur.⁴

Bunun yanında yerel yönetim seçimlerinin gerçekten yerel nitelik taşıyor mu? sorusuna yanıt vermemiz gerekmektedir. Yerel yönetim seçimlerinin sonuçlarını yerel sorunlar, yerel politikalar ve yerel temsilci adayları belirlemesi gerekirken, “güçlü yerel yönetim geleneği” ile tanımlanan ülkeler başta olmak üzere, yerel yönetim seçimlerine ilişkin araştırmalar bu beklentinin yaşama geçemediğini göstermektedir. Genel olarak yerel seçimlerin iki özelliği üzerinde durulmaktadır. İlk olarak yerel seçimlere katılma oranları ne düzeyde gerçekleşmektedir? İkinci olarak yerel seçimlerin ayırıcı özellikleri arasında sayılan aday ya da kişi unsuru ne ölçüde belirleyici olmaktadır? Yerel yönetim seçimlerine katılma oranlarında başlanacak olursa, seçim sonuçlarına ilişkin veriler, yerel yönetim seçimlerine katılım oranlarının ulusal seçimlerden daha düşük olmasının farklı ülkeler açısından genel bir kalıp olduğunu göstermektedir. Bu özellik “yerel yönetim geleneği güçlü” ABD ve İngiltere gibi ülkeler için de geçerli olmaktadır. İngiltere’de yerel yönetim seçimlerinde katılım oranı % 40, ABD’de ise %20-30 dolaylarında kalmaktadır. Buna karşılık, ulusal seçimler söz konusu olduğunda bu oranlar yükselmektedir.⁵ Aynı kalıp Türkiye için de geçerli olmaktadır. 1960’lardan bu yana Türkiye’deki yerel ve genel seçim sonuçları incelendiğinde katılım oranları açısından yerel seçimler ve genel seçimler arasında hep bir açıklık olduğu görülmektedir. İlginç olan, oy verme zorunluluğunun söz konusu olduğu dönemde de bu özelliğin sürmesidir. Yerel yönetim seçimlerine katılma oranları sürekli olarak ulusal seçimlere katılım oranlarının altında kalmaktadır. Ayrıca Türkiye’ye ilişkin olarak önemli

---

4 Çitçi, *a.g.m.*, s. 245-246

5 Çitçi, *a.g.m.*, s. 236-237

özelliklerden birisi, belediye başkanları için kullanılan oyların belediye meclisi için kullanılanlardan daha fazla olmasıdır. Bir başka anlatımla, yerel meclise temsilci seçmek, seçmen açısından başkan seçmek kadar önem taşımamaktadır. Buna dayanarak, seçmen açısından yerel yönetimlerin ve yerel yönetim seçimlerinin ulusal seçimler ölçüsünde önem taşımadığı ve yerel sorunlara duyarlı bir seçmen sayısının gerçeğe örtüşmediği söylenebilmektedir.⁶

Aday unsurunun yerel yönetim seçimlerinde belirleyici olduğunun ileri sürülmesine ve “yerellik” boyutunun vurgulanmasına karşılık, varolan veri ve örnekler, genel kalıp olarak aday unsurunun birinci derecede belirleyici olmadığını; adayın değil siyasal partinin belirleyici olduğunu göstermektedir. Ulusal düzeyde olduğu gibi, yerel yönetim seçimlerinde de, aday-seçmen ilişkisi, temsilci-seçmen ilişkisi değil, parti-seçmen ilişkisi belirleyici olmaktadır. Yerel yönetim seçimlerinde genel bir kalıp olarak, seçmenin tercihlerini, oy kullanma biçimini adayın kişisel nitelikleri ya da yerel topluluğun özgül sorunları değil, ulusal siyasal sorunlar, ulusal siyasal gündem ve genelde varolan siyasi parti tercihleri belirlemektedir. Örneğin, eğer yerel seçimlerle genel seçimler yakın zamanlarda yapılıyorsa, oy oranlarının büyük ölçüde çakıştığı gözlenmektedir. Öte yandan yerel ve ulusal seçimler arasında zaman aralığı varsa, yerel seçimler büyük olasılıkla siyasal iktidarlar için dönem ortası bir güven oylaması niteliği taşımaktadır. Türkiye’de 1960’lardan bu yana seçim istatistikleri bu eğilimin somut örneklerini sunmaktadır. Belediye meclisi üyeliği ve belediye başkanlığı seçimlerinin sonuçları da parti olgusunun belirleyiciliğini göstermektedir.⁷ Bütün bunlara dayanarak, yerel yönetim seçimlerinde yerel topluluğun özgül koşul ve sorunlarından çok ulusal sorunların, ulusal siyasetin ve genelde siyasal parti bağlantılarının belirleyici olduğu söylenebilir.⁸

Ayrıca daha yüksek düzeylerde karara bağlanamayan gevşek dokulu siyaset çekişmesinin veya çoğulculuk yarışının, faşizm, yabancı düşmanlığına dayalı milliyetçilik veya sağcı popülizm örnekleri değil de, iyi ve adil bir demokratik siyaset örnekleri olacağından nasıl bu kadar emin olunabilir? Halk her zaman bilge

---

⁶ Çitçi, *a.g.m.*, s. 237

⁷ Çitçi, *a.g.m.*, s. 238

⁸ Çitçi, *a.g.m.*, s. 239

midir? Halkın verdiği kararlar her zaman adil midir? Onlara yön veren irade her zaman saygıya değer midir?⁹

Yerel yönetimlerdeki katılımı en çok ön plana çıkan sivil toplum kuruluşlarının hem sayısal, hem nitelik itibarıyla sermaye tabanlı kurumlar olmaları dolayısıyla ‘bir tarafta bürokrasi, öbür tarafta iki sandalyede sermayenin oturduğu bir model’ olarak nitelendirilmektedir. Bu paralelde sermayenin toplumu temsil edemeyeceği ‘sermaye- burjuvazi diktatörlüğünü doğuracağından ‘katılımcı ama anti-demokratik bir model’ olarak da değerlendirilmektedir.¹⁰ Bu yönüyle sermayeye açılan iktidar sandalyesiyle kamu kudretini kapitalizmin egemen sınıfına teslim etmekten başka bir hedefe sahip değildir.¹¹ Yani iktidara sermayeyi ortak ederek küresel sermayeye hizmet ettiği, katılımcı olduğu fakat gerçek anlamda vatandaşın katılımına yer vermediği, katılım kanalını toplumun yalnızca yada ağırlıklı olarak belli bir kesimine açmış olması nedeniyle demokratik değildir. Deyim yerindeyse Türk Ceza Yasasının eski 141-142. maddelerindeki “bir sınıfın diğerleri üzerinde tahakküm kurma” suçunun kendisi olarak ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de bu formül, özel sektöre yani sosyolojik deyişle sermaye sınıfına açık ve üstün iktidar yeri sunmaktadır.¹² Bu yönüyle anti-demokratik olduğu, ulus-devletin ufalanmasına, hatta yok olmasına neden olduğu söylenmektedir.¹³

Ayrıca Yerel halkın yaşamlarını etkileyen konularda karara etki edecek düşüncelerini söylemek için yapılan katılımcı çağrı, süreçlerin endüstri ve öteki iktidar sahibi grupların amaçlarına uygun gelecek bir biçimde, yani yerel halk üzerindeki denetimlerini sürekli arttıracak biçimde yönlendirilen kullanımlarla donatıldığından mümkün olan en az muhalefetle karşı karşıya kalacak şekilde aşağıdan yukarı örgütlenmeler insanal “yazılımlar”a dönüşerek sermaye gruplarının her türlü yatırımı gerçekleştirme imkanına kavuştuğu iddia edilmektedir. Önceden UNDP’de çalışan Majid Rahnema’nın dile getirdiği gibi “katılım artık ekonomiyi

9 Seyla Benhabib, "Demokratik Moment ve Farklılık Sorunu", *Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, çev. Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Ed. Seyla Benhabib, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 19

10 Birgül Ayman Güler, "Devlette Reform", *Kamu Yönetimi Dünyası*, Say 13, (2003), s. 4-25 s. 9

11 Birgül Ayman Güler, "Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye", *Praksis*, (2003), s. 95

12 Birgül Ayman Güler, "Kamu-Yerel Yönetim Reformu Ve Türkiye: Toplumsal Eşitsizlik Ve Yönetim", *Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışmalı Toplantı 2 nisan 2004* s.16 [Http://www.Tek.Org.Tr](http://www.tek.org.tr)

13 Çitçi, a.g.m., s. 244-245

canlı tutmaya yarayan birçok araçtan biri olarak görülmektedir. Katılım böylelikle ekonominin hedeflerinin yerine getirilmesinde ve onun bağlı olduğu toplumsal değişkenlerde pay sahibi olmaya indirgenmiş olur.”¹⁴

Katılımın iktidarsız olanları teskin etme ve global kapitalizmin toplumsal ilişkilerinde içkin olan iktidar manivelalarını gizleme girişimleri olduğu da savunulmaktadır.¹⁵

Böylece katılım projesi organizasyonunun bölgede kendi müşteri odaklı patronaj şebekelerini genişletmesine olanak sağladığı ortaya çıkmaktadır.¹⁶

Katılım burada makyaj malzemesi olarak kullanılmaktadır adı olup da kendi olmayan bir katılım duygusu yaratmak için kullanılan saptırıcı bir araç rolünü yerine getirmektedir. Nerede katılım var ise ulaşılması düşünülen hedeflerin belirlenmesinde kullanılmak yerine (kâr, verimlilik, proje ürünleri, mali fonların geri kazanımı gibi) önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmak için kullanılacak bir araç konumuna itilmiştir.¹⁷

Sermaye sınıfının ve yine sermayedarların hakim olduğu Sivil Toplum Kuruluşlarının İktidar sandalyesini paylaştığı bu katılım modellerinde Klasik demokrasinin en büyük eksikliği olarak sayılan halkın yönetime katılımı ve temsil sorunu ile ilgili yetersizliğin kabulü ve farklı görüş ve çıkarların karar sürecine ancak yerel yönetimler sayesinde yansıyabileceği çünkü doğrudan demokrasi mekanizmalarıyla, katılmayla destekleneceğinden temsilin tam olarak sağlanacağı söylenmektedir. Ancak eldeki verilerin ışığında, yerel meclislerin yerel yönetimlerin yönetmek ve denetlemekle yükümlü olduğu hizmetleri tüketenlerin değil, üretenlerin denetiminde ve egemenliğinde olduğunu ileri sürmektedirler.¹⁸ Türkiye’de de başka

---

¹⁴ **Nicholas Hildyard, Pandurang Hedge, Paul Wolvekamp Ve Somasekhare Reddy**, “Çoğulculuk, Katılım Ve İktidar: Hindistanda Ortak Orman Yönetimi”, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık Mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, Ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 93

¹⁵ **Harry Taylor**, “Eleştirel Yönetim Ve Emek Süreci Açısından Katılıma Bakışlar”, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık Mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, Ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 181

¹⁶ **David Mosse**, “ ‘Halkın Bilgisi’”, *Katılım Ve Patronaj: Kırsal Kalkınmada Eylemler Ve Temsiller*, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık Mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, Ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 54

¹⁷ **Taylor**, *a.g.m.*, s. 197

¹⁸ **Çitçi**, *a.g.m.*, s. 243-244

ülkelerde de temsil edilen nüfusla, temsilciler arasında büyük bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir.¹⁹

Katılımcı yaklaşımın sermaye kesimine en cazip noktalarından birisi de, bu projelerin sonuçlarının sorumluluğunu, aracı kuruluşlardan ve kalkınma çalışanlarından alarak katılan halka yüklemesidir. Başlattıkları süreci sahiplenmeyerek, kalkınma araçları kendilerini sadece “yardım edenler” olarak takdim etmektedirler.²⁰ Katılım otoriter gücü yumuşatarak, karşılığında sorumluluğu “katılımcılara” yükler. Böylece, bir dereceye kadar başlangıçtan itibaren “katılımcıları” belirlemekte ve biçimlendirmektedir. Bu anlamda katılımın, bir karşı inisiyatif gibi gözükmekle birlikte, bir yönetim biçimi, gerçekte, yönetimin nihai modern biçimi olduğu söylenmektedir.²¹

Öte yandan, yapısal uyum önlemlerinin bir çok devletin baskı aygıtlarını (ordu, polis) zayıflatması o bölgedeki üretim ilişkilerinin uluslararası mali sermaye tarafından yeniden düzenlenmesinin önündeki başlıca potansiyel direniş kaynağının güçsüzleşmesine yol açmaktadır.²²

Katılımın neden işlemediğinin, neden iktidar sahibi olanlarca desteklendiğinin ve neden çoğunlukla görünüşte kaldığının gerekçeleri katılımın varolan iktidar ilişkileri tarafından kontrol edilip itaati güvence altına almak için kullanılan bir araç olmasıdır. Denetim, kontrol edilmesi gerekenlerin bağlılığını amaçlayan bir biçim alıp daha sonra onlara bir ölçüde sınırlar dahilinde “sorumlu otonomi” tanıyarak doğrudan baskıdan daha güç anlaşılır bir hâl alır. Bu aldanmayı ister “söylemsel uygulama”ya ister “meşru ideoloji” ye katılmak olarak tanımlayabilmemiz, onun ayırdına varılmasından ve muhtemel alternatifler önermekten çok daha az önemlidir.²³ Yönetim sürecinde hükümetin rolünü azaltarak, hükümet dışı kişi ve kuruluşların katılımına ağırlık verdiğinden hükümet etme mekanizmasını belli bir ölçüde özelleştirmiş olmaktadır. Hiyerarşik ilişki ve dikey

¹⁹ Çitçi, a.g.m., s. 241

²⁰ Heiko Henkel_Roderick Stirrat, “Manevi Görev Olarak Katılım; Güçlendirim Ve Seküler Tabiyet”, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık Mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, Ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 260

²¹ Henkel _Stirrat, a.g.m., s. 255

²² Sonia Arellano-Lopez Petras, James Petras, “Stö’lerin Muğlak yardımı, Bolivya Örneği: Latin Amerikalı Bir Yaklaşım”, *Sivil Toplum Örgütleri: Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi?*, çev. Işık Ergüden İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, (2001), s. 107-108

²³ Taylor, a.g.m., s. 197

işbölümü yerine, heterarşik bir ilişki ve yatay işbölümüne geçilirken, yönetime ilişkin kararlardan ve uygulamalardan, siyaseten kimin ya da kimlerin sorumlu olacağı, kimlerden nasıl hesap sorulabileceği konuları da açıkta kalmaktadır.²⁴

Katılımcı literatürün önemli bir bölümü genel geçer olan, her zaman ve her yerde “iyi bir şey” olarak sunulmuştur. İdealleri elbette böyle olabilir; ancak gerçek katılımın yaygınlaştırmanın fırsatlarını ararken daha dikkatli ve odaklanmış olmak, bunu gerçekleştirmek için dikkate alınması gereken rastlantısal durumları da daha gerçekçi ve analitik bir biçimde ele almak gerekir.²⁵ Katılımı sağlamak için uygulanan proje ve tekniklerin kendilerine çok güvenme sebebiyle yalnızca birer araç olmalarının ötesine geçmektedirler. Her bir yaklaşımın uygulandığı topluluğun koşulları, kültürü ve siyasi iklimine bağlı olarak değişen kendi dinamikleri var olduğu unutulmaktadır.²⁶ Murphy, ortak karara dayalı kamu düzeninin sağlanmasının sıklıkla başka muhalefet biçimlerini çözündürmek yerine bir biçimde gizleyen bir başarı olduğu sonucuna varmaktadır. Refah sıralaması gibi topluluk içindeki ayrışmaları ve eşitsizlikleri ortaya çıkaran birtakım katılım uygulaması “topluluk öncelikleri” ya da “topluluk planları” gibi bileşenlerin aydınlatılıp açıklığa kavuşturulmasından ibarettir. Topluluklar arası ayrılıklar önemlidir. Öyle ki kendilerini “katılımcı durum” içinde bulan araştırmacıların topluluklar içindeki tarihsel ve kültürel kökenleri bulunan cinsiyet, grup, kast, meslek ayrımına dayanan çatışma ve uyuşmazlıkları birkaç saat içinde topluluğu önlerine katarak çözeceklerine inanmaları biraz naif görünmektedir.²⁷

Birçok yerel yönetim sistemi merkezin kontrolünü zayıflatırsa da, bir çok alanda örgütsel bölümlerin yönetilme kapasitelerini artırır. Böylece yerel devletin örgütsel parçalanması yerel yönetimleri kentsel politikada yer alan kurumlar arasındaki potansiyel çatışmaya eşlik edilmesine yardımcı olur.²⁸

---

24 **M. Akif Çukurçayır-Esra Sipahi**, “Yönetişim Yaklaşımı Ve Kamu Yönetiminde Kalite”, *Sayıştay Dergisi* Sayı 50-51 (2003), s.58

25 **Taylor**, *a.g.m.*, s. 197-198

26 **John Hailey**, “Reçetelerin Ötesinde: Güney Asya STK'larında Süreç ve Pratik”, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 138

27 **Paul Francis**, “Dünya Bankasında Katılımcı Kalkınma: Sürecin Önceliği”, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 118-119

28 **Jon Pierre**, “Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics”, *Urban Affairs Review*, Sayı 34, (1999), s. 372-396. <http://www.sagepub.com/2006>

Bu eleştiriler göstermekmiştir ki katılıma hak ettiğinden daha fazla değer verildiği, uzmanların ve devletin daha iyisini bilmediği, insanların katılımdansa kısa sürede hayat kalitelerinin yükseltilmesine daha fazla önem verildiğidir.²⁹ Hatta uygulayıcıların yoğun tartışmalar yapıp, sonunda da karşılanması imkansız beklentiler, amaçlar tespit etikleri ve öteki uzun vadeli kalkınma stratejilerini tehlikeye attıkları da ileri sürülmektedir.³⁰

Genellikle halkın yoksul olduğu çünkü güçten düşürüldüğü iddia edilmektedir. Halka yapılacak ufak bir desteğin ve onları yönetime katmanın onları yoksulluktan kurtaracağı, açıkçası halkı güçlendirmenin aynı zamanda kalkınma aracı olmaktan ziyade kalkınmanın amacı olduğu ileri sürülmüştür..³¹ Bununla birlikte katılımın bireylere sağladığı yararlarla maliyetlerin birlikte değerlendirilmesinde maliyetlerin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.³²

Yerel katılımı savunanların genellikle ileri sürdükleri katılımcıların katılım dolayısıyla kendi özel çıkarlarını bir yana bırakarak ve bütünün yararını bulmaya çalışarak siyasal meselelerde kendini gözetken özne bakış açılarını aştıklarıdır.. Katılanlar çoğunlukla kültür, bakış açısı ve çıkar farklılıklarından yola çıkarlar; ancak tartışmanın amacı herkesin paylaşabileceği çıkarları saptamak ya da yaratmaktır.³³ Yani özne kişisel tercihlerden, kolektif sorunların çözümüne ilişkin daha nesnel veya genel görüşlere geçişin insanlar arasında birliği keşfetme veya oluşturma süreci olduğunu sıklıkla yazarlar.³⁴ Oysa Katılım modelleri çıkar çatışmalarının dile getirilmesine olanak sağladığından ne kadar çok çıkar çatışması varsa, ihtilafları çözmede, çıkarları olumsuz yönde etkilenen tarafların mağduriyetlerine ilişkin başka ifade ve temsil yöntemlerine başvurmaları olağandır.³⁵

---

29 **Taylor**, *a.g.m.*, s. 199-200

30 **Hailey**, *a.g.m.*, s. 139-140

31 **Heiko Henkel_Roderick Stirrat**, *a.g.m.*, s. 244

32 **Frances Cleaver**, "Kurumlar, Aracılar ve Kalkınmaya Katılımcı Yaklaşımların Sınırları", *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s.81-82

33 **Iris Marion Young**, "İletişim ve Öteki Müzakereci Demokrasinin Ödesinde", *Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, çev. Zeynep Gürata-Cem Gürsel, ed. Seyla Benhabib, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 183

34 **Young**, *a.g.m.*, s. 182

35 **Seyla Benhabib**, "Müzakereci Bir Demokratik Meşruiyet Modeline Doğru", *Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, çev. Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Ed. Seyla Benhabib, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 110

Katılım bir kültürel çoğulculuk talebidir aynı zamanda tabi bu çoğulculuk, geçmişteki kültürel kalıpların değişmeden, aynen üretilmesinin talebi haline geldiği zaman, tecrit edici, gruplar arasında çatışmaya götürücü, tehlikeli bir çoğulculuk talebi olarak beliriyor.³⁶ Siyasal yapının bileşenlerinin yeniden tanımlanmasına yönelmekte ve siyasal açıdan egemen yeni oluşumlar yaratmayı amaçlamaktadır. Gerçekten de, egemen bir devlet biçimi aracılığıyla kültürel, dinsel, ulusal ve etnik homojenliğin ifade edilmesi, siyasal yapının kimliğini parçalayabilmekte veya mevcut siyasal egemenlik biçimlerini bozmaktadır.³⁷

Hindistan'da İngilizler' e karşı bağımsızlık mücadelesi verirken, İngilizlerin bağımsızlığı vermemek için belediyeleri kurdurdukları ve belediyeleri yetkisiz ve parasız bırakarak hintlilerin kendi kendilerini yönetemeyeceklerini gösteren bir örnek çıkarmaya çalıştıkları ileri sürülmüş.³⁸ Mesela büyük bir ülkeyi denetimi altında tutan bir devlet, yerel bazda çok sayıda yeni küçük devletçiklere de dönüşebilir.³⁹ Onun için yerel yönetimlerin güçlendirilmesini istemek, daha çok inisiyatif talep etmek, belki çok daha küçük ama katı, içinden çıkılması çok zor gettolara dönüştürebilir.⁴⁰

Böylesi toplumsal boyutları olan sürecin güvenilirliği tehdit ettiği gereksiz bir toplumsal sürtüşmeyi tahrik ettiği ve hatta böyle yaklaşımların etik verimliliği ile kültürel uygunluğunun sorgulanmasına neden olabileceği gibi bir korku da bulunmaktadır.⁴¹

Katılımcı yaklaşımlar topluluk içindeki farklılıkları açığa çıkaracağından korktukları katılımcı uygulamalardan servet kademelenmesine ilişkin soruları

---

36 İlhan Tekeli, "Yerel Siyaset ve Demokrasi/ Çoğulculuk/ Sivil Toplum", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 216-217

37 Seyla Benhabib, "Demokratik Moment ve Farklılık Sorunu", *Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, çev. Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Ed. Seyla Benhabib, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 13

38 Ahmet İsvan, "Siyasette Bir Ömür-Yerel Siyaset", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.104

39 Ali Bulaç, "Yerel Siyaset ve Demokrasi/Çoğulculuk/Sivil Toplum", *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri*, ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s.165

40 Bulaç, *a.g.m.*, s. 165-166

41 Hailey, *a.g.m.*, s. 139-140

çıkardılar ve farklılıkların kamusal tasdikini, projenin yumuşak bir şekilde işlemesi için gerekli olan işbirliğiyle çelişecek bir durum olarak gördüler.⁴²

Katılımcıların grup temelli kültür ve toplumsal konum açısından birbirinden ayrıldığı ve bazı grupların diğerlerinden daha fazla simgesel veya maddi ayrıcalığa sahip olduğu bir tartışma durumu varsayıldığında, “ortak yarar” a göndermeler büyük olasılıkla bu ayrıcalığı sürdürmeye yarayacaktır. Ekonomik ya da siyasal eşitsizliği bir yana bırakan iletişim durumları bile belirli kültürel üsluplara ve değerlere ayrıcalık sağlayabilir. Tartışmaya katılanlar birliğe varmayı, her katılımcının özgül deneyim ve çıkarlarını bir yana bırakacağı ortak bir yarara yönelmeyi hedeflediklerinde, büyük bir olasılıkla ayrıcalıkların bakış açıları ortak yararın tanımına egemen olacaktır. Daha az ayrıcalıklılardan farklı bir dil kullanmayı gerektiren deneyimlerini ifade etmekten kaçınmaları istenir veya hak ya da çıkar taleplerini kendilerine karşı önyargılı bir tanıma dayanan ortak yarar adına bir yana bırakmaları gerektiği belirtilir.⁴³

Demokratik kurumlardaki meşruiyetin temeli, geriye doğru şu çıkarıma kadar götürülmelidir: Zorunlu erk talebinde bulunanların gerekçesi, kararlarının herkesin eşit derecede çıkarlarını gözettiği söylenen yansız bir konumu temsil etmesidir. Bu çıkarım ancak söz konusu kararların ilke olarak özgür ve eşit yurttaşların uygun kamusal müzakere süreçlerine açık olması durumunda yürütülebilir.⁴⁴ Birey ve grupların diğerleri üzerindeki denetimini tanıyarak toplumdaki görünür güç ilişkilerine meydan okumaya girişirler. Bu girişim, ellerinde az güç bulunanların çıkarlarını ve ihtiyaçlarını ifade edecek sınırlı fırsatlarının olduğu ve genel olarak anahtar karar verme süreçlerinden dışlandıkları, bilgilerinin de önemsiz olduğu bilişine dayalıdır.⁴⁵

Küçük topluluklar ya da yaşadıkları daha geniş toplum içinde iktidarın dağıtımını ve kullanımını üleştirmeyi başaramayan bir katılım tasarısı marjinalleşmiş

---

42 Cleaver, *a.g.m.*, s. 74

43 Young, *a.g.m.*, s. 183-184

44 Seyla Benhabib, "Müzakereci Bir Demokratik Meşruiyet Modeline Doğru", *Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*, çev. Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Ed. Seyla Benhabib, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999, s. 105

45 Uma Kothari, "Katılımcı Kalkınmada İktidar, Bilgi Ve Toplumsal Denetim", *Katılım: Yeni Bir Zorbalık Mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, Ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 205

gruplara çok az şey sunabilecektir.⁴⁶ Alınan kararlar anlamlı ve makul tartışmalar sonucunda değil, daha çok projeyi kendi belirledikleri ve işlerine gelen yöne çekmeye çalışanların görece pazarlık güçleri olanlarca belirlenmektedir. Bu nedenle peşine düşülen ayrı ayrı yapılması istenen şeyleri dikkate almamak da siyasi mücadeleyi yalnızca yeni bir kampanya olarak görmeyen, aynı zamanda geçimleri ile yaşamlarının bir tür savunması olarak da değerlendiren toplulukların marjinalleşmesinin önünü alabilecek oldukça tehlikeli bir oyundur.⁴⁷ Bu yönüyle katılımın radikal olmaktan uzaklaştığı ileri sürülmüştür. Gerçekten radikal olmak için “aşağıdan yukarıya doğru” bir mücadele ile kapitalist ekonomik ve toplumsal iktidar ilişkilerine ortak tâbiyetlerini fark eden değişik birey ve grupların kendiliğinden bir araya gelmeleri zorunludur. Uygulamada katılım muktedir olanlarca desteklenmiştir. Çalışma dünyasında toplu sözleşme hakkından ve sendikalardan kaynaklanan aşağıdan yukarı bir mücadele belirlemek mümkünken katılım projeleri tamamen tepeden inmecidir.⁴⁸

Katılım, baskıcı iktidar ilişkilerini ortadan kaldırmaktan uzak, sık sık marjinal grupların zararına olmak üzere adaletsiz ekonomik, siyasal ve toplumsal yapıları sürdürmeye ve pekiştirmeye hizmet etmektedir.⁴⁹

Marjinal vurgusuna paralel olarak, “aşağıdan yukarıya” kalkınma ve “güçlendirim” hakkındaki yeni ortodoksi” , “yerel” ya da “içsel” bilginin yeterliliği konusuna büyük önem verir. Bilimsel ya da dışsal teknolojik bilgi genellikle kalkınmaya antipatik olarak sunulmakta ve böylece de değersiz gösterilmektedir.⁵⁰ Buradaki önemli nokta “halkın bilgisi” olarak alınan şeyin, kendisinin planlama bağlamında inşa edildiği ve planla sistemlerinin içerdiği toplumsal ilişkileri yansıttığıdır. Bilgi ilişkisel olarak, yani toplumsal ilişkilerin bir ürünü olarak

---

46 Hildyard-Hedge, Wolvekamp, Somasekhare, *a.g.m.*, s. 105

47 Hildyard-Hedge, Wolvekamp, Somasekhare, *a.g.m.*, s. 105

48 Taylor, *a.g.m.*, s. 196

49 Hildyard-Hedge, Wolvekamp, Somasekhare, *a.g.m.*, s. 88

50 Heiko Henkel _ Roderick Stirrat, *a.g.m.*, s. 245

görülmelidir, sabit bir eşya olarak değil.⁵¹ Program kararları çoğunlukla yerel olarak üretilmiş bilgiye hemen hiç atıfta bulunmaksızın alınmaktadır.⁵²

B KATILIM PROJELERİNE YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Halkın katılımını arttırmayı ya da “iktidarın dağıtılması”nı amaçlayan katılım projeleri “hedef kitle”nin dışlanması ve seçkinler ile plancıların belki de varolduğundan haberlerinin bile olmadığı yerel iktidar ilişkilerinin güçlendirilmesi ile sonuçlanmaktadır.⁵³ Çünkü projelerin kendi özel ihtiyaçları vardır. İlk olarak proje, halkla (pratikte onların kilit rollerdeki liderleriyle) kabul edilebilir bir uzlaşma sağlamak durumundadır.⁵⁴ Sonra Üretilen bilgi öncelikle yerel güç ilişkileri tarafından biçimlendirilmektedir dışsal gündemler “yerel bilgi” olarak ifade edilmektedir, ayrıca planlama oydaşmasındaki gizli yerel anlaşmalar ve nihayet planlamanın proje öznelere tarafından doğrudan manipülasyonu sözkonusudur.⁵⁵

Katılım projeleri sözel olan yerine görsel olana öncelik verir. Görsel araçların ve veri aktarımının yazısal ve neredeyse evrensel, genel geçer olandan bağımsız olduğu için zayıf ve dezavantajlı olana güç kazandırdığı iddia edilmektedir. Görüşmeler, mülakatlar bütünüyle görseldir.⁵⁶ Çoğunlukla, proje işlerinin, katılımcı problem çözmenin potansiyel yaratıcılığı sınırlayan sabit bir standart müdahaleler dizisi etrafında kümelenmesi yönünde bir eğilim vardır.⁵⁷ Katılımcılar empoze edilmiş şemaları yerel bilgiyle geçirmek ve sadece en kolay verilenleri istemek suretiyle ve projenin planlarına ve idari gerçekliklere uydurmak üzere, kendi ihtiyaç ve önceliklerini biçimlendirdikçe, projenin kurumsal çıkarları topluluk perspektifleri içine inşa edilmiş olur ve proje kararları da mükemmelen “katılımcı” hale gelir. Aynı zamanda, kalkınma ajanslarının kendi çeşitli kurumsal ihtiyaçlarını kırsal topluluklara yansıtmaya muktedir olmalarından dolayı da böyledir Kısacası, proje

---

⁵¹ David Mosse, " 'Halkın Bilgisi' Katılım ve Patronaj: Kırsal Kalkınmada Eylamlar ve Temsiller", *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s.35

⁵² Mosse, *a.g.m.*, s. 44

⁵³ Hildyard-Hedge, Wolvekamp, Somasekhare, *a.g.m.*, s. 106-107

⁵⁴ Mosse, *a.g.m.*, s. 44-45

⁵⁵ Mosse, *a.g.m.*, s. 37-38

⁵⁶ Francis, *a.g.m.*, s. 116

⁵⁷ Mosse, *a.g.m.*, s. 46

modellerini biçimlendirmekten çok uzak olan “yerel bilgi”, katılımcı planlamaya ilişkin proje sistemleri aracılığıyla ifadelendirilmiş ve yapılandırılmıştır.⁵⁸

Cernea’nın Putting People First (Halkı Öne Almak) ve Chambers’ın Putting the Last First (Sondakini Başa Almak) gibi çalışmalarda hep “Aşağıdan Yukarıya” Vurgusu yapılmaktadır.⁵⁹ Oysa bir çok projenin, projeden “faydalananlar” tarafından planlanmaktan ve uygulanmaktan çok yukardan empoze edilmesi nedeniyle başarısız olduğu savunulmaktadır. Projeler, “yarar sağlayanlar” tarafında planlanmalı ve uygulanmalı, “halka” empoze edilmemelidir.⁶⁰ Bu anlamda “halkın bilgisi” ve “katılımcı planlama” hakkındaki fikirleri içeren katılımcı hedefler, eylemi yönlendirmek için aşağıya yönelmek yerine; eylemi meşrulaştırmak, siyasi hedeflerini açıklamak, meşrulaştırmak ve geçerlemek ya da siyasal desteği seferber edebilmek için (eğer birincil değilse) belirgin bir biçimde yukarıya (ya da dışarıya) yönelirler.⁶¹ Bilgilendirmekten ziyade ikna etmeyi amaçlarlar ve projenin de dizaynı ve katılım üzerindeki vurgusu siyasal destek için yapılmaktadır.⁶²

Katılım uygulayıcıları belirli teknik ve araçları kullanarak katılımcılardan bir role uyarlanmayı ve oynamayı istemekte ve böylece oyuncuların kendilerini temsil etmek üzere seçtikleri yolu biçimlendirmekte, bazı durumlarda sınırlamaktadır. Teknik ve araçlar oyunculara yabancı olabilir ve de performansı sınırlayabilir ve böylece sahne başkaları tarafından kurulmakta ve performansın biçimi benzeri şekilde onlar tarafından yönlendirilmektedir. Ortaya çıkan iletişim ya da diyalog karmaşa ve belirsizlikle yüklü olmaktadır.⁶³ Dolayısıyla katılımcı projelerin katılımcı bir görüntü vermek üzere gerçekleştirildiği ve süreçte paylaşılan “yerel bilginin”, proje hedefleri ve önceliklerini etkilemek ya da biçimlendirmekten çok, önceden belirlenen proje gündemini değişmez surette haklılaştırdığı ve meşrulaştırdığı tezinin desteğini bulmaktayız.⁶⁴ Onun için de sık sık, projeden

---

58 Mosse, *a.g.m.*, s. 46-47

59 Heiko Henkel -Roderick Stirrat, *a.g.m.*, s. 244

60 Heiko Henkel -Roderick Stirrat, *a.g.m.*, s. 244

61 Mosse, *a.g.m.*, s. 50

62 Mosse, *a.g.m.*, s. 52

63 Uma Kothari, “Katılımcı Kalkınmada İktidar, Bilgi Ve Toplumsal Denetim”, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 214

64 Uma Kothari, “Katılımcı Kalkınmada İktidar, Bilgi Ve Toplumsal Denetim”, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 214

etkilenen topluluktan “gerçek” katılımı sağlamaktan çok, projelerini çok daha etkili bir biçimde uygulamak isteyen kalkınma kuruluşları tarafından bir araç olarak kullanıldığına işaret edilmektedir.⁶⁵ Dahası, katılım modellerinin proje pratiklerine öncelenmesi projelerin bazı önemli etkilerinin atlanmasına neden olmaktadır.⁶⁶

Chambers tan aktaran John Hailey “Kalkınma uzmanları”nın ve genel olarak bağış sahibi topluluğun kendileri yaygın olarak ileri sürmektedirler ki varolan proje planlama teknikleri ve topluluk kalkındırma metodolojileri uygun değildir, kimileyin zarar vericidir ve “boşa para harcamaya neden olup sonunda darmadağın olmaya” neden olmaktadır Bunlar yerel koşulların gerçekliği ile örtüşmemiş, yerel toplulukların beklentilerini ve önceliklerini de gerçekleştirememişlerdir. Sonuç olarak da çok fazla yardım programı hedefine ulaşmakta başarısızlığa düştü, sürdürülebilir bir etki yaratamadı.⁶⁷ Proje, çok fazla katılıma ancak pek az etkiye sahip olduğu ve daha ziyade de halkın katılımına olan ilgisini sergilemesine karşılık bunun kırsal geçim olanakları üzerindeki etkisini gösterimleyemediği gerekçesiyle eleştiriliyordu.⁶⁸

Reformcular tarafından sürekli olarak dile getirilen iddialardan birisi de savundukları dinsel formalarının bir anlamda güçlendirici olduğu inanarı eskiden “Roma köleliğinden” özgürleştirmiş ve Tanrıyla doğrudan ilişki kurmasına izin vermişti.⁶⁹ Şimdide Katılımcı yaklaşımların din dünyasında önemli kökleri bulunduğu “faydalananlara” yönelik ve Hristiyan öncüllerininkine benzer müdahalelerin olduğu söylenmektedir. Geçmişin Hristiyan reformcuları ve misyonerlerinin genel olarak cemaatlerinin iyiliğiyle derinden ilgilenmelerine rağmen, bugün onların etkinliklerinin geniş kitleleri ulus-devlet boğumu ve kolonyal egemenlik sistemine entegre etmede ne kadar önemli olduğunu biliyoruz. Benzer ve çok çarpıcı bir biçimde, yeni Ortodoks kalkınma projelerinin, bu projeden faydalananları, ulusal ve uluslar arası siyasal, ekonomik ve ideolojik yapılara (ki ilgili insanların bu yapılar üzerinde genellikle çok az denetimleri vardır) entegre

65 Heiko Henkel _ Roderick Stirrat, *a.g.m.*, s. 245-246

66 Mosse, *a.g.m.*, s. 60

67 John Hailey, "Reçetelerin Ötesinde: Güney Asya STK'larında Süreç ve Pratik", *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 146-147

68 Mosse, *a.g.m.*, s. 56-57

69 Heiko Henkel _ Roderick Stirrat, *a.g.m.*, s. 254-255

etmeye eğilimli olduğunu belirtilmektedirler.⁷⁰ Bu yüzden bugün katılımın savunucularının bir anlamda bu Protestan geleneğin mirasçıları olduğu söylenmektedir.⁷¹

Katılımcı süreçler çeşitli ve bölgeye göre farklılaşan kalkınma programları üretmek yerine, sabit bir ad hoc refah programına doğru güçlü bir çekim üretirler. Gerçekten de gerek uygulayıcılar gerekse katılımcılar arasında, karmaşıklığı keşfetmeye veya geliştirmeye ilişkin içsel caydırıcılar ve derin ve takviye edici alışkanlıklar yönünde bir seçim mevcuttur. Sürekli meydan okumalardan uzakta, giderek daha fazla kontrol edilebilir ve kapalı hale gelen bir sistem içinde egemen önyargılar güçlendirilmiş, seçenekler daraltılmış, projelere enformasyon akışı yasaklanmıştır. Kuşkusuz buradaki tehlike, sorunları çözümlmekten uzaklaşan bir katılımcı projenin etkisinin sınırlanması, fırsatları kaçırmayı ve en kötüsü de sorunu yanlış saptaması nedeniyle yoksulluğun şiddetlenmesine ya da çevresel bir çöküşe katkıda bulunmasıdır.⁷²

II KATILIMCILAR AÇISINDAN

A KATILIMCI BİREYLERE YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Araştırmalar, katılma davranışı yönünden kişiler arasında büyük farklılaşmaların olabildiğini göstermektedir. Bireylerin siyasal katılımını herşeyden önce katılmayı düzenleyen normlar ve kurallar anlamında siyasal fırsatlar belirler. Bu yapı, bir yandan katılmanın biçimsel çerçevesini çizen anayasalar, yasalar gibi formal düzenlemeleri, öte yandan da kimin, ne düzeyde katılacağı konusundaki yerleşik informal toplumsal normları içermektedir. Formal çerçevenin geniş olması, ya da katılma eşiğinin düşük tutulması yeterli olmamaktadır. Toplumsal olarak kimin katılmaya değer olduğu düşüncesi, ya da katılma biçimine ilişkin toplumsal normlar çoğu durumda formal düzenlemelerin çok üzerinde kısıtlamalar getirebilmektedir. İkinci olarak, bireylerin katılması için siyasal düzlemde etkili olabilecek kimi

⁷⁰ Heiko Henkel - Roderick Stirrat, *a.g.m.*, s. 260

⁷¹ Heiko Henkel - Roderick Stirrat, *a.g.m.*, s. 254

⁷² Mosse, *a.g.m.*, s. 47

kaynaklara sahip olmaları gerekmektedir. Siyasal katılmayı siyasal ilgiden temsile kadar yayılan bir yelpaze içinde her düzeyde, her aşamada etkileyen kaynaklar arasında eğitim, meslek, statü, yaş, cinsiyet, servet, aile, vb. sayılabilmektedir. Bu gibi toplumsal eşitsizlik hiyerarşilerinin tabanında yer alan kişiler daha az katılırken, üst düzeydekiler daha fazla katılabileceklerdir. Ancak bu kaynaklara sahip olmak da yeterli olmamaktadır. Bunların ötesinde katılma güdüsünün olması gerekmektedir. Katılma güdüsü ise, katılmanın bir sonucunun olacağına, bir farklılık, bir değişiklik yaratacağına ilişkin beklentiden kaynaklanacaktır.⁷³

Katılmanın farklı nedenleri, farklı biçimleri olabildiği gibi katılma konusundaki yaklaşımlar da farklılaşabilmektedir. Bu nedenle hangi kararlara, kimin, ne zaman, ne düzeyde katılması gerektiği konusunda da üzerinde uzlaşmış bir yanıt söz konusu olmamaktadır. Sözgelimi, seçkinci katılma yaklaşımı yalnızca seçimsel katılma üzerinde odaklanır ve seçim dönemleri dışında ortaya çıkabilecek katılma girişimlerini sistemdeki bir sıkıntının belirtisi olarak değerlendirirken, katılımcı demokrasi yaklaşımı herkesin siyasal sürece sürekli ve olanaklı her biçimde katılmasını öngörmektedir. Uygulamaya bakıldığında ise genel olarak katılma açısından seçkinci yaklaşımın geçerli olduğu, kişilerin siyasal katılmasının büyük ölçüde oy kullanmakla sınırlı kaldığı görülmektedir.⁷⁴

Katılımcı projelerin hemen hepsi farklı taraflardan kişileri bir masaya oturttuğunuzda herkes için “adil” bir uzlaşma varılabileceğini öngören kuşkulu varsayıma dayanmaktadır. Böyle bir varsayımın gerçekleşmesi ise tüm katılımcıların eşit pazarlık gücü varsa (ki yoktur) ya da taraflar arası eşitsizlikler yalnızca teknik bir ayrıntı olarak değerlendirilip, karşı karşıya kalınılan tek sorun, tarafları daha önceden topluluğu denetim altında tutanların hâl ve tavırlarını değiştirecek ve “önceliği olan taraflar”ın seslerini duyurabilmek için daha fazla şans verilecek bir biçimde bir araya getirmenin en doğru yöntemini bulmak olduğunda mümkün hâle gelecektir. Toplum karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları alanda, ötekilerle kendi farklı çıkarları ve ilgileri için pazarlık içinde olan özgürce davranan aktörlerden oluşmaktadır. Pazarlık etmeye yardımcı ölçütler ortaya koymak önemli olabilir, ancak bunlar marjinal grupların daha iktidarlı grupların yapısal baskınlığının üstesinden gelecek

---

⁷³ Çitçi, *a.g.m.*, s. 244-245

⁷⁴ Çitçi, *a.g.m.*, s. 245

bir pazarlık gücü sağlamaya yeterli olmayabilir. Bu bakımdan katılım eşitsizlikleri üreten toplumsal ilişkiler sisteminde yapısal ve toplumsal dönüşümü sağlayıcı daha büyük ölçekli değişikliklere gereksinim duymaktadır. Davranışsal değişimler her ne kadar gerekli olsalar da yeterli değildir.⁷⁵

Liberal demokrasinin temsil ilkesi bilinçli, ussal bir seçmen ve sorumlu bir temsilci idealine dayanmaktadır. Bunun sonucunda o bilinçli, ussal seçmen yaşadığı topluluğun bütün sorunlarından haberdar olacaktır, çözüm konusundaki bütün seçenekleri bilecektir ve kendi açısından gerek politikalar, gerek temsilciler olarak en elverişli seçmeyi yapacaktır. Sorumlu temsilci de, kendisini seçenlerin dilek ve istemlerine duyarlı olacaktır. Kuşkusuz tüm bunlar her zaman doğru değildir.⁷⁶

Yerel halkların kararlara müdahale edip değiştirme ya da kimi faaliyetlere öncelik tanımada gerçekten iktidarı var mıdır?⁷⁷ Aslında katılma bir biçimde gerçekleşmektedir ama katılma olanaklarını en fazla kullananlar da yerel topluluk düzeyinde en fazla siyasal kaynağa sahip olan ve en örgütlü kesimler olmaktadır. Bunlar aynı zamanda temsil olanaklarından da en fazla yararlananları oluşturmaktadırlar. Belli bir siyasal topluluk göz önüne alındığında, genel bir kalıp olarak en fazla siyasal kaynağa sahip kesimlerle, örgütlenme açısından da en elverişli kesimlerin birbirleriyle örtüştükleri görülmektedir. Daha açık bir anlatımla, farklı toplumsal kesimler arasında sınırları çizen o yığışımli eşitsizlikler gönüllü örgütler düzeyinde de etkisini sürdürmektedir. Sonuçta yığışımli eşitsizliklerin katlanarak büyümesi ve desteklenmesi söz konusu olmaktadır. Bu güçlü ve örgütlü kesimler karar verme sürecine her zaman formal olmasa da, informal yoldan etki edebilmektedirler. Bu noktada da artık gerçek anlamda bir katılma değil, patronaj söz konusu olmaktadır.⁷⁸ Yerel yönetim meclislerinde ağırlıklı biçimde temsil edilenler yerel topluluğun seçkinleri olmaktadır. O yerel toplulukta, iktidar hiyerarşisinin üst düzeylerinde yer alanlar yerel meclislerde de öncelikle temsil olanağı bulmaktadırlar.

---

75 Hildyard-Hedge, Wolvekamp, Somasekhare, *a.g.m.*, s. 105-106

76 Çitçi, *a.g.m.*, s. 236

77 Hailey, *a.g.m.*, s. 144

78 Çitçi, *a.g.m.*, s. 247

Sonuç olarak, yerel oligarşiler ve siyasal klikler bu meclislerde egemen olmaktadır.⁷⁹

Bu seçkinler aynı zamanda iyi eğitilmiş olduklarından hem oyunun kurallarını bilmekte hem de çoğunlukla konuşmaya hakları varmış gibi ve sözleri itibarlıymış gibi davranmakta, oysa öteki gruplardan kimseler çoğunlukla sav öne sürme gerekleri ve formalitesi karşısında ürkmekte, böylece konuşmamakta veya yalnızca görevlilerin “tutuk” buldukları şekilde konuşmaktadır. İddiacılık, kavgacılık normları ve yarışma kurallarına göre konuşma, kültürel bakımdan ayrılmış ve toplumsal bakımdan eşitsiz grupların birlikte yaşadığı bir çok gerçek konuşma durumunda güçlü susturucu veya değer biçici ölçütler olmaktadır. Dahası, egemen gruplar çoğunlukla bu değersizleştirmeyi ve susturmayı hiç fark etmemekte, buna karşılık daha az ayrıcalıklı olanlar çoğunlukla kendilerini kötü veya hayal kırıklığına uğramış hissetmekte, kendilerine olan güvenlerini yitirmekte veya öfkelenmektedir.⁸⁰ Burada iddiacı ve kavgamacı konuşma, kesinlikten uzak, irdeleyici veya uzlaşmacı konuşmadan daha değerli görülür. Birçok gerçek tartışma durumunda, erkek konuşma üslupları kadın üsluplarına oranla ayrıcalıklı olur. Giderek sayıları artan araştırma yazıları, kızların ve kadınların iddiacılığa ve sav yarışına değer veren konuşma durumlarında erkeklerden daha az konuşma eğilimi gösterdiğini öne sürmektedir. Üstelik, kadınlar böyle durumlarda konuştuklarında, görüş bildirme veya münazarayı başlatma yerine bilgi verme ve soru sorma eğilimi göstermektedir.⁸¹ Böylece dili kıvrak ve siyaseten becerikli olanlar kararlarda etkili olurlar. Bu da yalnızca kişisel güveni tehlikeye atıp zamanla kurulan ilişkileri tehdit etmekle kalmaz, yanı sıra topluluk içinde varolan kliklerin iktidar ve statülerinin devamlılığını güçlendirmeye hizmet eder. Bunlar da böylesi katılımcı süreçlerden hiç de beklenmeyen sonuçlardır. Sonuç olarak da hükümet memurları ya da bağış yapanların temsilcileri gibi dışarıdan gelenlerin temsiliyet gücü olmayan ve yapay ortamlarda gerçekleştirilen deneylerin ürünü olan beklentileriyle çelişen sonuçları gözden kaçırmaları da oldukça kolaydır.⁸²

---

79 Çitçi, *a.g.m.*, s. 239-240

80 Young, *a.g.m.*, s. 180

81 Young, *a.g.m.*, s. 179-180

82 Hailey, *a.g.m.*, s. 139

Bir başka eleştiri noktası da topluluk biçimindeki katılımlarda gereksiz yere fazla risk alınabileceği yönündedir. Yapılan araştırmalar grup tartışmasının grup üyelerini bireyler olarak aldıklarından daha fazla risk almaya yönlendirdiğini göstermektedir. Buna risk değişimi denmektedir. Stoner'ın deneyi ve onu izleyenlerin çalışması, deneklerden ilkin kendi kararlarını vermeleri ve bunu kaydetmeleri, daha sonra aynı kararı grup tartışmasından sonra vermeleri istenmiştir. Manidar sayıda durumlarda, sonraki kararlar daha riskli olmuştur.⁸³ Risk almak, kültürel bir değerdir. Buradaki tez, Amerikan toplumunda, riskin değerli kılındığı ve burada grup durumundaki çoğu bireyin, gruptaki konumlarını büyütme amacıyla ortalama insandan daha büyük riskleri almaya gönüllü gözüktüğü belirtilmektedir.⁸⁴ Yüksek risk alan insanların, çok daha renkli ve böylece daha inandırıcı bir retorik kullanma fırsatları vardır.⁸⁵ Topluluk halinde karar verildiği için sorumluluğun yayılmasından kaynaklanan kararın bireysel sorumluluğu ortadan kaldırması nedeniyle katılım süreçlerinde daha fazla riskli kararlar alınabilmektedir.⁸⁶

Harvey tarafından dile getirilen “Abilene paradoksu” ise yanlış uzlaşma üreten bilinçaltı tuzağı hakkındaki araştırma bir başka eleştiridir. Hikaye, Coleman, Texas'daki evlerinde sıradan bir öğle sonrası geçiren ailenin Abilene'e bir gezi önerisi yapıldığındaki tutumu hakkındadır. Herkes bu öneriye katılmaktadır. Dört saatlik karmaşık ve sıkıcı bir geziden döndükten sonra, bir aile üyesi, gerçekten gitmek istemediklerini ve sadece herkesin gezi konusunda çok coşkulu olması nedeniyle karara katıldıklarını itiraf etmiştir. Bu noktada aile tartışmaya başlamış ve her aile üyesi bu geziye katılmak istemediğini, ancak yalnızca diğerlerini mutlu kılmak üzere bu kararı onayladığını söylemiştir.⁸⁷

Abilene paradoksu, “topluluklar” ya da “proje takımları”nı gerçekten sık sık yapmak istedikleriyle çelişkili eylemlerde bulunduğunu ve dolayısıyla ulaşmak

---

83 **Bill Cooke**, “Katılımın Sosyal Psikolojik Sınırları”, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s.157

84 **Cooke**, *a.g.m.*, s. 157-158

85 **Cooke**, *a.g.m.*, s. 158

86 **Cooke**, *a.g.m.*, s. 158.-159

87 **Cooke**, *a.g.m.*, s. 160

istedikleri amaçları ortadan kaldırdıklarını ileri sürmektedir. Bu paradoksun altı belirtisi şöyledir:⁸⁸

1. Özel bir düzeyde karşılaşılan durumun mahiyeti hakkında anlaşma,
2. Bununla ilgili olarak ne yapılması gerektiğine ilişkin anlaşma (Abilene kinayesinde bu “hiçbir şeydir”).
3. Grup üyeleri gerçek isteklerini açık bir şekilde dile getirmeyi başaramazlar ve gerçekte, “bir diğerlerinin kolektif gerçekliği yanlış algılamasına” yol açan bir biçimde tam olarak bunun tersini yaparlar.
4. Bu yanlış algılama esasında, grup tarafından, herkesin yapmak istediğinin tam tersine eylemler gerçekleştirilir.
5. Bu kaygı, engellenmek, kızgınlık ve suçlayacak birini aramaya yol açar.
6. Eğer, “süreci başlatan sorun –anlaşmayı sağlama konusunda ki yetersizlik” giderilmezse, döngü muhtemelen kendisini tekrarlayacaktır.

Harvey’e göre, eylem kaygısı, tahayyül edilen riskle, özgün uzlaşımın çatışan bireye yönelik gerçek riskin, özgün olmak, bir birleşimden kaynaklanmaktadır. Harvey muhayyel riski, birinin kendi inançlarına göre hareket etmesi halinde ne olacağı hakkında “negatif fantazyalar” olarak adlandırır. Bunlar sözgelimi, “ün, prestij, konum ve hatta sağlık” kaybı ve “günah keçisi yapılma, itaatsiz olarak damgalanma veya takım oyuncusu olmamakla suçlanarak dışlanma”yı içermektedir. Ancak bu fantazyalar, “bireyi, hem kendi gözünde hem de seyrek olarak diğerlerinin gözünde sorunları...çözme sorumluluğundan mustağni kılan” bir beraat sunarlar.⁸⁹

Harvey riskten kaçınmanın, özel olarak, ayrılma, başka insanlardan dışlanma korkusu ve risk almayı insan olmanın bir şartı olarak (“varoluşsal risk”) kabul etmeye gönülsüzlükten kaynaklandığını ileri sürer. Bu Harvey’in paradoks içinde bir paradoks olarak adlandırdığı, muhayyel risk hakkındaki negatif fantazyaların insanları yanlış (belki daha büyük gerçek risk anlamında) kararlar

---

⁸⁸ Cooke, *a.g.m.*, s. 160-161

⁸⁹ Cooke, *a.g.m.*, s. 161-162

aldıkları yollara yönelten ve nihayetinde düşünüldüğünden daha büyük ve gerçek ters sonuçlardan acı çekmelerine yol açan bir durumu oluşturmaktadır.⁹⁰

Harvey'in Abilen'e yapılacak geziden kaçınma reçetesi, kınama ve yanlış bulma davranışından kaçınmayı ve aynı zamanda riskten kaçınmadaki gizli anlaşmalara meydan okumayı içermektedir. Her birey, "bu gizli anlaşmayla gezi için sorumluluğu paylaşmakta, dolayısıyla kendisinin dışında bir suçlama odağı araştırmasının faydalı bir hedefi bulunmamaktadır. Harvey gruptaki herhangi birisinin risk alma rolünü başarabilir ve içerilen riski üstlenmeye hazır olması durumunda bu kişi alkışlanabilir, işlemezse kendisini hoşlanılmadık durumda bulabilir, işinden olabilir Ancak ne olursa olsun, kendine duyduğu saygı kalacaktır, önemli olan da budur.⁹¹ Abilene paradoksu, katılımcı süreçlerin, bir grubu gerçekten inandıklarından çok sizin ve başkalarının duymak isteyeceği şeyi söylemeye yönelteceği imasına sahiptir.⁹²

Ayrıca Haryev, işlev bozucu grup uzlaşımı konusuna da değinir ve bunu grup zorbalığı olarak adlandırır. Grup düşüncesi, nasıl kötü kararlar alındığının bir açıklaması olarak işletme ve örgüt çalışmaları kadar siyaset biliminde kullanılan grupçi ve grupdışı olma etrafında odaklaşır ve esas ilkesi şudur: Siyasa üreten bir grup içinde ne kadar çok dostluk ve dayanışma ruhu varsa, bağımsız ve eleştirel düşüncenin, muhtemelen grupdışına karşı us ve insanlık dışı eylemlerde sonuçlanacak grup düşüncesiyle yer değiştirebileceği tehlikesi de o kadar büyük olacaktır.⁹³

Janis'in bu konuyla ilgili grup düşüncesi sınıflandırması şöyledir.

1. Güç yanılmsaması: Grubun gücü ve yürürlükteki duruma yönelik gerçek herhangi bir tehditin yokluğu hakkında aşırı iyimserlik ("bir tehlike işareti karşısında, tehlikeyi bütünüyle bir gülme konusu sayarak, birlikte gülmek, grup düşüncesinin karakteristik bir dışavurumudur")

2. Rasyonelleştirme: Uyarı işaretlerinin kolektif olarak görmezden gelinmesinin yanı sıra, olumsuz herhangi bir geribeslemenin geçersiz sayılmasına

---

⁹⁰ Cooke, a.g.m., s. 162

⁹¹ Cooke, a.g.m., s. 162-163

⁹² Cooke, a.g.m., s. 163

⁹³ Cooke, a.g.m., s. 164

böylece varsayımların, kararların alındığı her kerte de yeniden değerlendirilme ihtiyacının duyulmadığı kolektif bir rasyonelleştirmeler kurgusu bulunmaktadır.

3. Ahlak: Grup içi üyeler, üyeleri “kararlarının etik ve ahlaki sonuçları karşısında kayıtsız kalmaya yönelterek”, “sorgulamaksızın gruplarının içkin ahlakiliğine inanırlar”

4. Kalıp yargılar: Grup üyeleri, “düşman gruplar” hakkında, uzlaşılmaktan çok elimine edilmeleri gerektiği varsayımına yol açan kalıp yargılara sahiptirler. Bu tür kalıp yargılar genelde –düşmanın- içkin kötülüğü ya da şeytani doğasına odaklanır

5. Baskı: Grubun paylaşılan yanılsamaları hakkında anlık şüpheler ifade eden herkese doğrudan uygulanır. Bu baskı genellikle, şüpheler grup içinin dışarısında ifade edilmedikçe ve temel varsayımlara karşı çıkılmadıkça, ayrılıkçı üyeyi “yuvada tutmak” girişiminde dostluk olarak maskelenmektedir.

6. Kendi kendine sansür: “Bireyler kendi endişeleri konusunda sessiz kalırlar, hatta şüphelerinin önemini kendiliklerinden minimize ederler”

7. İttifak: Grup içinde, sessizliği çoğunluğun görüşü sayan varsayımla, bir ittifakın varlığı yanılsaması.

8. Zihin bekçiliği: “Bireyler bazen kendilerini, lider ve diğer üyeleri karşıt enformasyondan korumak üzere zihin bekçiliğine tayin edebilirler bu da, ayrılıkçıları gruptan dışlayacak ölçüde kendi üzerlerine alma düzeyinde, kararların etkililiği ve ahlakiliği hakkındaki hazla karşılaşabilir.”⁹⁴

Şu halde bir bütün olarak grup güçlü olduğunu hissedebilmekle birlikte, bireysel güçsüzlük hissi, en azı gruptan dışlanmak olmamak üzere, yüksektir.⁹⁵

Güç genellikle katılımcı kalkınma grubunun bir üyesi olmaktan türemekte, insanın sesi duyulmaktadır. Her türden gerçek ve potansiyel yarar, grubun bir üyesi olmaya atfedilebilir; bunların kaybedilme korkusu, kendi kendini sansür etmeye ya da ittifak sunma isteğine yol açabilir. Benzeri şekilde müdahilin ters bildirişim olarak algılayabileceği şeyi sunma korkusu da olabilir Grubun güçlü olduğu yanılsamasının görünme derecesi sorgulamaya açıktır ve belki grup düşüncesinin belirtilerinin ortaya

⁹⁴ Janis'ten Aktaran Bill Cooke,Uma Kothari (Editör) Çeviri:Ahmet Çiğdem Katılım: Yeni Bir Zorbalık Mı?, Demokrasi Kitaplığı, 2002 İstanbul. (Bill Cooke Katılımın Sosyal Psikolojik Sınırları)165. Sayfa

⁹⁵ Cooke, a.g.m., s. 167

çıkması daha az muhtemeldir. Bununla birlikte bir toplulukta güçlü olarak görülen grupı –sözgelimi yaşlılar ya da erkekler-, eğer katılımcı müdahalenin odağı ya da koruyucusuysa, bu güçlülük hissini pekiştirecektir.⁹⁶

Katılımcı süreçler üzerinde kültürün ne gibi etkileri olduğu konusunda yeterli araştırma olmamakla birlikte katılımcı projelerin kullandığı tekniklerin birçoğunda içkin olan batılı katılım ve demokrasi kavramları gerçekten başka farklı kültürel çevrelerin diline çevrilebilir mi ? Kalkınmakta olan ülkelerin yüksek iktidar mesafeli kültürler oldukları Batı kültürünün ise düşük iktidar mesafeli olduğundan katılım sürecinin evrensel olmadığını, tersine farklı toplumsal normlar ve kabuller bağlamında olumlu olduğunu göstermektedir.⁹⁷ Katılımcı kalkınma söyleminde ağırlıkla, “halkın bilgisi” ya da “yerel bilgi” insanların kendiliğinden sahibi oldukları ya da edindikleri sabit bir mal gibi görülmektedir. Oysa, bilgi kültürel, toplumsal ve siyasal olarak üretilmekte ve güçlü bir normatif yapı olarak sürekli bir biçimde yeniden formüle edilmektedir. Şu halde bilgi, güç ilişkilerinden uzakta durmak şöyle dursun, bunlarda ya da bunlara karşı cisimleşen ritüellerin, pratiklerin ve toplumsal normların bir birikimidir. Demek ki katılımcı yaklaşımlar kimin nereden, ne zaman ve ne elde ettiğini ortaya koymaktadır, ancak zorunlu olarak bunu yaratan süreçleri ya da bilginin katılımcı tekniklerle üretilme biçimlerinin toplumdaki geniş iktidar ilişkilerini yansıtan ve eklemlenen normalleştirilmiş bir süreç olduğunu değil.⁹⁸ Gerçekte, birçok durumda katılımcı planlama yoluyla üretilmiş “yerel bilginin” ve “köy planlarının” kendileri, önceden mevcut olan ilişkilerce biçimlendirilmişlerdir.⁹⁹

Kamusal katılımın yararlarına ilişkin genelgeçer iyimser iddialara karşın, bireylerin katılmamayı daha kolay, daha yararlı bulduğu ya da alışkanlıkları nedeniyle buna daha aşina olduğu durumlara ilişkin çok sayıda kayıtlı örnek vardır. Katılmama ve uymama, hem “rasyonel stratejiler” hem de kaynağını tekdüzenliklerden, toplumsal normlardan ve statükonun kabullenilmesinden alan

---

⁹⁶ Cooke, *a.g.m.*, s. 168

⁹⁷ Hailey, *a.g.m.*, s. 144

⁹⁸ Uma Kothari, “Katılımcı Kalkınmada İktidar, Bilgi Ve Toplumsal Denetim”, *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 203-204

⁹⁹ Mosse, *a.g.m.*, s. 58

“bilinçsiz pratikler” olabilirler.¹⁰⁰ Bazen Tahripkâr katılımcılar, işbirliğine yanaşmayan ve hatta toplumsal sapkınlar olarak karakterize edilmelerine rağmen katılımcı süreçten bütünüyle çekilmeye de karar verebilirler.¹⁰¹ Katılımcının çok ileri gittiği bir durum olursa, sapması hakkında duygusal ya da şaka yollu uyarılar ve diğerlerinin taktığı sıfatlarla potansiyel tehlikeli konumları hakkında yalnızca dolaylı olarak hatırlatmalar da alabilir. Gruptaki diğerleri hatta kendilerini, açık muhalifleri hoşgörmeleri nedeniyle çok demokratik olmalarından ötürü taltif de edebilirler. Buna rağmen evcilleştirilmiş muhalif, güvenli olarak ayak basabileceği yalnızca çok küçük bir eleştirel alan olduğunu ve yine de iyi konumda olan bir üye olarak kalabileceği mesajını tekrar tekrar alabilmektedir.¹⁰²

B KATILIMCI SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNE(STÖ) YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Katılımcı proje ve uygulamalarda veya ferorm çalışmalarında şimdiye kadar en çok zikredilen veya ima edilen en etkili konu devlete duyulan güvensizliktir. Devlet “yukardan aşağıya” kalkınmayı cesaretlendirir, “katılımı” engeller, halkı “güçsüzleştirir” diye her defasında gündeme getirilir. Bu konu en çok günümüzün modası muhtelif türde “özel gönüllü örgütler” ya da “sivil toplum kuruluşları” bağlamında açığa çıkmaktadır, o da bu kuruluşların devlet organlarından bir biçimde daha “etkili” olduğu iddiasıdır. STÖ’lerin her nasılsa katılım ve güçlendirme değerlerini içerdiği yolunda bir (genelde) örtük varsayımlar kümesi bulunmaktadır.¹⁰³ Bununla birlikte katılım literatüründe, toplumsal ve gayri-resmi kurumların önemini kabul etme ama yine de resmi kurumların çözümlenmesi üzerinde yoğunlaşma yönünde bir eğilim vardır.¹⁰⁴ STÖ’ler için katılım çoğunlukla patronaj ve şöhret yapma anlamına da geliyor olabilir.¹⁰⁵

---

100 **Frances Cleaver**, "Kurumlar, Aracılar ve Kalkınmaya Katılımcı Yaklaşımların Sınırları", *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 80

101 **Kothari**, *a.g.m.*, s. 217

102 **Cooke**, *a.g.m.*, s. 167

103 **Heiko Henkel** **Roderick Stirrat**, *a.g.m.*, s. 245

104 **Cleaver**, *a.g.m.*, s. 67-68

105 **Mosse**, *a.g.m.*, s. 53

İlk başlarda STÖ'lerin oluşmasına ve gelişmesine yol açan şeyin, daha çok, marjinalleşmiş grupların sorunlarını çözmede devletin aczi sonucu ve devlete meydan okumaktan çok, devlet tarafından yerine getirilmeyen işlevleri üstlemişlerdi. Değişim alternatifleri sunan ve devlet-karşıtı bir vizyon geliştiren toplumsal faaliyet grupları ile devlete destek veriyorlardı. Yoksullara yardım ettikleri de saygıyla karşılanmıştı. Günümüzde ise hükümetler ve uluslararası mali kuruluşlar tarafından işbirliği ortağı olarak görülmektedirler. Kamusal mercilerden giderek daha fazla mali destek gören STÖ 'lerin hâlâ gerçekten hükümet-dışı (sivil) olup olmadıkları tartışılır hale gelmiştir.¹⁰⁶ Bazıları biçimsel olarak bağımsız olsalar da, gerçekten hükümet-dışı ya da kâr amacı gütmeyen kuruluşlar değildirler. UNDP, özellikle Filipinler'de, hükümetin kurduğu ve *gringas* adıyla bilinen STÖ'lerden *"kimileri hükümetlerin ya da yerel politikacıların ulusal düzeydeki hedeflerini uygulamak üzere kurulmuştur, yaptıkları yardımın bir bölümünün STÖ'ler tarafından kanalize edilmesini isteyen yabancı bağışçılar için bir havuz oluştururlar."* zaten bazı STÖ'ler, *"kılık değiştirmiş gerçek birer ticari şirkettir"* şeklinde bahsedilmektedir.¹⁰⁷ Demek ki STÖ'lerin birçoğu hükümet dışı veya hükümete alternatif kuruluş değildilerdir.

Tam bu noktada STÖ'ler, eskiden devletin işlevlerini üstlenirken İktidar mücadelesinde ittifak oluşturmak yerine dış fon bulmak için rekabet eden halk örgütlerinin bağımlı kılınmasına dolaylı olarak katkıda bulundular. STÖ'ler hem yasal bakımdan, hem de liderliklerinin toplumsal kökeni bakımından halk örgütlerinden ayrışarak, giderek daha çok birer kalkınma kuruluşu haline geldiler.¹⁰⁸ Kalkınma projelerinin yerine getirilmesine daha fazla önem vermeye başladılar. Uluslararası bağışçıların, özellikle toplumsal hizmetler sağlamaya yönelik projeler için, ya da STÖ'lerin çalışmalarına yerel aktörlerin de katılması koşuluyla, STÖ'lere önemli fonlar yöneltmeye başlamasıyla birlikte bu eğilim güçlendi.¹⁰⁹

---

106 **Rafael G. Baylosis**, "Stö'ler Kalkınmanın İşbirlikçileri Mi, Yeni-Sömürgeciliğin Araçları Mı? Asyalı Bir Bakış Açısı", *Sivil Toplum Örgütleri:Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi?*, çev. Işık Ergüden, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı Wald Yayını, (2001), s. 87

107 **Baylosis**, *a.g.m.*, s. 90. Sayfa

108 **Sonia Arellano-Lopez&James Petras**, "Stö'lerin Muğlak yardımı, Bolivya Örneği:Latin Amerikalı Bir Yaklaşım", *Sivil Toplum Örgütleri:Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi?*, çev. Işık Ergüden, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı Wald Yayını, (2001), s. 98

109 **Arellano-Petras**, *a.g.m.*, s. 101

Bu gelişmeler sonucunda da Kalkınma amaçlı STÖ'lerin karşılaştığı temel güçlüklerden biri, mali kaynaklar alanında ECDI(Uluslararası İşbirliği Kuruluşları=Uluslararası Mali Kuruluşlar=IMF, UNDP, WB,OECD) karşısındaki bağımlılıktır. Bu STÖ'ler, kendilerini destekleyen ajans ya da vakıflar karşısında sürekli olarak açıklamada bulunmak, hesap vermek, politikalarını, program ve projelerini savunmak, meşru göstermek zorundadırlar.¹¹⁰ Uluslar arası İşbirliği Kuruluşları işi “yöntem dayatmaya” kadar vardırarak, hatta “yardım koşulunu araç, teknoloji ve teknik personel alımına bağlamaktadırlar.” Dahası, Uluslar arası İşbirliği Kuruluşlarına, katılım, denetim ya da baskı uygulama konusunda STÖ'lerin elinde en ufak bir imkân bile yoktur.¹¹¹ Uluslar arası İşbirliği Kuruluşları arasında, sanayileşmiş ülke kaynaklı tarz ve önceliklerin dayatılmasına ve aktivizme yönelik tavırlara sık rastlanmaktadır.¹¹²

Bu bağımlılığı elde eden Uluslararası mali kuruluşlar, STÖ'lere yapısal uyum programları dayatmaya başladılar ve böylece toplumsal eşitsizliklere ve kamu düzeni için tehlikelere yol açmaya başlayan STÖ'ler de kendilerini çekici kılan özelliklerini (katılımcı nitelik ve az bürokrasi) genellikle yitirmiş oldular.¹¹³

Council for Health and Development adlı Belçika kökenli bir STÖ' de danışman olan Bert De Belde'nin kapsamlı bir incelemesinde yüksek düzeyde gelişmiş kapitalist ülkelerin iki ve çok taraflı yardım girişimlerinin hemen hemen tamamına STÖ'lerin de dahil edilmesinin en önemli nedenin, “*hükümet-dışı finansman kuruluşlarının hemen hemen tümünün, mevcut dünya kapitalist sistemini istikrarlı kılmaya nesnel olarak yardım ediyor olmasıdır.*” şeklinde ifade etmiştir.¹¹⁴ Uluslar arası mali kuruluşların STÖ'lere para ve teknik yardım göndermeleri bu örgütlerdeki en *ılımlı* unsurların *radikal* unsurlar karşısında güçlendirilmesine ya da ilerici STÖ'ler yerine reformcu STÖ'lere öncelik tanınmasına hizmet etmektedir.

---

110 **Daniel Corsino**, “Uluslar Arası İşbirliğinde Stö'lerin Payı”, *Sivil Toplum Örgütleri:Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi?*, çev. Işık Ergüden, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı Wald Yayını, (2001), s. 60

111 **Corsino**, a.g.m., s.60

112 **Corsino**, a.g.m., s.61

113 **Arellano-Petras**, a.g.m., s. 99

114 **Baylosis**, a.g.m., s. 92

Bunun da STÖ'leri egemen emperyalist çevrelerin kolay lokması haline getirdiği söylenmektedir.¹¹⁵

Ayrıca Sanayileşmiş ülkelerin bu istikrar sağlayıcılık rolünün, artan bir sömürüyle vahşice yoksullaşan ve sefaletle itilen üçüncü Dünya halklarının potansiyel başkaldırı ve direnişlerini ılımlılaştıran bir misyonu da bu STÖ'ler aracılığıyla sağlanmıştır.¹¹⁶ Batılı STÖ 'lerin bir kısmı eski sosyalist ülkelerde kapitalizmin barışçıl restorasyonuna ve üçüncü Dünya'daki anti-emperyalist hareketlere karşı mücadeleye de katıldılar. ABD Dışişleri Bakanlığı danışmanı Timothy E.Wirth “STÖ'ler olmasaydı bana yüklenen görevi gerçekleştiremezdim. Hiç deneyimimiz bile yoktu.” ABD Dış İlişkiler Konseyi danışmanlarından Jessica Tuchman Mathews'e ise, “iktidar merkezi, ulus-devletlerden hükümet dışı kuruluşlara doğru yeniden şekilleniyor.” demişlerdir.¹¹⁷

Çoğu zaman sonuç; sistematik biçimde sindirilen ya da marjinalleştirilen halk hareketlerinin zayıflamasıdır. Bu koşullarda STÖ' ler, ister haklı bir nedenle ister haksız olsun, halk hareketlerinin ya da örgütlerinin politik alanını işgal eden, kolayca manipüle edilebilir ikâme örgütler olarak görülmektedir.¹¹⁸

Son olarak ta Elsa Dawson'un da belirttiği gibi, bu STÖ ' lere yüklenen bir çok beklentiyi “*hem projeleri ekonomik olacak, hem de yenilikçi modeller geliştirecekler ve en yoksullarla birlikte çalışacaklar; hem hükümetlerle işbirliği yapacaklar, hem de kendi çıkarlarını savunsunlar diye toplulukların temsil gücünün artmasını teşvik edecekler; üyeleri hem iyi teknisyenler olacak, hem de mükemmel birer katılım seferbercisi olacaklar*” bu kuruluşların otomatik olarak karşılaması da imkansızdır.¹¹⁹

---

115 Baylosis, a.g.m., s. 94-95

116 Baylosis, a.g.m., s. 92

117 Baylosis, a.g.m., s. 88

118 Arellano-Petras, a.g.m., s. 117

119 Corsino, a.g.m., s. 65

III-KATILIM PROJELERİNİ UYGULAYAN KİŞİ VE KURULUŞLARA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

A KATILIM PROJELERİNİ UYGULAYAN PROFESYONELLERE/UZMANLARA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Katılım araştırmaları ile ilgili örnek incelemeleri göstermiştir ki karar alma sürecinde anahtar rol oynayanlar yani uygulayıcılar gerçekten çok kişisel bir düzeyde davranmakta ve hareket etmektedirler. Kişisel ilişki kurmaya ve güven ilişkisi tesis etmeye hiç de küçümsenmeyecek miktarda zaman ayırmaktadırlar.¹²⁰ Genellikle sürece yardımcı olan uygulayıcıların bireysel davranışları olabildiğince renkli ve ikna edicidir.¹²¹ İnsanların kendi hayatlarını temsil etmeyi seçtikleri yolu düzenleyebilir, hiç olmazsa sınırlayabilir ve böyle yaparak toplanan bilgi türünü biçimlendirebilir, katılımcıların süreç içerisinde güçlendirecekleri düzeyde de etkiye bulunabilirler.¹²² Bazen de bu çalışmalar gerçekten uygulayıcıların abartma ve geçici hevesine kurban gitmiştir.¹²³ Oysa uygulayıcılar bu tür katılım çalışmalarında ders vermezler, yardımcı olurlar, teknoloji transfer etmezler, oturup dinlerler ve öğrenirler, yerel halkın kendi değerlemeleri, analizleri, planlama eylemleri, denetlemeleri ve değerlendirmeleri için kullanabilecekleri yöntemleri paylaşırlar.¹²⁴ Katılımcılar da proje çalışmalarına onlara sağladığı ücretli iş imkanı dolayısıyla desteklemektedirler.¹²⁵

Bazen de uygulayıcılar projeden yarar sağlayacak olanlar gibi katılım projesine araçsal ve çıkarıcı bir gözle bakabilirler. Hem uygulayıcılar hem de yararlanıcılar bu ilişkide bağımlı ve zayıf taraftırlar ve hayatları, geçimleri için kuruma bağımlıdırlar. Sermayenin geri çekilmesinin de büyük tehdidi

---

¹²⁰ Hailey, *a.g.m.*, s. 141

¹²¹ Cooke, *a.g.m.*, s. 158

¹²² Uma Kothari, "Katılımcı Kalkınmada İktidar, Bilgi Ve Toplumsal Denetim", *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 218-219

¹²³ Harry Taylor, "Eleştirel Yönetim Ve Emek Süreci Açısından Katılıma Bakışlar", *Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?*, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002, s. 186

¹²⁴ Mosse, *a.g.m.*, s. 34

¹²⁵ Mosse, *a.g.m.*, s. 39-40

altındadırlar.¹²⁶ Zamanla ve karşılıklı görüşmelerle, uygulayıcılar ve katılımcılar (ilk elde sadece belirli bir etki yapma gücüne sahip insanlar, daha sonra nüfusun daha geniş kesimleri) özel yerel çıkarları (emek ücreti, konut desteği, gibi) meşru görülebilecek taleplere muvazaalı bir şekilde dönüştürürler. Bundan her ikisi de yarar sağlar. Katılımcılar civarda girişecekleri etkinlikler için onay alırken, saha ekibi de talep edilen malları, planları ve ücretli işleri ihsan etmek suretiyle, “katılma”, toplantılarda yer alma, gönüllü olarak eğitilme, ev sahipliği yapma, tasarruf ve katkıda bulunma, yoksullar için bir şeyler yapma vb. yollarla hem projenin bütününe hemde eklerini kurtarmış olurlar. Somut eylem planları üretme yönündeki ortak çıkarlarca yönlendirilen bu planlama süreci, istisnasız olarak farklılıkları mutabakat lehine baskılar, eylemi de detaylı planlara önceler. Çok katılımcı olmaya çaba gösteren, planlar sunmak yerine “gerçek ihtiyaçları” ya da “kadınların ihtiyaçlarını” incelemekle çok fazla vakit geçiren ekibin performansı, kısa bir süre sonra hem proje hem de topluluk tarafından düşük görülmeye başlanır.¹²⁷

B KATILIM PROJELERİNİ FİNANSE EDEN ULUSLARARASI MALİ KURULUŞLARA (WB, IMF, UNDP, EU, OECD) YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Bütün dünyada Katılım projelerini yürütmeye çalışan uluslararası organizasyonların batılı zengin devletlerin özellikle de kapitalist sermayenin güdümünde olduğunu bilmekte ve bu kuruluşların yürüttüğü katılım çalışmalarına kuşkuyla yaklaşmaktadır. Dünya Bankası IMF, UNDP, EU, gibi organizasyonların ya da başka kalkınma üzerine çalışan kurumlar, katılımcı programların yürütülmesine etkin bir biçimde başladığında, Acaba neyi amaçlamaktadırlar? Neden durduk yere insanlara danışma sevdasına düştüler? gibi bir çok kuşkulu soru insanların kafasında oluştu. Bu kuruluşların uyguladığı katılım projelerinin planlama sürecinde halkın varlığı ile yokluğu belli değilken uygulama aşamasında katılım öne çıkarılarak halkı dinler hale gelmeleri maalesef sadece daha önceden alınmış kararları meşru ve güvenilir kılmak içindir. Katılım, burada sanki aşağıdan yukarıya bir karar alma

---

¹²⁶ Taylor, *a.g.m.*, s.179

¹²⁷ Mosse, *a.g.m.*, s. 42

düzenegiymiş gibi görünen ama tersine yukarıdan aşağıya dayatılan, çerçevesi önceden belirlenmiş proje ve programların mühendislik işlerinde kullanılacak iyi tasarlanmış bir araca dönüşmektedir.¹²⁸

Bir çok katılımcı projede halkın “güçlendirilmesinin” “gelişen” toplumların modern sektöründe yer almaları olduğu söylenmektedir. Çok daha genel olarak, insanlar, büyük “modern” projedeki unsurlar olmaya güçlendirilmektedirler: modern devlet kurumlarının yurttaşları, büyüyen global pazarın tüketicileri, sağlık sisteminin sorumlu hastaları, GSMH’yı çoğaltan rasyonel çiftçiler, emek pazarına katılanlar vb. olarak. Bu anlamda güçlendirim, sadece daha önceden güçsüzleştirilmiş insanlara “güç verme” meselesi değildir. Bu gücün verildiği dolaşım, modernlik projesinin dolaşımıdır. Diğer bir deyişle, yeni ortodoksinin pratisyenleri tarafından öngörülen ve geliştirilen projeler aracılığıyla halkı güçlendirme girişimi, faydalı olmakla birlikte, her zaman katılanların kişiliğini yeniden biçimlendirme girişimidir.¹²⁹ Katılım burada kapitalist üretimin geniş sosyal ilişkiler ağının bir parçası durumundadır.¹³⁰

Katılım ve katılımı gündemimize sokan yönetim kavramının tarihsel gelişimine baktığımızda “iyi yönetim” terimini ilk olarak bir İngiliz sömürge yöneticisi olan Lord Lloyd adlı şahsın Mısır Sömürge Valiliği’nin deneyim ve hedeflerini değerlendirdiği kitabında raslamaktayız. Burada İngiltere’nin Mısır’da yapmaya çalıştığı şey “barış ve iyi yönetim” tesis etmekten ibarettir. Burada “good administration” terimi sömürge yönetiminin genel programını özetleyen bir ifade niteliği taşımaktadır.¹³¹ Günümüzde de Katılımcı kalkınmanın kökenlerinin Batılı hükümetler ve finansal kaynaklara sahip olmaları siyasi muhaliflerin, özgürlük savaşçıların, radikal Marksistlerin etkisini ve iktidarını sınırlamak için kullandıkları hatta kimilerince katılımcı kalkınma idaresinin genel olarak Batılı Soğuk Savaş’ın amaçlarına hizmet ettiği ileri sürülmüştür. Araştırmacılar kendilerini 50’li yılların başlarında Britanyalıların Malaya’da nasıl “katılımcı” ve “demokratik” süreçleri köylüleştirme stratejilerinde ya da ABD’nin 60’lı yılların sonunda

¹²⁸ Hildyard-Hedge, Wolvekamp, Somasekhare, *a.g.m.*, s. 92-93

¹²⁹ Heiko Henkel _ Roderick Stirrat, *a.g.m.*, s. 259

¹³⁰ Taylor, *a.g.m.*, s.179

¹³¹ Birgül A. Güler, “Kamu-Yerel Yönetim Reformu Ve Türkiye: Toplumsal Eşitsizlik Ve Yönetim I Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışmalı Toplantı 2nisan 2004”, s. 2 <http://www.tek.org.tr>

Vietnam'daki “pasifleştirme” kampanyalarında kullandıklarını incelerken bulabilirler. Bu kampanyaların her ikisinde de topluluklar yerinden oynatılmış, yeni “demokratik” karar alma süreçleri ve kurumları devreye sokulmuştur. Ayrıca 1970’lerde Hindistan’da çalışan Birleşik Devletler kalkınma kurumlarının formel, geleneksel kalkınma teknolojilerinin kullanımını topluluk kalkındırma süreçleriyle ilgili Marksist direnci kırmak için yüreklendirdiklerinden de kuşku duyulmaktadır.¹³² Ya da Osmanlı modernleşme sürecinde köşe başı niteliği taşıyan bir ‘reform hareketi’ni hatırlatmaktadır: Tanzimat-ı Hayriyye. Hayırlı düzenlemeler ya da iyi düzenleme, “iyi yönetim” anlamı taşır. Günümüzde, benzeri görülmemiş bir yönetim düzeni çağı açacağı müjdesiyle ortaya atılmış olan “iyi yönetim” kavramı, tarihsel kaynağını sömürgecilik tarihinde bulmaktadır. O halde bu kavram “yeni” olmadığı gibi, tarihsel kaynağı bakımından da pek temiz görülmemektedir.¹³³

Stirrat sözelimi “topluluk”, “köy”, “yerel halk” gibi hepsi dünyayı “biz” ve “onlar” arasındaki bir ayrım çerçevesinde tasvir eden kolonyal ve postkolonyal söylemlerdeki öğeler olan kavramları kullanımına dikkat ederek “yeni katılım ortodoksisini” neokolonyalist olarak tanımlamaktadır. Güçlendirim retoriğinin, özerk örgütlenme, direniş ve kendi kendini güçlü kılmayı görmezlikten gelerek, dışsal araçların etkinliğini ya da müdahalelerini haklılaştırmaya hizmet ettiğini savunmaktadır.¹³⁴

---

¹³² Hailey, *a.g.m.*, s. 147-148

¹³³ Birgül A. Güler, “Kamu-Yerel Yönetim Reformu Ve Türkiye: Toplumsal Eşitsizlik Ve Yönetim1 Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışmalı Toplantı 2nisan 2004”, s. 2 <http://www.tek.org.tr>

¹³⁴ Cooke, *a.g.m.*, s. 154

SEKİZİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER:

Yıllarca klasik demokrasinin uygulandığı bir çok ülkede demokratik temsilin gerçekleşemediği, ulusal düzeyde de yerel düzeyde de temsilin formel yapıdan informal bir yapıya dönüştüğü, ulusal düzeyde büyük kapitalin yerel düzeyde de orta kapitalin etkisi ve baskısına maruz kaldığı, seçilenler açısından da yerel yönetimlerin, yalnız siyasi bir mevkii elde etmenin aracı değil, aynı zamanda bazı kaynaklara daha çok yaklaşmak, belli rantların yaratılmasına katkıda bulunmak amacıyla kullanıldığı görülünce, demokrasinin temel özelliği olan temsil, katılım ve denetim olgularının, klasik demokrasi ile sağlanamayacağı ortaya çıktı.

Klasik ve yaygın katılım biçimi olan seçimlerde oy kullanma, çağdaş demokrasilerde yönetimlerin meşruiyet ve katılım sorununu çözmeye ve toplumsal grupların gereksinimlerini karşılamada yetersiz kaldığından halkın, temsilcilerini seçme özgürlüğünün bulunduğu, yönetime aktif olarak katılabildiği ve temsilcilerinin karar ve eylemlerini denetleyebildiği bir yönetim düzeni oluşturma çabası bütün reform hareketlerinin odak noktası oldu.

Bu noktada, bir çok ülkede uygulanmaya başlanan Yeni kamu yönetimi (new public management) ya da girişimci yönetim (entrepreneurial) gibi kavramlarla tanımlanan yeni yönetim anlayışı, kamu yönetiminde piyasa benzeri bir örgütlenmeyi ortaya çıkardı. Ancak uygulamada devletin aşırı merkezîyetçiliği ile özel sektörün olası suistimali arasında dengeyi kurabilecek bir yapılanmaya da ihtiyaç duyuldu ve bu boşluk üçüncü sektör olan Sivil Toplum Örgütleri ile Yerel Yönetimlerin devreye sokulmasıyla çözüme kavuşturuldu.

Çağdaş yönetimlerde halkın yönetsel etkinlikleri sürekli etkileyebildiği ve yaşam çevresini biçimlendirebildiği, katılımın ve halkın birbiriyle iletişime girip tartışabildiği daha aktif ve enerjik bir yurttaşlık öngören yerel yönetim birimleri yeni yönetim anlayışı içinde önem kazandı. Çünkü günümüz toplumunun yükselen değeri olarak gördüğü, katılımcı, saydam, demokratik, insan ve hizmet odaklı yönetimler, daha

çok yerel yönetim felsefesiyle uyuşmaktadır. Demokrasideki tıkanıklık daha küçük ve halka daha yakın olan yerel yönetimlerce daha kolay aşılabilecekti. Yerel halkın taleplerini ve aynı zamanda demokrasi olgusunu yerele indirmek, halkın yönetime katılmasını sağlamak noktasında çeşitli avantajlarından dolayı yerel yönetimler demokrasinin temel kurumları olarak görülmeye başlandı. Temsilciler ile seçmenler arasındaki coğrafi ve toplumsal mesafe yerel yönetim düzeyinde ulusal düzeye oranla daha az olmasından dolayı da demokrasinin öngördüğü hem seçme hem katılma hem de denetimin gerçekleşebileceğine olan inançta son derece fazlaydı.

Yerel yönetim düzeyinde halkın kendilerini etkileyen karar süreçlerine doğrudan ya da temsilcileri aracılığı ile katılması, halkın günlük hayatını önemli ölçüde belirleyen gerçek ve somut sorunların gündemi belirlediği, tartışılıp karara bağlandığı ve uygulamaya konulduğu küçük ölçekli bir dünya olmasından dolayı daha kolay ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde de merkezi yönetime göre katılımı en üst seviyede tutmaları dolayısıyla üstünlükleri vardır.

Yerel yönetimler program ve planlarını düzenlerken insanların veya topluluğun çevresel doyumunu dikkate almak durumundadırlar. Halkın ve sivil toplum örgütlerinin planlama sürecine katılması, özellikle de planlamayı yönlendirici koşulların halk ve sivil toplum kuruluşları tarafından oluşturulması çok önemlidir. Çünkü o kentte yaşayanlar yönettikleri mekanın içinde olduğu ekosistemin bir parçası olarak kentte insan eliyle gerçekleşecek her oluşumda olmaları gerekmektedir. Böylece vatandaşlar yönetimi etkileme noktasında etkin yurttaş konumuna gelmiş olurlar.

Yerel yönetimlerin küçük ölçekli bir dünya olmasından dolayı kamu hizmetlerinin yürütülmesinde merkezi yönetime göre katılımı en üst seviyede tutmaları yanında bazı kamu hizmetlerde hizmetin verimliliği açısından elektrik ve ulaşım sistemleri gibi sermaye yoğun kamusal hizmetlerin üretimi ve sağlanmasında ölçek ekonomisi problemi ortaya çıkmaktadır. Hizmetlerin sunulması açısından belirli bir büyüklüğün altındaki birimler, kendilerinden beklenen hizmetleri yerine getirebilmek için gerekli olan teknik donanım, profesyonel kadrolara sahip olamamaktadır. Bu noktada sorun, yönetsel verimlilik sorunu niteliğini kazanmaktadır. Bu tür hizmetlerin daha büyük ölçek ve daha geniş bir alanda birden fazla yerel birim için sağlanması verimliliği artıracak ve birim başına sabit sermaye yatırım payını azaltacaktır.

Fakat ekonomik verimlilik açısından asgari büyüklüğün önemi kadar en fazla büyüklük de, özellikle yerel hizmetlerin yönetimine halkın katılımı ve denetimi açısından önem kazanmaktadır. Bu nedenle desantralizasyonun yaygınlaştırılması amacıyla daha küçük yerel yönetim birimlerinin tercih edilmesi savunulmaktadır. Özellikle metropol kentlerde yerel boyutu güçlendirici iki kademeli yönetim yapıları daha çok bu amaçla tercih edilmektedir. Sonuçta hizmetlerin yerel yönetimlerce yerine getirilmesi bazı hizmetler açısından ekonomik ölçek sorunu nedeniyle daha büyük birimlere ihtiyaç gösterirken bunun tersi olarak halkın yönetime katılımı açısından ise, daha küçük birimlere ihtiyaç olduğunu göstermektedir. O yüzden optimal büyüklük saptanırken katılım ile ölçek ekonomisi arasında bir tercih dengesinin kurulması gerekir.

Bu sınırlılıklar göz önüne alındığında yerel bazda katılımı sağlayabilecek en uygun büyüklük olarak mahalle ve köy yönetimleri gösterilebilir. Mahalle yönetimleri, kent yönetimine etkin katılım, çoğulculuk, temsil ve halk denetimi şeklinde özetlenebilecek demokratik ilkelerin pratiğinin yapılabileceği en uygun toplumsal ve yönetsel birimlerdir. Çünkü yerel yönetimlerin yapısının büyümesi katılım olanaklarını zorlaştırdığı düşünüldüğünden mahallelerin kendi yöneticilerini seçebilen, seçen ve seçilenin birbirine en yakın konumda olduğu yönetim birimi olduklarından yerel katılım açısından avantajlı bir yapı sergilemektedirler. Mahalle yönetimleri, kent yönetimlerini etkileyen birçok baskıdan da uzaktırlar. Bu nedenle bu yönetimlerde sıradan insanların günlük hayatlarını ilgilendiren sorunların dile getirilmeleri çok daha kolay ve dolaysızdır. Kentte yaşayan insanların yaşamlarında içinde yaşadıkları mahalle genellikle büyük yer tuttuğundan Mahallenin demokrasinin derinleştirilmesi ve geliştirilmesi hedefi açısından ilk hareketi verebilecek potansiyeli taşıdığı da söylenebilir.

O yüzden yerel yönetimlerin büyümesi sonucu zora giren katılımın gerçekleşebilmesi için yerel yönetim birimlerinin, küçülmesinin yanında bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere de ayak uydurması ve bilgiye erişim kanallarını arttırması, interneti yaygınlaşması gerekir. Bu teknolojiler yerel katılımın gerçekleşmesi açısından önemli yeni kapılar açmaktadır. Özellikle internet vatandaşlar ile seçilmiş temsilcileri arasındaki diyalogun tabiatını ve oranını önemli

ölçüde olumlu yönde geliştirmiş ve arttırmıştır. İnternetin çift yönlü iletişim kanalı olması halkın yönetim sürecine katılımını kolaylaştırmıştır.

Yerel yönetimlerin, yerel nitelikteki kararların oluşumuna yerel halkı katmak için mümkün olan bütün iletişim yollarını kullanmaları, geliştirmeleri ve toplumsal örgütlenmenin önündeki engelleri de ortadan kaldırmaları gerekir.

Buna rağmen bütün dünyada kamu yönetimi ve yerel yönetimlerde sürdürülen yeniden yapılanma hareketlerinde uygulamaların tamamen pürüzsüz bir şekilde işlediği başka ülkelerdeki uygulamaların bir kek tarifi gibi her kültür ve ülkeye uygulanabilir bir yönetim tarzı olduğu düşünülmemelidir. Literatürde bu uygulama ve reformlara yönelik binlerce eleştirinin olduğu da bilinmelidir

Sonuç olarak yönetimin varlığını ve etkinliklerini meşru kılan en önemli etken halkın yönetime duyacağı güvendir. Pasif bireylerden oluşan bir toplum yerine, eylemde bulunma kapasitesine sahip bir toplum kabulüne geçildiğinde, bireyleri güçlendirmek, yetkilendirmek ve yapabilir kılmak bireylerin kendi yaratıcılıklarını kullanmak yönetimlerin temel görevi olmalıdır. halkın demokrasi bilincinin geliştirilmesi ve onların yönetime katılımlarının sağlanması ve mali bağımsızlık gibi ilkeler yerel yönetimler için geçerli ilkeler olmalıdır.

Yerel yönetimler geliştirilerek yerel demokrasinin oluşması ve yaşaması için gerekli yapı ve ortam oluşturulmalıdır. Yerel demokrasiyi hayata geçirmek, onu yerel halkın taleplerine yanıt verebilir duruma getirmek eş zamanlı olarak hem devletin hem de sivil toplumun demokratikleştirilmesini zorunlu kılar. Yerel demokrasinin sağlıklı işleyebilmesi için sivil toplumun varlığı yeterli olmaz, sivil toplumun demokratik işleyiş süreçlerine de sahip olması gerekir. Sivil toplumun demokratikleşmesi de kendini oluşturan sosyal aktörlerin taleplerini karar alma süreçlerini eklemlenebilmesi ile doğru orantılıdır. Bu süreç devletin de demokratikleşmesini beraberinde getirecektir.

Yönetimden beklenen, tüm kurumsal işleyişlerini çağın enformatik gereklerine uyarlamak ve vatandaşlarını bilgi teknolojilerine güvenli, hızlı ve ucuz bir şekilde erişilebilir kılmaktır

Bu birikimleri göz önünde bulundurarak, aslında değişimi sağlayacak olanın hemşehrilerin kendilerinden gelen ve onların sahiplenerek geliştirdiği süreçler olduğunu, söyleyebiliriz. Sağlıklı bir kent için kentlilerin, yerleşimlerine sahip

ıkması, yönetime katılmak için çaba sarfetmesi, yönetimi sorgulaması ve sorumluluklarının bilincinde olması gerekir.

KAYNAKÇA

AKÇAKAYA, Murat, “Fransa’da Yerel Yönetimler Ve Halkın Karar Alma Sürecine Katılımı”, Gazi Üniversitesi İibf Dergisi , C.5 Sayı 1, (2003), 153-174

AKGEYİK, Tekin, “Kamu Yönetiminde Reform Arayışları: İky Perspektifli Bir Yaklaşım”, Hukuk Ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Sayı 2, (2004)

AKLAN, Ayten, “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?”,

AKTAN, Coşkun Can, “Ekip Çalışması Ve Sinerji”,

<http://www.canaktan.org/politika/yonetisim/yonetisim-demokrasi.htm> 2006

———, **Coşkun Can**, “İyi Yönetişim Ve Demokrasi”,

<http://www.canaktan.org/politika/yonetisim/yonetisim-demokrasi.htm> 2006

———, **Coşkun Can**, “İyi Yönetişim”, Kalder 7. Toplam Kalite Yönetimi Makale Yarışması, 2002, <http://www.canaktan.org>

AL, Hamza, Bilgi Toplumu Ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi, Ankara: Bilim Adamı Yayınlar, 2002.

ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz, “İnsan Hakları Ve Sivil Toplum Örgütleri”

<http://www.abchukuk.com/makale/makale25.html> 2006

ANNE, Phillips, "Farklılığa Nasıl Yaklaşmalı: Fikirler Politikası mı, Yoksa Mevcudiyet Potikası mı?," Ed.Seyla Benhabib, Çev:Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Demokrasi ve Farklılık (Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

ARELLANO, Sonia - PETRAS, Lopez &James, “Stö’lerin Muğlak yardımı, Bolivya Örneği:Latin Amerikalı Bir Yaklaşım”, Sivil Toplum

Örgütleri:Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi?, çev. Işık Ergüden İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, (2001)

AYDIN, Uğur, "Yerel Siyaset ve Demokrasi/ Çoğulculuk/ Sivil Toplum", Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

AYKAÇ, Burhan, "Türkiye'de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler Ve Yerel Demokrasinin Amaçları", G.Ü.İ.B.F. Dergisi S. 1 C. 1.S7 (1999)

———, **Burhan**, "21. Yüzyılda Kamu Yönetiminde Yeni Eğilimler", Gazi Üniversitesi İibf Dergisi, Özel Sayısı / Special Issue (2002), S-15-23

BAKİLER, Hasan Bülent - KEYMAN, E. Fuat, SARIBAY, Ali Yaşar, Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan Ve Yerel Yönetim, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

BALAY, Refik, Yönetici Ve Öğretmenlerde Örgütsel Bağlılık, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 2000.

BAŞ, Melih, "Kentsel Çevre Yönetiminde Toplam Kalite Yönetimi Perspektifi", Önce Kalite Dergisi, Sayı 17 (1996)

BAYLOSİS, Rafael G., "STÖ'ler Kalkınmanın İşbirlikçileri Mi, Yeni-Sömürgeciliğin Araçları Mı? Asyalı Bir Bakış Açısı", Sivil Toplum Örgütleri:Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi? Çev. Işık Ergüden İstanbul: Demokrasi Kitaplığı Wald Yayını, , (1998)

BELGE, Murat, "Elektronik Bilgi Çağında Kamu Yönetimi ve Bir Yerel Yönetim Uygulaması",1. Bilgi ve Ekonomi Kongresi, Bildiriler Kitabı, İstanbul:İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2002.

BENHABİB, Seyla, "Demokratik Moment ve Farklılık Sorunu," Ed.Seyla Benhabib, Çev:Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Demokrasi ve Farklılık (Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

BENHABİB, Seyla, "Müzakereci Bir Demokratik Meşruiyet Modeline Doğru," Ed.Seyla Benhabib, Çev:Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Demokrasi ve Farklılık (Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması. İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

—————, **Seyla**, "Demokratik Moment ve Farklılık Sorunu", Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması, çev. Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Ed. Seyla Benhabib, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, (1999)

—————, **Seyla**, "Müzakereci Bir Demokratik Meşruiyet Modeline Doğru", Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması, çev. Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Ed. Seyla Benhabib, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, (1999)

BERMAN, Jerry - WITZNER, Daniel J., "Technology And Democracy", Social Research, Technology and the Rest of Culture Vol. 64, No. 3, (1997), S.1313-1320
http://findarticles.com/p/articles/mi_m2267/is_n3_v64/ai_19952034

BİLGİN, Nuri-GÖREGENLİ, Melek "Kentsel Katılım ve Çoğulculuk," Ed.Ferzan Yıldırım, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

BİLGİN, Mehmet Hüseyin, "Değişen Rekabet Dengeleri,Yeni Yönetim Anlayışı Ve Türkiye", Çimento İşveren Dergesi, [Http://Www.Tkyd.Org/](http://Www.Tkyd.Org/)

BOZKURT, Ömer - Ergun, Turgay, Kamu Yönetimi Sözlüğü, Ankara Todae, 1998.

BULAÇ, Ali, "Yerel Siyaset ve Demokrasi/ Çoğulculuk/ Sivil Toplum," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

BULUN, Mustafa, "Bir E-Türkiye Denemesi. Inet 2001, 7. İnternet Konferansı",

BUTURO, James, “Afrika’da Stö’ler, Demokrasi Ve Kalıcı Kalkınma”, Sivil Toplum Örgütleri:Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi?, Çev. Işık Ergüden Demokrasi Kitaplığı Wald Yayını, , (1998)

CHRISTIANSEN, Ursula, "Kentte Çokkültürlülük," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

CLEAVER, Frances, "Kurumlar, Aracılar ve Kalkınmaya Katılımcı Yaklaşımların Sınırları," Ed.Bill Cooke, Çev.Ahmet Çiğdem, Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

COHRANE, Allan, "The Changing State Of Local Government: Restructuring For The 1990", Public Administration, Vol .69, Autumn (1991)

COOKE, Bill, "Katılımın Sosyal Psikolojik Sınırları," Ed.Bill Cooke, Çev.Ahmet Çiğdem, Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

———, **Bill- KOTHARİ, Uma** "Zorbalık Olarak Katılım Olgusu," Ed.Bill Cooke, Çev.Ahmet Çiğdem, Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

CORSİNO, Daniel, “Sivil Toplum Örgütleri: Neoliberalizmin Araçları mı?, Halka Dayalı Alternatifler mi?”, Çev.Işık Ergüden, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2001.

———, **Daniel**, “Uluslar Arası İşbirliğinde Stö’lerin Payı”, Sivil Toplum Örgütleri:Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi?, çev. Işık Ergüden, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı Wald Yayını, (2001)

ÇELEN, Nermin, "Türk Gencinde Siyasal Toplumsallaşma," Ed.Ferzan Yıldırım, Gençlik ve Kent Yönetimi, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

ÇİTCİ, Oya, Yerel Yönetimlerde Temsil-Belediye Örneği, Ankara: Todaie Yayını, 1989.

_____, **Oya** "Yerel Siyaset ve Demokrasi/ Çoğulculuk/ Sivil Toplum," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

_____, **Oya** "Temsil, Katılma Ve Yerel Demokrasi", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Ankara:Todaie, Cilt 5 Sayı 6, Kasım 1996.

ÇOKER, Ziya, "Bugünkü Yapısı İçinde Kamu Yönetiminde Toplam Kalite İlkeleri Uygulanamaz", İdarecinin Sesi Dergisi, (1998)

ÇUKURÇAYIR, M. Akif, "Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Yönetişim", Çağdaş Kamu Yönetimi I, Der: Muhittin Acar, Hüseyin Özgür, Ankara: Nobel Yayınlar, 2003

_____, **M. Akif**, Siyasal Katılma Ve Yerel Demokrasi, Konya: Çizgi, 2002, s. 45-46

_____, **M. Akif**, Yurttaş Odaklı Yerel Yönetim, Konya: Çizgi Yayınevi, 2003.

_____, **M. Akif - SİPAHİ, Esra** "Yönetişim Yaklaşımı Ve Kamu Yönetiminde Kalite", Sayıştay Dergisi Sayı 50-51 (2003)

DEDE, Alper Yılmaz, Yeni Türkiye, Sayı: 21, (1998)

DENİSENKO, Ludmila, "Habitat ve Yönetişim," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

DİNÇER, Ali, "Mevcut Yönetim Sistemi Türkiye'yi Bölünmeye Ve Parçalanmaya Götürüyor!", Yeni Türkiye Dergisi, Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, (1995), Sayı: 4

EKE, Feral, "Yönetimde Yerelleşmenin Planlama Açısından Koşulları" Gazi Üniversitesi İ.L.B.F. Dergisi, Sayı 1, (2001), S.143-152

EKEN, Musa, "Kamu Yönetiminde Gizlilik Geleneği Ve Açıklık İhtiyacı", Amme İdaresi Dergisi, Cilt:22, Sayı 2, (1994)

_____, **Musa - DEMİRKAN, Mahmut** “Yerel Yönetimlerin Hizmet Anlayışında Değişimin Gerekliliği Ve Toplam Kalite Felsefesinin Uygulanabilirliği”, Yerel Yönetim Ve Denetim Dergisi, Mahalli İdareler Kontrolörleri Derneği Yayını, sayı 2, (1998)

ELMER, Philip Dewitt, "Dial D For Democracy",
<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,975695,00.html>

ERDER, Sema, "Kentsel Gelişme ve Kentsel Hareketler: Gecekondu Hareketi," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

ERYILMAZ, Bilal, “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkileri”, Kent Yönetimi, İnsan ve Çevre Sorunları Sempozyumu, Kent Yönetimi ve Çevre Politikaları, İstanbul: Büyükşehir Belediyesi İSTAÇ Genel Müdürlüğü, İstanbul. cilt:2. İstanbul, 1999

ETZIONI, Amitai, "Teledemocracy: The Electronic Town Meeting", Current, Sayı 350, (1993), S. 26-29

FRANCİS, Paul, “Dünya Bankasında Katılımcı Kalkınma: Sürecin Önceliği”, Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?, çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke-Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002.

GARY, Turner, “Yerel Yönetimlerde Başarının Arttırılması Ve Hizmetlerin Geliştirilmesine Yardımcı Olmak Amacıyla, Katılımcı Halka Danışma Çalışmaları” çev. Tayfun Özkaya, Tarımsal Yayın ve Kırsal Kalkınmada Katılımcı YaklaşımlarBülteni, İzmir: Ege Üniversitesi Tarımsal Uygulama Ve Araştırma Merkeziyayını, (2004)

GENRO, Tarso- SOUZA, Ubiratan dde Porto Allegre:Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

GEORGES, Christopher, "Perot And Con", Washington Monthly, Vol. 25, No. 6, S.38-43.

GORDON R., Sara, "Meksika'da Stö'lerin Politik Kültürü", Sivil Toplum Örgütleri: Neoliberalizmin Araçlarını, Halka Dayalı Alternatifler Mi? Çev. Işık Ergüden İstanbul: Demokrasi Kitaplığı Wald Yayını, (1998)

GÖREGENLİ, Melek, "Mekâna Bağlılık ve Yer Kimliği: Gençlerin Kentsel Mekânlara Yönelimlerinin Temel Belirleyicileri," Ed.Ferzan Yıldırım, Gençlik ve Kent Yönetimi, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

GÖRMEZ, Kemal, Yerel Demokrasi ve Türkiye, Ankara:Vadi Yayınları, 1997.

———, **Kemal**, "Büyük Kentlerde Kent Planlaması Ve Bazı Sorunları", Gazi Üniversitesi İ.L.B.F. Dergisi, Sayı 2 (2001), S. 133-140

———, **Kemal**, "Mahalli İdareler Ve Demokrasi", Gazi ün. İibf Dergisi, C. 3, Sayı 1-2, (1987)

GÖYMEN, Korel, "Türkiye'de Yerel Yönetimler Ve Yönetişim: Gereksinmeler, Önergeler, Yönelimler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, (2000)

GÜL, Hüseyin, Kamu Yönetiminde Piyasa Temelli Yeni Model Arayışları ve Türk Kamu Yönetiminde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği, Kamu Yönetiminde Kalite Ulusal Kongresi., 1999. S. 15-30

GÜLER, Birgül Ayman, Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselle me Sürecindeki Yükseli Yerel Yönetimler, Ankara:TODAE, 1998.

———, **Birgül Ayman**, "Küreselleşme Döneminde Yerel Yönetimler," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

———, **Birgül Ayman**, "Kamu-Yerel Yönetim Reformu Ve Türkiye: Toplumsal Eşitsizlik Ve Yönetim1 Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışmalı Toplantı 2nisan 2004", <http://www.tek.org.tr>

_____, **Birgül Ayman**, “Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye”, Praksis, (2003), S 93-116

_____, **Birgül Ayman**, “Devlette Reform”, Kamu Yönetimi Dünyası, Say 13, (2003), S. 4-25

_____, **Birgül Ayman, - AKDOĞAN, Argun, OKTAY, Hakan**, “Yerel Yönetimler Ve Internet, “Türkiye’yi Internete Taşımak Konferansı”, WwW.İnet.Tr.Org.Tr/İnetconf7/Sunum/Yerelyonetim.Doc

GÜNDOĞAN, Ertuğrul, “Yönetişim”, Yönetişim Siyaset Ve Sosyal Bilimler Dergisi, , 1(1), İstanbul: Fatih Üniversitesi Yönetişim Kulübü Yayını (2002), S. 3-14

GÜNEŞ, İsmail, “Yerel Yönetimler Ve Sivil Toplum Kuruluşları”,.. <http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/sivil1.htm> 2006

GÜZELSAR, Selime , 1990 Sonrası Anglo-Sakson Ve Kıta Avrupası Devletlerinde Kamu Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000.

HABERMAS, Jürgen, "Demokrasinin Üç Normatif Modeli," Ed.Seyla Benhabib, Çev.Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Demokrasi ve Farklılık (Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

HAİLEY, John, "Reçetelerin Ötesinde: Güney Asya STK'larında Süreç ve Pratik," Ed.Bill Cooke, Çev.Ahmet Çiğdem, Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

HENDEN, H.Burçin, “Yerel Yönetimlerde Uygulanan Toplam Kalite Yönetiminin “E-Belediyecilik” Kavramı İle Bağlantısının İrdelenmesi”, Yapı Ve Kentte Bilişim’04 Kent’te-Dönüşüm, E-Belediyecilik, E-Mühendislik Ve E-Kentlilik 3. Ulusal Kongresi, 02-03 Aralık 2004,Ankara.

———, **H.Burçin,-HENDEN, Rıfkı**, “Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim Ve E-Belediyecilik”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Sayı 14 (48-66)Www.E-Sosder.Com Issn:1304-0278 Güz 2005 C.4

HENKEL, Heiko- STİRRAT, Roderick, "Manevi Görev Olarak Katılım; Güçlendirim ve Seküler Tabiyet," Ed.Bill Cooke, Çev.Ahmet Çiğdem, Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

HEYMAN, I, Michael, "Smithsonian Perspectives," Sayı:25, C:11, 1995

HİLDYARD, Nicholas- HEDGE, Pandurang, WOLVEKAMP, Paul, SEKHARE, Soma, "Çoğulculuk, Katılım ve İktidar: Hindistanda Ortak Orman yönetimi," Ed.Bill Cooke, Çev.Ahmet Çiğdem, Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

HİLL, Dilys M, Democratic Theory And Local Government, The New Local Government Series 12, London:Unwin Üniversty Book, 1974, S.22-24

İŞİK, Oğuz, "1980'lerden 2000'lere Türkiye'de Kentsel Gelişme: Yeni Dengeler-Yeni Sorunlar," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

İNAL, Celal, Toplum Sorunlarını Araştırma Merkezi Editoru <http://www.tosam.org> 2006

İSVAN, Ahmet, "Siyasette Bir Ömür-Yerel Siyaset," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

KALAYCIOĞLU, Ersin, “Sürdürülebilir Kalkınma Ve İyi Yönetişim Alt Çalışma Grubu I. Taslak Rapor”, Wwww.İula-Emme.Org,

KARAER, Tacettin, "Belediyelerde Halkla İlişkiler", İller Ve Belediyeler Dergisi, Sayı 499 (1987) S. 99-125

KARAMAN, Zerrin Toprak, "Yönetim Stratejilerindeki Gelişmeler", Türk İdare Dergisi, sayı 126, Ankara, (2000)

KARATEPE, Şükrü, "Türkiye'nin Yönetim Sorunları", Yeni Türkiye Dergisi, Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Sayı 4, Ankara, (1995)

KAZANCIGİL, Ali, "Governance And Science: Marketlike Modes Of Managing Society And Producing Knowledge", International Social Science Journal, sayı 155 1998,

KELEŞ, Ruşen, "Türkiye'de Yerel Siyaset/Yerel Yönetimler-Yapı, İşleyiş," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

———, **Ruşen**, "Hizmette Halka Yakınlık(Subsidiarity)", Çağdaş Yerel Yönetimler, C.4, S.L, (1995)

———, **Ruşen -TOPRAK, Zerrin**, "21.Yüzyıla Girerken Türkiye'de Belediye Meclislerinde Siyaset", İzmir Yerel Gündem 21 Yayını, (2000)

KIM, J. Y. "Telecommunications," Communication Abstracts, 22, 1, 1999,aktaran Şaban Sitembölükbaşı, İletişim Teknolojisindeki Yenilikleri Ve Temsili Demokrasinin Geleceği, Gazi.Üniversitesi. İ.L.B.F Dergisi, Ankara 2/2003, S. 193-213

KOTHARİ, Uma, "Katılımcı Kalkınmada İktidar, Bilgi ve Toplumsal Denetim," Ed.Bill Cooke, Çev.Ahmet Çiğdem, Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

KOZCU,Şeyda- GÖREGENLİ, Melek, "Gençlik ve Yerel Yönetimler: Bursa ve İzmit Araştırmaları," Ed.Ferzan Yıldırım, Gençlik ve Kent Yönetimi, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

KÖSE, H.Ömer, "Yerel Yönetim Olgusu Ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi", Sayıştay Dergisi, Sayı 52, (2004),

<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/dergi3.asp?id=379> 2006

KUTUN, Melehat, "Türk Kamu Yönetiminde Küresel Etkiler Ve Kamu Hizmeti Anlayışında Değişim Dinamikleri", E-Akademi Dergisi, (2005)

KUZEY, Pelin, "Şeffaflık Ve İyi Yönetişim", İyi Yönetişimin Temel Unsurları, Ankara: Maliyebakanlığı Avrupa Birliği Ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayını, , 2003.

LAÇİNER, Ömer, "Kentlerin Dönüşümü ve Yeni Kentlilik Bilinci," Ed.Ferzan Yıldırım, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

LONDON, Scott, "Electronic Democracy: A Literature Survey", 1994
<Http://Www.Scottlondon.Com/Reports/Ed.Html>,

MANSBRIDGE, Jane, "Güç Kullanımı/ Güçle Mücadele: Yönetim Biçimi," Ed.Seyla Benhabib, Çev:Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Demokrasi ve Farklılık (Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

MARGOSYAN, Mıgırdiç, "Homo Homini Lupus!," Ed.Ferzan Yıldırım, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

MİLLAS, Herkül, "Dünyada, Ülkede, Kentte, Ailede Çoğulculuk," Ed.Ferzan Yıldırım, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

MOSSE, David, " 'Halkın Bilgisi' Katılım ve Patronaj: Kırsal Kalkınmada Eylamlar ve Temsiller", Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Bill Cooke- Uma Kothari, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002.

MUTMAN, Mahmut, "Siyasete Giriş," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

NADAROĞLU, Halil, Mahalli İdareler, İstanbul:Beta Basın Yayın, 1986.

NOHUTÇU, Ahmet, "Toplam Kalite Yönetimi Ve Yerel Yönetimler" <http://www.canaktan.org/politika/kamuda-kalite/nohutcu.pdf> 2006

OLİVER, Nick, "Work Rewards, Work Values And Organizational Commitment İn An Employee-Owned Firm: Evidence From The U.K", Human Relations, 1999, Vol:43, 6: 513-526. [Http://Www.Jbs.Cam.Ac.Uk/](http://Www.Jbs.Cam.Ac.Uk/)

OLSEN, M., Modern Politics, Prentice Hall Engewond Cliffs, New Jersey, (1991), 07632

ÖNEN, Yavuz, "Kentsel Mekân, Çevre, Çoğulculuk ve İnsan Haklarına Genel Bir Yaklaşım," Ed.Ferzan Yıldırım, İnsan, Çevre, Kent, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

ÖNER, Serif, "Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi Ve Katılım Algılamaları", Çyy, Cilt 10, Sayı 2, (Nisan 2001), S.60.

ÖYMEN, Koray, "Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Yönetişim: Gereksinmeler, Önergeler, Yönelimler," Amme İdaresi Dergisi, C:9, Sayı: 2, 2000.

ÖZDENKOŞ, Demet, " Merkezi Yönetim İle Yerel Yönetimler Arasında Görev Bölüşümü", Gazi .Üniversitesi. L.L.B.F. Dergisi, 2/99, S. 77-95

ÖZER, M Akif, “Kamu Yönetiminin Geleceğine Dair Düşünceler”, Sayıştay Dergisi, Sayı 57

_____, **M Akif**, “Yerel Demokrasi, Demokratik Yerel Yönetimler Ve Yerel Yönetimlerin Demokratikleştirilmesi Kavramlarının Analizi Üzerine”, Türk İdare Dergisi, Sayı 426 (2000), S.128-143

http://www.icisleri.gov.tr/_icisleri/TurkIdareDergisi/UpLoadedFiles/426_128_143.pdf

_____, **M Akif**, “Kamu Yönetiminin Geleceğine Dair Düşünceler”, Sayıştay Dergisi Sayı 57 (2005), S.55-80

ÖZKAYA, Tayfun - KARATURHAN, Buket, BOYACI, Murat, “Kalkınmada Çiftçi Katılımının Önemi Üzerine Bir Araştırma: Halilbeyli Köyü Örneği”, E.Ü. Tarımsal Uygulama Ve Araştırma Merkezi Dergisi, İzmir: Tzob Yay, (1998)
Www.Tuam.Ege.Edu.Tr

ÖZTÜRK, İbrahim, “Kamu Yönetimi Yasa Tasarısı Ve Ab İlerleme Raporu: Türkiye’nin Tarihle Randevusu”

PAUL, Francis, "Dünya Bankasında Katılımcı Kalkınma: Sürecin Önceliği," Ed.Bill Cooke, Çev.Ahmet Çiğdem, Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

PEKDEMİR, Işıl Mendeş, İşletmelerde Kalite Yönetimi, İstanbul:Beta Basın Yayın, 1992.

PEKER, Ömer, “Toplam Kalite Yönetimi Ve Kamu Hizmetinde Kalite”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt:5, Sayı 6,(1996)

PEKTAŞ, Ethem Kadri, Büyük Kent Belediyelerinin Eğitim Ve Kültür Hizmetlerine Siyasal Parti İdeolojilerinin Yansıması
<http://www.ekitapyayin.com/id/027/ikincibolum.htm>, 2006

PEROT, Elmer-Dewitt, "Dial D for Democracy," Time, 139, 23, 1992, 44-45,

PHILLIPS, Anne, "Farklılığa Nasıl Yaklaşmalı: Fikirler Politikası mı, Yoksa Mevcudiyet Potikası mı?," Demokrasi ve Farklılık Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması, Çev. Zeynep GÜRATA-Cem GÜRSEL, ed. Seyla BENHABİB, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999,

PIERRE, Jon, "Models Of Urban Governance: The Institutional Dimension Of Urban Politics", Urban Affairs Review, Sayı 34, (1999), S.372-396.
<http://Www.Sagepub.Com/>

PUSTU, Yusuf, "Yerel Yönetimler Ve Demokrasi", Sayıştay Dergisi, Sayı 57, 2005,

RUSS, O. Johnson –WINCHEL, William, "Management And Quality", American Society For Quality Control, Milwaukee, (1989),

SADUN, Aren, "Türkiye'de Siyaset," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

SANDEL, Michael, "Beyond Newtonian Democracy", New Perspectives Quarterly, Vol. 9, Sayı 4, (1992), S.9-11

SARIBAY, Ali Yaşar, "Kent: Modernleşme İle Postmodernleşme Arasındaki Köprü," Ed.Ferzan Yıldırım, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

SAYGILIOĞLU,Nevzat - ARI, Selçuk, Etkin Devlet, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayını, , 2002.

SELAMOĞLU, Ahmet, "Yönetim Ve Üretim Anlayışında Değişim Japon Modelinin Artan Etkinliği Ve "İnsan" Unsuru"

[Http://www.Ceterisparibus.Net/İsletme/Yonetim.Htm](http://www.Ceterisparibus.Net/İsletme/Yonetim.Htm)

SİTEMBÖLÜKBAŞI, Şaban, “İletişim Teknolojisindeki Yenilikleri Ve Temsili Demokrasinin Geleceği”, Gazi.Üniversitesi. İ.L.B.F Dergisi, C.5 Sayı 2 (2003), S. 193-213

SOYLU, Hülya, “Etkinlik Ve İyi Yönetişim”, İyi Yönetişimin Temel Unsurları, Ankara: Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği Ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayın, 2003, S. 78-89

SOYSAL, Mümtaz, "Türkiye'de Siyaset," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

STREET, John, "Remote Control? Politics, Technology And Electronic Democracy." European Journal Of Communication, Vol. 12, No. 1, (1997), S.27-42
<http://ejc.sagepub.com/cgi/content/abstract/12/1/27>

ŞAHİN, Ali - TEMİZEL, Handan, TEMİZEL, Metehan, “Türkiye’de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci Ve Karşılaşılan Sorunlar”
<http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-02.pdf> 2006

ŞİRVANCI, Mete, “Toplam Kalite Yönetiminin Temel Öğeleri”, Önce Kalite, İstanbul: Kalder Yayını, 1993.Şırvancı, (1993),

TAYLOR, Harry, "Eleştirel Yönetim ve Emek Süreci Açısından Katılıma Bakışlar," Ed.Bill Cooke, Çev.Ahmet Çiğdem, Katılım: Yeni Bir Zorbalık mı?, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

TEKELİ, İlhan, Cumhuriyetin Altmış Yıllık Belediyecilik Deneyinin Değerlendirilmesi Üzerine, Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl, Uluslar arası Sempozyum Ankara, Ankara:Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayını.

———, **İlhan**, "İnsan Haklarının Yerleşmeye ve Mekâna İlişkin Boyutları Üzerine," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

———, **İlhan**, "Türkiye'de Çoğulculuk Arayışları ve Kent Yönetimi Üzerine," Ed.Ferzan Yıldırım, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

———, **İlhan**, "Yerel Siyaset ve Demokrasi/ Çoğulculuk/ Sivil Toplum," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

———, **İlhan**, "Katılımdan Beklentilerimiz Zaman İçinde Nitelik Değiştiriyor", Ada Kentliyim, sayı 3, (1996)

———, **İlhan**, "Yerel Yönetimlerde Demokrasi Ve Türkiyede Belediyeciliğin Gelişimi", Amme İdaresi Dergisi, Cilt 9-10 (1983),

TORTOP, Nuri, "Demokratik Mahalli İdare Anlayışının İlkeleri", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C. 1, Sayı 3, (1992), S. 3-6

———, **Nuri**, "Fransa'da Yerel İdare Bütçeleri", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, (1996),

———, **Nuri**, Halkla İlişkiler, Ankara :Yargı Yayınları, 1998,

———, **Nuri**, Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler, Ankara:TODAİE, 1975.

TUNÇAY, Mete, "İnsan Hakları/ Kentsel Haklar/ Uluslar arası Yerel Yönetim Dokümanları," Ed.Ferzan Bayramoğlu Yıldırım, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Semineri, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

TUTKUN, Melehat, "Türk Kamu Yönetiminde Küresel Etkiler ve Kamu Hizmeti Anlayışında Değişim Dinamikleri," E-Akademi Dergisi, Sayı 43, 2005,

TUTUM, Cahit, "Kamu Yönetiminde Yapılanma ", Yeni Türkiye, Ankara, (1995)

UÇKAN, Özgür, “E-Devlet, E-Demokrasi Ve E-Yönetişim Modeli: Bir İlkesel Öncelik Olarak Bilgiye Erişim Özgürlüğü”, Strateji Ve Analiz E-Dergisi, Sayı 5 (2003), [http://www. Stradigma.Com](http://www.Stradigma.Com).

ULUĞTEKİN, Sevda, "Gençliğin Gereksinimleri ve Hakları Açısından Türkiye'de Kentsel Gençliğe Yönelik Hizmetlere Bir Bakış," Ed.Ferzan Yıldırım, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 2002.

WESTEN, Tracy, "E-Democracy: Ready Or Not, Here It Comes", National Civic Review, Vol. 89, No. 3, (2000), S.217-227

WHILLOCK, Rita Kirk, "Cyber-Politics", American Behavioral Scientist, Vol. 40, No. 8, (1997) S.1208-1225.

WICKWAR, Hardy, The Political Theory Of Local Government, Carolina:Universty Of South Carolina Pres, 1970

YALÇINDAĞ, Selçuk, "Saydam ve Dürüst Belediyecilik," Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 4, 1, 1995, 26-27,

—————, **Selçuk**, "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Türk İdare Dergisi, Sayı 377 (1987), S. 75-114

—————, **Selçuk**, Belediyelerde Halk Katılımı,Türk İdare Dergisi, sayı 424 (1999), S. 49-72” Aktaran Güneş, İsmail Yerel Yönetimler Ve Sivil Toplum Kuruluşları. <http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/sivil1.htm> 2006

YILDIRIM, Selahattin, Yerel Yönetim Ve Demokrasi, Yerel Yönetimin Geliştirilmesi Programı El Kitapları Dizisi 1, İstanbul:Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Ve Iula-Emme,II. Baskı, İstanbul 1994

YILDIRIM, Uğur - ÖNER, Şerif, “The Turkish Online Journal Of Educational Technology”, Tojet January 2004 Issn: 1303-6521 Volume 3, Issue 1, Article 8

[Http://Www.Tojet.Net/Articles/318.Html](http://Www.Tojet.Net/Articles/318.Html) Selçuk Yalçındağ, "Saydam Ve Dürüst Belediyecilik", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Sayı 1, (1995), S. 26-27

YILDIRIM, Ferzan, "Yerel Demokrasi ve Kentteki Gençlik," Gençlik ve Kent Yönetimi, Çev. Ahmet Çiğdem, ed. Ferzan Yıldırım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 2002,

YILDIRIR, Hilal –KARAKURT, Elif, “E-Devlet Ve Uygulamaları”, <http://www.isguc.org>, 2006

YILDIZ, Mete, “Elektronik (E)-Devlet Kuram Ve Uygulamasına Genel Bir Bakış Ve Değerlendirme”, [Http://Www.Bilgiyoneti.Org](http://Www.Bilgiyoneti.Org),

YILMAZ, Aytekin, “Demokratik Gelişme Ve Türkiye’de Demokrasi”, Yeni Türkiye Dergisi, Sayı 17, Ankara (1997),

YOUNG, Iris Marion, "İletişim ve Öteki Müzakereci Demokrasinin Ödesinde," Ed.Seyla Benhabib, Çev:Zeynep Gürata-Cem Gürsel, Demokrasi ve Farklılık (Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması, İstanbul:Demokrasi Kitaplığı, 1999.

YTTERSTAD, Pal - WATSON, Richard T., AKSELSEN, Sigmund, SVENDSEN, Gunnvald, "Teledemocracy: Using Information Technology To Enhance Political Work", Mıs Quarterly, Vol. 20, No. 3, S.3 47

YÜKSEL, Fatih, “Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma” Yüksel F., “Belediyelerde Toplam Kalite Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Tartışma”, Ç.Ü. İİBF Dergisi, Adana, 1999 S.254-266

YÜKSEL, Mehmet, “Yönetişim (Governance) Kavramı Üzerine”, Cevat Geray’a Armağan, Mülkiyeliler Birliği Yayınları

"Türkiye Yönetişim Programı", www.un.org.tr , 2006

www.cviog.uga.edu 2006
www.e-envoy.gov.uk 2006
 (AKP, Seçim Beyannamesi, 2002) <http://www.akparti.org.tr>
<http://www.gwu.edu/~ccps/etzioni/B222.html> 2006
<http://www.la21turkey.net/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=4> 2006
<http://www.belsoft.gen.tr> 2006
<http://www.inet-tr.org.tr> 2006
<http://www.lga.gov.uk> 2006
 SHÇEK Genel Müdürlüğü. "Toplum Merkezleri Projesi", 1992
 SHÇEK Genel Müdürlüğü, "Gençliğin Toplum Örgütlerine Katılımının Sağlanması Projesi", 1993.
 "Welcome to the Teledeinocracy Page",
<http://web.utk.edu/~jjh6161/IS490/teledem.html>, 2006
www.bilisimsurasi.org.tr/listeler/tbs-hukuk, 2006
www.coe.int 2006
<http://www.tojet.net/articles/318.htm> 2006
www.lianza.org 2006
 KAYA "Kamu Yönetimi Araştırması" Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu, Ankara: TODAİE Yayını, (1992).
www.tuam.ege.edu.tr
 8BYKP, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu . Ankara: DPT, 2001.
<http://ekutup.dpt.gov.tr/yerelyon/oik554.pdf>
 "Avrupa Kentli Hakları Deklerasyonu" Çev. Zerrin Yener ve Kumru Arapkirlioğlu, Avrupa Kentsel Şartı, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara 1996.
 "Bilgi Toplumu Stratejisi(2006-2010)" 11/7/2006 Tarihli Yüksek Planlama Kurulu 2006/38 Nolu Kararı 28 Temmuz 2006 Tarih 26242 Sayılı Resmi Gazete
 Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği T.C Başbakanlık mevzuat Bilgi Sistemi
<http://www.basbakanlik.gov.tr>
http://www.osmangazi.bel.tr/Calismalar/cal_acilis.htm
http://www.tesev.org.tr/projeler/kamu_uluslararası_metin_bolum6.php

<http://www.geocities.com/yereldemokrasi/yg21.htm>

TODAİE, Kamu Yönetimi Sözlüğü, TODAİE Yayınları, Ankara, 1998.

www.govtech.net 2006

www.stradigma.com,

http://www.cevko.org.tr/surdur/rapor_turk/5%20-%20yonetisim.enson.pdf 20006

<http://www.tkyd.org/> 20006